

vill anlägga Magazin, öppnas låne-rättighet i Banken, och alla districtets jordägare gå gemensamt i borgen för lånet. Villkoren höra till de mindre reglementariska detaljer, som lätt uppgöras. Om ock den summa, som på det sättet utsläppes, blifver större än MagazinsDirections creditif, står den dock på fullkomligt säkrare fötter, och sprider sig directe bland folket.

Styrelsen af dessa Magaziner, bör anförtros åt vissa män i districtet, hvilka för hvarje år väljas af och bland districtets innevånare. För att bekosta Magazinsrum, aflöna nödig betjening och betala räntor, erlägges för hvarje tunna spannmål, som utlånas, en ränta af två kappar. Hvarje låntagare äger ovilkorligt, att in natura återbetala, hvad han till undsättning bekommit.

Denna enkla inrättning anser jag tillräcklig, att ersätta allt annat Magazinsverk, och dessutom icke så beskaffad, att den kan, såsom MagazinsDirectionens, föranleda på en gång Statsförlust och Folkets skuldsättning.

Jag anhåller vördsammast, att detta mitt Memorial, må till behörigt Utskott remitteras, samt de öfrige Med-Ständerne communiceras,

N:o 10.

Herr Gripensvärd, *Fredric Adolph:*

Hvem har ej känt olägenheterne af de in:

skränkningar, som vår nu gällande Bränvinsförordning stadgar, i afseende på rättigheten att begagna pannor af hvad form och construction som man behagar.

Då vi äga uppfinningar, hvarigenom minst 30 procent af ved och arbete besparas vid spannemålens förvandling till brännvin, är det nästan otroligt, att förordningen lägger hinder i vägen för dessa uppfinningars fria begagnande. Skälet säger man vara, att den, som äger och nyttjar redskap af den gamla vanliga constructionen, skulle vara obilligt beskattad, ifall han skulle betala lika mycket, i förhållande efter kannerymd, för sin rättighet att bränna, som en annan, hvars bekvämare redskaper, göra tillverkningarne lättare. Skall man lägga hinder i vägen för nya nyttiga uppfinningars spridande? skall man uppmuntra det gamla odugligas bibehållande, genom beviljande af fördelar? kunde man icke af samma skäl lägga en skatt t. ex. på bruket af ny åkerredskap, hvarigenom jorden bättre häfdas, med mindre dragare och på kortare tid? De, som behålla den gamla oviga redskapen, kunde ju påstå sig prejudicerade, då de skatta för sin jords afkastning lika mycket med den, som med mindre mödor erhåller den lika stor? lika rimligt vore detta påstående, som det, att man bör skatta mer för bekvämare bränvinsredskap.

Den nu varande författningen, tjänar blott att bibehålla de tid- och ved-ödande gamla

pannorna. Hade dessa ingen fördel vid beskattningen, skulle de snart utträngas, af mera beqväma och riksgagneliga verktyg.

På dessa grunder, om hvilkas oomkullstöttlighet jag är innerligt öfvertygad, vågar jag således föreslå, att ingen skillnad i formen af brännvinsredskap, hädanefter må föranleda skillnad i beskattningen.

I sammanhang härmed kan jag icke underlåta att anmärka, huru fördorfliga Kronobrännerierne äro. Om dem är här ej stället, att egentligen tala; de måste falla med MagazinsDirectionen. Men hvad som hufvudsakligen gör dem fördorfliga, (oberäknad den förlust, hvarmed de drifvas) finnes äfven förenadt med all brännvins-tillverkning, som ej står i förening med jordbruks och ladugårds skötsel. Hvarje landtman kan med mig intyga, hvilken fördel ladugården hämtar af brännvinsbränningen. Men öfver allt, der denna drifves skiljd från landtskötseln, gå dessa fördelar förlorade.

Jag anhåller, att detta mitt Memorial, måtte till behörigt Utskott blifva remitteradt, samt med de öfrige Med-Stånden communiceradt.

N:o II.

Herr von Quanten, Carl:

Som brännvins-tillverkningen är nära för-

enad med jordbruket, nödgas jag fästa uppmärksamheten på de vilkor, mot hvilka jordbruket får begagna denna binäring, hvilka efter min tanka nödvändigt måste undergå någon förändring.

I de provinser som hafva åkerbruk till hufvudnäring, och som sakna grannskapet af större Städer, eller Bergslager; där nödgas innevännarne, för att finna en tillgång till alla vid jordbruket fästade utgifter, att förädla sin spannemål till brännvin. Häruppå lades 1812 en bevillning, som då, i afseende på uppstegrade brännvinspriser, ganska väl kunde bära sig, men som nu genom förändrade tider, blifvit den största och orimligaste skatt, för de större egendomarne, som någon förädling af rudimaterier i hela världen kan uppvisa. En egendom t. ex. värderad till 30,000 R:dr betalar i årlig bevillning för capitalvärdet 60 R:dr Banco; den får begagna tvenne nittio kannors pannor, och för att nu äga rättigheten att förädla dess egen production, drabbar honom ytterligare en bevillning 4 och en half gång högre, än den primitiva, eller 270 R:dr Banco. Med nu varande brännvinspris, emot spannmålen, är jordbrukarens vinst ungefär hvad Kronan tillkommer, då man sätter ved och arbete i sitt tillbörliga värde. Jag vill bevisa, att der transporterne äro längre och svårare, efterskänker jordbrukaren vid försäljningen något af veden och arbetets verkliga värde. Det är således endast penninge-behöfvat och förlägenheten, som tvingar jordbrukaren taga

sin tillflykt till detta verkligen mödosamma och odrägliga arbete, hvarigenom han erhåller en vara, säljbarare än spannmålen, och dymedelst för en stund kan afvärja behofvet. Det ser ut som ändamålet härmed vore, att hindra jordbrukaren från möjligheten af att kunna tillverka brännvin, för att lika med åren 1812, 1813 och 1814, uppdraga åt utländningen besväret med spannemåls-förädlingen. Följderne af ett sådant systeme hafva vi redan i frisk minne och kan bäst inhämtas af Särskildta Utskottets Betänkande vid 1815 års Riksdag.

Då den höga Brännvinsskatten lades på de större Brännerierna, hvilka egentligen fylla behofvet af denna vara i Sverige, hade lagstiftaren grundade skäl dertill; då gällde 1 Tunna Råg 13 R:dr 16 sk. B:co, 1 Tunna Korn 10 R:dr Banco; Summa 23 B:dr 16 sk., deraf erhöles 35 kannor brännvin à 1 R:dr 32 sk. (det gällde ofta 2 R:dr B:co) gör 58 R:dr 16 sk.; när härtill läggas alla omkostnader som äro de samma nu som den tiden, circa 6 sk. per kanna, kostade Brännvinet i tillverkning 42 sk. B:co, och då det betalades med 1 R:dr 32 sk., blef således en ren vinst å hvarje kanna af 38 sk. Banco, som för en tillverkning af blott tio tusen kannor med tvenne nittio kannors pannor, skulle lemna en behållning af 7916 R:dr 32 sk.; då var bevillningsskatten 270 R:dr Banco ej svår att utgöra. Men nu deremot gäller en tunna Råg 6 R:dr 32 sk. En tunna Korn 6 R:dr 32 sk. Summa 13 R:dr 16 sk., lemna 35 kannor

brännvin à 24 sk. gör 17 R:dr 24 sk., när här-
till lägges omkostnaden 6 sk. kannan, kostar
det i tillverkning 24 och en tredjedels skilling,
och således förlorar tillverkaren en tredjedels
skilling. Då Potates brännes uppstår visserli-
gen någon vinst, och är det egentligen Pota-
tesodlingen som gör det möjligt för jordbrukar-
ren att bränna. Städerna kunna snarare betala
denna höga skatt, emedan de försälja sitt brän-
vin sjelfve alltid emot 4 à 6 sks högre pris,
äfvensom dranken, då deremot jordbrukaren
nödgas låta brännvinshandeln först gå genom
Köpman, då forslandet tillkommer och gra-
derne nedsättas. Köpman skall billigtvis haf-
va sin vinst och samma öfvervinst hafva således
äfvén de som bränna och försälja i Städerna.
I de provinser der spannmålen kostar mindre,
är äfvén brännvinet i lägre pris; i vestra pro-
vinserne kostar det 30 à 32 sk. Riksgälds-
sedlar kannan, i Skåne lærer det kosta om-
kring 24 sk. Riksgäldssedlar; att Kronan har
säkraste vinsten äfvén der, lærer vara one-
keligt.

Jag vill äfvén förklara på hvad grund
omkostningarne uppgå till 6 sk. Banco per
kanna. Med tvenne nittio kannors pannor
kunna tillverkas natt och dag 60 kannor brän-
vin, gör på 200 bränn dagar, 12,000 kannor.
Skatten härföre, 270 R:dr Banco, gör något
öfver 1 sk. Banco per kanna. 200 famnar ved
à 2 R:dr 36 sk., gör 550 R:dr Banco, äfvén nå-
got öfver 2 sk. per kanna. 4 man dagligen

i bränneriet, gör 800 dagsverken à 16 sk. Banco, 266 R:dr 32 sk., circa 1 sk. per kanna; — ett sådant bränneri tarfvar i bokhåll, à 266 R:dr 32 sk., gör circa 1 sk. per kanna. Nu tillkomma nattarbetet i bränneriet, qvarnkörslor, mältningen och Spannemålen; bränvinets forslande till städerne, läckage, m. m. som jag blott vill upptaga till 1 sk. per kanna, ehuru det går vida öfver, och resultatet är, att 6 sk Banco per kanna, är det aldraminsta bränvinstillverkningen kostar.

Jag får derföre ödmjukast föreslå, att:

1:o. Bevillningen för alla inmurade bränvinspannor blifver fastställd lika med bevillningen, eller 2 R:dr per 1000, efter hemmansvärdet för hvilket tillverkning sker, efter den tariff, som i nu gällande förordning finnes utstakadt. Härigenom blifver den omätligt höga bevillningen å de större pannorna nedsatt. Det är en orimlig princip att en 60 kannors panna får för 15 R:drs afgift tillverka 3000 kannor bränvin, då 2:ne 90 kannors pannor, som äro blott 3 gånger så stora, och ej kunna tillverka mera än 3 gånger så mycket bränvin eller 9000 kannor, skall derföre i stället för 3 gånger 15, eller 45 R:dr betala den oerhörda bevillningen af 270 R:dr Banco, eller 18 gånger 15 R:dr, då naturligtvis en större egendom kräfver större tillgångar och större utgifter.

2:o. Att bränvinsbränningen med inmurade pannor, ej får ske annorlunda än efter jordens värde, så att intet bruk, sågars eller qvarnars värde deruti får ingå, att sådant värde ej får bestämmas af ägaren, utan skall vid större bränneriverk, noga undersökas af Taxerings- och PröfningsCommitéer.

3:o. Lyftpanneavgiften blifver oförändrad.

4:o. Om bevillningen ej kan nedsättas, utan att tillgång till samma summa å annat håll måste sökas; så vågar jag ödmjukast föreslå, att den lägges å bränvins-consumtions-avgiften.

Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag till förmån för Gefle Stad, hvarigenom Staden å 16 stycken 90 kannors pannor fått en årlig afkrifning af 1350 R:dr Banco, visar äfvenväl att Hans Maj:t anser den nuvarande bränvinsbevillningen alltför hög och landet torde äfven behöfva en sådan lindring.

N:o 127

Herr Reenstjerna, Nils Svante:

En Jordbrukare som bidragit till landets förskönande och uppodling, som nu klagar, afspisas med det orimliga ordet öfverproduction. Det är bristen på penningar (och för hvilken brist, skyllde sig törhända Ständerne

sjelfve) och denna brist ensamt som vållat, att en större production blir sin egen mördare, då producten faller till halfva värdet, men productionskostnaden blir densamma.

Det må vara klart, som dagen, att rörelsecapitalet, långt ifrån att förminskas, bör växa i samma mån, som production, om icke allt skall tvingas åter, till sin förra låga ståndpunkt och odlingarne blifva ödemarker, då rågtunnan i alla tider varit ansedd, för en lika säker mätare, som silfver Riksdalern, har producenten genom ökad production, förmödat sig öka sin förmögenhet. Orättvisan af rörelsecapitalets förminskning hade ändock varit mindre skriande, om dermed hade vunnits coursens förbättring; då denne icke infunnit sig, så måste det bevisa, att Sverige ännu producerar: *hoc est* exporterar för litet, att vända handels balancen till sin fördel; utlåningen lärer föga bekymra sig om vårt pappersmynts indragning och products fall, och torde hända gjorde vi bäst, om vi öfverlemnade åt köpmannen, som har med utlåningen att skaffa, omsorgen att jämka förhållandet, emellan hans och våra varor, hans och våra penningar, och om vi åtnöjde oss med att till circulationens befordran och varumätare inom landet, skaffa ett tillräckligt belopp representativer, som gingo man och man emellan och hade Svensk jötd till hypothek; mot högst 4 procent. Bevillningens storhet har i sin mån blifvit ansedd, som en orsak till förlägenhet, likväl mäst derföre, enligt

min tanka, att för stort quantum varor åtgått för den skattskyldige att skaffa sig den enda sak, hvarmed bevillningen fått erläggas.

Tillvaron af province-Banker måste medföra en erkänd nytta i rörelsens befordrande, då fonden är tillräcklig, organisation riktigt uppgjord och Styrelsen säker.

Om rörelsecapitalet till och med fördubblades, hvilket likväl ej är min åsigt skulle det ej ensamt kunna afhjelpa förlägenheten; men åtföljdt af den yttersta möjliga frihet uti handel och näringar, skulle resultatet inom kort tid visa sig, och våra efterkommande i alla Stånd och Classer välsigna detta Riksmöte.

Jag anser hufvudvillkoret till förlägenheters afhjelpande ligga uti omnämnde handels- och näringsfrihet, och ej uti låneanstalter, hvarpå jag endast yrkar, derföre, att de äro ett vilkor för begagnandet af de förra, nemligen, (handels- och näringsfrihet) och en skyldighet af Staten att lemna resoursser, synnerligast åt dem som ett annat systeme inledt, uti för dem sjelfve menlige, men för Staten högst nyttige speculationer — nemligen odlingar.

Från handelsfriheten måste nödvändigt undantagas införskrifvandet af spannemål och bränvin, hvilka varor, uteslutande böra vara landtmannen förbehållit att producera och försälja. Jag vågar derföre föreslå, att Krono-

brännerierna böra nedläggas och försäljas; jag tror att de i senare åren lemnat ringa behållning; Städernes bränningsrättighet, om ej upphäfvast åtminstone nedsättas till motsvarigheten af det jordbruk de inhafva. Görliga indragningar af Statens mångfaldiga utgifter hvarom jag emotser sakkunnigas motioner verka äfven i sin mån fördelaktigt på förlägenhetens lättande.

Crediten emellan enskilda, torde sedan upphjelpas af sig sjelf, utan konstigare hjelpemedel än tillgång på penningar och utan landsförderflige realisationer, hvarpå ett nabo-Rike visar oss ett mindre tillfredsställande exempel.

Om remiss häraf till vederbörligt Utskott anhålles vördsamt.

N:o 13.

Herr Tahm, Wollrath:

Det hade varit min afsigt, att då mitt på bordet liggande memorial föredrogs, få göra några tillägg i afseende på den af mig deruti nämnde frihet i näringar, med anledning af Herr Friherre Cederströms om corporationers och skråordningars afskaffande redan till vederbörligt Utskott remitterade memorial samt Herr Hammarskölds dervid gjorda anmärkningar, men då Herr von Hartmansdorff nu begärt att

nämnde mitt memorial ännu längre skulle få hvila på bordet, hvaremot jag icke har att påminna, anbåller jag att inför Höglofl. Ridderskapet och Adeln få uppläsa hvad jag i detta ämne antecknat.

Allmän klagan höres om medborgares förlägenhet och behof af hjälp, denne sednare påyrkas under yttrad fruktan att förlägenheten eljest kan öfvergå till nöd. Jag tillstår mig dela dessa farhågor, men hoppas att hjälp kan finnas, icke genom våldsamma förändringar af äldre och nyare författningar, de må angå financer, jordbruk, bergsbruk, handel eller näringar; men genom omtänksam eller varsam utgallring af dem, som förfela eller motarbeta sitt ändamål samt införande af sådana, som öfverensstämma med tidens fordringar och sakernas skick. Jag anser ej möjligt att penningeförlägenheten på en gång kan afhjelpas, men jag hoppas att Riksens Ständer skola utfinna och stadga medel, som säkert, fastän må hända långsamt leda till målet och då vågar jag tro, att ett bland de kraftigaste deribland är, att lossa de bojar, hvori Svenska näringsfliten ännu tvingas. Mine Herrar! om olika åsikter kunna bland oss väcka olika öfvertygelse, så öfverensstämma vi dock alla uti det stora ändamålet att söka bidraga till fosterlandets välgång. Denna visshet och min rena afsigt gifva mig hopp om tillgift för de ofullkomligheter och misstag mitt yttrande kan innehålla; jag

begär ej bättre än rättelse och upplysning af den mer kunnige och erfarne.

Då näringsfrihet omtalas, bör det som jag tror, ske med afseende på hela landet, ej blott på vissa delar deraf; hufvudstaden må vara af hvad vikt som helst, får dess enskilda fördel och beskaffenhet ej lägga hinder i vägen mot författningar, nyttiga för och påfordrade af antingen hela det öfriga, eller största delen af det öfriga landet, så mycket mindre, som vid tillfälle af behof undantag kan ske för den del af samhället, hvars locala omständigheter sådant fordrar. Till denna anmärkning föranledas jag af de, från dylika omständigheter hemtade skäl, Herr Hammarsköld anfördt till försvar för Skråordningar. Om den insigt uti historien jag haft tillfälle förvärfva ej missleder mig, tror jag, att dessa ordningar uti Sverige infördes af den om sitt lands väl omtänksamme Gustaf den Iste. Han emottog ett på folk, näringar och näringsflit utblottadt land, som länge varit en blodig tummelplats för utländskt våld och inhemsk oenighet; för att upphjelpa näringarne och i afseende på dem göra landet lika oberoende som han gjort det emot utländsk öfvermägt, nödgades han införskrifva Tyska mästare och tillåta dem, att njuta samma privilegier som voro införda uti deras af små Stater och mäktiga Städer bestående land; der hade Skråinrättningarne vunnit burskap. Jag medgifver äfven att de vid införandet här medförde nytta, men frågar: göra de ännu lika nytta, befordra de uti vårt vid-

sträckta fädernesland, der egenteligen endast 2:ne större Städer finnas, lika ordning, lika visshet om förfärdigande af goda varor, lika tilltagande näringsflit och näringshåg, som dermed varit åsyftad, och är ett systeme, som uti 16:de Seclet gagnade Tyska Hansestäderna, nu mera nyttigt i Sverige eller bör det, om äfven skadeligt, bibehållas för dess Germaniska anda? Jag nekar det dristigt och tror att Svenska folket, som från oberoende förtädder ärft egen nationalanda, bör uti den uppsöka grunden til sina lagar och efter den inrätta dem. Af samma anledningar som Gustaf den 1:ste vid införskrifvandet af Tyska handverkare tillät dem bibehålla sina Skråordningar, af lika anledningar medförde de Bruksidkare och smeder, som Konungarne Carl den 9:de och Gustaf den 2:dre Adolph med flere af Sveriges omtänksamme Regenter från utländske orter införde de privilegier och ordningar, hvilka voro gällande uti de land derifrån de kommo, och af anförda skäl böra äfven desse nu undergå ändring uti allt som lägger hinder uti näringarnes tillväxt och förkofran. Nu frågas:

1:o Äro Skråordningarne ännu uti allt eller till någon del nyttiga för hufvudstaden; erhålles genom dem af alla slags handtverkare goda varor, för bästa möjeliga pris, och blir den som tillitat handtverkaren betjent med ordning och villighet; befordras eller motarbetas täflan, genom dessa ordningar? Den klagan här höres öfver långsamhet, öfver bort-

skämdt arbete, öfver dyrhet, orsakad af sammansättningar emellan handtverksclasser, talar åtminstone icke till deras fördel.

2:o Äro SkråInrättningar outhärlige för Stadens proviantering; kan priset för kött, bröd och dricka, allid med säker billighet bestämmas af Policemagten och rätta medelvägen träffas emellan säljarens vinningslystnad och köparens behof, eller skulle denna gräns, som här med möda måste sökas, icke af sig sjelf visa sig, om frihet meddelades att utan skråtvång införa, sälja och köpa dessa varor? Jag vågar icke bestämdt besvara dessa frågor, men kan ej förneka min öfvertygelse, att uti allt hvad handtverkeri heter, skråtvång mera skadar än gagnar. Täfian uti tillverkningen af goda varor kan ej med skrå-inrättning förenas, så länge skråmästaren är säker, att endast han kan tillitas, frågar han föga efter afnämarens fördel. Uti våra tider talas och skrives öfverallt om människans medfödda fri- och rättigheter, om rätts-känsla och det rätts-enliga: kan skråtvång härmed stå i bredd, eller böra ej dessa grunder tillämpas vid användandet af medborgares arbetsförmåga; är det intet näst personliga friheten, samhälls-människans dyrbaraste rättighet, att då hon ej förnärmar sina med-människor och utgifver till Staten hvad af hennes förmåga billigt kan fordras, obehindradt få använda sin arbetsförmåga och de kunskaper hon förvärfvat; och finnes någon naturligare och med erfarenheten mer öfverensstämmande utväg än sådan arbets- och

näringsfrihet, för att uppväcka täflan och ernå förbättring uti tillverkningarna?

Hvad Stockholms proviantering åter beträffar, tilltror jag mig icke lemna något yttrande; det tillhör dem som varit eller äro i tillfälle att undersöka och bedöma hvad dermed gemenskap äger; men om för hufvudstaden svårigheter sig yppa att uti allt upphäfva SkråInrättningarne, möta dock, enligt min tanka dessa hinder icke för den öfriga delen af landet. Att döma efter den tillförsel, som nu finnes uti alla Rikets öfrige Städer, der landtmannen sjelf mången gång på torget köper landtmannavaror för bättre pris, än uti sin egen hemort, så måste upphäfvandet af allt skråtvång äfven uti Städernas proviantering medföra fördel både för säljare och köpare. Att ökadt afsättningstillfälle med frihet från skråtvång åstadkommer och ökar tillgångarna progressivt, sådant har alltsedan 1810 ögonskenligt visat sig vid Götha Canals arbetsstationer i Skaraborgs Län samt sednare åren vid den i mitt grannskap uti en mager ort påbegynta Warnäs Fästning. Vid början af dessa arbeten måste proviant anskaffas för hela arbetstrouppens behof, men efter hand har detta behof betydligt blifvit minskadt genom ymnig tillförsel, utan att densamma aftagit för provincens Städer och aldrig med uppstegrade, men ofta med fallande priser. Orsaken är enkel, den igenfinnes uti behof, *afsättningstillfälle och frihet*. Otjenligheten af skråtvång uti alla handtverkerier så väl i småstäderna som på

landet ligger i öppen dag för hvar och en, som uti dessa orter något är hemmastadd. Man träffar icke sällan på landet goda handtverkare, som aldrig lärt uti Mästare-Skrå och deremot rätt ofta uti småstäderne, de som föga duga, så är åtminstone ej sällan förhållandet uti Städerna inom Skaraborgs Län, hvad Skräddare, Skomakare, Smeder och Vagnmakare angår. Frihet att efter anmälan hos ortens auctoritet idka det handtverk man kan, skall otvifvelaktigt väcka täflan för att få förtjenst och såmedelst skaffa förbättrade tillverkningar. Blifva derjemte författningarne i afseende på lärgossar och gesäller lämpeligen förändrade och dessa förpligtade att taga tjenst på år, samt förbudna att som tiggare och lättingar stryka omkring landet, skall bättre ordning dem emellan erhållas och landtmannen belrias från de olägenheter deras kringvandrande orsakar.

Hvad SkråOrdningar äro för handtverkerierna, äro uteslutande privilegier för manufacturer och öfriga näringar, ofta af behofvet införda, nyttiga någon gång, men merendels i längden skadliga, om de ej rättas, modifieras eller äfven understundom alldeles upphäfvas; exempel torde bäst upplysa detta.

Uti vår Svenska Bruksrörelse var infördt det skråtvång, att vissa Stångjerns-Bruk icke ägde rättighet smida annat tackjern, än sådant, hvartill lättaste tillgången tycktes finnas den tid då Bruks-privilegier utfärdades; bergskarlen ägde rättighet sälja sitt Tackjern till hvem

han ville, Städernas Borgare fingo dermed fritt köpslaga; men om Bruksägaren handlade af desse, till fri försäljning berättigade, var han förfallen till plikt och tackjernets confiskation, om det ej vid viss masugh var tillverkadt; denna författning ansågs länge för Bruksägar-
res palladium, ändteligen blef den högt öfverklagad, af vår om rätta sammanhanget upplysta Konung upphäfven, jag tror för 3 eller 4 år sedan, och erfarenheten har visat, att ingen olägenhet derigenom har uppstådt, utan tvärtom deraf blifvit en följd att den Bergsman, hvars tackjern är elakt, nödgas genom inblandning af goda malmer eller förbättringar vid sin tackjernsblåsning göra sin vara till försäljning mera begärlig.

Inom Bruksrörelsen finnas ännu författningar, som nog likna Skråtvång. Huruvida den ibland dem, som vid stort vite inskränker Bruksägarers rättighet att årligen smida utöfver ett visst Skeppundtal, är af behovet påkallad i afseende på de Bruk, som begagna köpekohl och köpe-tackjern, derom tilltror jag ej mig ingå i pröfning, ty annan mans lika goda gällande rättigheter kunna härvid komma i fråga; men att Bruk finnas, hvilka ägande egna kohl, egen malm och eget tackjern, och sådant oagtadt hvarken till andra få afyttra öfverskottet af deras tillverkade tackjern, sedan deras eget behof är uppfyllt, ej heller deraf smida så mycket Stångjern de medhinna, då de derföre villja till Staten erlägga afgiften, detta vågar jag anse vara ett

olämpligt ingrepp uti medborgares rättighet att begagna sin egendom och ett lika onödigt, som onyttigt Statens förmynderskap för den enskilda medborgaren.

Ägande-rätten tyckes i sin grund innehålla den rättigheten, att ägaren på sätt han bäst finner får förbättra sin egendom, följaktligen fritt använda och förädla de natur-alster der finnas. Detta har icke allenast varit, det är äfven ännu förknippadt med många hinder af undersökningar, protester, resolutioner och derigenom orsakade uppehåll och kostnader, vid snart sagt anläggandet af hvad verk eller manufacturer som helst. Jag påstår icke att alla sådana författningar böra upphävas, men jag tror, att de mycket kunde förenklas och förkortas, mycken för Embetsmän derigenom förspild tid besparas och för anläggaren äfven mycken kostnad, som bättre kunde användas på sjelfva inrättningen.

Vid dessa förslager, till fördel för näringsfriheten, möter mig må hända den anmärkning, att bevillning betalas till Staten för alla Skrå-rättigheter, och att för många privilegier och derpå grundade verk och inrättningar, ej allenast betalas bevillning men äfven grundränta. Att så förhåller sig, känner jag fullkomligt; men då hvarje medborgare i Staten, i mon af sin handtering, näringsfång eller egendom, ovilkorligen är skyldig, att skatta för det skydd han i samhället åtnjuter, och jag är öfvertygad, att näringarne skola genom

frihet i hög grad förbättras och förökas, så blifva ökade inkomster för Staten deraf en naturlig följd och full ersättning skall således erhållas för de skatter, som försvinna genom upphäfd eller modifierade Skråförfattningar och uteslutande privilegier.

Med sann tillfredsställelse har den för laglig frihet nitälskande medborgaren, tid efter annan sett flera Författningar och Kongl. Resolutioner utkomma, som efter hand visat flera på Svenska näringarne lagde band, eller motat skrå-andans försök att upplifva den samtiden förlamadt; om Riksens Ständer efter allvarlig, men varsam, undersökning om hvad uti dessa viktiga frågor till fosterlandets förkofran bör vidgöras, till KonungaThronenderom framföra sina underdåniga framställningar, skall Konungens vishet och kärlek för sitt folk, visserligen skänka landet författningar, som skola bidraga till dess förkofran och sällhet.

Jag skulle förnärma de ädla tänkesätt, som tillhöra det Stånd, hvaraf jag har den äran vara en medlem, om jag anhöll om tillgift för den tid jag upptagit till föredragande af ett ämne, så viktigt för landet som detta, men om jag emot min innerliga önskan, gjort framställningen derom ofullkomligt och illa, det anhåller jag vördsamt mätte mig tillgifvas.

Jag anhåller ödmjukast att detta anförande blifver communicerad med de öfriga RiksStånden, samt jemte mitt förra memorial om

handels- och näringsfrihet remitteradt till vederbörligt Utskott.

Bilagor

till PleniProtocollet för d. 17 Februarii.

N:o 1.

Friherre *Palmstierna, Carl Otto*:

Ett ögonblick får jag utbedja mig, för att fåsta Ridderskapets och Adels uppmärksamhet vid ett ämne af vigt för Fäderneslandets framtid, af vigt för allmänna vettets utbredande i samhället. Det är den uti alla landsorter kända bristen på skolor, der barn kunna undervisas uti läsa, skriva och räkna. Ingen upplyst man lär sig bestrida nyttan af sådana Skolors allmänlighet — ingen lär sig bestrida nyttan deraf, att hvarje medlem i samhället får inhämta dessa första grunder till upplysningen, rätta ursprunget till all ordning i en lagbunden Stat, till all ändamålsenlig verksamhet, all industrie, all medborgerlighet och all sann känsla af den allmänna anda, hvilken bör utgöra föreningsbandet emellan Statens så skildta medlemmar. Förbättringen af de gamla läroanstalterne och

upprättande af nya, har ock i en sednare tid varit föremål för Regeringens omtanka och för patriotiska bemödander af tänkande ädla medborgare; men dels har detta verkställts blott vid Gymnasier och Högskolor, dels genom locala inrättningar här och der. De ännu gällande Författningar om barnaundervisningen uti landtförsamlingarne hafva redan länge visat sin ofullständighet och hundradetals Socknar som äro utan några slags skolor, vittna om nödvändigheten att vidtaga någon allmänt verkande åtgärd uti detta hänseende.

Den med mångahanda omsorger bekymrade Landtmannen, saknar på de flesta ställen medel att enskilt afhjelpa denna brist. Bonden, som framför allt måste utgå sin betydliga skatt till Prästen, torde ock med billighet kunna fordra dennes bestämde tidiga hjälp vid sina barns bildande till nyttiga medlemmar af samhället. Detta var äfven förr uttryckligen föreskrifvet, men denna skyldighet har sedan blifvit öfverflyttad till större delen på församlingarne sjelfve och till en del på Klockarne, hvilkas oduglighet i allmänhet i detta afseende är tåmmeligen väl bekant. Nu äro visserligen de nitiske Prästmän ej sållsynte, hvilka hvarken spara tid eller möda, att efter omständigheternes möjliga medgifvande, arbeta på sina Socknebarns tidiga undervisande, men lika obestriddigt är ock, att detta på de flesta ställen ej sker förrän barnen nalkas manbara åldern och då sker ytterst ytligt; samt att all sådan undervisning

ning motverkas af det obestämnda uti skyldigheten för lärande att undervisa grundligt och tillräckligt, samt för föräldrarne, att längre tid sända sina barn till undervisnings erhållande, oberåknadt den tidspillan, som föräldrade läromethoder medföra. Derföre ses äfven allmänligen Allmogens barn sakna all annan uppfostran än den personliga erfarenheten kunnat gifva dem, samt så mången värdig lärare skörda ringa frukt af sin härvid använda betydliga möda.

Det är i betraktande af våra stora behof utaf folkundervisningsanstalter och af de möjliga tillgångar som kunna vara att påräkna uti vårt fattiga Fädernesland, som jag kommit till den öfvertygelse att, åtminstone uti de mera tät bebyggda trakterne af Riket, nödige simpla Elementarskolor kunna med nu ägande tillgångar småningom bildas i alla Socknar, om för handen varande medel riktigt begagnas, och den nyare läromethod, som äfven uti Fäderneslandet på flera orter en god tid varit nyttjad, till allmänt användande införes.

De för handen varande medel, hvilka i detta afseende kunna användas, anser jag vara:

1) *Alla Klockarelöner uti Rikets Landsförsamlingar.* Om till Klockare blott antagas sådana personer, som till lärare uti läsa, skrif-

va, räkna efter nyare läromethoder kunna användas — om de tillsattes af Consistorierne i den mon så beskaffade Candidater kunde fås och ledigheter sig yppade, om det blef dem ålagdt att dagligen besörja barnaundervisningen under Pastors tillsyn — om det förböds att en Klockare tillika fick vara Torpare eller Hemmansbrukare, samt om Författningarne bestämdt ogillade hvarje annorlunda qualificerad Klockare med lön, så torde förnåmligaste bristen derigenom afhjelpas.

2) *Åtskillige Pastorsboställen och stömmar.* Om på de orter, der lokalen det medgifver, Församlingar eller Socknar förenades med angränsande Pastorat och Prästerskapets vanliga befattning på dessa orter verkställdes utaf ett något mindre antal personer, under det att lärare af detta stånd åtnjöt de öfverflödiga Boställenas afkastning, med vilkor att förestå vissa Skolor. På slättbyggderne uti några trakter af Riket, torde detta kunna verkställas på ett och annat ställe.

3) *Hemmanstionde* uti en del orter, der ovanligt stora Pastorat finnas; om dessa delades så, att Pastor af sin Församling uppbar tertial- och qvektionde till ett värde af 120 till 180 tunnor spannmål, samt att det öfriga nu årligen utgående af denna tionde, afgafs till Skollärare af PrästeStåndet, hvilken vore att anse såsom PastorsAdjunct,

4) *Begagnande af åtskillige redan, fast utan särdeles nytta anslagne privatbidrag.*

Öfvertygad att Herrar Biskoppar samt Hög-vördige PrästeStåndet med sann patriotisk känsla omfatta hvarje ny anledning att visa det vackra outtröttliga nit för allmänt väl, för stigande upplysning samt för en allmännares kultur, hvarmed detta Stånd från lång tid tillbaka här utmärkt sig framför andra länders, får jag åran framlägga denna min motion "om ett förbättradt Skolväsende uti Landtförsamlingarne till barns fullständiga och tidiga undervisande uti läsa, skriva och räkna, med ödmjuk anhållan om remiss deraf till Allmänna Besvärs- och OeconomieUtskottet, hvars mögna bepröfvande torde afgöra huruvida förslaget är användbart eller icke.

N:o 2.

Herr Heijken skjöld, Carl Vilhelm:

För att i minsta mon upptaga en tid, egenad åt flera viktiga föremål, vill jag i all korthet framställa mitt ämne, angående en billigare bevillning för jern tillverkningen.

Här har flera gånger blifvit ordadt om landets närvarande svåra ställning och i synnerhet jordbrukets betryck, samt om lindring och hjälp under förevarande omständigheter, hvaribland ock med skäl yrkats Hemmansbevillningens nedsättning i öfverensstämmelse med fastigheternes

nu mera fallna värde. Samma afseende förtjenar jemväl den Rikets hufvudnåring som står i bredd med landtbruket, jag menar Bergs- och Jernhandteringen. Denna handtering har undergått lika om ej än starkare skakningar än Landtmannarörelsen. Från 1807 till 1815 voro väl de flesta Bergsmän och Jernstillverkare i yttersta trångmål, derefter återhåmtade de sig tåmmeligen igen under några få års gynnande Jernconjunctioner, då år 1821 afsättningen åter började aftaga och Stångjernspriserne betydligt och hastigt föllo; sistledne år gaf ett ännu sämre resultat och det nyss ingångna lofvar föga bättre. All skadan här af har egentligen drabbat Stångjerns- och Manufactur-tillverkaren, som måste erfara den så mycket hårdare, då närvarande bevillning å Bruk är på den grund uppgjord, att minst en sjettedel af Hammarskattsjernet pris skall anses för behållning å hvarje Skeppund tillåtet smide. Utan fruktan att blifva vederlagd, vågar jag påstå, att Bruk, grundade på köpetackjern och till stor del äfven på köpekol, knappast vid något tillfälle lemnat en så dryg behållen inkomst, utan oftast högst en sjettedel och ej sällan blott en niondedel. Maximatabellen utsätter en tredjedel af Hammarskattsjernet värde, såsom Bruksägarens gifna förtjenst å det privilegierade smidet; äfven de så kallade sjelfständiga Brukseegendomarne låra sällsynt kunna producera en lika vågbehållning, men väl få stanna vid en fjerdedel eller en sjettedel deraf. Då hårtill äfven kommer, att Hammarskattsjernet pris blifvit mera rättadt efter de högsta prisen å Stapelstadsvågarne, än

afseende gjorts å det som Bruksågaren kunnat erhålla, samt bevillningssumman måst utgå, om ock de olyckligaste omständigheter mer eller mindre hindrat smidesrättighetens fulla begagnande, och slutligen, bevillning jemvål erlågges för sjelfva grundegendomen, så kan med fog sågas och yrkas, att nuvarande smidesbevillning är tryckande, och åtminstone behöfver en jemkning, att den ej må förblifva obillig både i princip och verkställighet.

Vid detta tillfälle anser jag det mindre nödigt ingå uti vidare detaill, eller föreslå bestämdt sätt till smidesbevillningens uträknande och fördelning på nya och drägligare villkor; men blifva närvarande grunder för smidesbevillningens utgörande bibehållna, hvarvid jag får erinra, att Hammarskattsjernets lösen aldrig borde få blifva så uppsatt, att Bruksågaren eller Jerntillverkaren förmås aflämna det in natura, till StatsCassans ringa båtnad, så skulle jag vid deras tillämpning våga föreslå, att då Bruk nu endast fördelas uti 4 Classer nemligen: till en tredjedel, en fjerdedel, en femtedel och en sjattedels behållning af Hammarskattsjernets värde, så borde classerna utsträckas till de vid en sjundedel, en åttandedel eller en niondedels behållnen inkomst, inskränkta Bruk — ty så många och stora skiljaktigheter finnas verkligen Bruksegendomar emellan, i anseende till låge och tillgångar m. m. och böra tagas i noggrant betraktande, om ej bevillningen skall blifva allt för ojemt fördeld.

Jag förmodar det nu vara nog att hafva väckt uppmärksamhet på ifrågavarande ämne och få det hänvist till BevillningsUtskottet, hvilket, å denna framställning torde i sinom tid göra allt möjligt afseende; och anhåller derför att detta mitt anförande måtte till nämnde Utskott blifva remitteradt.

N:o 3.

Herr von Heijne, Georg:

Om någon större liflighet i tänkesätten visat sig vid detta Riksmöte, än som yttrat sig vid de föregående, vågar jag tro, att den mindre haft sin grund från något hufvudsakligt missnöje med det framfarna i landets styrelse än uti de allvarliga förhoppningar Nationen hyser, att dess önskningar innefattade uti Representerarnes — hådaneftter icke skola lemnas utan afseende. Då beslut, och önskningar, uti samma ämnen, som vid förra Riksdagar, äfven nu komma i fråga, då Riksens Ständer icke utan noga betänkande å nyo låra framställa dem, är det af vigt att de söka göra sina förhoppningar gällande om verkställigheten derå.

Uti RiksdagsBeslutet för 1815 års Riksdag, intogs Ständernas framställning om nödvändigheten af en ny och rättvisare fördelning af extra Roterungen i landet — hvilket uti en brådskande stund af Konungen anbefalltes och med lika brådska måste i Provincerne provisionellt

verkställas; — Indelningen efter Hemmantal kunde icke blifva annat än orättvis, då tid icke gafs för en ordentlig undersökning af Hemmanens beskaffenhet om Embetsmannaåtgärder vid RoteringsCommissionerne torde sträckt sig mera till uppnående af en stor numeraire extra Soldater, än till begagnandet af de upplysningar för en billig minskning deraf, som för ögonblicket kunde vara att tillgå. Flere Säterier hade ett öfverdrifvet Hemmantal, detta var för ågarne likgiltigt så länge Hemmanet var så fritt för onera som han årfst eller köpt detsamma, och hvilken frihet, icke rättvisligen bordt förloras utan ersättning. Men då detta emellertid beslöts, borde en ny beskattning, lagd på en del af Nationen, utan någon motsvarande lagd på den öfriga delen, åtminstone gjordts så litet tryckande som möjligt.

Förmedlingar hafva sedermera under mötande af alla möjliga i vågen lagda hinder blifvit verkställda å flere sådana roterade Hemman. Jag vill som exempel nämna tvänne mantal Säteri Ladugård uti Jönköpings Län som tillhörde mig 1812, roterades med ett mantal Säteri som äfven tillhörde mig till utgörande af 2 extra Soldater; dessa tre hela mantal äro nu förmedlade till en och sju åttendedels mantal, som under kriget höllo 2 Soldater. Mångfalliga sådana exempel finnas. Skola nu desse, ifall krig inträffade, uppsätta extra rotering efter förra eller nu utrönta och lagligen bevista beskaffenheten af Hemmanen? Mig synes att det är högst angeläget att en reglering öfver hela

Riket af behörige Tjenstemän verkställes ofördröjligen, medan fredens lugn lemnar tid för lugn pröfning af billighet och rättvisa.

I sammanhang härmed vågar jag fästa Höglöfl. Ridderskapets och Adels uppsmärksamhet på en åtgärd, vidtagen med de extra roterings-skyldige, nu för andra gången nemligen: kallelsen att genom Fullmäktige från Socknarne infinna oss hos Länstyrelsens för att svara på propositioner, 1812 om vi ville betala spannmål och sistlidet år, om vi ville hålla håst i stället för karl, att vid hvarje utbrytande krig lemna till Kongl. Maj:ts disposition. Dylika Länsstämmor, från hvilka de flesta afvikelser från Knechtecontracterne räkna sin tillvarelse, voro måhända nödiga under förra styrelsesättet, då Ständers råd så sällan funnos behöflige, men under närvarande regeringssätt, då Ständerna hafva bestämda tider för sina sammankomster, äro sådane framställningar som endast inför Ständer synas böra göras, om ej stridande emot Constitutionen, åtminstone onödiga och olämplige, ty deliberation om vilkor kan ej inför Länsstyrelser komma i fråga, utan blott ett jakande eller nekande till en bestämd proposition, då deremot hela Nationens Representanter, äro både berättigade och beredde, att med sin Konung öfverlägga och besluta om skatter och annan tungas förändring, ökning eller minskning.

I anledning af hvad jag nu anfört, får jag vördnadsfullt föreslå:

1) Att en ny fördelning af extra rotarne, så fort Riksdagen är slutad, verkställles.

2) Att inga förändringar med extra rote-
ringen emellan Riksdagarne må på hvad sätt
som helst föreslås.

Sluteligen anhåller jag att detta anförande
må till OeconomieUtskottet remitteras, och sjelf-
va ämnets beskaffenhet bestämma, huru detta
mål i enlighet med Riksens Ständers deröfver
tillhöriga beslutande rätt, enligt 34 §. i Riks-
dagsOrdningen, bör afgöras.

N:o 4.

Herr *Montgomerie, Gustaf Adolph:*

Arméens nya organisation på *Inspectioner*
och *Brigader*, har, isynnerhet de sednare åren,
mött mycket klander, må hända dock mindre
bland militairen än allmänheten. Att denna
organisation haft vålgörande afsigter till be-
vekelsegrund, är hvad jag för min person aldrig
betviflat eller kan betvifla, blott derföre, att
den *Fürste* som bekräftat den, är Europas,
kanske största Hårförare och visaste Statsman,
äfvensom den Föredragande i Commandomål,
som såges projecterat den nya organisation,
delar på en gång Allmänhetens och Arméens
välförtjenta aktning, förtroende och bifall; men
huruvida densamma icke kunnat ske med iakt-
tagande af besparingar för Statscassan, eller

huruvida den icke äfven medför många olägenheter, blir en fråga, som jag trott mig helt öppet böra framställa till dens besvarande, som bäst är i tillfälle att bedömma detta ämne, på det Allmänheten genom ett, såsom jag hoppas nöjaktigt svar, må upplysas här om och med detsamma öfvertygas om nyttan, kanske nödvändigheten af ifrågavarande organisation.

Intilldess får jag anmärka hvad man i allmänhet yrkar deremot, nemligen:

1) Olämpligheten deraf, att RegementsChefs-lönerne blifvit anslagne till *Inspections- och BrigadGeneraler*, och att *ÖfversteLieutenants-lönerne* derigenom förbytts till *Regements-Chefs-löner*, utan att alltid och vid alla Regementen vara tillräckliga dertill; så mycket mindre, som samma accordssummor och representations-skyldighet för de sednare ännu fortfarande.

2) Om denna förändring af indelningarna från deras första bestämmelse icke skedd; så hade *ÖfversteLieutenants-platserne*, såsom öfverflödige, kunnat indragas för Statens bästa, eller och användas till förmon för de mindre väl lönte bland CompagnieOfficerare eller Underbefälet, som nästan vid alla Regementen äro högst illa lönte.

3) Att då Generalerne tillika voro RegementsChefer, måste de vistas inom deras Regementers stånd och derigenom bättre känna Re-

gementernas behofver under den activare tjänstgöringen och närmare detaillerne dervid.

4) RegementsChefs voro förut endast ansvarige Konungen för deras Regementers duglighet och brukbarhet, och kunde således mera direct verka för Regementernes bästa, än nu, då de äro beroende både af Brigade- och InspectionsGeneraler, och dessa i sin verksamhet alltid hindrade, åtminstone hejdade af dessa omvägar.

5) General-mönstringarne förrättades förut af för tillfället commenderade Generals-personer, hvilka derföre icke åtnjöto några särskilta löner, och icke eller de Adjutanter, några särskilda *årliga arfvoden*, som voro anställda hos desse Generaler. Hvarföre hade icke samma utvåg till Stats-cassans besparingar, äfven framgent kunnat begagnas?

6) Om organisationer nödvändigt skulle ske, hvarföre icke hellre sammanslå 2 och 2 ÖfversteLieutenants Indelningar, att dermed utgåra Brigad- och Inspections-Generals-löner, hvaremot RegementsCheferne kunnat bibehålla ÖfversteIndelningarne, hvaraf de, såsom nämnt är, äro mer än Generalerne i behof. För det sista och

7) Är det äfven en obehaglig följd af den nya organisationen att *avancementerne* förtrösgats inom Arméen, emedan Herrar Inspections-

och BrigadGeneraler med Öfverstelöner och en lätt tjenstgöring icke hafva någon orsak att taga afsked.

Dessa äro de invändningar man i allmänhet gör emot den nya organisation af Arméen, hvilka visserligen af många dermed förenade fördelar till någon del kunna motvägas, men om icke fördelarna helt och hållet öfvervåga så många olägenheter och kostnader; så hemställer jag vördsamt, om icke underdånig begäran borde göras om Arméens *förre organisations återinförande?*

N:o 5.

Herr *Pereswetoff Morath, Anders Wilhelm:*

I en tid då ej mera bestrides, att creditbrist betydligt bidragit till den allmänna förlågenheten, och att Lagarne rörande Executionsverket åga ett stort inflytande på penningörelsens liflighet eller attynande, skulle jag tro, att hvar och en, som tagit närmare kännedom om beskaffenheten af denna förlågenhet inom vårt land, och haft tillfälle att erfara bristerne i samma Lagar, bör för sin egen tillfredsställelse, såsom medborgare, väcka uppmärksamheten på dessa brister, och framlägga sin mening om sättet, att dem afhjelpa. — För Folkets Representanter är sådant en ovilkorlig pligt, som ej utan förebråelse kan underlåtas,

Det är ur dessa skäl jag finner mig föranlåten, att väcka en motion om nödvändigheten, att gifva mera helgd åt panterätt i fast Egen-
dom.

För utvecklingen af ämnet fordras äfven en kort öfversigt af den ställning, hvari Lång-
gifvare och Låntagare nu till hvarannan kom-
mit, och fastän jag skall söka undvika vidlyf-
tighet, nödgas jag dock för mera än ett ögon-
blick påkalla Högloflige Ridderskapets och A-
delns uppmärksamhet.

Man påminner sig utan tvifvel, att för icke
många år tillbaka Penningeinnehafvare gerna
meddelade lån mot inteckning i Landtfastighet,
och man satte då sådant förlitande till inteck-
ningar i allmänhet, att när fråga var om ett
större lån, den penninge-ägaren, som utan så
beskaffad pant, meddelade ett dylikt, ansågs så-
som oförsigtig. Förhållandet är nu i det när-
maste tvärtom. — Derhän hafve vi kommit, att
det som i sin natur borde innebära den största
säkerhet, ej antages såsom sådant, och de ovil-
korliga eller löpande skuldebrefven, *utan verke-*
lige garantier, kallas goda papper.

Så lätt öfvergår opinionen om säkerheten
i ett land, der credit-lagarne sakna den rättvisa
i grundsatser och den energie, hvarförutan de
aldrig uppfylla sin bestämmelse, och huru denna
öfvergång från det naturliga till det onaturliga
så hastigt kunnat ske, skall den ej hafva svårt
att inse, som i minnet återkallar den ej eller

aflågsna tid, då FilialDisconterne nästan på en gång försvunno, och med dem ett så stort antal af deras utelöpande förbindelser och assignationer, att penninge-rörelsen i flere proviuser var nära att afstanna, som besinnar, att hvarje åtgärd, hvilken gifver penningrörelsen en annan riktning, oemotståndeligt ombyter medborgarens oekonomiska ställning, som eftertänker, att våra creditlagars brister, mindre kände under tider af allmänt förtroende, skulle vid ett så ovanligt förhållande, som det genom Disconternes fall uppkomne, på en gång framtråda i dagen. — Man fann då, att dessa lagar blott i afseende på löpande förbindelser svarade mot den nya tidens fordringar, och man förskräcktes då man erfor, att lagarne genom exceptioner de facto störde ägande-rättens helgd, emedan de icke såsom grundsats antagit, att inteckning, lagligen erhållen, skulle vara gällande äfven i det fall, att låntagaren före inteckningens beviljande i hans egendom, var förmyndare, kyrko- och fattig-medels föreståndare eller uppboordsman.

För den lagkunnige eller den som blott öfverskådat våra lagar voro de skadliga exceptionerne i detta fall ej någon ny upptäckt, men för massan af långifvare, som endast fäst sig vid det allmänna begreppet om inteckning, och hvad jag här förut nämnt har afseende på dem, var det visserligen en sådan.

Dels genom den sålunda uppdagade osäkerheten, dels ock genom mångfaldigheten af

formaliteterne vid utmätning och försäljning af fastighets-pant, tvingade sig de löpande reverserne till ett i och för sig sjelf obehörigt företråde, som hastigt måste försvinna om lagarne satte långifvaren i tillfälle att inom kort tid få dylik pant förvandlad i penningar.

Låntagares och långifvares gemensamma fördelar fordra att exeptioner af förenämnde art ej må åga rum, ty de hindra den förre att med lätthet erhålla, och den sednare att med trygghet gifva lån mot inteckning. — Det är tid att dessa mågtige parters klagan höres, och att Lagen icke förnärmar utan beskyddar dem.

Nationen hoppas, att sådane finansiella åtgärder nu blifva vidtagne, som återbringa förtroendet, och med förtroendet en lifligare penningarörelse. — Om detta hopp svikes eller icke skall tiden utvisa, men det, hvarom jag är viss, är att det otvifvelaktigt skall svikas om executions-lagarne förblifva i det skick de nu äro.

Meningen med denna motion är dock icke, att i förtid och innan de åtgärder i hånseende till penningeverket i allmänhet, som kunna pröfvas nödige, hunnit vidtagas, föreslå ändring i samma Lagar, i afseende på en skyndsammare gång af de årender, som efter deras föreskrift skola behandlas, emedan jag väl vet att om finance-planen måste man först vara ense; men då frågan om skydd för ägande-rätten ej har ofelbar gemenskap med frågan om den mer eller mindre skyndsamhet, hyarmed en sådan rätt

göres gällande, och då erfarenheten visat, att de nu kraftåtgående stadganden, enligt hvilka inteckning i fastighet är eller icke är säkerhet, allt efter som ågaren deraf före inteckningens meddelande var, eller icke var förmyndare, föreståndare eller uppbördsman, hunnit bereda det misstroende hos penninge-innehafvare, att de ej våga gifva lån mot inteckning, äfven när, hvad förmynderskap angår, bevis företes från den Hof-Rätt, under hvars domverjo den egendom är belågen, deri inteckning erbjudes, att ågaren deraf ej sådan befattning i samma ort innehar, emedan lånesökanden i annan del af Riket kunnat erhålla ett dylikt uppdrag, och inteckningen alltså ej medförde den säkerhet, den annars ågde, kan jag ej finna annat, än att förändring af Lagens stadgande i detta fall ju förr dess hellre, och utan afbidan af den revision utaf executionsLagarne som i öfrigt kan erfordras, bör åga rum, hålst hvarje lidande blir svårare ju längre det fortfar.

17 Cap. 8 §. HandelsBalken stadgar, att om någon åger inteckning i Förmyndares, Föreståndares eller Uppbördsmans fasta gods, innan han Förmyndare, Föreståndare eller Uppbördsman blef, inteckningen är gällande, hvaraf följer, att vid motsatt förhållande barnarf hos förmyndare, kyrkors och fattighus fordringar hos deras föreståndare, så och uppbörd i allmänhet åger förmonsrätt.

Af desse exeptioner synes mig den som
lemnar

lemnar förmånsrätt för kyrko och fattighusmedel mäst grundlös, sedan sådana medel numera ej godtyckligt förvaltas, utan flere personer, förenade i Comitéer eller kyrkoråd, dermed hafva befattning, och uppbörden har en så nära kontroll, att balance ej är att befara.

Jag kan således i betragtande af det hinder vid penningeförsträckningar, bibehållandet af detta stadgande förorsakar ej finna, att lagstiftaren bör anse betänkligt, att borttaga en sådan förmånsrätt, emedan man kan vara viss, att försigtigheten och uppmärksamheten hos dem, som äro satte, att vaka öfver slike medels uppbärande, och användande, och som derföre i allt fall stå i ansvar, skall göra förmonsrätten öfverflödig.

Hvad angår all annan uppbörd, såsom i allmänhet ägandestörre omfattning, och hvarpå kontrollen i följd deraf ej kan vara så verksam, visar erfarenheten, hvilken måste stå i bredd med théorien, då fråga är om lagstiftning, att nu gällande till sin princip origtiga föreskrift om förmånsrätt i uppbördsmanns egendom för oredovisad uppbörd, icke gör tillfyllest, ty när så beskaffad uppbördsman kommit derhän, att han tillgriper de medel han om händer har, är beloppet omöjligt att bestämma, helst det beror af den mer eller mindre skicklighet hvarmed han förstår att till en tid dölja tillgreppet eller ock måttet af hans tilltagsenhet; och

då uppbördsmän sällan äga större enskild förmögenhet vinnes vanligtvis ingenting genom förenämnde stadgande, utan lägger det endast hinder i vägen för den redlige uppbördsman-
nen, att beläna sin lilla fastighet, för att genom förbättringar och odlingar derå, gifva den ett högre värde och genom denna utväg i förening med omtanka och verksamhet åt sin ålderdom bereda det oberoende, som utgör föremålet för hvarje tänkande mans omsorger.

Det synes därför, som tidens fordringar änteligen borde medgifvas, och en rätt afstås som tillkommit genom usurpation af andras; men det återstår ändock, att undanröjda den sista delen af desse exeptioner eller den som har afseende på förmyndare, och jag medger att lagbudet här är byggt på någon grund.

När jag å ena sidan nitälskar för trygghet och säkerhet vid penninge-transactioner och är öfvertygad, att därförutan intet land kan vinna den inre styrka och det oberoende utom hvilket det ej kan sägas vara ett lyckligt land, är det å den andra klart, att jag skall erkänna Statens skyldighet, att skydda deras rätt, som ej sjelfve förmå det — nemligen de omyndige — men jag tror att detta skydd kan äga rum och blifva verksamt utan att idéen om förmänsrätt för dem bibehålles, eller som är det samma, utan att göra intrång i de myndigas rättigheter.

Är jag lycklig nog, att hafva funnit en annan och större garantie skall ofelbart medgifvas, att det allmänna vunnit vid förändringen.

En tid gafs då man ansåg nödvändigt att all Oeconomisk styrelse lades i Embetsmännens händer. Vår tid predikar en annan lära och andra Staters exempel hafva befäst öfvertygelsen i detta fall.

Jag är af den mening, att Communautéer vid alla de fall der de billigen kunna anlitas, bereda trygghet och ordning vid handhafvande af folkets oeconomiska angelägenheter, och mig vill det synas, som nyttan deraf är obestriddlig då fråga är om local-inrättningar — åt sådana Communautéer skulle jag vilja öfverlemna vården om de ömyndiges gods, och bibehålla förmyndare endast för uppsigten öfver myndlingens fysiska och moraliska bildning, samt den nödiga tillsynen att han af sin, genom arf, gäfvor eller testamente bekomne egendom, erhåller, ett passande underhåll.

Jag föreslår således, att stadgandet i 17 Cap. 8 § HandelsBalken och dermed gemenskap ägande föreskrifter om förmänsrätt i fast egendom för Batnars, kyrko- och fattighus medel samt uppbörd af hvad namn och beskaffenhet som helst, må upphävas, så att Inrättning i fast egendom i följd deraf förklaras gällande ehvad egendomen äges af förmyndare, föreståndare eller uppbördsman, dock

att detta stadgande ej må upphäfva hvad i öfrigt om förmånsrätt föreskrifvit är, eller äga retroactiv verkan i hänseende till de lån mot in-teckning, som hittills blifvit meddelade åt så beskaffade personer som ofvannämnde äro, eller meddelas inom ett år från den dag Lagförändringen genom trycket kommer till allmän kunskap.

Med orden *ej retroactiv verkan* förstår jag här, att Innehafvare af de in-teckningar, som uti uppbörds-mäns och föreståndares egendom finnas vid slutet af nämnde år väl få vidkännas det äfventyr lagen sådan den nu är om-talar, men att alla de in-teckningar som efter den tiden tagas i sådane personers fastigheter komma att blifva gällande till betalning ur panten, ehvad sedermera upptäckes att fastighetsägaren åsamkat sig uppbördsbrist eller icke, och att hvad angår In-teckningar tagne efter samma års utgång i förmyndares egendom de blifva gällande endast i det fall, att en sådan förmyndare inför de Auctoriteter, som här nedan skola närmare bestämmas, redogjort för det eller de förmynderskap han för lag-förändringen innehaft, och hvilket hvarje lån-gifvare skall på sätt här nedan visas, kunna genast inhämta af de gravationsbevis, som utfordras då ett år förflutit från det lagförändringen genom trycket kungöres.

Vidare, att uti hvarje Läns hufvudort, (med hufvudort förstår jag den Stad der Länsstyrelsen har sitt säte,) organiseras en Förmynd

dareKammare för Länet, som benämnes efter Länen till ex. Östergöthlands Läns FörmyndareKammare, Södermanlands, o. s. v.

Hvarje sådan FörmyndareKammare skall utgöras af sex Ledamöter och biträdas af en Kamrerare, som skall föra Kammarens räkenskaper, och tillika vara dess ombudsman.

Desse sex Ledamöter skola, på sätt här nedan förmäles, hvarje 3:dje år väljas bland fastighets ägare, boende antingen i Länets hufvudort eller ej långt derifrån, så att de så ofta göromålen sådant fordra, kunna sammanträda.

Ingen kan till Ledamot af en sådan Kammare väljas som ej fyllt 30 år, och hvars fasta egendom i stad, eller å landet eller på begge ställen tillsammans ej uppgår efter 1822 års Taxeringsvärde till minst 10,000 R:dr Banco, och skola af de valde minst 2:ne vara ägare af fastighet å landet för att i frågor om sådan egendoms skötsel och afkastning kunna lämna Kammaren nödig upplysning.

Vid valet till dessa Ledamöter tillgår på följande sätt:

Hvar och en Häradshöfding i Länet låter första Söndagen i December månad hvar tredje år kungöra i Stads- och landskyrkorne af hans domsaga, att tiden är inne till val af nya ledamöter i Länets Förmyndarekammare, och

tillkännagifver dagen då från hvarje Härad, Sockneombud och ombud från den Stad eller de städer som kunna inom Häradet finnas, å Häradets tingstad skola sammanträda för att välja Electorer.

Samma Söndag välja Socknarne och Stadsförsamlingarne ett ombud för hvarje Socken eller Stad, med iagttagande deraf att den valde nödvändigt måste vara ägare minst af ett halft mantal inom Socken och i Staden af Stadsfastighet.

Å utsatte dagen sammanträda dessa ombud inför Häradshöfdingen, och sedan de legitimerat sig genom Sockenstämmoprotocollens uppteende, utvälja de en Elector för hvarje Härad, öfver hvilket val Häradshöfdingen för Protocoll, som genast af honom och ombuden undertecknas.

Sedan detta skedt och Electors valet genom Häradshöfdingens försorg blifvit nästföljande Söndag i Häradets kyrkor kungjort, infinna sig åtta dagar derefter i Länets hufvudort, å det rum som af Landshöfdingen dertill utses, Electorerne under ordförande af den äldste bland dem.

Dessa välja då bland så qualificerade personer som ofvan nämndt är, 9. hvaraf 6 blifva Ledamöter i Förmyndarekammaren för de trenne påföljande åren, och de återstående tre suppleanter, hvilka äga, att när någon af

de sex Ledamöterna med döden afgår eller öfver 3:ne veckor af sjukdoms förfall hindras att i kammaren vara tillstädes, intaga det lediga rummet allt efter den ordning dessa suppleanter på vallistan blifvit uppförde.

Sedan valet skedt och Protocollet, som af någon bland Electorerne föres genom samtliga Electorerne underskrift är vordet godkändt, aflämnar ordföranden samma Protocoll till vederbörande Embetsman i LandsCanzliet mot dennes bevis öfver emottagandet, och åligger det Länshöfdingen att genom kungörelse i Länet genast meddela allmänheten kändedom om valets utgång.

De på detta sätt valde sex Ledamöter, hvaraf den äldsta alltid är ordförande, sammanträda den första helgfria dag i nästpåföljande Januarii månad, och emottaga Kammarrens styrelse samt meddela de afgående Ledamöterna, efter verkställd inventering, qvitto å de i Cassan befintelige contante medel, äfvensom å skuldebref eller andre säkerhetshandlingar samt Kammarrens Böcker och Räakenskaper, öfver hvilket allt Kamreraren upprättat tvåfaldig förteckning.

Kammarrens nya Ledamöter skola inom 6 månader från det de tillträda sin befattning hafva i laglig ordning mot de afgåendes förvaltning inför Rådstufvurätten i den Stad der Kammarren är inrättad, gjort anmärkning,

i annat fall anses förre Ledamöterna hafva erhållit decharge.

Då Kamraren första gången organiseras, för hvilket tillfälle tiden till valens förrättande serskildt kommer att bestämmas, men hvilket ej förhindrar, att om mer eller mindre än 3:ne år derigenom skulle erfordras för iagttagande af den här ofvan nämnde allmänna föreskrift om valens verkställande i December månad, det andra gången skeende valet samma månad i allt fall äger rum, skall Kamraren som för sin förvaltning står i personligt ansvar såsom kronouppbördsman, af Ledamöterna väljas och kan icke behålla samma befattning längre än 3:ne år så vida han icke af de då tillträdande nya Ledamöterna återväljes.

Så snart Kamraren första gången organiseras skola HofRätterne genom Konungens vederbörande Befallningshafvandes försorg låta tillställa dem en på grund af HofRätternes och UnderDomstolarnes Protocoller för 50 år tillbaka Läns- Stads och Häradsviis upprättad förteckning, innehållande namnen å de personer som under samma tid i hvarje Län blifvit till Förmyndare förordnade, äfvensom myndlingarnes namn.

Bestämmandet af en så lång tid tillbaka torde blifva nödvändigt, för att vara viss det alla förmyndare utan undantag blifva uppgifne, som om förre års uppgifter bestämdes, tilläf-

ventyrs ej skulle blifva fallet med dem, hvilka ovanligt länge bibehållit slik befattning för dem af qvinnökönet som förblifvit ogifta, och dem af mankönet som efter 21 års ålder blifvit under förmyndarevård ställde.

Hvarje Läns Kammare låter genast trycka samma förteckning, sedan deri befintelige namn blifvit satte i alfabetisk ordning, och kungör derefter i officiella Tidningarne samt i alla Länets kyrkor att då varande förmyndare i Länet skola inom 3:ne månader eiter kungörandet hos FörmyndareKammaren redogöra för deras förvaltning och mot Kammarrens qvitto der aflämna de af dem om händer hafde förmyndaremedel samt alla förmynderskapet rörande handlingar, och äger Kammararen att i händelse af någon förmyndares tredskande i detta fall anlita vederbörande Domstolars biträde för redögörelsens erhållande.

Sedan FörmyndareKammaren sålunda mottagit de omyndigas Egendom skall Kammarrens Ledamöter gemensamt med *deras* Egendom och *personer* dertfore stå i ansvar, och mot säkerheter och laglig ränta utlåna Capitalerne, samt vidtaga lämpeliga åtgärder för afkomst och förkofran af de omyndiges fastigheter m. m.

Sist vid slutet af 12:te månaden efter lagförändringens offentliggörande genom trycket afgifver hvarje Kammare vid Länets vederbörliga Domstolar i Städerne och till Häradshöfdingarne å Landet mot qvitto förtecknin-

gar å alla de förmyndare, hvilka hos Kammar-
ren till den tiden ej redogjort, och iagttages,
att då någon sådan förmyndare är i annat Hä-
rad eller Län boende än det hvarest myndlin-
gens egendom är belägen, slik förteckning till
Domstolarne på bägge dessa ställen aflemnas
på det att när Gravations-bevis antingen från
StadsRätt eller från Häradshöfdingarne efter
det förenämnde 12 månader förflutit, meddelas
å fastigheter inom Städerna och å landet, de
genom nyssnämnde förteckningar kunna blifva
i tillfälle att, som de ock vid ansvar såsom för
Embetsfel skola, i Gravationsbevisen tillkänna-
gifva om egendoms-ägaren finnes upptagen på
samma förteckningar eller icke.

Genom denna åtgärd och de tryckta för-
teckningarne kunna långifvare genast veta om
det nya stadgandet, jag här ofvan föreslagit i
afseende på Inteckningens giltighet är för den
egendom, hvari Inteckning erbjudes, gällande
eller icke, och torde genom detta stadgande,
hvilket har någon likhet med det Kongl. För-
ordningen den 1 Junii 1748 om försträckning
af Brandförsäkringsskilling innehåller, vinnas,
att hvarje förmyndare skyndar med afgifvan-
de af redogörelse, emedan han i annat fall ej
kan med säkerhet påräkna lån å sin fasta e-
gendom.

Af hvad jag förut nämnt angående För-
myndares vård om myndlings person är lätt att
finna det jag ej föreslår någon ändring i nu
gällande sätt att förordna förmyndare, utan

önskar, att sådane hädanefter som hittills må af Domstolarne utses; och mitt förslag rubbar således icke den del af Adelige Privilegierna som legat till grund för stadgandet i 8 Cap. 2 §. RättegångsBalken, att HofRätt må förordna förmyndare för deras barn och arfvingar, som frälse äro.

I fall mitt förslag antages skall den motvilja att blifva förmyndare, som i anseende tills ansvars-skyldigheten för myndlingens egendom och svårigheten att såsom Förmyndare erhålla lån mot inteckning i sin fasta egendom, hittills varit rådande troligen försvinna, och då tillsynen öfver myndlingens person och uttagande från FörmyndareKammaren af den del utaf honom tillhörige medel som till hans årliga underhåll erfordras, komma att utgöra Förmyndares enda befattningar; kan jag ej finna att den ersättning som egenteligen för ofvannämnde ansvar och olägenhet hittills varit Förmyndaren tillerkänd, skäligen bör ägarum sedan FörmyndareKammare blifvit inrättade, hvaremot någon ersättning bör Kamrarne tillkomma.

Vid bestämmandet deraf utgår jag från den synpunkt, att då Kamrarne komma attbafva befattning med alla inom Länet varande omyndiges Egendom böra Kamrarne kunna åtnöjas med en ringare procent af inkomsten af samma Egendom än den, hvarmed Förmyndare i anseende till deras nu varande ansvars-skyldighet kunnat anses belåtna, och synes

äfven denna besparing för de omyndige talande för mitt förslag.

Jag föreslår då att hvarje Läns Förmyndarekammar ej får beräkna sig högre arvode än $\frac{1}{2}$ procent af räntan å de omyndiges Capitaler och af årliga afkastningen af annanderas Egendom, samt att denna $\frac{1}{2}$ procent som årligen afdrages delas i 7 lika lotter, hvaraf hvarje Ledamot i Kammaren erhåller en $\frac{1}{7}$ och den 7:de $\frac{1}{7}$:delentillkommer Kamreraren, äfven som att då någon Ledamot dör under loppet af de trenne år, för hvilka han blifvit vald eller för någon tid af sjukdom hindras, af hans $\frac{1}{7}$ af förenämnde ersättning så mycket tillkommer Suppleanten, som svarar mot den tid denne, delande Kammarens öfrige Ledamöters ansvarighet, i Kammaren tjenstgjort.

Derigenom att denna ersättning till Kammaren ej bestämmes till visst oföränderligt penningebelopp utan endast till viss andel af afkomsten skall Kammaren af eget intresse manas att nitiskt arbeta för de omyndiges fördel, efter som denna fördel är så nära förenad med Kammarens egen.

Men då ingen menskelig inrättning gifves der brister ej röja sig, och då de nu föreslagna Kamrarne ej kunna i frågan om deras förvaltning annorlunda anses än såsom de nu varande förmyndare, böra Kamrarne i afseende på deras redovisningsskyldighet vara underkastade domaremagten, och det måste således

blifva de af Domstolarne tillika förordnade Förmyndares lika som myndlingarnes närmaste fränders rätt, att jemte det de äga att af Kamrarne erhålla alla de upp-lysningar om egen domsförvaltningen, som de för sig finna nödige och Kamrarne äro i tillfälle meddela, kunna vid vederbörlige Domstolar tilltala Kamrarne, om någon olaglig åtgärd med myndlingens Egendom af dem vidtages eller högre arfvode än det stadgade, i räkenskaperne upptages o. s. v.

På enahanda sätt må ock Kamrarne kunna vända sin talan mot förmyndarne, om de ej behörigen tilldela myndlingarne det årliga underhållet som från Kamrarne af dem uttages.

Det följer af sig sjelf att om lagförändringen sker, i sammanhang dermed dels bör öfverses förhållandet med den i Stockholm inrättade FörmyndareKamaren, dels ock stadgandet i 22 och 23 Cap. ÄrfdaBalken lämpas efter de genom förändringen uppkommande olika förhållanden.

Om Kamrarne blifva inrättade och den ömsesidiga kontroll jag företagit iagttages, anser jag den ömyndiges rätt vara långt mera tryggad än den nu är, dels derföre att den förmögenhet Kamrarnes Ledamöter måste anses hvar för sig äga, är en borgen för deras uppmärksamhet på förvaltningen, dels ock derföre att de en för alla och alla för en dela

ansvaret, och det är ingen trolighet att det då skall hända hvad nu så ofta sker, att omyndiges Egendom anförtros åt personer som icke äga något att förlora, och som när myndlingen blifvit berättigad att fordra redo för förvaltningen af sitt Gods, möter honom med en Cessionsansökning, och den bedöfliga under rättelsen att af hans arf endast återstår — minnet.

Jag vet att man kan säga mycket mot hvad jag nu föreslagit, och deribland förnämligast, att förmyndare äfven med den befattning de nu äga kunna gifva de omyndiga garantier derigenom att förmyndares egendom in-tecknades till det belopp, som svarade mot de medel den omyndige ägde, och som under förmyndarens inseende lemnades, hvarigenom långifvarens rätt kunde skyddas, men utom det, att ingen Lag kan befalla någon att mot sin villja förpanta sin egendom, skulle på sådane villkor ej nödigt antal förmyndare kunna anskaffas med förmögenhet nog att på sådant sätt trygga myndlingens rätt. Jag vet vidare att mången ej önskar rättelse i våra CreditLagar, derföre att de för mången, som ej är mån om egen och allmän Credit äro beqväma, och det kan vara troligt, att när man antager en FinancePlan man sätter frågan om CreditLagarnes förbättring alldeles å sido i from förhoppning, att allt ändock går väl, men jag är öfvertygad, att den dag skall komma då alla halfheter måste försvinna och alla hinder för Creditens fria utveckling måste vika, och jag

skall, om jag upplefver denna tid, åtminstone hafva den tillfredsställelsen att kunna säga till mig sjelf: *Du har ej tegat då du borde tala.*

N:o 6.

Herr Gripensvärd, Fredric Adolph:

Både i beslutet om våra Protocollers tryckning och i det angående Bulletinens utfärdande till de Tidningsredactioner, som sådana åstundade, anser jag Höglöf. Ridderskapet och Adeln hafva ådagalagt sin afsigt, att så vidt möjligt är, tillfredsställa den läsande allmänheten på kännedom af våra öfverläggningar. Jag slutar deraf, att Höglöf. Ridderskapet och Adeln icke ogerna skulle se, att dessa öfverläggningar kunde mera fullständigt, än som i någon tidning, nyligen skedt, läggas i sammandrag för allmänhetens ögon, och föreslår i sådan öfvertygelse, det Ridderskapet och Adeln ville besluta, att våra justerade Protocoller hädanefter i RiddarhusCanzliet blifva tillgänglige för de Tidningsutgifvare, som deraf villja sig begagna.

Om detta förslag bifalles, torde beslutet genast få gällande kraft, utan att behöfva afvaga justering.

N:o 7.

Friherre Ankarsvärd, Carl Hindric:

Svenska folkets constitutionella rättighet;

att genom Riksens Ständer allena beskatta sig sjeligt, än öskiljagtigt förbunden med granskningensrätten öfver beskattningens användande, styrelse och vård; och om det är en obestriddlig sanning, att all rättighet innefattar någon skyldighet, så var den aldrig större, än för Riksens Ständer att undersöka handhafvandet och användandet af de medel, som under namn af Statsbidrag, ifrån folket erläggas i utbyte emot de förmoner, som äro Samhällsinrättningens föremål. Riksens Ständer hafva åt sine valde Revisorer under Riksdagarnes mellantider uppdragit denna så magtpåliggande granskning af allmänna medels förvaltning; och jag anser det vara ett af Riksens Ständers första åligganden, att åt detta deras Revisorer's arbete lemna all möjlig uppmärksamhet. och att genom den aldri nogaste granskning, visa den anda, som hos Riksens Ständer är rådande, i anseende till Statsförvaltningen. Riksens Ständer skulle endast på svaga grunder kunna fordra noggrannhet och nit, från Statens Embetsmän om det minsta öfverseende fick äga rum i anseende till de åligganden, som genom Riksens Ständers dyrbara förtroende tillhöra Riksens Ständers Herrar Revisorer, och jag går att uppfylla en, i min tanka väsendtlig del af mine åligganden som representant, då jag företer de anmärkningar, hvartill senare Riksens Ständers Revisorer's berättelse uti några delar synts mig lemna anledning.

Jag fruktar att den berättelse Riksens Stän-

Ständers Herrar Revisorer öfver Allmänna MagazinsInrättningen afgilvit, på långt när icke framvisar den verkligt brydsamma, eller kanhända bättre sagt, aldeles ohjelpiga ställning hvaruti denna Inrättning sig befinner. Jag har tyckt mig med säkerhet kunna se, att Herrar Revisorerers calcul öfver MagazinsInrättningens tillstånd vid slutet af år 1822, på långt när icke i verkligheten framställer det öfverskott af 110,137 R:dr som calculen utvisar. Mig synes det Herrar Revisorer bort framlägga åtminstone en probabilitets beräkning öfver de ofelbara förlusterna vid ännu förestående indrifning af undsättningsskulderne, då en sådan beräkning synes kunnat verkställas i grund af redan derom inhämtad erfarenhet: då härtill kommer, att förlusten af Italienska Expeditionen sannolikt blifver större än den af Revisorene är beräknad: att en del egendomar m. m. troligen äro upptagne till vida högre värden, än hvartill de möjligen skulle kunna realiseras: att vinsten af bränneriörelsen redan visat sig vara ingen, och för framtiden synes icke mera lofvande, att det nu förhanden varande spannemåls lagret, ej kan utan en högst betydlig förlust realiseras; och att det är förskämning och afskrifningar underkastadt. Om detta sålunda blifvit tagiti beträffande så skulle ett betydligt deficit i stället för behållning visat sig; och då ännu härtill kommer, att inrättningen på sådant sätt saknar all möjlig utväg till inkomst; så finner man att Verket redan saknar all utväg till räntebetalning af 60,000 R:dr till Banken, äfvensom till bestridande af Verkets ad-

ministrationskostnad af omkring 60,000 R:dr Banco. Om nu dessa slutsatser med någorlunda visshet kunna hämtas ifrån Herrar Revisorers berättelse, så synes mig följden helt enkelt vara, att Allmänna MagazinsInrättningen är banqueroute. Om nu detta utslag är riktigt, så synes mig, att Herrar Revisorer bordt helt oförställdt som sådant för sine principaler, Rikets Ständer, framställa det: och anser jag nu förhållandet af StatsUtskottet böra upplysas och Riksens Ständer ofördröjeligen tillkännagifvas. Då det på förhand lärer kunna antagas såsom afgjort att Allmänna MagazinsInrättningen verkligen är banqueroute, så bör det genom StatsUtskottet upplysas, huru, af hvad orsak, och genom hvilka verkningar, inrättningen kommit uti detta obestånd, om det är en följd af ett illa beräknadt förvaltningsätt å Directionens sida, och till hvad grad Directionen handlat oberoende af Regeringens föreskrifter. Directionens berättelse öfver 1818 och 1819 årens förvaltning utvisade båda ett öfverskott af 2,000,000 R:dr efter afdrag af inrättningens skulder, dem till Riksens Ständers Bank naturligtvis deruti inberäknade; hvilken behållning efter en förslagsvis antagen decorte af 500,000 R:dr i afseende å de utestående fordringarnes möjliga osäkerhet, troligen bör kunna antagas minst till 1,500,000 R:dr. Inrättningens obestånd har således under de sedan förflutne åren uppkommit, och ehuru väl af 1820 års revision så väl som af hela allmänheten, annat likväl icke kunnat i sin fulla dager genom andra än sed-

naste Herrar Revisorer ådagaläggas, så synes de, öfver detta förhållande äfven uti ziffran bordt kunna afgifva mera bestämde upplysningar öfver det verkliga förhållandet, i stället för det skenbara öfverskottet som till inrättningens fördel blifvit, uti Herrar Revisorerers berättelse, Riksens Ständer förelagt. Det synes mig varit ett väsenteligt föremål för Herrar Revisorerers verksamhet, att efterfråga huru och på hvad sätt verkets förra så betydliga behållning försvunnit eller bortsmält till den obetydliga summa, hvilken nu som sådan visar sig. Då Herrar Revisorer till sin berättelse bifogat alla Kungabref angående undsättningsverket, eller egenteligen rörande de, åt undsättningstagare i serskildte Län förunnade förmåner af liquidation in natura, så synes mig, att Herrar Revisorer äfven bordt sätta sine principaler i tillfälle, att liksom för spannemålsutdelningen lära känna de principer hvarefter spannemålsupphandlingen varit styrd. Allmänna MagazinsInrättningens verksamhet har i de sednare åren lått en dubbelrigtning, att göra upphandlingar af spannemål till spannemålsprisets upprätthållande, samt att afsätta och till behöfvande såsom lån utdela denna spannemål. Utan tvifvel ligger orsaken till inrättningens undergång inom någondera af dessa linier, eller kanske säkrare inom båda, och det hade säkerligen för Riksens Ständer varit ganska nyttigt, att genom sine Herrar Revisorer fått sig en framställning förelagd om upphandlingarnes, så väl som om undsättningarnes historia under de sista åren:

Riksens Ständer skulle derigenom säkrare komma att sjelfve inse orimligheten af inrättningens sålunda, under de sednare åren vidgade verkningskrets, som blifvit att tillfredsställa 2:ne hvarandra rakt motsatta intressen; det ena, som är den större spannemålsproducentens, possessionatens; och det andra, som är den mindre bemedlade allmogens, såsom spannemålsköpande; för att tillfredsställa det förre, måste inrättningen uppköpa spannemål till det *högsta möjliga pris*: och för att kunna gå det sednare till mötes, måste denna spannemål till de behöfvande undsättningstagare kunna lämnas till det *möjligt lägsta pris*. En jämförelsetabell öfver upphandlingsprisen 1818, 1819, 1820 och 1821 med de priser till hvilka undsättningstagare fått liqvidera sina spannemålsskulder åren 1820, 1821, 1822, skulle utan tvifvel ådagalagt huru man också ömsom sökt att gynna producent och consument intresset: om uti en sådan tabell äfven blifvit uppfört, så väl beloppet af den för hvarje år upphandlade, som den utborgadespannemålen, så skulle man troligen uti det deraf härflytande slutförhållandet funnit anledning att framvisa orsaken till den största af de förluster, som drabbat inrättningen. Om jag icke misstagit mig uti mitt omdöme härutinnan, så torde det tillåtas mig, att finna anmärkningsvärdt, det Herrar Revisorer icke funnit dessa förhållanden nog magtpåliggande för att genom ett yttrande, dervid fästa Riksens Ständers och det allmännas uppmärksamhet, för att såmedelst genom verkningarnes ådagaläg-

gande, påkalla orsakernes häfvande. I sammanhang härmed synes det helt och hållet legat inom Herrar Revisorers verkningsskrets, att böra fästa Riksens Ständers uppmärksamhet vid sådana åtgärder, som framför andra verkat inrättningens obestånd, och ibland desse synes det af Regeringen direct till åtskillige Landshöfdingar lemnade tillstånd för undsättningstagare rörande återbetalningsmetoden, såsom mäst i ögat fallande, förtjent att af Herrar Revisorer till en närmare Riksens Ständers granskning utredas, hvarvid den omständigheten, att en högst betydlig förlust blifvit inrättningen tillskyndad särdeles genom den, att undsättningstagare i Jemtland förunnade tillåtelsen, att tunna mot tunna afbördas ett belopp af utöfver 20,000 tunnor spannemål, bordt föranleda till undersökning huruvida spannemåls Directionen jagttagit, att till bevakande af Verkets fördel och det allmänns derunder beroende rätt, göra behörige föreställningar emot ett så ofördelagtigt och till Verkets totala undergång ledande liqvidationssätt. Då desse Magazins Inrättningens allmänna förhållanden, icke synas påkalla Riksens Ständers Revisorers uppmärksamhet till sådant afseende, att anmälan derom till Riksens Ständer blifvit gjord; så tyckes likväl att åtskillige blomständigheter vid förvaltningsgrunderne för allmänna Magazins Inrättningen bordt, till Riksens Ständers underrättelse af Herrar Revisorer fullständigare utredas. Jag nödgas i följd deraf exempelvis yttra min förundran deröfver, att Herrar Revisorer icke funnit förfarandet med

spannemåls upphandlingen 1821 förtjena till Riksens Ständers skärskådande öfverlemnas. All spannemålsupphandling detta år, likasom det föregående, åsyftade höjande och upprätthållande af de så enormt fallne spannemålsprisen: det visar sig härvid i högsta måtto anmärkningsvärdt, att upphandlingarne ej började förr än 6 månader efter skörden, eller i slutet af Mars månad. hvaraf det synes tydligt, att hjälpen ej gagnade de mäst behöfvande, hvilka denna tidpunkt säkerligen hade utsållt sitt öfverskott; utan blott speculanten och den större producenten: men hvad som synes ännu märkvärdigare, är att denna upphandling fortsattes under loppet af Maj, Juni och Juli månader, eller med ett ord så länge några disponible medel funnos för upphandlingens fortsättande. Att söka uppdrifva priserna vid den *årstid*, då varan äger sitt naturliga *maximipris*, synes vara så stridande emot all princip, att detta förfarande visserligen förtjent att anmärkas, såsom alltid ledande till det resultat att möjligen så medtaga inträtningens fonder, att den, vid en inträffande rikare skörd icke kunde fortsätta upphandlingen till prisers upprätthållande vid den tidpunkt, som straxt efter skörden är *minimipriset* och som egentligen är som skulle påkalla en sådan åtgärd; och då detta är hvad som inträffat under hösten 1821 i följd af upphandlingen under sommar-månaderne, så synes ett sådant förhållande hafva bordt fästa Herrar Revisorers uppmärksamhet till någon påföljd, och jag kan ej undgå att så mycket mera fästa min upp-

märksamhet härvid, som det synes att upphandlingarne börjats på Regeringens befallning, och till följe af en sådan äfven blifvit fortsatt under loppet af Maj, Junii och Julii månader, eller så länge upphandlingsfonden varade, och detta *oagadt MagazinsDirections hemställan om dess upphörande*. Cassan var också aldeles uttömd, då Landshöfdingarne i flere Län efter skörden 1821 inkommo med hemställan om upphandlingars verkställande. Ett ibland Revisorernes hufvudföremål är utan tvifvel att vägleda Riksens Ständer vid bedömandet af falska åtgärder, ehvar de ägt rum, och ehvar som helst ifrån de utgått. Den anda som utmärkt 1820 års Herrar Revisorer lemnar verklig anledning till den förmodan, det de, icke skulle lemnat detta förhållande oanmärkt, då de vid spannemålshandeln anmärkte åtskillige egenheter, och jag har svårt att utgrunda hvad som kunnat föranleda 1822 års Herrar Revisorer till ett sådant öfverseende med ett i min tanka högst viktigt föremål för deras uppmärksamhet. Vid Revisorernes berättelse om företaget att utskeppa korn och hafre till Italien förekommer den omständigheten, att Revisorerne tillkännagifva, expeditionen blifvit föranstaltad af Allmänna Magazins-Direction med *dertill af Kongl. Maj:ts gifven anledning*. Då detta företag i sig sjelf var af en ny, af en aldeles egen beskaffenhet, och genom utgången ytterligare märkvärdigt, så synes Herrar Revisorer bordt mera bestämdt utreda af hvad natur den af Kongl. Maj:ts gifne anledningen varit, när fråga utan tvifvel

bör komma att väckas om skadestånd för de förluster Staten lidit eller ännu hafver att vänta af detta så illa beräknade företag; och det hade i sådant afseende för Riksens Ständer varit högst nödvändigt att veta emot hvilken skadestands- eller ansvarighetsfrågan bör rigtas, emot Directionen, eller emot Regeringen, i fall den åt Directionen gifna anledningen varit af en befallande beskaffenhet. Då Herrar Revisorer sorgfälligt anmält den förlust, som drabbat MagazinsInrättningen genom den Magazins-Förvaltaren Kongl. Räntmästaren Ouchterlony af Kongl. Maj:t beviljade afskrifning af 50 tunnor, så synes en lika bestämd framställning varit påkallad öfver anledningen till den förlust af kanske 40,000 tunnor som sannolikt drabbat inrättningen genom den Italienska expeditionen. Utaf de genom Herrar Revisorer vid Revisionsförrättningen i Magazins-Directionen granskade handlingar och protocoller, lär befinnas att export af spannemål till Portugal äfven varit anbefalld, men hvilken likväl aldrig kommit till verkställighet, i anseende till den Italienska expeditionen; det synes som denna anställt äfven bordt få en plats i Revisorernes berättelse, till vägledning för omdömet efter grunderne för detta sednare så förlustgifvande företag.

Vid berättelsen om Eldqvarnsköpet, yttra Revisorerne, att Regeringen befallt detta inköp sedan Magazins-Directionen uti affordradt utlåtande vitsordat *nyttan och fördelen* af inköpet. Riksens Ständer och hela Allmänheten skulle

lätteligen häraf kunna ledas till det omdömet, att Regeringen genom någon ensidig framställning, af Directionen blifvit föranledd till köpet, hvadan det icke torde varit olämpligt, att i revisionsberättelsen meddelat den underrättelsen, att åtminstone en af Directionens Ledamöter, Herr KammarRådet Levin i särskilt anförande upplyst Regeringen, det inköpet ej skulle för inrättningen vara af någon nytta och fördel; hvadan Regeringen åtminstone synes icke varit i saknad af upplysningar om förhållandet, vid en tidpunkt, då inrättningen i brist af tillgångar, syntes försatt i den fullkomligaste överksamhet, och oförmögen att uppfylla någon af sina bestämmelser. Genom Revisorernes skrifvelse till allmänna Magazins Direction utaf den 25 November, erfar man att Revisorernes afsigt varit, att i sin berättelse införa en beskrifning öfver den spannemålsliqvid som ägt rum emellan Hans Majest Konungen och Directionen, i anseende till 500 tunnor hafre, som tillföljd af Hans Excellence von Engeströms befallning år 1818 till Norrige afsändes; och man har anledning tro uppfyllandet af denne Revisorernes yttrade föresatts varit en förpligtelse, hvarvid Herrar Revisorer varit ovillkorligt bundne, genom det afseende den föregående eller 1820 års Revision redan å detta förhållande fästet, då den uttryckte sin önskan, att liqviden nu mera måtte ske contant; och det lärer utan tvifvel vara en efterföljande Revisions skyldighet, att anmäla i hvad mån ett af en föregående Revision anmärkt förhållande utveckladt sig, eller blifvit bragt till slut;

hvilken noggranhet 1822 års Revisorer äfven i andra af 1820 års Revisorer anmärkte pun-cter iagttagit. Jemte att detta underställes Stats-Utskottet, hemställes äfven till dess uppmärksamhet huruvida SpannmålsDirection iagttagit, att till inrättningens förmån å nämnde Spannmåslån med omkostnader, fordra ränta, hvilket synes vara så mycket billigare, som inrättningen betalar ränta till Banken, och äfven kräfver ränta af alla undsättnings-tagare.

Genom den af Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsman emot Stockholms RådhusRätt å bane bragte action har man blifvit underrättad, det de, på Helge Ands Holmen här i Staden belägne Husen, N:ris 3, 4, 5 och 6, som år 1816 för Statens räkning inköptes, år 1819 blifvit Kronan åter afhände medelst Rådhus-Rättens åtgärd, att till följe af en, utaf Stats-Secreteraren Ebrenborgh contrasignerad Skrifvelse till ÖfverStåthållaren, på Hans Maj: Konungen omskrifva de år 1816 för Kronan i laga ordning utfästade faste-bref. En så vigtig omständighet hade, då den inträffat inom Revisions-åren bordt fästa Herrar Revisorer uppmärksamhet till anmälade inför Riksens Ständer; flere än en anledning synas mig der-till förevarit och ibland annat, att medel blifvit använde, ifrån en till benämning visserligen okänd fond, men som just, i anseende till namnet lemnar all anledning för allmänheten, att tro den vara under allmänna medels förvaltning. Öfver dessa förhållanden, äfvensom öfver den så kallade Rubelfondens uppkomst,

öden och närvarande tillstånd, har jag ansett Riksens Ständer genom sitt StatsUtskott böra begära nödige upplysningar.

Med anledning af det redan anmärkta, torde det äfven af StatsUtskottet böra observeras, att ingen anmärkning af Herrar Revisorer blifvit gjord i anseende till den förlust, som är allmänna MagazinsInrättningen tillskyndad, genom uppköp af Silfver och dess hitsändande, i stället att medelst växlar öfverstyra beloppet för den på utrikes ort försålde Hafre. Likaledes torde det med mycket skäl af Riksens Ständers Herrar Revisorer bordt anmärkas, huru det ifrån Allmänna MagazinsDirection anförde klagomål öfver ett betydligt lidande, orsakadt genom Herr Landshöfdingen Baron Nicroths uragtlåtenhet, att hörsamma en Directionens föreskrift, blifvit utan laga åtal lemnadt, och att således skadeersättningen uteblifvit, till förlust för Inrättningen.

Vid granskningen af StrömränsningsComitéens räkenskaper, lära Herrar Revisorer utan tvifvel varse blifvit den förlust, som drabbat StatsVerket, genom de af Comitéen på Regeringens befallning gjorde mindre lyckliga försök, att utbreda kunskapen om strömmingshandeln ibland Norrlänningarne. Man skulle väl kunna säga, att summan som gick förlorad ej var betydlig, men då Revisorerne fäst sig vid föga annat än dylika smärre omständigheter, så har jag nu sedt förbigående här af vara ett öfverseende, som genom Stats-

Utskottets Utlåtande torde böra rättas; ej mindre till förekommande af falska åtgärder af sådan art för framtiden, än till ådagaläggande utaf nödvändigheten, att med den största noggrannhet följa, äfven de minsta detaljerna för förvaltningen af de allmänna medel, hvars sammanbringande orsaka Statsborgaren så mycken möda, och ofta nog ett stort bekymmer. Desse äro de anmärkningar, hvartill anledning för mig framställt sig, vid genomläsande af Herrar Revisorers berättelse. De framläggas utan anspråk å någon fullständighet, hvadan jag också hoppas att luckorne genom andra mera sakkunnige måtte fyllas, och är jag säker, att de rätta åsigterna af ämnet genom StatsUtskottet nog tillvägabringas. Jag har förnämligast fäst mig vid Allmänna Magazins-Inrättningen, i anseende till det vigtiga rum, som den vid denna Riksdag säkerligen kommer att intaga ibland Riksens Ständers åtgärder, och i anseende till de sammansatte frågorna om trolig ansvarighet för den framfarne förvaltningen, och om Inrättningens fortgång eller upplösning, hemställande jag vördsamt, om icke StatsUtskottet bör anmodas, att så fort sig göra låter, med sitt betänkande öfver hvarje del af dessa ämnen serskildt inkomma, för att sätta Riksens Ständer i tillfälle, att efter mogen öfverläggning kunna rådpläga och besluta så väl öfver det ena som det andra.

N:o 8.

Herr von Weigel, Christian Ehrenfrid:

Herr Landsböfdingen Ehrenborgs den 12 dennes till Höglofl. Ridderskapet och Adeln lemnade Memorial, i anledning af Kongl. Maj:ts Nådiga proposition till Riksens Ständer om nödvändigheten af den så kallade 3 skillings afgiftens fortfarande, innefattar, enligt min öfvertygelse ämnen af så allmän nytta, och af så betydlig vikt till vinnande af en behörig hälsovård inom Provincerna, att jag ansett mig böra understödja hans förslag, medelst några få tilläggningar, hämtade af erfarenheten uti en verkningskrets, där frågan om anstalter till hämmande af veneriska smittan, och befrämjande af en behörig hälsovård öfverallt i Riket, höra till de mäst magtpåliggande mål, som där förekomma.

Den myckenhet af veneriska och dermed beslägtade sjukdomar uti de fleste provinser af Riket, som ännu fordrar Riksens Högloflige Ständers uppmärksamhet och som tidefter annan gifvit anledning till flere af Kongl. Maj: och Rikets Ständer, till deras utrotande vidtagne åtgärder, har äfven förmått Riksens Ständer, att vid 1818 års Riksdag besluta "att, i stället för de förut åtagne frivillige afgifter till veneriska smittans hämmande, Lazaretters anläggande och Curhus-anstalters utvidgande, hvarje mantalsskrifven person skulle intill nu varande Riksdag årligen erlägga 3 skillingar

Banco: hvaraf inkomsten i det hela ansågs böra uppgå till 86,115 R:dr 42 sk. Banco årligen och hvarföre 8000 R:dr blefvo indragne, som för samma ändamål, sedan år 1815, å medicinal-staten varit uppförde.

Af Kongl. Seraphimer-Ordens till Kongl. Maj:t den 3 December sistledne år inlemnade berättelse, angående Läns-Lazaretterne och denna 3 skillings afgift, inhämtas ock, att summan, hvilken till följd af nämnde afgift blifvit lefvererad uti de samfälte länen, uppgått år 1819, till 69,797 R:dr 6 sk., och år 1820 till 80,836 R:dr 41 sk. Banco, hvilka summor, sammanräknade med balancens till år 1821, stor 7,968 R:dr 11 rst. utgöra inalles 158,601 R:dr 47 sk. 11 rst., som under loppet af 2 år af berörde afgift influtit och bordt inflyta; hvaraf följer, att oagtadt denna årliga inkomst således blifvit under det af Rikets Ständer förmodade belopp, likväl omkring 80,000 R:dr årligen med säkerhet af 3 skillings afgiften kunna påräknas; med hvilket anslag, och de 8,400 R:dr hvilka Kongl. Seraphimer-ordens Gillet hädanefter ännu ansett sig årligen kunna af Hospitalsfonden lemna till understöd för de Läns Lazaretter, som utan ett sådant ej kunna äga bestånd, äfven ändamålet troligen skulle kunna vinnas, om fördelningen af dessa medel kunde ske på ett emot länens behof svarande sätt.

En sådan fördelning blifver likväl omöjlig, så länge, enligt Riksens Ständers beslut

3 skillings afgiften qvarstadnar i hvarje Län och således hvad som deraf kan blifva öfverskott uti det ena, ej får användas till afhjelpande af bristen uti ett annat; hvarföre ock följden varit, hvilket af Kongl. Seraphimer-Ordens Gillets förutnämnde berättelse äfven kan inhämtas, att flere län under loppet af de 4 år som 3 skillings afgiften utgått, oagtagt det anslag af 19,400 R:dr, hvarmed Kongl. Seraphimer Ordens Gillet under samma tid årligen bidragit till Lazaretternas underhåll, fått vidkännas brist på erforderlige tillgångar, hvaremot andra län kunnat behålla betydliga öfverskott.

På samma sätt skall förhållandet blifva äfven i framtiden och i synnerhet uti de län, der 3 skillings afgiften ej uppfyller behovet, emedan Kongl. Seraphimer Ordens Gillets bidrag till Lazaretternes underhåll, nu mera blifver förminskadt, om ej någon ändring i afseende på berörde afgift företages; och följden blifver, såsom hittills, att uti de län, hvarest erforderlige tillgångar saknas, de åtgärder måste inskränkas, som erfordras för att kraftigt motverka veneriska sjukdomars spridande, och att i anledning deraf derstädes alltid en del af dermed behäftade sjuka, måste utan hjälp qvarstanna hemma, intill dess tillgångarne medgifva deras intagande å Curhusanstalterne, och således genom ytterligare spridande af sjukdomen, blifva en orsak till fleras olycka och till större utgifter för samma sjukdoms botande i framtiden. Uti de län deremot, hvar-

est 3 skillings afgiften lemna öfverskott, kan dermed ej heller något nyttigt uträttas, då den grundade fruktan, att sjukdomen möjligtvis under ett kommande år skulle kunna blifva mera allmän och således erfordra förökade kostnader till dess botande, bör afhålla länets styrelser ifrån användandet af dessa öfverskott till den öfriga hälsovårdens befrämjande; hvarföre dessa öfverskott således knappt kunna anses för annat än döda Capitaler, hvilkas samlande medelst 3 skillings afgiften ej kan vara åsyftad.

Vid ett sådant förhållande och för att kunna afhjelpa och förekomma dessa ofullkomligheter, tyckes väl den enklaste utväg vara, att då troligen summan af hela 3 skillingsafgiften skall räcka till, att, i förening med det understöd Kongl. SeraphimerOrdens Gillet lemna uppfylla ändamåletuti samtliga Länen, denna afgift hädanefter ej qvarstadna i Länen, utan ingick till StatsCassan och derifrån fördelades i mån af behof på Länen; men då flere svårigheter skulle derifrån blifva oskiljaktige, som undvikas, enär medlen qvarstadna i de Län der de uppbäras och deribland hufvudsakligen den, att i detta fall åt någon authoritet borde uppdragas, att en sådan fördelning ombesörja; och detta svårligen skulle kunna ske med ledning af så fullständig kännedom om Länens behof, som dertill erfordras och denna utväg dessutom är stridande emot de villkor, under hvilka 3 skillingsafgiften blifvit beviljad; så anser jag mig ej

ej böra föreslå densamma; men finner mig så mycket håldre vid hvad Herr Ehrenborg föreslagit om ett förändradt sätt af denna afgifts utgående, som derigenom, enligt min tanka, äfven en fullkomlig utväg beredes, att för hvarje år erhålla emöt behöfvet svarande tillgångar för hvarje Län, och att vinna ändamålet, i och för hvilket 3 skillings afgiften blifvit beviljad, och hans förslag dessutom är mindre afvikande ifrån de grunder Riksens Ständer för 3 skillingsavgiften fastställt.

Beträffande de fördelar, som i öfrigt der med skola kunna vinnas, om efter behöfvet afpassade tillgångar, lemnades åt Länens localförvaltningar, till befrämjande af flerfaldiga nyttiga föremål, på sätt Herr Ehrenborg föreslagit, har han enligt min tanka så grundeligen visat dem, att jag äfven i detta afseende är fullkomligt af hans tanka och får endast tillägga att, enligt den uppmärksamhet Kongl. Maj:t och Rikets Ständer fäst på ett för Riket äfvenledes ganska viktigt ämne, nemligen befrämjande af veterinair-anstalterne i Riket, beredandet af sådana i Provincerna och antagandet af skickliga Djurläkare uti de Län, hvarest de ännu saknas, äfven torde böra tillhöra nämnde localförvaltningar att besörja, i händelse något öfverskott skulle blifva, sedan hufvudändamålet vore vunnet.

N:o 9.

Herr Reutersvärd, Per Adam:

Hos Herr Grefven och LandtMarskalken samt Höglofl. Ridderskapet och Adeln anhåller jag vördsammeligen om en stunds uppmärksamhet, då jag nu dristar mig göra några anmärkningar vid Herr af Ekenstams memorial, rörande fångars användande till boxering af fartyg, eller fartygs fortskaffande med användande af trampning genom ett enkelt maskineri, till hvars förfärdigande Herr af Ekenstam begärt förskott.

Jag förmodar att denna mekanik är densamma som Assessoren Juringius här i Staden, redan uppfunnit, och med framgång försökt, den han kallar *rörlig vändningsplan*, på hvilken människors eller kreaturs krafter kunna användas vid allahanda maskinerier och äfven till fartygs fortskaffande.

Under förleden sommar var jag flere gånger i tillfälle att få se denna, troligen blifvande nyttiga inrättning, och äfven huru bemälate Assessor på det enklaste sätt man kan tänka sig, lät 2:ne karlar trampa fram en 8 årig slanga.

Detta fartyg, som med sitt maskineri, nu händelsevis är liggande på strömmen här vid Riddarhusgården, och kan beses af hvilken som det åstundar, har blifvit af en häst fort-

skaffadt, med ungefärligen lika stor hastighet, som den, ångfartygen här i Stockholm hafva. Assessor Juringius har äfven under de många försök han förliden sommar anställt, utrönt huru mycken tyngd, som ungefärligen fordras, för att få vattenhjulen att gå omkring med erforderlig skyndsamhet, och uppå dessa rön, har han grundat de ytterligare försök han framdeles ämnar anställa med användandet af trampning. Hvad han således redan utrönt och öppet communicerat mig med flere, bevisar således att möjligheten att använda människors tyngd till fartygs fortskaffande redan är gifven; hvarföre jag för min del icke kan finna skäl, att Herr af Ekenstam må beviljas något förskott till det försök han erbjuder sig att anställa eller eftergöra. Men hvad sjelfva denna idé angår att vilja använda fångar till boxering, så skulle deras öde ej blifva mycket olik Galerslafvarnes, deras bevakning vara svår, och de resandes tillstånd alltför obehagligt, om ej vådligt.

Med Herr af Ekenstam är jag dock fullkomligen ense om fångarnes sysslosättning med nyttigt arbete, men detta inom fängelsets murar, och jag är öfverygad, att Assessor Juringii rörliga vändningsplaner eller trampinrättningar, skulle i afseende på det lilla utrymme och den obetydliga kostnad, hvartill de kunna förfärdigas, äfven dertill hvarjehanda mekaniska verk med fördel kunna användas, såsom till qvarnar, spikhamrar, öfverskärer och spinmachiner, stampverk m. m. Jag tror

alltså att fångarne, utan att mycket ansträngas, härigenom skulle kunna, i någon mån ersätta den skada de förut åstadkommit, äfvensom kostnaden till deras dagliga underhåll i fängelset; och vågar derföre icke tillstyrka deras, enligt Friherre Björnstjernas calculer nog kostsamma *deportation*. Men för att vid detta tillfälle uppfylla hvad så väl hjertat som förnuftet mig ålägga, och då anledning således nu mera än förr kan vara, att få utväg till alla slags fångars nyttiga sysselsättning, endast de kunna gå och verka med sin tyngd; får jag vördsammeligen hemställa, om icke det barbariska spöstraffet, äfvensom svältstraffet vatten och bröd, nu bör upphöra, sedan det visat sig att desse straff endast föranledt till förhårdelse och till ingen förbättring, och om icke de straffen kunde förbytas till arbete i fängelse.

Tjufven stjal oftast för att slippa arbeta, föraktande några ögonblicks plågor; men får han till straff arbeta för att först och främst ersätta den bestulne sin skada och sedan Staten sitt underhåll, torde detta vara det säkraste correctivet mot en förnyad stöld, då han återkommer i samhället.

Dessa mina anmärkningar, och må hända, omogna erinringar, anhåller jag vördsammeligen må remitteras till vederbörligt Utskott samt åtfölja de flere värde talares anföranden i samma ämne.

N:o 10.

Friherre Lagerbjelke, Johan:

Önskeligt hade varit att Herr Montgomerie uti sitt den 12 dennes gjorde anförande om DykeriCompagniet, föreslagit något bättre sätt till sjöfarandes räddning vid strandningshändelser, än hvad som nu sker igenom Compagniets åtgärd. Uti ett land, så glest bebodt med så vidsträckta och farliga kuster som Sverige, är det en obestridelig sanning, att någon anställt till ett så angeläget behof måste vidtagas, och detta gaf första anledningen till DykeriCompagniets octroijerande, om jag minns rätt på 1730 talet. Äfven är det ofelbart, att någon inrättning i denna väg måste finnas, om handelen skulle kunna hoppas draglige sjöförsäkringspremier. För min del anser jag visst att modificationer böra och kunna vidtagas med Dykeriprivilegierna vid octroijerandet af ett nytt Compagnie, som likväl icke kan ske förr än 1827, emedan nu varande Compagnies privilegier icke löpa till ända förr än med 1826 års slut. Hvad för öfrigt vidkommer Herr Montgommeries anförande om den fördubblade olyckan, att icke sjelf få berga om man kan den strandade egendomen, får jag upplysa att efter mitt omdöme, är åtminstone för Svenska skepp den tillräckeligt utsträckt, då skeppare äga 60 timmars tid, att dermed göra försök, äfven med biträde af enskilt tillkallad hjälp och att i de mästa fall är mer än troligt, att om ett fartyg som icke in-

mäns yttranden, hvilka det vederbör att behandla ämnet, men då nu allmänna tillmälen göras, hvilka, om de voro rättvisa, skulle sätta allt för myken fläck på samhälsskicket, så anser jag som en pligt att yttra de olika åsikter med motionairen, som jag i detta ämnet äger.

Det är icke första gången som Dykeri- och BergningsCompagniet fått röna häftiga anfall, och hvad nu blifvit anfördt, är blott ett genljud af hvad under sista Riksmötet derom yttrades. Under fordna Riksdagar hafva icke klagomål saknats; men äfven då, när denna inrättning var i ett mera ofullkomligt skick, hafva de samma hufvudsakligen befunnits obefogade.

Dykeri-Inrättningen uppkom under en stor ehuru enväldig Konungs tid, en Konung som gifvit Sverige de flesta af dess ännu varande administrativa former. Det var nemligen Carl den XI som utfärdade de första stadganden att beskydda sjöfarande för strandboernes roflysnad. De enskilte män som i anledning häraf erhöillo privilegium, och tillades vissa inkomster för sine bergningsåtgärder, voro deremot underkastade pligter och kontroll på de sammans uppfyllande. Bland dessa män räknar man äfven en Trievald, ett namn, som i lärdomshistorien intager ett för utmärkt rum, för att det äfven skulle kunna återfinnas på listan af barbariska inrättningar.

Privilegierna, ehuru tid efter annan modifierade och förändrade hafva alltid blifvit stadfästade såsom gäneliga och svarande mot det ändamål man deraf väntat, och de försök som åren 1731 och 1734 inför Rikets då församlade Ständers Deputerade anställdes med Dykeriklockan och de så kallade luft kantiernerne bidrogo icke i ringa mån att stadga en god opinion om inrättningen.

Den sednaste octrojen härleder sig från år 1803 och beviljades på 25 år, sedan Commiterade till förvaltning af Örlogsflottans ärenden, varit hörde och vitsordat ej mindre Dykeri-Societetens förtjenster, än sjelfva inrättningens nytta för Staten samt för handeln och och Sjöfarten. I sitt närvarande skick står den samma speciellt under Konungens General-Adjutant för Flotorna och generelt under Förvaltningen af Sjöärenderna. Dessutom tillhör det Konungens Befallningshafvande och Magistraterna i städerna att öfver Compagniet hafva tillsyn; äfvensom närmaste Tullkammare skall vid alla bergningar controllera det sammans åtgärder. Man bör således sväriligen kunna förmoda, att DykeriCompagniet, mot hvilket man icke hört anföras några på bestämda facta grundade förbrytelser, skulle strafflöst kunna undgå alla dessa autoriteters vaksamhet, och genom arbiträra handlingar rikta sig på olyckligas bekostnad.

I det man ifrår emot Dykeriet, förblandar man detsammans rättighet på bergningslön med

den fordna strandrätten, då det likväl är sjelfva denna barbariska rätt, som blifvit upphäfvnen och kraftlös gjord, genom tillvarelsen af en corporation, som sedan den bergat skepp eller gods, tager det samma i sitt hägn, och under högre authoritet än sin egen, derföre är ansvarig. Denna corporation må bestå af enskildte män, eller Statens Embetsmän, då den samma står under lagar och reglementariska former, blir förhållandet till dem, som få röna detsammas åtgärd, af enahanda beskaffenhet. Med en så vidsträckt och föga bebodd sjökust som vårt land äger, skulle säkerligen många brott mot den allmänna ordningen förefalla, om icke en särskildt autoritet vore till, som genom sine inrättningar och med öfvadt manskap vida bättre än hvad enskildte personer kunde uträtta, förmådde hjälpa den förolyckade, och vore till hands för att utöfva sin pligt på det sätt närvarande reglementariska författningar utstaka. Compagniet äger, att under olika förhållanden räkna i bergnings-lön från 6 till 25 procent, och om man jemför resultaterna häraf, med hvad de sjö-förolyckade måste för sin räddning på flere främmande orter uppoffra, så tror jag på säkra anledningar att jemförelsen icke utfaller till last för denna inrättning i vårt land. Denna inkomst, som mot Compagniet tyckes uppväcka så mycken ovilja, lär ofta ej vara så betydlig. Dess bevillning till Staten utgör 4000 R:dr Banco, och trovärdiga personer försäkra att den många år uppgår till 20 procent af Compagniets behållne inkomst.

Efter närvarande Samhällsformer stå DykeriInrättningen i en nära beröring med andra Statens stiftelser och förnämligast Tull-Verket och AssuranceCompagnierne. Så länge ännu namnet contraband är till, skulle de derunder hörande varor, utom en bergnings-authoritet, med ännu mera lätthet kunna inkomma på kusterna; ty vinningslystnaden rik på utvägar att eludera, skulle snart lära att med fördel göra skeppsbrott. AssuranceCompagnierne så väl utländske som inländska, om de icke i den bergningsanstalt, som nu är rådande, sågo en möjlighet att få det gods bergat, för hvilket de gått i ansvarighet, skulle säkerligen icke till så låga procent som nu äga rum, teckna sina premier. Föreställningen om olyckliga som efter ett skeppsbrott måste dela qvarlefvän af sin egenom, med de som räddat densamma, blir derjemte verkligen mindre ryslig, då man besinnar att nu för tiden ganska få skepp gå utan försäkran och att Assuradörerna äro så tillsägandes lika mycket ägare af de skepp som befara hafven, och de egodelar hvilka föras derpå, som de personer hvilka de egentligen tillhöra.

När man nu härtill lägger att klagomål öfver DykeriInrättningen icke förspörjas från dem, hvilka närmast vore befogade att framställa de samma, så har man någon anledning förmoda, att de som från andra håll väckas, härleda sig från felagtiga uppgifter, under saknad om en närmare kännedom om sanna förhållandet.

Jag anhåller vördsamt att dessa mina anmärkningar få till vederbörligt Utskott åtfölja den väckte motionen.

N:o 12.

Herr Nordenankar, Gustaf:

Efter den förändrade tydning Herr Hejksenskjöld angifvit sin motion, innefattar der blott en önskan. Nog är säkert, att hvarje Utskotts-Ledamots yttersta bemödande skulle vara att efterkomma Höglofl. Ridderskapets och Adelsns äfven minsta önsknningar; men jag frågar om denne är verkställbar? Man skulle för att fullgöra den bedöma sj den förflutne, eller närvarande tiden, som man känner; utan den kommande som man icke känner. Den bevillningssumma, som i närvarande allmänna penningsförlägenhet ej utan stora svårigheter skulle kunna äläggas, torde med lätthet kunna utgå, då orsakerne till förlägenheten genom närvarande Riksens Ständers beslut säkerligen till en stor del blifva upphäfne; och hvilken kan tilltro sig att redan nu bedöma resultater och följder af de förändringar och åtgärder, som i Rikets finansiella och oeconomiska förhållande troligen vid detta Riksmöte komma att vidtagas? och då man det ej kan, kan man ej heller bestämma någon tanka om huru stor Bevillningssumma hädanefter må kunna utgöras. Jag hemställer således vördsamt till Högvälborne Herr Grefven och LandtMarskalken samt Höglofl. Ridderskapet och Adeln om ej

denna motion såsom overkställbar, må få förfalla.

N:o 13.

Herr *Heijenskjöld*, *Ludvig Detloff*:

Om en motion skall anses stridande mot Grundlagarne, måste den vara sådan att dess antagande skulle upphäfva eller motverka ett uttryckeligt stadgande i lagen, och af denna beskaffenhet kan jag för min del icke finna den föreslagne motionen vara. RiksdagsOrdningens 30 §. ålägger StatsUtskottet att till Riksens Ständer uppgifva huru mycket genom bevillning bör utgöras; motionen åter åsyftar ett utlåtande från BevillningsUtskott om beloppet af de summor, Utskottet anser Riket i närvarande belägenhet kunna utgöra såsom bevillning. Ett sådant utlåtande skulle endast lemna upplysning om den tillgång genom bevillning hvaröfver Rikets Ständer skäligen kunde disponera, som på intet sätt inskränkte Rikets Ständers rätt och frihet att sedermera fastställa bevillnings-summan till det belopp som StatsUtskottet uppgifver böra utgöras genom allmän bevillning.

Ej eller torde motionen kunna anses vara stridande emot 31 §. RiksdagsOrdningen, då i densamma ej föreslås något som lägger hinder i vägen för BevillningsUtskottet att uppgifva de allmänna grunderne för den blifvande bevillningens fördelning, och sedan summan är

fastställd, författa förslag till dess utgörande. Desse åligganden hvarken förhindra eller förbjuda Utskottet att, uppå ett RiksStånds begäran, förslagsvis uppgifva de summor, hvilka efter Utskottets tanka, genom serskildte bevillnings-artiklar kunna blifva att påräkna, och den upplysning Riksens Ständer häraf skulle hämta, blefve en ledning och ej ett hinder för bevillningssummans sluteliga fastställande till det belopp som erfordras.

Jag vågar äfven utan anspråk framställa min tanka om den nytta jag ansett motionen kunna medföra om den skulle vinna Höglofl. Ridderskapets och Adels bifall. Jag har trott att en tidigt vunnen kännedom om de summor Riksens Ständer i landets närvarande ställning kunna bevilja, skulle undanrödja den tvekan som ofta måste uppstå att godkänna de utgifter StatsUtskottet nödgas föreslå, då de blifvande tillgångarne ej äro tillräckligen kände. Jag har trott att upplysning om utvägarne att fylla behofven skulle förekomma betänkligheter och alstra beredvillighet hos Rikets Ständer att gå regeringens önsningar till mötes vid beviljande af de summor som för StatsVerket oundvikligen fordras. Jag har ansett för en väsendtlig fördel om ett samband kunde beredas emellan Stats- och BevillningsUtskottens åtgärder, hvilka båda Utskott hvar för sig icke fullständigt kunna öfverse alla Statens tillgångar. BevillningsUtskottet uppgifver ej blott grunderne för den Allmänna Bevillningen, till dess

befattning hörer äfven grunderne för de såsom bevillning Statsverket tillegnade inkomster af Tull, Post, Chartæ Sigillatæförsäljningsmedel. Måne ej det Utskott som skall uppgifva desse grunder, som således måste undersöka så väl de grunder som hittills varit gällande, som de medel hvilka derigenom influtit till StatsCassan, närmast bör vara i tillfälle att kunna författa förslag å de summor som i närvarande ställning kunna påräknas att ingå dels genom Tull, Post, Chartæ-Sigillatæ försäljning m. m. dels genom allmän bevillning å synbar förmögenhet och behållen inkomst. Skulle icke sådane calculer med möjlig fullständighet uppgjorde blifva en anvisning och en ledtråd, hvarest StatsUtskottet med mera säkerhet kunde förfara vid Rikstatsens uppgörande och vid pröfningen af utgifterne. Den blifvande Statsinkomsten i alla dess detaljer, härledande sig från ordinarie inkomster och bevillningar borde härigenom kunna i ett helt öfverses och jemföras med de nödige utgifterne intill nästa Riksdag.

Slutligen ägde Riksens Ständer att förvänta från deras StatsUtskott en tillförlitelig financeplan, som lemnade på samma gång en öfversigt af utgifterne och af inkomster som motsvarade dem.

Om idén som ligger till grund för Motionen, skulle vinna Högloflige Ridderskapets och Adels bifall, torde de nyttjade uttrycken behöfva rättas, och mera be-

stämdt tillkännagifvas den upplysning som af BevillningsUtskottet äskas. Orden torde tilläfsventyrs så böra ställas: Att BevillningsUtskottet anmodades till Riksens Ständer inkomma med utlåtande om beloppet af de summor, hvilka Utskottet med fästadt afseende å landets förmåga och näringarnes tillstånd anser kunna dels genom de i 60 § Regeringsformen uppräknade Bevillnings-titlar, dels genom allmän bevillning af riket årligen utgöras in till nästa Riksdag.

Bilagor

till PleniProtocollet för d. 18 Februarii,
eftermiddagen.

N:o 1.

Herr af Darelli, Isac:

Ödmjukt Memorial,

Innehållande några ytterligare tankar rörande Sveriges Financer, i anledning af Kongl. FinanceCommitéens föreslagne penningereglering och Herr Rosenblads yttrande vid mitt enkla förslag i detta högst viktiga ämne för Rikets Ständers ompröfvande och afgörande.

Att Sverige är mycket silfverfattigt bör de erkännas då Bankens silfverfond, om också så fullt 5 millioner Riksdaler icke gör fyllest 2 på hvar hufvud; då hvar patriotisk medborgare i början af 1790 talet insatte sine silfverpiecer i Banken och då nu föga något silfver kunnat erhållas i betalning för undsättningsspannemålen.

Att vår Bank nu skulle kunna erhålla 3 Millioner Riksdaler i silfver genom inhemskt tillskott, till ökad säkerhet för myntregleringen, anser jag för en absolut omöjlighet, om icke vinsten af insättningsactierne, af Kongl. Finance-Comitéen föreslagne till 50 R:dr stycket, blefve så stor att silfver af de få rika, kunde införskrifvas till skada för de många fattiga som skulle erlægga denna deras vinst.

Att myntregleringen af Kongl. Finance-Comitéen föreslås efter 120 skillings Cours är obilligt mot de medborgare som äro skyldige, då coursen för det närvarande är högre, då en stor del lån äro upptagne under tid af högre Cours och då lånbetalningarne måste ske efter ett supponerat beslut af ett sedelförminskningssysteme.

Det är väl lätt att criticera, men ganska svårt att uppgöra en financeplan som för fosterlandet, i närvarande conjunctur verkställd, kunde leda till allmänt väl. Också jag har läst många financetheorier, men föga någon
så

så vidlyftigt snillrik och dock så vådligt förledande, som den af Kongl. FinanceCommittéen.

Denna dess teori är synnerligast af Herr Baron Björnstjerna befunnen för vårt land olämplig och så patriotiskt och grundligt vederlagd att föga något dervid återstår att tillägga.

Erfarenheten är den säkraste ledaren för allt omdöme och hvad kan försäkra nationen att den, af Kongl. FinnanceCommittéen, föreslagna peningeregleringen, skulle hafva mera bestånd än dem vi belevat, i synnerhet den af 1776, under den mäst lyckliga handelsconjunctur? kunde det icke hända att om Banken förpligtades gifva silfver mot sina utelöpande skuldsedlar, till 120 skillings Cours, icke allenast inhemska capitalister, utan äfven alla de som i grannrikena ägde dessa sedlar presenterade dem till inväxling med vinst då coursen vore något öfver 120! och, då en betydlig del af sedelstocken finnes utom riket, kunde ju hända att utlänningen droge största fördelen af vår realisation, och att hela den grund, hvarpå Kongl. FinanceCommittéen byggt sin peningereglerings princip störtade vid ett förändradt förhållande af det dyrbara inlösningsmedlet?

Kunde det icke hända att, då Svenska nationen, af beständig patriotisme, åter fram-

Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. 1 Band. 30

bure på fosterlandets altare sin sista ehuru o-
tillräckliga, silfverskärf, oförutsedda händelser kunde beröfva henne en i otid använd styrka?

Det är allt derföre jag på det högsta yrkat och ännu ifrar för bevarandet af Bankens silfverfond och önskade dess årliga förökelse både genom provision på utländska insättningar af ädla metaller, mot depositionsattester utan ränta, genom årliga allmänna insättningar af någre rikets intrader i silfver och genom inhemske enskilda insättningar af silfver, mot depositionsattester utan ränta, hvilka attester likväl skulle blifva af säkraste värde för både inhemska och utländska relationer.

Det ankommer på ett blifvande reglemente för Bancostyrelsen att försäkra Bankens bestånd och fullkomliga oberoende ända till en framtid då dess functioner kunna fullständigt uppfylla en Banks rätta bestämmelse. Emedlertid är mitt förslag lättast antagligt att begagna ett, allt förtroende ägande, myntrepresentativ, till inhemskt rörelsecapital.

Erfarenheten har länge bestyrkt Riksgäldssedlarnes nytta, och min Financeplan är nästan densamma, som den af framlidne Hans Excellence Herr Grefve Ruuth.

Herr Rosenblad, som bevisar sig, vara en kunnig och talangfull ung man, behagade erhindra sig att Laws systeme antogs under en

aldeles enväldig regent och drefs till öfvermått utan att hafva minsta garanti eller lösningssfond, hvarföre assignaternes vanvårde blef oundvikeligt.

Med Assignater kunna icke Riksgäldssedlarne förliknas, då en fri nation, under sin constitutionelle Konung skulle garantera dem, och då de dessutom ägde ett säkert och till en del rörligt hypothek, af Sveriges hittills, men icke hädanelter intecknade jord och brandförsäkrade fastigheter; ett hypothek, som för det närvarande utgör Bankens största egendom och som borde öfverflyttas på Riksgälds-Contoiret.

Erfarenheten har bevisat att dessa sedlar, en tid utan hypothek, varit gångbare utan minstaagio, och att de ännu efter sin närvarande myntfot äro lika goda med Banco, och att förnämligast de höjde vårt jordbruk och följaktligen all näring och handel.

Sverige är i många afseende lyckligt: främst genom sin frihet, sin store Konung, sin största hoppgifvande KronPrins, sitt läge, sina, till stor del obegagnade naturalster, m. m. Sverige har icke någon utländsk skuld och har sin ingen förstörelse underkastade jord till säkerhet för inhemskt mynt.

FilialDisconternes fall, den, på halfva seklet, svåraste och mäst totala missväxten år 1818, undsättningsspannemålens höga pris och

sedan spannemålens vanvärde, relativt till undsättnings-betalningen, productions-kostnaden, Stadsvarornes bibehållna värden och lika höga utskylder, äro orsakerne till närvarande penningeförlägenhet.

Om det af Ridderskapet och Adeln föreslagne särskildta Utskott icke kunde vinnas, kan dock förlägenheten bestyrkas genom utdrag af Landshöfdingarnes diaries som bevisa, att utslagen till utmätningar och seqvester-auctioner blifvit mångdubblade och att i många jordbrukandes hem icke den minsta betalningstillgång qvarfinnes.

Jag tror med all visshet att nämnde förlägenhet kunde skyndsamt och fullkomligt afhjelpas om mitt enkla Financeförslag skulle antagas; men förmodar att mera upplystemän skola gifva ett ännu bättre, hvarom icke, är det vida klokare att endast hoppas på Försynens skickelse och låta tiden afhjelpa närvarande svåra förlägenhet än att oförsigtigt antaga ett strypsysteme, som ytterligare skulle förminska landets alltför knappa rörelseCapital och säkert bereda en ännu större olycka. Måtte fosterlandskärleken i denna högst viktiga sak bevisa sin allkraft.

Jag anhåller ödmjukast om detta memorials communicerande med de öfrige respective MedStånden, och remitterande till vederbörligt Utskott.

N:o 2.

Herr Cederschjöld, Pehr Gustaf:

Enligt Regeringsformens 100 §. åligger det Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsman bland annat, att, i den allmänna redogörelsen för sin Embetsförvaltning, anmärka "*lagarnes och författningarnes brister*"; det skulle visserligen tyckas, som måste våra lagar och författningar, äga en, för alla mänskliga inrättningar alldeles ovanlig fullkomlighet, då nationens ombud ej deruti kunnat upptäcka någon enda brist: och i samma mån torde det äfven synas obetänksamt af mig, att tala i ett ämne, hviket jag af bristande sakkännedom tvingas att endast flygtigt vidröra. Det är också utan ringaste anspråk på grundelighet, som jag går att framställa följande anmärkningar, under anhållan, att de må till Utskottet få åtfölja Justitiæ-Ombudsmannens Embetsberättelse såsom anledning för Utskottet att kunna vinna ett större utrymme, för sin verksamhet.

Uti våra lagar och författningar har jag tyckt mig finna följande slags brister nemligen: *brist på upphåfning, då de blifvit föråldrade och olämplige för tidens upplysning, lynne och öfriga fordringar; brist på måtta i antal; brist på plan i syftning och billighet i medel; brist på öfverensstämmelse sins emellan samt sluteligen brist på laglighet i tillkomst.* Alla des-

sa slags brister vill jag i största korrtthet särskilt vidröra.

För att öfvertyga sig; att *många lagar ännu finnas lefvande i bokstafven, hvilka redan längesedan äro døde i allmänna opinionen samt upphört att gälla till efterlefnad*, behöfver man blott genomögna t. ex. kyrkolagen samt förbuden mot utländska öfverflödsvaror m. m. Dylika föråldrade stadgar hade längesedan bordt upphävas, äfvensom alla de, hvilka, tillkomne under ett annat regeringsätt, finnas tipl sin natur stridande mot våra Grundlagars anda, såsom t. ex Kongl. kungörelsen af den 7 December 1787, hvaruti Kongl. Majt i nåder åtvarnar sina undersåtare, att hvarken skrifteligen eller muntteligen fälla obehöriga och vrånga omdömen öfver de *Författningar* Kongl. Majt vidtagit eller framdeles vidtager, vid äfventyr att varda halshuggen. Denna kungörelse är visserligen, hvad angår *skriftliga* yttranden, upphäven genom Tryckfrihetsförordningens 1 §. 1 mom. jemfördt med 2 §. 1 mom och 3 §. 4 mom.; men oagtadt det i sjelfva verket kan synas öfverflödigt, bör den likväl för yttermera visso, ordentligen dödas äfven i förbudet mot de *muntliga* yttranden. Bibehållandet af dylika föråldrade lagar, är i dubbelt afseende skadligt, nemligen, dels genom det föragt som deras fria öfverträdelse åstadkommer för lagar i allmänhet; och dels derigenom, att dessa lagar kunna tjena till redskap för den enskilda hämden, förföljelsen och vinningslystna.

den. Dessa slags lagar böra derföre uppsökas och formligen upphävas.

Att våra lagar och författningar äro alltför talrika, lärer ingen kunna bestrida, som blott vill taga deras massor i ögnasigte, samt förteckningarne på de årligen utkommande förordningar, bref, stadgar, kungörelser, circulair, universaler m. m. hvilka allas blotta ämnen, ännu mindre hela innehåll förmodeligen intet menskligt minne skulle kunna uppfatta. De lagar och författningar, som hafva till föremål att befrämja den allmänna välmågan och bibehålla ordningen, hafva liksom ett af motsatta hvirfvelvindar upprördt haf öfversvämmat landet och försvårar fortkomsten af hvarje brodd till ny kraftutveckling. Det är dessa lagar och författningar, som fjettra den enskilda näringsfliten genom onödiga band; som störa den personliga säkerheten, genom omöjligheten för någon att fullkomligt kunna känna sina rättigheter, och skyldigheter. Det är dessa lagar och författningar som påkalla de ofantliga skatterna af Embetsmän, för att drifva ett konstverk, som blott synes tjena till att motverka den fria utvecklingen af menniskonaturens inneboende krafter. Jag för min del vågar derföre anse det högst angeläget att just till allmänna välmågans och ordningens befrämjande, större delen af de så kallade oeconomiska och polisförfattningar till intet göras eller åtminstone förenklas, ända ifrån t. ex. lagarne för Järntillverkningsrättigheten och öfrige skråordningar, till och med påbudet af år 1812

om uppsigten på resande. Om någon skulle finnas, för hvilken massorna af de allmänna eller om jag så får säga Riksförfattningarne icke synas förskräckande, må han blott erindra sig den ofantliga mängden af provincelagar, som Landshöfdingarne tillskapat, lagar, hvilka, högst skiljagtiga i länen sins emellan, göra det på visst sätt nästan lika äfventyrligt för någon att flytta till nästgränsande län, som till ett annat rike; helst han i båda fallen är lika blottställd; att de i hans hembygd oskyldigaste handlingar kunna på andra sidan gränsen, ådraga honom betydliga olägenheter. Hög tid vore väl derföre att utgallra alla öfverflödiga och otjenliga lagar och författningar, samt vidtaga för framtiden en sträng sparsamhet i deras utgifvande.

Att våra lagar och författningar äro bristfälliga i anseende till planen och syftningen, synas ej allenast nästan alla våra ekonomiska lagar mer än tillräckligt ådagalägga, utan äfven åtskilliga polisförfattningar, såsom t. ex. förbudet af den 30 November 1820 mot bildandet af talöfnings-sällskaper. Eller manne förståndets och talegåfvans uppodling skulle någonsin kunna vara annat än högst nyttig i ett constitutionelt samhälle? Att författningar gifvas, som äro bristfälliga, i anseende till medlen för ändamålets vinnande, lär nogsamnt inhämtas t. ex. af Lurendrägeri-förordningen, hvarest fästningsarbete och förlusten af medborgerligt förtroende utsättas för handlingar, hvilka endast lagstiftarens godtycke stämplat såsom brott;

samt af åtskilliga Polis-författningar här i Stockholm, hvarigenom t. ex. den på svag is drunknade förmenes att Christeligen begrafvas; den som utkastar sopor eller annan orenlighet på vissa fridlysta ställen fälles till viss tids stående i halsjern, hvilket senare straff utsträckas ända till 3 timmar för den, som grafvit sand på ett visst ställe, och ej genast mägtar erlægga de utsatte böterne 3 R:dr 16 sk. B:o.

Att våra lagar och författningar ej alltid öfverensstämma sins emellan, i anseende straffens gradationer, kan bäst inhämtas t. ex. af Lurendrageriförordningen jemförd med allmänna lagen; samt till öfverflöd, af nyssnämnde polis-författning om ståendet i halsjern. Att de skulle kunna öfverensstämma i anseende till plan och syftning, kan man ej begära, då de på så olika tider, och under så olika förhållanden, samt så styckevis tillkommit.

Att sluteligen våra lagar och författningar ej alltid i laglig väg tillkommit, torde bäst kunna finnas deraf, att Polis-lagstiftningen, hvars område blifvit så ofantligt utsträckt, och hvars alster så talrika, är för Grundlagen obekant annorlunda, än såsom allmän civil- och criminal-lag, i hvilken egenskap den likväl ej kan stiftas af Landshöfdingarne i Länen, ej af ÖfverStåthållaren i Stockholm, ej ens af Kongl. Maj:t, utan gemensamt med Riksens Ständer. De allmänna Polis-författningar, som Kongl. Maj:t kan, emellan Riksdagarne, blifva nödsakad att låta vidtaga, synas derföre

närmast kunna jemföras med *lag-förklaringar*, och således icke kunna gälla längre än till Riksdag, då det bör ankomma på Riksens Ständer, att författningen fastställa eller ogilla. Ibland detta slags författningar måste jag ännu en gång, såsom exempel anföra förbudet mot bildandet af talöfnings-sällskaper; hvilket förbud jag därför vågar till upphäfvande vördsamast föreslå, såsom innehållande en alltför stor inskränkning i den ädlaste af alla mänskliga rättigheter, nemligen den, att genom samtal upplysa sig sjelf och andra.

N:o 3.

Herr Cederschjöld, Pehr Gustaf:

Vid Justitiæ-Ombudsmannens Embetsberättelser får jag ytterligare göra en erindran på hvilken jag likväl ej yrkar någon remiss. Utom de allmänna slags brister, som jag trots mig finna i våra lagar och författningar, kan jag nemligen ej underlåta att nämna ett särskildt slags brist, nemligen ett bristande "icke" uti 2 §. näst sista momentet af Tryckfrihets-förordningen. Hvilken brist jag anser Justitiæ-Ombudsmannen så mycket håldre hafva bordt anmärka, som jag fruktar att just han sjelf haft någon del i dess tillkomst, nemligen vid tryckningen år 1815, så vida eljest denna tryckning, såsom jag tycker mig vilja minnas, då skedde under hans inseende. Detta tryckfel är så mycket märkvärdigare, som det blifvit bibehållet äfven i upplagan år 1818; och

synes så mycket häldre hafva längesedan bort rättas, som en vid Domstol förefallen och genom ett Tidningsblad kungjord händelse redan för ett år sedan ådagalagt behofvet af en dylik rättelse. Denna min erindran behöfver så mycket mindre remitteras, som ConstitutionsUtskottet redan beslutat att om detta tryckfels rättande hos Riksens Ständer ofördröjligen göra anmälan.

N:o 4.

Friherre *Ankarsvärd, Carl Hindric:*

Riksens Ständers JustitiæOmbudsmans befattningen påkallar säkerligen en större uppmärksamhet, än den, som åt dess Embetsförvaltning hitintills varit lämnad; man har nu vid 5 Riksdagar emottagit Riksens Ständers JustitiæOmbudsmans berättelse, med ett stillastående, som endast genom det åter förnyade förtroendet till personen, bevittnat Riksens Ständers tysta bifall öfver utföningen af Embetet; men då tystnaden icke alltid, uteslutande utmärker bifallet, utan understundom liknöjdheten, så är det, genom minnet af händelserne, tillåtit att tänka, det vanan att icke våga granska dem, så länge vållat underlåtenheten att begagna denna rättighet. Öfvergången ifrån enväldets blott lydnadsbjudande författningar, till de laglige rättigheternes åtnjutande, har sällan för sig gått, utan våldsamma skakningar, och Sveriges lugna återinträde på den constitutionelle banan, vittnar att intet

folk för dess beträdande var mera moget. Om man förutsätter, att ett långsammare, men fredligt utbildande för samhällstillståndet är både det säkraste och bästa; så kan man efteråt med en slags fägnad finna, huru öfverseende och tålmod hos oss utgjordt tidsandan, intill dess de svåraste profven varit öfverstådde; och det är ej en liten lycka för ett land, om agtningen för medborgarens rättigheter, gå i bredd med dennes känslighet för sina rättigheter. Att småningom föra dessa förhållanden i jemvigt, och att en gång vunnit bibehålla den, är det viktigaste, eller snarare den representativa Statsförfattningens hela föremål; men jemvigten vinnes och bibehålles, endast genom uppmärksamhet å vågskålens möjliga lutningar; och våre vise i framtiden föreseende lagstiftare, skapade Riksens Ständers JustitiæOmbudsmans-Embete till en organ för denna uppmärksamhet. Jag har ej utan eftertanka följt utöfningen af detta Embete, och jag har ofta nog kommit till den slutsatts, att det omsider måste alldeles förslappas genom saknaden af både bifall och af klander. Grundlagen ålägger Riksens Ständers JustitiæOmbudsman, att vid hvarje Riksdag till Riksens Ständer aflemna en allmän redogörelse, för förvaltningen af det honom anförtrödde Embete. Grundlagen tillstädjer att genom nytt val, vid hvarje Riksdag åt samma person förnya Riksens Ständers dyrbara förtroende af detta Embete; men Grundlagen föreskrifver ej, huru granskningen af denna Embetsförvaltning bör föregå; huru och på hvad sätt Riksens Ständer kunna öfver den

uttrycka sin tillfredsställelse eller sitt missnöje; och då ombytet af person, genom ett nytt val ej alltid med säkerhet uttrycker annat, än de väljandes mer eller mindre välvilja för person; så synes mig, att någon uppmärksamhet å Embetets förvaltning nödvändigt bör föregå årerbesättandet deraf; ej mindre till vägledning för omdömet öfver det framfarna, än till beredande af någon stadgad opinion, såsom ett rättesnöre för en framtida förvaltning af detta magtpåliggande Embete. Då lagstiftaren för lagstiftningens sammanträden stadgade ett mellanrum af 5 år, synes det tydligt huru han vacklat emellan vissheten om Statsbyggnadens behof af representationens tåtare sammanträden, och fruktan för de oekonomiske olägenheterne som visade sig genom vår närvarande Stånds-sammansättning i vårt Land, derigenom kunna uppkomma. Justitiæ-Ombudsmans-Embetet synes varit den utväg man uttänkt, att fylla luckan af representationens femåriga översamhet; Justitiæ-Ombudsmans Instruction visar tydligen, att lagstiftaren med Embetet åsyftat, att under mellanti-derne af representations sammanträden bilda en stadigvarande organ af representationen. Justitiæ-Ombudsmans Instructionen lemnar åt Embetet de vidsträcktaste rättigheter, att vaka öfver lagarnes helgd, författningars och instructioners efterlefnad: att anmärka sådane af Embetsmän begångne fel, som kunna bereda en allmän osäkerhet för medborgares rättigheter: att vid RiksRätt låta tilltala den, eller de, af Högsta Domstolens Ledamöter, som skulle

så orätt dömt, att derigenom någon mistat, eller kunnat mista lif, personlig frihet eller egendom: att öfvervara alla Domstolars Collegiers, och af Regeringen med oeconomiska mål befattnings ägande Verks öfverläggningar och beslut: att hos Kongl. Maj:t till granskning anmäla, hvilket Collegii eller EmbetsVerks åtgärder som helst: att genom resor i landsorterne förskaffa sig upplysningar om lagskipningens tillstånd: att hos Riksens Ständer vid hvarje Riksdag anmärka bristerne uti lagar, författningar och *allmänna hushållningen* samt uppgifva förslag till förbättring: att hos Riksens Ständer yrka en, till enhet och sammanhang i lagskipningen verkande förklaring af all otydlig lag: att inhämta fullständig kunskap om anledningarne till åklagade personers häktande, och om tiden af deras hållande i fängsligt förvar: att hos Kongl. Maj:t underdånig anmälan göra, då han i ärender rörande *allmänna hushållningen*, eller eljest af allmän beskaffenhet förmärker någon anställt nödig, till befrämjande af Konungens och Rikets bästa och vältrefnad: att till upphälvande anmäla och och föreslå sådana lagar och författningar hvilka han finner ej stå i förening med nu antagne regeringslagar: att med synnerlig uppmärksamhet och nitagttaga hvad Riksens Ständer till skyddande af Tryckfriheten stadgat. Alla föremålen för Riksens Ständers hela verksamhet äro med ett ord, till JustitiæOmbudsmannens omvårdnad öfverlemnade, under melantiden af representationens sammanträden.

Lagstiftaren synes, genom en i grundlagen tillskapad väcktare öfver uppfyllandet af den constitutionella samhällsordningens fordringar velat omsorgsfullt för Styrelsen undanrödja det obehagliga intrycket af den enskilde påminnelsen eller motsägelsen, derigenom att sjelfva Grundförfattningen antyder dem: Lagstiftaren synes visligen insedt, att den constitutionella ordningen påkallar en opposition, eller med andra ord, en motsägelse till allt hvad som strider emot denna ordnings besvurna lagar, eller till sådane åtgärder, som motarbeta samhällets trefnad: Lagstiftaren har för oss tillkännagifvit den vackra tankan, af en redan i lagen, till den constitutionella ordningens underhållande och stadga bildad opposition; Lagstiftaren som insåg, att en sådan nödvändigt måste utgöra en beståndsdel uti, och ett vilkor för den fria Statsförfattningens utbildande, har velat i allt undanröjda och förekomma vådan af den partyra, som understundom uppkommit ifrån behofvet att försvara rättigheter, emot begäret att kränka dem; Lagstiftaren har hos oss, ledd af en varnande erfarenhet, velat undanrödja sådane anledningar till delning uti sinnena, och det var troligen endast utur denna synpunct, som han, uti Justitiæ-Ombudsmans-Embettet tillskapade en, under representationens femåriga verksamhet alltid lefvande och städse till varande laglig organ för den i sjelfva Statsförfattningen grundade opposition, och till hvars vägledning under Riksdagarne Lagstiftaren troligen afsett Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsmans berättelse öfver Embetsför-

valtning: Lagstiftaren trodde säkerligen gifva en större kraft åt patriotens bemödande, att ifrå emot lag-öfverträdelser och missbruk; äfvensom emot de falske eller underlåtna styrelseåtgärder som under tiden kunnat menligt verka uppå landets trefnad, då Lagstiftaren uti Justitiæ-Ombudsmannens instruction nästan förutsätter, att all anledning till anmärkning borde kunna hämtas utur Justitiæ-Ombudsmans-berättelsen och den medborgerlige uppmärksamheten såmedelst befrias ifrå lytet af den enskilte småaktigheten och ifrå tydningen af det ensidige hämbegäret, som så lätt fästes vid hvarje anmärkning uti sådan väg, och hvarigenom dess goda verkningar ofta till intet göras, ehvad omdömet för motiverne varit grundade eller ej. Det är ifrå dessa åsikter jag bedömt utöfningen af Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsmans Embetet, och jag nödgas öppet bekänna, att jag utur de årliga berättelserne aldrig hämtat den tillfredsställelse jag, som följd af dem, för det allmännas bästa hade önskat. Jag hade som exempel trott, att uti dessa berättelser aldrig borde saknas väckelse, till uppmärksamhet å öfverträdelser af Statsförfattnings hufvudgrunder, ifall någon sådan syntes falla uti kraft: att som exempel, i händelse Styrelsen icke vore så sammansatt som 6. §. Regeringsformen bjuder, så skulle en så vigtig omständighet säkerligen påkalla ett rum uti Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsmans berättelse: jag hade trott, att orsakerna hvarföre LagComitéens arbeten aldrig nå ett slut, hade

hade ostridigt emellan Riksdagarne bordt utgöra ett föremål för Riksens Ständers JustitiæOmbudsmans forskningar, för att i dess Riksdagsberättelser kunna intaga det rum, hvartill denna för Samhället så viktiga angelägenhet synes framför allt annat vara berättigad. Om sådane lagar eller författningar, hvilka ej äro i öfverensstämmelse med nu gällande Grundlagar, icke ännu af Riksens Ständers JustitiæOmbudsman till afskaffande blifvit anmaldte, så ligger sådant till mycken last vid pröfnngen af Embetets utöfning: om sådane förklaringar eller tillämpningar af Tryckfrihetslagen utaf administrationen i oafhængighet med Riksens Ständer gjordes så, att hvad Riksens Ständer stadgat till skyddande för publiciteten i någon mån derigenom kunde eluderas, så borde sådant ovilkorligen intaga ett rum uti JustitiæOmbudsmans berättelsen.

Friheten, denna dyrbara Guds gåfva, lika aldrig med menniskan, och oskiljaktig från det upplysta samhällets trefnad och bestånd, bör vara föremålet för hvarje individs och således för det helas uppmärksamhet. Publiciteten är ett af dess förnämsta värn; och lagstiftaren har hos oss utsedt Riksens Ständers JustitiæOmbudsman, till vårdare af dess rättigheters oförkränkta helgd, lika så väl, som han utaf HofCanslers Embetet bildat en väktare emot dess öfverträdelser och missbruk. Man hade i anledning häraf i min tanka ägt anledning, att uti Riksens Ständers JustitiæOmbudsmans berättelse

se, fordra en fullkomlig redovisning för publicitetens händelser och öden sedan sista Riksdag, och då under denna tid mycket uti sådan väg har tilldragit sig, som fäst at det allmännas uppmärksamhet, som gifvit anledning till allmänhetens gissningar, som ej sällan verkat obliida omdömen i brist af någon tillfredsställande väganledning för slutsattserne, så synes JustitiæOmbudsmannens ovillkorliga pligt varit att för allt detta inför Riksens Ständer redogöra. Det synes varit enligt med Riksens Ständers JustitiæOmbudsmans åligganden att inför Riksens Ständer upplysa hvad han kan hafva sig bekant af det arbete, som till följd af Ständernes begäran blifvit föranstaltadt till utrönande af möjligheten att genom en bättre beräknad inrättning för Statsmachinens gång åtminstone i framtiden kunna göra någon indragning af Embets- och Tjenstemän, till vinnande af den så högstnödige besparingen uti de redan öfverdrifne utgifterne. Man hade trott, att Riksens Ständers Justitiæ-Ombudsman genom resor uti landet icke skulle undgått att finna någon eller någre hufvudorsaker till den förlägenhet och vnzmagt hvaröfver man så allmänt klagar, och man hade ägt rättighet, att utaf Riksens Ständers JustitiæOmbudsman fordra förslag till afhjelpande af åtminstone något ondt.

Jag tror att vid JustitiæOmbudsmans berättelserne vore ganska mycket att anmärka i synnerhet i egenskap af saknad utaf det, som i min tanka där borde finnas; men då motionairen i dessa delar nödvändigt måste kryssa

sig förbi 90 §. äfventyrliga klippa, under våda att alltid emot den lida ett skeppsbrott, hvarifrån säkerligen intet utaf lasten skulle räddas undan ett ministerielt Dykeri, med mindre den innehöll så likgiltigt gods, som det anförda; så har jag af farhåga för det ringaste öfverträdande af lagen, inskränkt dessa anmärkningar vida inom den gräns jag tror varit den rätta, men det har skedd under hoppet att någon skickligare än jag, måtte till de constitutionella inrättningarnes befastande och utbildning, kunna till hela sin vidd begagna de medel lagen erbjuder, utan att dervid öfverskrida den gräns som är utstakad.

N:o 5.

Grefve von Schwerin, Fredric Bogislaus:

Det är från förra tiders händelser, som jag hämtat anledning till yttrandet af de tankar, hvilka hos mig väcktes, då jag hörde den berättelse för Ridderskapet och Adeln uppläsas, som af Herr JustitiæOmbudsmannen blifvit inlemnad.

ConstitutionsUtskottet, hvars åliggande det är, att till plena afgifva förslag å de ändringar och förbättringar i Rikets Grundlagar, som synas det samma af tiderna påkallade, afgaf vid 1815 års Riksdag ett förslag, ägande afseende på granskningen af den allmänna redogörelse för förvaltningen af sitt embete, som det åligger Riksens Ständers JustitiæOmbudsman, enligt 14 §. af den för honom ut-

färdade instruction, att vid hvarje Riksdag till Riksens Ständer afgifva.

ConstitutionsUtskottet hade ofelbart bemärkt att nationens representanter icke fästade nog uppmärksamhet vid dessa Embetsberättelser, och, ofelbart i afsigt att uppehålla begreppet om Embetets vikt och värdighet, föreslog det sådane ändringar i Regeringsformens 53 och 96, samt i RiksdagsOrdningens 29 och 63 §. §., i följe hvaraf det skulle bli ConstitutionsUtskottets pligt att granska Ombudsmannens diariier och registratur, hvarjemte det föreslogs att nytt val icke skulle få företagas, förrän ConstitutionsUtskottets yttrande öfver den afgäendes Embets-förvaltning inkommit.

Jag var ibland dem, hvilka vid 1818 års Riksdag afstyrkte Ridderskapet och Adeln att antaga detta ConstitutionsUtskottets anbud, att i egenskap af Ständernas ombud, granska Ombudsmannens redogörelse för förvaltningen af sitt Embete; och på det Rikets Ständer icke med fog, om ej af samtiden, dock säkerligen af efterverlden, måtte anklagas för att illa hafva motsvarat 1815 års ConstitutionsUtskotts visade omvårdnad, om nationalcharacterens utbildning, har jag ansett mig förpligtad att på denna redogörelse fästa Ridderskapets och Adels uppmärksamhet.

Med fem Riksdagars Ständer delar jag agtningen för den person, hvilken allt ifrån Constitutionens införande beklädt detta höga

och viktiga Embete; det är öfver Embetsmannens åsigt af Embetets idé och ändamål, som jag ämnar yttra mig.

Enligt berättelsen har ingen *ofördelaktig* förändring i lagskipningen, sedan sista Riksdag ägt rum. Orsaken till detta lyckliga resultat uppgifves ligga i domaremaktens nu älgande organisation; den anda hvaraf en corps talrika medlemmar böra känna sig lifvade, enligt författarens tanka, uppehålles alltid och sikrast derigenom, att andans organer få handla och verka gemensamt.

En hvar som känner samhällsorganismen måste värdera kraften af en ädel esprit de corps. Men det är honom icke obekant, att till dess uppehållande fordras omsorg, möda, och framför allt förmåga, att försaka; det är honom icke obekant, att, enär så olyckligt inträffar, att den enskilda corpsandan, icke förmår emotstå inflytelsen af tidens, så blir vådan för det allmänna i samma mån stor, som corpsen är talrik, och som dess medlemmar finna sig i tillfälle att gemensamt handla och verka.

Justitiæ - Ombudsmanna Embetes-bestämelse, hade jag trott egenteligen deri bestå, att, genom uppmärksamhetens oafbrutna fästade på lagarnes och på folkets ömsesidiga inverkan till gemensam förädling, detta embete skulle, ock kraftigare än enskilda förmå, verka till utbildande af den allmänna andan,

hvilken så väl corpser som enskilda äga att godvilligt eller tvungit hylla.

Jag hade trott att då lagen ålägger JustitiæOmbudsmannen att uti sina berättelser inför Rikets Ständer och Nationen, *utreda lagskipningens tillstånd*, den anmälan icke kan anses göra tillfyllest, att Herr JustitiæOmbudsmannen, under den tidsrymd af fem år, som framgått sedan sista Riksdag, inom de delar af det offentliga lifvet som blifvit stälde under dess inspection, icke varse blifvit sådane eller så många afsteg från den utstakade banan, att förändringen i det hela skulle kunna kallas *ofördelaktig*. Jag hade trott det åligga embetet att anmäla, i hvilken mån, inom lagskipningen i allmänhet, och inom hvilka delar i synnerhet, en *fördelagtig* förändring ägt rum.

Enligt allas erfarenhet som forskat i häfderna och som reflecterat öfver förflutna tiders händelser, enligt de begrepp religionen ger om menniskonaturens upphof och människors bestämmelse, finnes intet stillastående på bildningens bana, hvarken för nationer, för individer, eller för släktet; man antingen växer till, man antingen närmar sig målet, eller ock skrider man tillbaka; ett stillastående eller en *icke ofördelaktig* förändring, plär kunna anses såsom förebud till en inträffande ofördelaktig förändring.

JustitiæOmbudsmanna-Embetet äger att

med synnerlig uppmärksamhet och nit iagtagga hvad Riksens Ständer till skydd af Tryckfriheten stadgat. Se Instructionens 22 §.

Detta lagbud synes mig, åtminstone, så länge som det finnes inskränkningar för yttranderätten, böra ovilkorligen i hvarje Riksdagsberättelse föranleda till en uppgift på verkningarne af den. HofCanzlers Embetet uppdragna inspectionsrätt öfver dagblad och periodiska skrifter; om nemligen förändring mot förr ägt rum; om den synes embetet fördelagtig eller ofördelaktig för yttranderättens utöfning; om förhållandet synes embetet sådant att inskränkningens upphäfvande nu med fog bör kunna sökas.

Många hade trott i denna Riksdagsberättelse få läsa att, på förekommen anledning, och i kraft af Instructionens 19 §, underdånig anmälan blifvit gjord hos Kongl. Maj:t om behofvet för ett folk, som har Grundlagar, att vid Rikets första läroverk offentliga föreläsningar öfver dem må hållas.

Då vår Constitution uppställer såsom en grundsats: fullkomlig likhet i åtnjutandet af allmänna rättigheter och fördelar, har det oroat mången att i den nya skolordningens 1:sta Section 5 Cap. 4 §, finna ett stadgande, som står i strid med ofvannämnde grundsats.

Enligt detta stadgande nemligen blir den första frågan som förelägges den blifvande med-

borgaren, vid sitt första steg på det offentliga lifvets bana, vid sitt inträde i den offentliga skolan som på folkets bekostnad underhåller denna, "om han kan styrka att hängom egna tillgångar, eller andras bekostnad kan sig vid läroverket uppehålla" — och skulle han svara, att han det icke kan, utan att han, såsom andra före honom gjort, bygger sitt hopp på Guds försyn och fromma menniskors kärlek så får läroverkets Rector honom icke intaga," om än han i den fattige gossens blick skulle ana en *Lindskjöld* en *von Linné*, en *Polhem*.

Jag förmodar att hvad jag anfört gör tillfyllest till reservation af folkets rätt, och till bevitnande att jag fullgjort min Riksdagsmannapligt, och torde föröfrigt mitt memorial få åtfölja remissen af JustitiæOmbudsmannens berättelse.

N:o 6.

Herr Reutersvärd, *Pehr Adam*:

Med anledning af Herr Grefve De la Gardies i plenum den 10 sistledne gjorde proposition, angående utdelande af sista Riksdags-Protocoller, och Herr Cederschjölds deremot väckte hemställan om deras *utgifvande af trycket*, och försäljning, får jag vördsammeligen upplysa och anmäla, det Bokhandlaren Magister Wiborg försäkrat, att högst några få exi

emplar kunna påräknas blifva afytttrade uti Bokhandeln, i händelse desse Protocoller till försäljning utlemnas och annonseras, hvilket torde föranleda till antagande af bemälte Herr Grefves proposition i detta afseende.

N:o 7.

Herr *Berghman Ambrosius Magnus*;

Vid den af Herr Grefve von Platen väckt motion om Talemäns Tafflarnes återinförande torde mig tillåtas få anmärka: att jag icke anser Riksens Högloflige Ständer möjligen kunna vara sig så olika, att de, vid en sednare Riksdag förändra, hvad de vid en föregående beslutat, då samma skäl till det fattade beslutet icke allenast ännu äro förhanden, utan ock nya förbindande anledningar under tiden tillkommit. Det var till minskande af de högst betydliga Riksdagskostnaderne, som detta beslut fattades vid sista Riksdag, om berörde Tafflars indragning. Redan då fordrade StatsVerket denna lindring; men Rikets närvarande ställning och den i alla orter öfverklagade förlägenheten, påkalla ännu mera all den hushållning med allmänna medlen, som är möjlig, och äro desse tafflar ej allenast icke nödige utan till och med öfveflödige.

Högst anmärkningsvärdt är det, att kostnaderne vid hvarje af de sednaste Riksdagar, uppgått till nästan lika summa, som hela Sveri-

ge med då tillhörande Finland erlade i bevilling, allt till år 1789, eller 12 tunnor Guld. Läger man härtill hvad under en Riksdag, Ridderskapet och Adeln påkostar sig och det de öfrige 3:ne Ståndens Ledamöter af deras committenter uppbära i arfvoden, så blifver för allmänheten en högst betydlig tillökning i utgifter.

Huruvida det af Herr Grefve von Platen omförmäldte meddelande, beröring och förening kunna, igenom Tafflarne vinnas, eller om dervid för den goda saken något blir uträttadt, öfverlemnar jag till Höglof. Ridderskapets och Adelns upplysta omdöme. Jag tror att Ständsklubbar svara emot detta ändamål.

Om, såsom jag fått anledning att tro, Stats-Utskottet vid sista Riksdag, i sitt betänkande i detta ämne föreslagit: att någon betalning skulle anordnas Herrar Talemän, för den kostnad de kunna använda vid deras så kallade representation; så hemställer jag vördsammast, i händelse Riksens Ständer skulle bifalla en sådan kostnad, om den icke nu genast, vid Riksdagens början, bör till belopp bestämmas. Likväl tror jag icke att Ständerne, af berörde betänkande, äro härtill förbundne, utan ödmjukeligen föreslås, att icke allenast Tafflarne, utan äfven berörde representationskostnad, må ifrån Riksdagskostnaderne uteslutas.

N:o 8.

Friherre Ankarsvärd, Carl Hindric:

Emot Herr Grefve von Platens väckte motion rörande återupplifvandet af TalmänsTafflarne, anser jag mig böra yttra, att jag tror det dermed åsyftade Representanternes förtroiligare umgänge, alldeles icke kunna befrämjas. Sådane större måltider blifva i min tanka hädanefter såsom hitintills af ganska likgiltigt införande på affairernes gång och snarare tidspillande, än någon annan nytta medförande; och jag anser dessutom redan genom klubb-inrättningarne åstadkommit, allt hvad man kunnat önska för umgänges-tillfället emellan Stånden: men hufvudsakligast anser jag den hushålls- och besparingsanda, som vid detta Riksmöte måste stämpla Riksens Ständers åtgärder, och vittna om deras tankar på hemmavarandes belägenhet fordra, att Riksens Ständer uti intet fall slösa på sig sjelfve, hvarföre jag afstyrker Herr Grefve von Platens motion om återupplifvande af TalmänsTafflarne.

N:o 9.

Herr Rothlieb, Axel:

De flere Fiskaliska åtgärder, som tillkommit och blifvit en följd derutaf, att många ägare, i synnerhet af mindre bränvinspannor, vid skattskrifningarne endast uppgifvit, egent-

liga hela kannnrymden; men af okunnighet vid uppgiften, uteslutit det bredvid stämplade kannetalet befintliga bråket af $\frac{1}{4}$:dels, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$:dels kannä; föranleda mig att vördsammast hemställa: om det ej till förekommande af sådana oredor, det vore lämpligt vid bestämmandet af bevillning å bränvinspannor, att endast afgift beräknades efter fulla kannetalet sedan kokrummet blifvit afdragit, och de mindre delar af en kannä, som å bränvinspannor finnas stämplade, och hvilka hittills vållat oreda, måtte uteslutas från all sort beräkning.

Jag anhåller ödmjukast att detta må få åtfölja Herrar Gripensvärds och von Qvantens memorialer rörande bränvinspannor, som jag förmodar, till BevillningsUtskottet.

N:o 10.

Herr Gripensvärd, Fredric Adolph:

Ehuru motbjudande det ock är, att inskränka någon frihet, måste dock hvarje på Fäderneslandets väl tänkande man önska, att bränvinsbränningen i Städerna måtte upphöra och endast blifva hvad den naturligen bör vara, en landtmannanäring. Den är mindre passande för Städerna, redan genom blotta faran som den medförer för så tätt bebyggda ställen som Städer äro, och den kostnad som nedlägges på transporten af dertill nödig ved

och spannemål till Städerna, är dessutom alldeles förlorad.

Bilagor

till PleniProtocollet för d. 21 Februarii.

N:o 1.

Grefve Gyllenborg, Johan Henning:

Vid de 2:ne sista Riksmöten, har jag jemte andra Representanter, förgäfvat deröfver fört klagan, att i följd af förändrade bevillningsgrunder för jordbruket, vid 1809 års Riksdag, jemte andre ifrån den tiden hemmanen ålagde förbindelser, ägare af hemman och qvarnar blifvit i bevillningsväg högre beskattade, än ett förut förflutit århundrade, och i jemförelse till andre medborgare-classer, samt att rättvisan och den allmänna nyttan, deri påkallade en rättvis ändring. Nu torde åtminstone förnyade anspråk till rättelse deri icke förbises, utan till pröfning upptagas vid erindran deraf, att hemmansbrukare ytterligare blifvit lidande derigenom att, då en bestämd bevillningssumma var föreskrifven, att utgå af hvarje province, i följd af bestämde hemmansvärden, men, jemte landtmannaproducters nedfall.

ne värde, egendomars värden minst till $\frac{1}{3}$:del blifvit nedsatte, har hemmansägaren nu i fyra år måst erlægga den förut dryga bevillningen, till ett högre, icke påräknadt belopp. Det har varit högst orättvist att beräkna 2 R:dr Bevillning för hvarje tusende af det uppskattade egendomsvärdet af landtegendom, lika med värdet af all annan egendom, som tog sin början 1809, då i öfvervägande kommer, att af all annan egendom utgöras inga andra särskilda förbindelser till Staten, som deremot utgå af jordbruket, genom rötering, väghållning, skjutsning, passevolance, saltpettersgård m. m. till det högre sammanlagde värde och belopp, att stundom, efter gjorde beräkningar, föga eller ingen behållning af hemmanen återstår, utan fördelen af bostad egentligen kommer i beräkning. Med afsende derå, har också aldrig tillförene någon sådan förmögenhetsbevillning i likhet med annan egendom blifvit hemmanen ålagd, utan blott en sådan som kunde vara skälig och lämpelig, med hänsigt till jordbrukets partielle beskattningstyngder, hvori andre medborgare icke deltaga, hvaremot man nu i jämförelse med andras beskattning, icke saknar anledning till missnöje deröfver, att hemmanens, i debetsedlar och genom andre föreskrifter ökade utgifter, öfverskjuta tillökningen för dem som af andre medborgare sedan 1809 utgöras. Jag förbigår att nu åter upprepa det orättvisa i förbindelsen att uppgifva præsuntift värde å sin egendom och det obehagliga för taxeringsmän och skattskyldige att desse värden, på de förres godtyckliga pröfning al-

lena beroende, stundom ogillas, äfvensom den erindran att med återgående till 1800 års bevillningsförordning, ej mindre detta stadgande kunde förefalla, än de mindre nödige 3:ne taxerings instancer som ett förflutit århundrade ansett onödige, och som nu till beredande af en rättvis beskattning, kunde som fordom, inskränkas blott till en taxeringsinstance; och då jag till vidlyftighets undvikande torde få återopå hvad jag de sista Riksdagarne anført till förändring i bevillningsprinciper för hemman och qvarnar, som i Högloflige BevillningsUtskottets handlingar äro att tillgå, får jag förnya det yrkande, att med upphäfvande af bevillningsgrunderne för hemman och qvarnar i 1809 års bevillningsstadga, principen för desser beskattning i 1800 års bevillningsförordning måtte åter blifva gällande såsom mindre betungande och hvilkas betydliga nedsättning denna Riksdag, BevillningsUtskottet otvifvelaktigt i alla fall bör hafva till föremål, hvarigenom den procent af Bevillningen som nu afdrages, till kostnader i och för desse taxeringsinstancer, kunde besparas till fördel för de skattskyldige och äfven för embets- och tjenstemän, som med desse trenne taxeringsinstancer hafva befattning, hvilkas besvär och kostnader otvifvelaktigt öfverväga den ringa ersättning som af bevillningsprocenten kunde dem tilldelas. Men, då jag nu anhåller att få fästa uppmärksamheten på rättvisan af en närmare pröfning af 1800 års bevillningsgrunder för hemman och qvarnar, som efter min öfvertygelse äro allena lämpelige, samt att

betydlig nedsättning må göras i bevillning för hemman, om hemmansägare skall rättvisa vederfaras, får jag tillika hemställa, om icke nu utan rubbning af föreskrifter för nu gällande bevillning, som till sine hufvudgrunder icke får detta år förändras, det likväl kunde med upphäfvande af det förhatliga stadgande som icke är förenligt med rättvisa, att hvarje Province skall utgöra en bestämd bevillningssumma, blifva innevarande års taxerings- och pröfnings-Comitéer öppet lemnadt, att afseende på hemmanens nedfallne värden till nedsatt belopp, beräkna hemmansvärden, der rättvisan sådant påkallade. Denna förändring för detta år synes mig icke motsägas af bevillningsgrunderne, till undanrödjande, åtminstone för sista bevillningsåret, af den trängsel, hvari taxeringsmännen sig befinna emellan taxeringsedens innehåll i 5 art. 6 §. Bevillningsförordningen samt föreskriften af en för hvarje Province bestämd bevillningssumma, i följd hvar af detsällsamma nu i flere år i Berednings- och Taxeringscomitéer inträffadt, att det till Protocollet blifvit bestämdt förklaradt, det egendomar voro för högt värderade och borde nedsättas, men att den för hvarje Province bestämde bevillningssumman, som borde utgå, hindrade den nedsättning som taxeringsmännen, jemlikt deras edeliga förbindelse, ansett hafva bordt äga rum.

Jag anhåller ödmjukeligen att detta anförande må till BevillningsUtskottet remitteras.

N:o 2.

Grefve Hård, Carl Gustaf:

Utaf de i Ridderskapets och Adels senare Plena förefallna Discussioner, i anledning af Herr Friherre Rudbecks föredragne och remitterade motion, har man inhämtat, att tänkesätten äro delade, så väl om tillvarelsen af en nog allmänt öfverklagad förlägenhet och dess utsträckning derhän, att den skulle kunna benämnas för nöd, som ock om orsakerne der till och botemedlen deremot. Om jag medgifver, hvad här blifvit yttradt, att förslaget till allmän förändring af det finansiella och Stats-economiska systemet borde med mästa nytta utgå från högsta Styrelsemagten, såsom ensamt försatt på den ståndpunct, hvarifrån det hela kan öfverses, är det likväl med den anmärkning att något sådant förslag icke ännu blifvit Riksens Ständer meddeladt och icke heller lärer vara att förvänta, enär Kongl. Maj:t, vid Riksdagens öppnande, förklarar sig, i afseende på Finance-väsendet, vilja inskränka sig till den önskan, att Riksens Ständers åtgärder måtte blifva sådane, att de kunde freda oss för de omständigheter, under hvilka så många andra Stater hafva suckat. Om det, å en annan sida, skulle synas förmätet af mig, att tillägga något i ett ämne af denna omfattning, hvaröfver så många upplyste Talare förut yttrat sig, och ännu mera öfverflödigt, sedan fråga uppstått och af Ridderskapet och Adeln

Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. 1 Band. 32

bifallits om ett särskildt Utskotts organiserande till dessa viktiga ämnens förberedande behandling, får jag, i förra afseendet, förklara, att jag anser mångfaldigheten af åsikter bidra till ämnets fullständiga utveckling och deraf finner mig uppmanad, att, likväl utan anspråk, yttra mina tankar, och i senare hänseendet anmärka, att det icke är säkert och, i anseende till bristen på erforderliga materialier, knappt troligt, att ett särskildt Utskott nu kan uppfylla hvad man af detsamma torde vänta; äfvensom att, om dess handläggning skall, som jag förmodar, åsyfta utarbetandet af ett system, som varagtigt befordrar nationens välstånd och förekommer de olägenheter, som nu föranlett dess organiserande, måste det mindre afse den närvarande, än den tillkommande tiden, kanske till och med i något fall uppoffra den förra för den senare. Men äfven vi, som nu lefva, äga anspråk på lindring i vårt betryck, och den torde också kunna vinnas blott man bemödar sig att vid val af medlen undvika dem, som kunna motverka en allmännare reform för framtiden.

Om förlägenhet och nöd är förhanden, är den första frågan. När i ett land, som njuter förmonen af en lagbunden styrelse, som icke oroas af yttre fiender, eller skakas af inre stormar och som i tillräcklig mängd frambringa allt hvad till lifvets uppehälle erfordras, likväl lif och rörelse saknas i hvarje näringsgren; den reela egendomen, jorden icke äger något värde; en del menniskor lida brist på

lifsmedel, under det andra sakna afsättning derpå; hvarje allmän tillväxt af production nästan anses som en olycka för den enskildte producenten; den production medborgaren ser sig nödsakad, att neka sig, icke blott luxen, utan äfven de större eller mindre bekvämligheter, som, i olika förhållanden, för hvarje menniska utgöra villkor för lifvets angenäma njutning och sparsamhet icke medföra någon förbättring i tillståndet; den skuldsatta jordägaren icke äger någon utväg att förekomma sin undergång, än mindre att förkofra sina omständigheter; då måste förlägenhet existera, och en förlägenhet, som åtminstone helt nära gränsar till nöd, ty lidandet är dermed förenadt. Sådan är ställningen i de från hufvudstaden mera aflägsna provincerne, mera i somliga, i andra mindre, men mäst i de orter, hvars nästan enda Näring går ut på production af Säd; der penningar icke inflyta på någon annan väg, än genom afsättning af den vara, utan tvärtom största delen af allmänna utskylderne derifrån utföres. Sådan är ställningen i Westergöthland och att der är sådan äfven i flera andra provinser, derom vittnar den klagan, som från snart sagdt alla Rikets delar här försports. Undantag torde finnas, men de bevisa intet.

Kronoutskylderne utgå visserligen ännu, utan betydeliga restantier. Vanan hos folket, att utan knot betala sina skatter och fruktan för den hastiga execution, som måste följa på uragtlåtenheten derutaf bidraga härtil; men

den omständigheten att utmätning ofta behöfver användas och att dervid kreatur eller andra nödvändighetsartiklar merendels komma i fråga, tillintetgör den bevisning, som af utskyldernas ordentliga inflytande i Statscassan skulle vilja hämtas för den sattsen, att nöd icke existerar. Att man velat anse odlingars företagande och fortsättande såsom ett bevis derpå, att jordbruket är lönande, är ett missstag. Då productioners värde fallit, men constanta utgifterne äro lika, söker man öka productionen, för att ersätta den uppkomna bristen; men det sker då för att förekomma undergång, icke i hopp om förkofran. Likaså är det ett misstag, om man som bevis på välstånd vill anse den ökade folkmängden, ty der fattigdomen förnekar medlen till det nya slägtets både fysiska och moraliska bildning, är dess förökande icke någon vinst.

Uti de framställningar jag här gjort finnes endast sanning, ingen öfverdrift; och jag tror icke, att någon inom detta Stånd skall finnas nog egoist, för att säga: detta tillstånd är icke nöd. Han skulle i och med detsamma säga: Mine medbröder äro icke berättigade, att åtnjuta de fördelar, som jag vetat förskaffa mig; det är ett öfverdrifvit anspråk af dem, att ens sträfva efter deras förvärfvande. Men om någon skulle tvifla på tillvarelsen af det tillstånd, som jag nu benämnt som nöd, förmodar jag honom vara i den lyckliga ställning, att han aldrig för egen del känt behof, icke ens förlägenhet och att han icke heller

saknat vilja och förmåga, att förekomma dem, i den krets, som omgifvit honom.

Hvilka äro orsakerne till den öfverklagade nöden, är den andra frågan. Besvarandet deraf är kanske ej för ögonblicket af så viktigt inflytande, ty om än en stor del af orsakerne skulle igenfinnas i lagstiftande- eller administrativa magtens åtgärder, kan likväl icke botemedlet vinnas genom ett hastigt antagande och tillämpande af motsatta grundsatser; men i det afseendet är besvarandet viktigt och värdt ett skickligare utförande, än jag kan deråt meddela, att genom utvecklingen af de orsaker, som vålla en nävarande nöd, man kunde hämta en varning för framtiden, att icke stifta lagar, utan fästa noggrann uppmärksamhet på de möjliga och en säker beräkning af de nödvändiga följderna deraf. Jag vill försöka, att efter min förmåga utveckla de väsendteligaste orsakerna till vår bekymmersamma ställning, och tror dem vara:

1:o. *Fredslugnet efter ett långvarigt allmänt krig.* Denna orsak har medfört sin verkan i alla länder. Den spänning af krafter, som genom ett allmänt krig förorsakas, utvecklar nödvändigt nya, men de kunna öfverpännas. När freden inträffade blefvo alla nationer omtänkte på medel att bota de refvor, som i deras Financebyggnader uppkommit genom så stora ansträngningar. Det säkraste medlet ansågs nästan allmänt vara att helt och hållet förbjuda eller åtminstone inskränka importen af

främmande Nationers producter och detta system antogs lika allmänt, utan att man betänkte att häraf skulle uppkomma blott hämmad rörelse, men icke någon tillökning af inkomst, utom i den händelse, att en eller annan nation uteslutande antagit detta system och såmedelst fått tillfälle reablera sina affärer genom påskyndandet af de öfriges undergång. Systemets allmänhet gjorde det icke allenast onyttigt, utan skadligt för alla. Det antogs äfven här, och jag är långt ifrån att lägga Konungens Rådgifvare det till last, om de tillstyrkt eller icke afrådt från dess antagande, ty jag tror hvad en annan värd Ledamot yttrat, att vi annars blifvit offer för vår liberalité; men äfven om Systemets antagande varit illa beräknadt, ville jag icke göra desse Rådgifvare ett fel derutaf att de tillstyrkt hvad Rikets Ständer önskat. Det vore vådligt om dessa skulle kunna på andra öfverflytta ansvarigheten för egna misstag — och ganska illa om vi skulle vilja det. Men jag återkommer till ämnet; för Sverige skulle kanske det nya Systemet medföra större kännning, än för flera andraländer. Continentalsystemet hade gjort det till en nederlagsplats för Englands fabrikater. Från oss fördes de till andra länder. En vidsträckt commissions- och frakthandel satte oss i tillfälle att bära de bördor, som kanske annars skulle krossat oss — och gaf oss en vinst, motsvarande, om ej öfverstigande den förlust, som uppkom genom en ökad Consumption af utländska producter. När vi upphörde att vara Englands Commissionärer,

försvann denna vinst. Handeln, som en rymlig tid sysselsatt en mängd människor, och gifvit dem alla förtjenst, afstodnade. Den i allmänhet minskade vinsten blef för hvar och en mindre, för de flesta otillräcklig, så mycket mer, som der lätta tillgångar på öfverflödsartiklar gjort dem till ett behof, som man icke hastigt kunde vänja sig utaf med. Följden häraf blef mångfaldiga banquerouter, en hämnad circulation i det inre och en rubbning i den enskilda Crediten.

210. Den år 1818 verkställde hastiga indragning af FilialDisconterne och föreskriften om deras utredning på fem år i stället för en förut nästan obestämd tid, hvilken åtgärd motiverades af en felagtig ansedd förvaltning. Att Götha CanalDisconts utlåningar skulle utsträckas längre, än man kanske förmodat, var ganska naturligt då intet correctiv var deremot gifvet. Det enda som kunnat användas, hade varit, att icke tillåta assignationernes emottagande i allmänna uppbörden, ty då hade dessas inlösen oftare kommit i fråga och treprocentssedlar troligen icke kommit att gälla, som verkligt mynt. Om förtroendet för assignationerne till en början blifvit mindre hos enskilde har det likväl småningom vunnits genom DiscontDirectionens uppmärksamhet, att icke för långt begagna Verkets credit. Den härigenom uppkomna tillökning i Rörelsecapitalet var likväl endast skadlig för Capitalisterna, som fingo för mycket concurrence och derigenom sattes i nödvändighet, att ned-

sätta räntan och nöja sig med mindre säkerhet, äfvensom för penningeläntagarne, för hvilka de stegrade priserna gjorde lönerne oillräcklige. Det förre anser jag icke för något allmänt ondt och det senare afhjelpes genom lönernas betydliga förhöjning. För Näringarne deremot anser jag denna tilökning hafva medfört ett gagneligt inflytande, isynnerhet för jordbruket. Capitalisterne nödgades använda sina penningar till egendoms köp eller som biträde åt näringarne, och production af spannemål ökades oberäkneligt genom vidsträckta odlingsföretag. Om än mången enskild, genom för långt utsträckta speculationer, beredt sin undergång; om än myntvärdet blifvit mera obestämdt, har dock det allmänna vunnit, ty den ökade productionen är en nationalrikedom, som åt våra efterkommande åtminstone skall bereda förmån och oberoende — och kanske skola de icke fördöma, utan beklaga offren för en mindre väl betänkt Financeoperation. Den oförmodade skyndsamma indragningen af alla FilialDisconternes utelöpande sedlar och upphörandet af Götha CanalDiscontens octroy hade deremot det mäst förderfliga inflytande på näringarne redan lidande genom handels afstadnande, och i synnerhet på jordbruket. I vissa delar af Riket var nästan intet annat mynt gångbart, än DiscontAssignationer — jordbrukaren hade belastat sig med skuld, dels genom fastighetsinköp på Credit i förhoppning om vinst, dels genom Egendomens uppodling och förbättring för lånta penningar. Man hade påräknat att under en län-

gre tid få begagna Discontens biträde och att såmedelst efter hand genom ökad afkastning afbörda sin skuld. Men nu skulle dessa skulder genast inbetalas eller genom andra lån omsättas på fem år i stället för *sexton*. Med detsamma man ålades att hastigare betala, inskränktes utvägarne att erhålla penningar från 4 Disconter till en — och denne ena blef otillgängligare derigenom, att med 1820 års början inbetalningen skulle lämpas efter primitiva lånet, i stället för det närvarande. I stället att man förut kunnat upplåna penningar på namn med Credit, måste man nu anskaffa en annan säkerhet—intekning i fastighet och deraf uppkomatt många egendomar blifvit belastade med skulder långt utöfver det värde, hvartill de nu fallit. Allmänna Cassor och enskilda Capitalister anlätades, men dels voro deras tillgångar otillräcklige att lemna hvad som till Disconternes liqviderande erfordrades, dels felades sådan säkerhet, som numera ansågs antaglig, dels skedde kanske också en och annan beräkning på större framtida vinst af den allmänna förlägenheten. Osäkerhet, obestånd och banquerouter följde häraf. Egendomsvärdet föll i samma mån, som penningarne stegrades och hägen för egendoms köp blef mindre, äfven i samma förhållande, som hoppet om vinst försvann. Den, som genom egendoms försäljning under de uppdrifne priserna blifvit Capitalist, såg sin förmögenhet fördubblad, utan någon använd möda; ty han kunde nu återköpa samma egendom för hälften af det förra värdet, kanske för mindre.

Att all minskning af ett rörelse-Capital är skadelig lärar af alla tiders erfarenhet vara besannadt — och det var då ganska naturligt, att indragning på så kort tid af en så betydlig del deraf skulle medföra svåra följder.

3:o Allmänna MagazinsInrättningens felagtiga organisation och förvaltning. Denna inrättning hade det dubbla ändamålet, att bibehålla Spannemålen vid ett jämnt pris och förekomma brist. Den har icke uppfyllt någotdera. Dess upphandlingar hafva, såsom Herr Ehrenborgh anmärkt, varit betydligast under de år, då priserna, i följe af sämre skördar, varit högre och ha deremot icke ägt rum, de år, då ymnige skördar sänkt priserna så lågt att productionskostnaden knappast varit ersatt. De sista upphandlingarne ha varit så inskränkta, att åtminstone i Skaraborgs Län noggrann undersökning skett om behovet att sälja, och frälsegodsbönder ha blifvit uteslutne från rättigheten dertill. När åter utlåningar skolaske, ha lika beskaffade inskränkningar ägt rum, så att äfven då Possessionater eller deras underhafvande icke fått låna eller ens för constant betalning köpa. Magazinsinrättningens åtgärder i afseende på upphandling ha i allmänhet haft den inskränkta tendens, som en småstadsköpmans, som begagnar landtmannens behof att sälja om hösten för att då köpa, och om sommaren låta honom högre betala sin egen product. Den har sjelf år 1819 utan behof stegrat priset å Råg till 12 R:dr Ban-

co, då tillförsel icke saknades för 11 R:dr; men den har ej kunnat hindra samma Sädesslags fall förliden vinter ända till 4 R:dr. Den har ett år stadgat upphandlingspriset å Hafre i Skaraborgs Län till 5 R:dr och längre fram på våren i Jönköpings Län till $6\frac{1}{3}$ R:dr, då likväl hafre kunnat af den närmare till Jönköping, än Mariæstad belägna slättbygden försäljas på förra stället till samma pris, som å det senare. Nu då, efter allt utseende, brist blir på tjenligt vårutsäde, åtminstone i de fleste provincer, äger inrättningen ingen *tillgång derpå*, emedan den återgått den enskilde speculanten i förväg och afsändt sine förråder till utrikes orter. Inrättningen har minskat sine tillgångar genom inköp af fastigheter och nya Magazinsbyggnader, i en tid, då dess rörelse allt mer och mer inskränktes.

Desse omständigheter bevisa, att Inrättningen icke motsvarat sin bestämmelse och den har tvärtom verkat skadligt i två väsentliga hänseenden. Den har tillintetgjort all enskild spannemålshandel genom dess obestämde arbitraira mesurer i förening med dess i förhållande till enskildas ofantliga penningetillgång. I vårt land, der några goda år vanligen följas af ett eller två missväxtår; der populationen är i tilltagande och således consumptionen borde ökas, der jordbrukets tillstånd är sådant, att flere provincer ha öfverproduction, andra brist, lämnar spannemålshandel alltid hopp om säker vinst, om ej så hästig eller stor. Den kan af enskilde bedrifvas med måttlig

bekostnad och mindre risque, med både hastigare och säkrare beräkningar, än af ett allmänt verk, som ej kan se med egna ögon eller verka med egen omedelbar kraft. Om enskild spannemåls handel existerat hade troligen spannemålsprisen icke stigit så högt som 1819, ty då hade spannemålshandlares concurrence vid försäljning bidragit att sänka dem; icke heller hade priserne kunnat falla så lågt som 1821 och 1822, ty då hade samma Concurrence vid upphandling bibehållit dem högre. Följden af MagazinsInrättningens existence har alltså i detta afseende varit, att då den icke sjelf kunnat köpa, icke heller bestämdt förklarat, att den ej ville köpa, och den härigenom afhållit enskilda från speculationer, har spannemålen blifvit så litet afsättelig, att Jordbrukaren, hvars mästa utgifter inträffa den tid, då tillgången på denna vara är ymnigast, måst för att skaffa penningar dertill, liksom truga bort sin vara, för ett vanpris. Han kan snarare sägas hafva köpt penningarne, än sålt varan.

MagazinsInrättningen har, äfven från en annan sida betraktad, bidragit till den nu öfverklagade förlägenheten. Dess origtiga förfarande, att alla år om våren och sommaren på borgen utlemna den spannemål, som om hösten blifvit inköpt, förledde, isynnerhet sedan penningeförlägenheten blef mera allmän, många mindre omtänksamme jordbrukare bland allmogen, att så snart upphandling börjades, afyttra allt hvad som för det närvarande ö-

gonblicket kunde umbäras, i förtröstan på den hjälp, man lärt sig att af Magazinsinrättningen i behofvets stund påräkna. Härigenom vänjdes man ifrån jagttagandet af den i enskild hushållning så viktiga grundsatsen, att under de goda åren göra besparingar för de sämre och derigenom bereddes mångas obestånd, som slutligen måste använda till och med tre tunnor, för att betala en borgad, och således kunde sägas hafva på förhand förtärt kanske ett helt års gröda. Icke sällan lærer fastighet fått säljas, för att betala hvad ägaren borgat till utsäde derå.

4:o Statsutgifternes beständiga ökande och den synbara förmögenhetens, eller jordens och näringarnes nästan uteslutande belastande med bidragen till deras bestridande. — År 1810 bestämdes Statsutgifterne till 3,334,000, 1812 till 4,292,000, 1815 till 4,824,000 och 1818 till 5,474,000 R:dr. Utgifterne äro således nu nära 60 procent högre, än 1810. — Det är väl sant, att bevillningen icke blifvit i samma mon, som Statsutgifterne ökad, men de indirecta pålagorne måste ha blifvit det. Den år 1812 stadgade princip, att jordägaren skulleskatta för sin egendom, utan afdrag för möjlig skuld, gjorde, i förening med bristen på lånetillgångar, att hanäfven fick utgöra den beskattning, som förut drabbat Capitalisten. Den vidtagne författningen, att för hvarje län bestämma ett minimibelopp af bevillning, hade den verkan, att der uppskattningen, förut, i förhållande till andra orter, var högre, blef den nu öfver all

billighet förhöjd. Penningelönernes förhöjning, som gjort en tillökning i Statsbehofvet, blef fördubblad genom varuvärdenas fall, men bevillningen, till numerären nästan densamma, som 1813 och 1814, blef af samma orsak äfven mer än fördubblad.

Resultatet af det nu anförda blir, att handels afstadnande och Rörelsecapitalets indragning ur provincerne, jemte Magazinsrörelsens felagtiga bedrifvande, vållat creditens och näringarnes förfall; att näringarnes skuldsättande i förening med bristande credit, å den ena sidan, och, å andra, osäkerheten för långifvare hindrat myntets återbringande i rörelse och näringarnes deraf beroende uppkomst, samt att, i följd häraf, utskylderne måst blifva tryckande, om än Statsutgifterne inskränkts till det mäst nödvändiga.

Huru skall landets svåra belägenhet afhjelpas, är den slutliga och hufvudsakliga frågan. Upplösningen af detta problem på ett sätt som tryggar mot återfall, kan efter min tanka icke i ögonblicket vinnas, endast förberedas. Medlen i allmänhet anser jag vara: näringarnes befriande från det band af enskilda corporationer, och mångfaldiga auctoriteter, som nu inskränka dem; Rörelsecapitalets utspridande till alla delar af Riket och creditens återställande genom lättade utvägar, å ena sidan för jordbrukaren och näringsidkaren, att på vilkor, möjlige att uppsylla, erhålla de lånebiträden, han behöfver, och, å den andra,

genom befrämjandet af säkerhet för långifvaren, att icke förlora sina penningar, med detsamma han lemnar dem ur sina händer; och sluteligen skatternas jemnare fördelning och ned-sättning till sådant belopp, som icke öfver-skrider möjligheten, att, med vilkor af fram-tida bestånd, utgöra dem.

Med anledning häraf får jag framställa följande förslag.

1:o Jag anser Allmänna MagazinsInrättningen böra, icke till sin organisation förändras, utan helt och hållet upplösas.

Jag tror det vara tillräckligen ådagalagdt, att denna inrättning hittills icke uppfyllt sin bestämmelse, och jag tror det kunna bevisas, att den icke kan göra det. Den har, med en bestämd fond af 2 millioner och ett äfven der-utöfver begagnadt biträde, icke kunnat hindra Spannemålens betydliga stegrande i miss-växt-år, eller dess förfall till vanvärde i goda år. Den skulle med en fördubblad fond icke heller kunna göra det. Det ligger i sakens natur, att om ett medelpris skulle bibehållas, ett pris skulle bestämmas, hvartill inrättningen alltid köpte, och ett något högre, hvartill den alltid sålde så mycket, som erbjöds eller begärdes. Under de sistförflutna åren, som likväl icke gifvit allmänt ymnige skördar, har t. ex. Rågen icke uppstigit till högre pris, än 8 R:dr, men väl nedfallit ända till 4. Om man ansett det förra böra vara

medelpriset och Magazins-Inrättningens upphandlingspris derefter varit lämpadt, hade den fått köpa ofantliga quantiteter. Förvaringsrummens och Betjeningens otillräcklighet skulle gjort nya, betydliga kostnader oundvikliga. Antingen skulle dessa ersättas genom vinst på försäljningen, hvaraf uppkomme ett vida högre försäljnings- än inköpspris, och då försvunne begreppet om medelpris, eller också skulle de icke ersättas; och den förlust, som redan, genom dryga kostnader, afkortningar på Spannemålslagren, bristande inbetalningar och en kanske mindre väl beräknad förvaltning, i betydlig mån drabbat inrättningen, skulle blifvit mångdubbelt större. Man torde säga, att denna förlust är mindre vigtig, i jemnförelse med nyttan för jordbruket; men Bankens förskotter, af Ständerne garanterade, måste också af dem honoreras. Valet blir, att antingen godtgöra Banken genom ökad bevilling, eller ock förklara garantien utan mening, samt derigenom minska förtroendet för Bankens Sedlar och göra deras värde ännu mera obestämdt. Båda alternativerne vore högst skadliga.

Inrättningens andra hufvudändamål, att förekomma brist, hvilken för öfrigt, i anseende till jordbrukets betydliga utvidgande, synes vara mindre att befara, anser jag kunna säkrare utan dess medverkan åstadkommas. Är frågan om, att, vid inträffande partiella missväxter, förse en nödställd provins med dess behof

behof från en annan som har öfverskott af spannemål, så har erfarenheten visat, att denna operation af MagazinsDirectionen verkstälts med mera både tidsutdrägt och kostnad, än den möjligen, af enskilde tillvägabragt, kunnat medföra, ty den fordrar i förra fallet flera förberedande åtgärder. Är åter frågan om, att, vid inträffande allmän missväxt, från utrikes orter införskrifva Spannemål, skall ännu mera dervid samma olägenhet inträffa, ty särskilde missioner blifva nödvändiga, fartyg skola för allmän räkning befragtas samt vexas köpas: och dessa operationer, som den enskilde köpmannen i ögonblicket kan verkställa, måste med betänklighet och långsamhet bedrivas af den allmänna inrättningen, som är i saknad af hjälpmedel, hvilka den enskilde har att tillgå.

Den sist af MagazinsDirectionen införskrifna Spannemålen blef ganska dyr och kom för sent. Den nu pågående utrikes försäljningen af Inrättningens spannemålslager har redan till en del gifvit ett ganska olyckligt resultat, och jag fruktar, att den inflytande betalningen torde knappt betäcka kostnaderne, ännu mindre ersätta värdet af sjelfva varan. Dessa omständigheter tala icke till förmån för Inrättningens utrikes speculationer.

MagazinsInrättningens upplösande skulle för framtiden förekomma de med dess fortsatte verksamhet förknippade förluster. Dess realiserade tillgångar i fastigheter, inventari-

Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. I Band. 33

er och spannemålsförråd skulle, så långt de kunde förslå, ersätta Bankens förskotter och derifrån i låneväg bringas i ett jämnare omlopp. Den enskilda köpmannens hog skulle vändas på spannemålshandel och denna möjligheten utvidgas till exporthandel, och hvad som icke är af liten vigt, Svenska jordbrukarens skulle vänja sig att drifva sitt yrke med egen om-tänka.

Den enda olägenhet, som af MagazinsInrättningens upphörande kunde uppkomma, vore, att sådan afrads- och räntespannemål, som nu får i natura erläggas, skulle sakna förvaringsrum och tillsyn; men detta vore lätt afhjelpat derigenom, att kronans rätt till sådan spannemål öfverlemnades på auction till den högstbjudande, med undantag af sådant quantum, som kunde behöfva att för kronans egen räkning användas, hvilken kunde få i Commisariaternes Magaziner uppläggas. Om i förra fallet någon minskning i contanta inkomsten skulle uppstå, vore den mer än ersatt genom besparing i utgifterne.

2:o. Jag hemställer, att de så kallade KronoBrännerierne måtte upphöra, såväl de, som af Allmänna MagazinsDirectionen bedrifvits, som de, hvilka åt enskilde varit, mot årligt arrende öfverlätne, desse senare likväl med iagttagande af ArrendeContracternes innehåll. Att husbehofsbränningen, som för sig sjelf betraktad, lämnar föga vinst och i detta afseende är öfverdrifvet högt beskattad, skall lida

genom concurrensen med sådane Verk, som begagna ett större antal pannor och af större rymd, men icke beskattade, faller af sig sjelf; och Kronobrännerrättighet innefattar dessutom en art af monopolium, som strider emot andan af vår Constitution och våra economiska författningar. Någon allmän nytta af denna inrättning inser jag icke, och tror knappt, att den kan åberopas, ty den vinst, Staten deraf äger, är ingen eller obetydlig; och om man skulle invända, att den förmenta skadligheten derutaf förminskas vid betraktande af den omständigheten, att åtskilliga Städer icke få utöfva bränvinsbränning, torde dervid blott behöfva anmärkas, att dessa Städer, som för det mästa icke hafva eget jordbruk, icke heller skulle en sådan rättighet med någon förmån begagna.

3:o. Det må tillåtas hvarje medborgare, att på landet eller i staden, utan undantag utöfva all loflig näring, med villkor, att han derföre skattar.

Sedan Städernes Innevånare, hvilkas jord blifvit nästan allmänt förlänt eller donerad, med föreskrift om odlandet af sådane växter, som icke utgöra födoämnen, nu begagna den uteslutande till sädesproduction och dessutom blifvit berättigade, att sjelfve förädla denna sin production genom bränvinsbränning, ha de kommit att afvika från sin bestämmelse, att förse landtmannen med dess behof af fabriker, i utbyte mot dennes productioner;

och det synes alltså billigt, att landtmannen äfven kommer i åtnjutande af de rättigheter, som tillhört Städernes Innevånare, att nemligen, om han så finner för godt, sjelf få förädla alla råämnen till fabrikater, äfvensom att hvar som helst afsätta sine productioner och tillverkningar, samt hvar som helst köpa sina behofver. Lika så är det i allmänhet en billig fordran, att redan vunnen skicklighet i utförningen af ett handtverk må medföra rättighet, att dermed försörja sig, men icke vissa års användande, kanske utan framgång, att förvärfva denna skicklighet. Jag vill ingalunda säga, att någon direct fördel kan väntas af näringars sammanblandning, ty ett ringa förlags användande på flera näringar skadar dem alla, ehuru många anse det för en vinst, att kunna göra sig oberoende af andras biträde, eller att i enskild hushållning efterapa det system, som alla Europas nationer nu synas följa. Tvärtom tror jag, att näringarnes framgång skulle mera beredas, om hvar och en för sig använde sina krafter och sin förmögenhet på en enda; men kanske gör den, förut vissa medborgare tillerkände uteslutande rättigheten till så kallade stedsman-näringars idkande dem mera liknöjde att eftersträfvat någon fullkomlighet, och denna liknöjdhet skulle försvinna, om en allmän täflan gjorde det till ett behof för dem, att förköttra sig i sina yrken för att bibehålla öfvervigten.

Då denna fråga till sina grunder, eller såvida den enskildt rörde något visst Stands

rättigheter, redan blifvit vid 1809 års Riksdag med bitall af Riksens Ständer atgjord, är nu endast frågan om tillämpning i detaljer af den då etablerade principen. Man har härvid föreställt, att tillämpningen borde med sådan varsamhet verkställas, att icke öfvergången från skråtvång till frihet blefve alltför skarp. I detta afseende får jag anmärka, att utförandet redan är väsendtligen förberedt, dels genom etablerandet af principen för tretton år sedan, dels genom förbudet emot jagandet efter fuskare och bönhasar. Det är dessutom icke fruktansvärdt, att några betydliga verkstäder eller fabriker på landet i någon hastighet uppkomma.

Att en allmän utrikes handelsfrihet är en helt annan fråga, torde icke behöfva sägas.

4:o. Som det förhållande lär vara gifvet, att någon allmän och permanent indragning af sedelstocken sedan 1818 ej ägt rum och berättelse om sista revisionen af Banco-Verket upplyser, att öfver 2 millioner af dels odlingslåns, dels Discontens ordinarie, och dels andra fonder eller creditiver äro obegagnade, är deraf tydeligen bevisadt, att någon egentlig allmän penningebrist icke är förhanden; men då likväl i de flesta provinser tillgång på penningar saknas, kan af dessa omständigheter lika säkert slutas, att brist på Credit, i förening med för svåra lånevilkor, hindra begagnandet af Bankens lånefonder. Att den nu vanliga räntan af 6 procent är för hög,

utom tilläfventyrs i en mera lönande handelsrörelse, besannar erfarenheten, ty ingen egendom, knappt någon näring i landsorten, ger behållen inkomst till 6 procent af dess uppskattningsvärde, och hvad fastighet angår, ännu mindre och dess fordna inköpsvärde. För låns erhållande i BancoDisconten fordras goda namn; den som sjelf icke är i behof att anlita Discontens biträde, undviker naturligtvis, att lemna sitt namn åt någon annan, och den, som bäst behöfver lån, har vanligen begagnat sin credit, så långt den i Disconten får gälla, Odlingslånen, som endast löpa med 2 procents ränta, afskräcka likväl från begagnandet genom den snara afbetalningen, som gör, att fulla lånet ej får mera, än 2 år begagnas, och genom den stränga påföljden af försummelse, att fullfölja en påbegynd odling. Om en odling, på två eller tre år fullbordad, kanske snart derefter ger afkastning, följer likväl icke deraf, att odlarens ställning blifvit så mycket förbättrad, att han utan olägenhet då kan afbetala femtedelen af lånet. Dessutom förorsakas genom besigtningar, anskaffande af nya cautioner och andra omständigheter så mycken kostnad, att dessa lån uppgå fill nästan samma ränta som fastighetslånen.

Jag anser det vara afgjort, att Creditens upphjelpande är hufvudsakligaste medlet, att återbringa myntet i rörelsen, och detta medel kan efter min tanka icke åstadkommas på annat sätt, än att den skuldsatte näringsidkaren, genom lättade lånetillgångar och på vilkor,

som icke utesluta möjligheten af deras begagnande, sättes i tillfälle, att liksom förbereda sin egen förkofran, i det han undgår att sälja sin production till lägre värde, än den kostar honom sjelf. Bruksrörelsen och Manufacturerne ha i detta hänseende förmåner, som jordbruket saknar. Men detta kan icke anorlunda vara, emedan jordbrukets productioner icke lämpeligen kunna användas som pant; och denna omständighet synes mig äfven för framtiden hindra inrättandet af en låneanstalt uteslutande för jordbruket, utan torde denna näring endast kunna berättigas till biträde af sådane fonder, som äro tillgängelige för alla.

För att lätta begagnandet af Bankens lånetillgångar, får jag föreslå följande:

Sedan föreskriften om odlingslån blifvit sådan, att 40 tunnland måste till odling uppgifvas, för att erhålla det högsta beloppet eller 2000 R:dr, och de odlingar, som, med iagttagande af särskilde vilkor, få med större bidrag understödjas, ej kunna blifva många, skulle denna fond knappt behöfva utsträckas utöfver det belopp, hvar till den redan blifvit begagnad, eller $\frac{1}{2}$ million; men som särskilde lån till odlingars befrämjande alldeles icke skulle behöfvas i en tid af gynsam conjunctur och tvärtom i den närvarande kunde anses vådligt, emedan de locka till företag, ofta af för stor omfattning, anser jag denna utlåning mäst böra åsyfta inflytande penningars åter utspridande i rörelsen. Man kan då äfven framdeles be-

vilja sådana lån, mera såsom medel till circulationens. än directe åkerbrukets befrämjande, men likväl på sådane vilkor, att de äfven kunna leda till det senare ändamålet. I detta hänseende vore nödigt, att den föreslagne odlingskostnaden bestämde lånesummans belopp; att detta förskottvis genast utbetalades; att icke ny borgen, utan endast nytt betyg om låntagarnes och löftesmännens vederhåltighet årligen infordrades så vida ej låntagaren skulle begära att få ställa annan borgen; att odlingsens fullbordande inom vissa år bestämdes, och först efter deras förlopp besigtning anställdes, samt att icke återbetalning komme ifråga förrän efter fem års förlopp, och då med en i början mindre och sedermera ökad afbetalning, t. ex. 10 procent första året, 15 procent det andra, o. s. v. så att hela lånet inom 10 år efter dess utlämnande vore återbetaldt; och slutligen att icke straffränta finge utkrävas till högre belopp, än 3 procent utöfver den vanliga.

Hvad angår de af Discontens och andra fonder obegagnade medel, borde desamma, eller den del af fonderne, som vid hvarje års slut icke finnes i deras egentliga väg utlånade, få användas till fastighetslån, på enahanda vilkor, som hittills iagttagits, med den skillnad för landtegendom, att icke 1814 års, utan taxeringsvärdet för det år, då lånet begäres, tages till grund, och att sådant lån får beviljas till hvad belopp som helst, blott ej högre, än som motsvarar $\frac{1}{3}$ afegendomens värde.

I afseende på stadsegendoms belåning borde kanske någon inskränkning iagttagas, emedan den hittills föreskrifne grund möjligen kan bereda förlust.

För Discontutlåningen anser jag äfven andra grunder böra följas, så att räntan nedsattes från 6 till 5 procent och öfverräntan till 8, i stället för 12; att omsättning finge göras med $\frac{1}{3}$:dels afbetalning, icke af primitiva lånet, utan af den summa, hvarpå Reversen lyder, eller kanske händre med $\frac{1}{10}$:dels afbetalning hvarje halft år, och att äfven Discontlån finge utlemnas till högre belopp, än hittills, med iagttagande af nödig säkerhet, som af Directionen skulle pröfvas. Att helt och hållet borttaga stadgandet om öfver- eller straffränta, tror jag skulle medföra en skadlig verkan. Något correctiv måste gifvas emot låntagares liknöjdhet att verkställa omsättning. Försvinner det, som straffräntan innefattar, måste ett annat antagas, och det blefve ovillkorligt indrifvande af lånet, då omsättning försummas.

Om genom de nu föreslagne förändringar i afseende på Bankens utlåningar, man skulle befara, att lånefonderne kommo att mäst begagnas af de minst nödställde, i den mån, de kunde lemna större säkerhet, medgifver jag att sådant troligen skall hända; men ändamålet vinnes. Penningarne komma i omlopp, utan att Banken riskerar, att gå miste om återbetalning.

5:o Som det icke lærer af någon bestridas att 6 procents ränta är för dryg för jordbruket att bära, särdeles i en tid, då dess producter gälla så litet, synes nödvändigheten också fordra, att räntan allmänt nedsättes till 5 procent. Då, som en ledamot här yttrat, 3 millioner af fastigheter på landet i räntor betalas, skulle en procents nedsättning göra för jordbruket en besparing af en half million, och dermed vore ganska mycket vunnit. Att emellan privata directe anbefalla en lägre ränta, än den hittills vanliga, skulle kanske icke vara rådligt, men om alla publika cassor, som nu äro berättigade till 6 procents ränta, minskade den till 5, hvilket ej vore orättvist, då, om jag ej bedrager mig, en del förut fått nöja sig med mindre, och 5 procent dessutom för Räntetagare verkligen nu är mera, än 6 procent för 10 à 12 år sedan, torde deraf småningom beredas den verkan, att private capitalister äfven nedsatte sin ränta till samma belopp.

6:o För att förmå enskilde capitalister, att åter insätta sina capitaler i näringarne och såmedelst göra dem rörliga, är nödvändigt, att de försäkras om möjligheten, att kunna återfå och omsätta dem, när de dertil finna anledning. Att stora capitaler nu äro ur rörelsen indragne, är uppenbart deraf, att utom Banken, åtskillige cassor äga behållningar; som de icke kunna placera. Samma förhållande hos enskilda kan icke heller betvivlas, ty dels är övissheten om de förändringar, som

med myntvärdet kunna inträffa, ett hinder för utlåningen, i så måtto, att capitalisten ej vill sätta sig ur stånd, att, vid en inträffande eller förutsedd förbättring eller försämring af myntet, kunna använda sina penningar till största vinst eller minsta förlust, dels ock gör osäkerheten af enskilda penninge-transactioner det till en nödvändighet för hvar och en, hvars välstånd väsendtligen beror på Credits bibehållande, genom noggrannhet i förbindelsers uppfyllande, att ofta långt för behofvet har penningar i beredskap.

Med åsidosättande af myntvärdets stadgande, som lär vara en möjlighet, så länge Banken begagnas såsom en Förlags-cassa för staten, anser jag de för handen varande medlen, till befordrande af ett förmånligare förhållande i ofvanberörde afseende, vara Concurssmassors skyndsammare realisering, Utsökningsförfattningarnes förbättring och strängare efterlefnad samt ett förändradt stadgande om räntas beräkning på intecknade Capitaler.

I Westergöthland, der concurser varit mera allmänna, än jag tror i någon annan del af Riket, har den skadliga verkan af massors fördröjda realisering och långsamma utredning visat sig. Om någongång en högre köpeskilling blifvit följden af en uppskjuten försäljning, har likväl förhållandet oftast varit motsatt, och i förra fallet merendels vinsten förlorad genom kostnaden af en långvarigare cu-

ratel. För öprioriterade fordringsägare, som icke få beräkna ränta efter cessionsdagen, är den fördröjda realiseringen menlig, ty den förlorade räntan ersättes sällan genom någon högre dividend på capitalet; och den, som har full säkerhet för både capital och ränta, förlorar ändå i det afseendet, att intetdera blir för honom tillgängligt på flere år.

Concurslagen innefattar väl en föreskrift om tillgångarnes försäljande, så snart de blifvit åt Creditorerne öfverlemnade, men detta stadgande efterlefves sällan, i anseende till flerfalldiga considerationer. Jag hemställer, i följd häraf, om icke en lag vore lämpelig, som förordnade, att endast enhälligt beslut af Creditorerne finge verka uppehåll med försäljning af concursmassas tillgångar.

7:o En illa beräknad lag är den, som, vid concurs, medgifver förmonsrätt för 3 års förfallen obetald ränta på intecknad, eller emot annat hypothek utlånt capital, ty derigenom beredes osäkerhet för senare inteckningshafvare samt andre creditorer, och åstadkommes den verkan, att egendom aldrig kan belånas till sitt fulla värde. Den händelse, att en egendom finnes derutöfver intecknad lär ej inträffa oftare, än då ägarens befarade obestånd föranlåter flera fordringsägare, att på en gång söka genom inteckning någon säkerhet, som den likväl icke medför. Capitalisten, som vill placera penningar, måste alltid på förut intecknade capitaler beräkna minst 3 års ränta och

ännu mera, då den äfven löper under concurs-tiden, således oftast 30 procent utöfver capitalet och en egendom lämnar, efter detta förhållande icke säkerhet för mera, än $\frac{3}{4}$ delar af dess värde, ofta mindre. Jag ville derföre föreslå en sådan ändring, att obetald ränta, som ej är genom lagsökning utfordrad inom 3 månader efter dess förfallodag icke skulle äga någon förmåns-rätt. Detta stadgande skulle äfven bidraga dertill, att gäldenär blefve mera uppmärksam, att icke genom räntors åsamkande undergräfvat sitt bestånd.

8:o Våra utsökningsförfattningar lämna rum för mycket uppehåll vid deras tillämpning och dessutom har consideration för enskilda personers ömmande belägenhet gifvit denna tendens till långsamhet, en utsträckning, som blott någon gång kunnat medföra förmån för gäldenären, men på det hela skadat crediten, i det lättheten att eludera lagens stränghet och en fordringsägares anspråk bidragit att öka, eller hos många åstadkommit liknöjdheten för förbindelsers uppfyllande.

I fråga om utmätning af fast egendom på landet, äro tvänne värderingar tillåtna samt en rymlig tid bestämd emellan kungörandet om auction och sjelfva försäljningen, och dessutom har den praxis fått kraft af lag, att icke försälja förrän på tredje auctionen. Härigenom förorsakas så mycket uppehåll, att om gäldenären endast begagnar sina rättigheter, men Domare och Executor iagttaga all möjlig

skyndsamhet, likväl ingen fast egendom på landet kan blifva utmätningssvis försåld på mindre, än $1\frac{1}{2}$ år, och dubbelt så lång utdrägt kan uppkomma, om en gäldenär vill gynnas.

Der fast egendom till gälds godtgörande utmätes och försäljes, utan att införsel eller lagfart sökes, är all värdering öfverflödigg, då det icke får stadgas, att egendomen vid försäljningen ovilkorligen skall till visst belopp uppgå, och för sjelfva utmätningss-åtgärden, så vidt den innefattar bestämmandet, huru mycket egendom som för gäldens betalande skall försäljas, torde taxeringsvärdet kunna tjena till grund, helst värderingen ingalunda ger någon säkrare. Ingen köpare gör sitt anbud i följd af värderings-instrumentet och dess större eller mindre noggrannhet är alltså af ringa vikt. Om 3 månaders tid emellan auctionens kungörande och verkställande skulle vara nödig, i det afseende, att speculanten förmodas behöfva denna tid, för att göra arrenge-
menter om penningars anskaffande inser jag icke något behof af så lång tid emellan den första och andra, eller emellan denna och tredje auctionen; och jag anser icke heller tjenligt, att flera auctioner anställas utom i det fall, att öfvervinnerliga hinder anses inträffa för speculanten att infinna sig. Den, som verkligen vill köpa en egendom, inställer sig troligen vid första auctionen, och man ser sällan, att en utmätt fastighet vid senare auctioner uppgått högre, än hvad vid den första bjudits.

Genom alla dessa utdrägter förlorar gäldenären, som skall betala kostnaderne och fordrindsägaren, som icke får sina resor och besvär ersatte, samt länge måste vänta på sin betalning.

I frågan om lös egendoms utmätning och försäljning inträffar väl ej så långt uppehåll, ty utmätning och värdering ske der på en gång, och tiden för auktions-kungörandet är kortare, men samma praxis gäller der i afseende på flere auctioner.

Den omsorg, som författningarne åsyfta, att förekomma gäldenärs lidande, har sträckts så långt, att fordringsägares rätt blifvit uppförad, ty mångens obestånd har vållats derigenom, att han icke åtkommit hvad han haft att fordra och såmedelst har ofta fleras undergång beredts genom omsorgen att förekomma en endas.

Jag föreslår, i anledning häraf, den ändring i executionsförfattningarne, att der fastighet uppgifves till gäldande af domfäst skuld, eller densamma, på grund af inteckning, skall utmätas, någon värdering icke erfordras, utan utmätningen verkställles efter uppskattningsvärdet, att auction får verkställas 3 månader efter kungörandet, och att försäljning vid första auctionen ovilkorligen sker, så vida icke fordrings-ägaren och närvarande öfrige inteckningshafvare medgifva anställandet af en ny, eller och intet anbud göres, samt att, om

ytterligare auction blir af nöden, densamma verkställles en månad efter kungörandet; äfvensom då lös egendom är utmätt, densamma må vid första auctionen försäljas, så vida icke fordrings-ägaren sjelf äskar en ny. I båda fallen ville jag dock, att minst en månads anstånd med betalningen skulle lämnas köpare.

9:o. Hvad bysättning angår, är jag långt ifrån att tillstyrka dess afskaffande. Der personlig säkerhet är gifven, måste den och kunna utkrävas, och bysättning är ett nödvändigt correctiv emot bedräglige speculationer. — Att vilja ersätta detta genom ett stadgande om oförmögen eller tredskande Gäldenärs arbets-skyldighet, vore förgäfvets och dessutom skulle derigenom ett slags lifegenskap kunna beredas, som bör undvikas. — Gäldenärs arbets-skyldighet är också mig vetterligen blott medgifven i ett enda fall, som HandelsBalken i 16 Cap. 3 §. bestämmer.

Jag anser tvärtom lämpeligt, att stadgandet om Utslags verkställande, som dömer till bysättning, utan afseende på besvär, hvilket stadgande icke alltid efterleves, blifver upplifvad.

10:o. I afseende på Statsutgifterne är svårt att yttra något speciellt, men man torde kunna tillåta sig den förmodan, att anslagens förökande ifrån 3,334,000 R:dr, hvartill de 1810 uppgingo,

uppgingo, ända till 5,474,000 R:dr som 1818 utgjorde deras belopp, kunnat i någon mån undvikas, om noggrannt afseende fästats på utgifternes större eller mindre nödvändighet, i sammanhang med de skattdragandes större eller mindre förmåga.

Då nu Landets svåra belägenhet lärer vara mera allmänt känd, förmodar jag, att Riksens Ständers StatsUtskott icke lärer underlåta, att, med fästadt afseende derpå, noga pröfva Statsverkets verkliga behof samt iagtaga de indragningar och besparingar, som äro nödige och möjlige. Om detta sker, måste förslaget beviljas.

I en tid, då den enskildte måste åsidosätta många nyttiga inrättningar och förbättringar, af brist på medel till kostnadernes bestridande, torde samma nödvändighet i det hela inträffa och utgifter för blott nyttiga ändamål böra besparas till en lägligare tid.

11:0. I afseende på beskattningar är ett helt olika förhållande imellan de urgamla, vid olika hemmans natur fästade grundskatterne och bevillningen. De förra åtfölja lägenheten ovilkorligt, liksom en mer eller mindre god jordmon och kunna icke ändras; men endast rättelse i deras utgörande åstadkommas, medelst rättelse af hvad som genom arbiträra åtgärder blifvit för mycket tryckande. Den senare torde kunna med billighet jämnas, och

till beloppet minskas, äfven om icke Statsbehofvet skulle kunna det.

Herrar BancoRevisorernes berättelse 1822 utvisar, att Bankens behållna inkomst, äfven med afdrag af dess uppburna ränta af Statsverket uppgår årligen till omkring 600,000 R:dr. Denna vinst anses nu som fond till nya utlåningar, men skall, då dessa icke vidare kunna utsträckas, blifva ett indraget Capital, utan nytta. Slutliga följden skulle blifva, att Bankens hela RörelseCapital indroges utan minskning af dess reella förmögenhet eller fordringar.

Jag föreslår derföre, att denna räntebehållning så långt den räcker, må användas till årlig minskning af Statsverkets skuld till Banken, hvarigenom den utaf bevillningen årligen ingående afbetalning 500,000 R:dr upphörde; och om man skulle vilja bestämma årliga afbetalningen till något visst, kunde öfverskottet användas till sådane nyttiga Statsutgifter, hvartill tillgångar för närvarande möjligen saknas. En bestämd minskning i bevillningen, med en femtedel, eller mera, af dess närvarande belopp, kunde alltså utan rubbning i andra förhållanden vinnas, och denna förändring med afbetalningen skulle således medföra en direct fördel för den skattdragande.

12:o. Utom den lindring, som liqviderandet af Bankens fordran hos Statsverket med dess egen räntevinst skulle medföra, skulle äfven en

annan ganska betydlig åstadkommas genom direct beskattning af penningeförmögenhet, hvilken jag nu föreslår. — Der Capitaler finnas fruktbare, kan någon kontroll vinnas, och der de icke äro det, utgöra de icke någon förmögenhet och kunna alltså icke beskattas. Om än, genom kontrollens möjliga ofullständighet, beskattningar skulle blifva lägre än den borde vara, är det likväl bättre, än att hela tyngden lägges på Gäldenärerne, Jordbrukaren och andra Näringsidkare. Äfven skulle härigenom den, åtskillige Cassor förunnade skattfrihet kunna fortfara, utan att blifva ett medel till Gäldenärers olika betungande.

Den lindring i bevillning, som jag ansett kunna vinnas, torde böra beräknas icke allenast å Fastighetsvärde och Näringar, utan äfven sträcka sig till Bränvinspannerymdsavgiften, som för större Pannor är öfverdrifven; sedan förädlingen af Säd till Bränvin medför alltför ringa vinst, för att motsvara avgiften. Det synes i alla fall orimligt, att, såsom en Ledamot här riktigt anmärkt, Pannerymdsavgiften skall kunna uppgå till mer än fyrdubbla beloppet af bevillningen å den Egendom för hvilka bränningsrättigheten begagnas.

3:o Den för Bevillningstaxeringen å fastighet på Landet lagde grund af försäsljningspriserne och ännu mera den för hvarje Län utsatta Minimisumma, ha så bundit händerne på Taxeringsmännen, att de långt ifrån att kunna följa sin öfvertygelse, måst våldföra den

och deras åtgärder hafva i de senare åren varit nästan öfverflödiga. Dessa band böra lossas. Riksens Ständers beskattningsrätt, så väsendtlig i det hela, är icke lika användbar i detaljen. Den utöfvas vid Riksdag med hänsigt på det allmänna, men vid TaxeringsComitéer oftast med afseende på det enskilda intresset. Erfarenheten lemnar kanske öfverallt bevis härpå.

Denna Taxeringsmethod torde dock ännu böra bibehållas, men en säkrare emedlertid förberedas. Då det redan befunnits i tillämpningen omöjligt, att taxeringen får rätta sig efter de ofta betydliga förändringarne i Fastigheternes eller productionernes värden, kan utan obillighet ett taxeringsvärde för en längre tidrymd af t. ex. 50 år bestämmas, icke absolut, utan relativt hemmanen och lägenheterna imellan. Detta, verkställt med erforderlig noggrannhet, skulle medföra den förmon, att, sedan den bevillning, som af hela FastighetsMassan bör utgå, blifvit fastställd, beloppet i och med detsamma vore bestämdt för hvarje särskild lägenhet. Men för att få detta relativa värde noggrant stadgadt, skulle en, icke talrik, Comité, bestående af vissa ständiga Ledamöter och i hvarje ort biträdd af vissa Deputerade, genomresa Landet, och efter samma grunder, med hänsigt till alla locala omständigheter, af grundskatter, tjenstbarheter, productioner, afsättnings- och transporttillfällen, åsätta hvarje hemman och lägenhet ett visst värde i förhållande till andra, så att det yttersta hemman i Skåne skulle

blifva i förhållande lika taxerad med det yttersta i Norrland. Jag inser väl, att detta förslag skall medföra betydliga kostnader och äfven fordra en längre tid; men ändamålet synes mig så viktigt, att desse Considerationer icke böra derföre göra hinder. Förberedande mätningar, der de icke förut ägt rum, kunde dessutom lätta arbetet.

Att jag här vidrört ämnen, som redan varit discuterade och till en del äfven gjort motioner, som förut blifvit väckte, har icke undfallit mig, men jag har ansett det icke vara otjenligt, att i ett sammanhang framställa de medel, som jag tror kunna bidraga och för närvarande användas till samma ändamål, upphjelpande af Landets belägenhet. Jag tror att dessa förslager kunna i vanlig väg bearbetas och äfven afgöras, utan att hinder derigenom läggas för utförandet af den plan, af vidsträcktare omfattning och inflytande, som möjligen från Styrelsemagten kan utgå eller af det tillärnade särskilda Utskottet uppgöras. De äro kanske icke att anse för annat än palliativer, men deras användande torde icke böra föraktas, då, såsom jag är öfvertygad, händelsen här blir, radicalcuren, hvaruti ingå frågor om Myntvärdets stadgande, ett vidsträcktare CreditSystem, allmän handelsfrihet m. m. fordrar ett djupare begrundande, än som vid ett Riksmöte kan hinna deråt egnas.

Om jag skulle synas hafva felat i formen, derigenom, att jag på en gång framställt flera

särskilda frågor, torde denna anmärkning förfalla, då hvarje fråga utgör ämne för en särskild motion och kan särskildt handläggas; men jag hemställer, om icke memorialet torde få, i ett sammanhang med de öfrige Stånden communiceras och likaså remitteras till de särskilda Utskotten, med föreskrift, hvilka ämnen böra af det ena eller det andra upptagas.

Misstag torde i de specifiela uppgifterne icke saknas, men, som jag tror, icke sådane, som förändra hufvudsaken. Der de finnas, önskar jag, att de af den mera sakkunnige måtte rättas.

N:o 3.

Herr von Becker, Carl Johan:

Då vårt Fädernesland, genom en liberal Statsförfattning, genom sitt geografiska läge, genom naturliga gränser, genom mannakraft och stridbarhet hos dess försvarare, är i politiskt afseende, att anse för ett bland de lyckligaste land i verlden, hälst då dess krona bäres af en Hjelte, hvars vapenbragder förväntat Europa, bäres af en Konung, som, vän af borgerlig tighet och vän af friden, gifver dem båda, genom glansen af sin krigsära, en ökad trygghet; då hvarje upplyst medborgare vet, att tacksamt njuta, att högt uppskatta dessa

stora fördelar, huru mörknar icke taflan för hans blick, då han företar granskningen af Fäderneslandets ekonomiska ställning.

Rikets Ständer hafva kommit tillsammans för att granska denna ställning, för att afhjelpa dess brister. Om det är ett fel, att vid en sådan undersökning kasta omkring sig endast mjeltsjuka, spökrädda blickar, torde det vara ett åtminstone lika vådligt, att skåda allt i rosenfärg och anse hjälp öfverflödigt, tills den, må hända, blifver för sen. Den lugne granskaren bör undvika båda dessa ytterligheter, och teknar då säkrast sin tafla efter naturen.

Åtskilligt lärer här före min ankomst vara ordadt om Rikets ekonomiska belägenhet, och om sätiet att den förbättra. Sådant må dock icke afhålla mig att vördsamt lemna äfven mitt ringa bidrag till det stora förrådshuset. Ett ämne af så stor och allmän vikt, torde icke kunna skådas från för många sidor; ur massan af olika åsigter, kan den kloke lättast välja det rätta.

Det är tillståndet i min hemort, i det fordom välmående Westergöthland, jag går att afhölja:

Anser man möjligheten att ännu, genom tillgrepp af landtmannens kreatur och husgeråd kunna indrifva kronoutlagorne, såsom ett fyllesigörande bevis på en fortfarande välmå-

ga, då är allt tills vidare godt; men man måste väl äfven betrakta svårigheten och följderna af detta indrifvande: sedan några utmätningssauktioner å stället blifvit utlyste, utan att någon köpare sig anmält, afföres det utpantade från flera ägare, till ett ställe utom orten, till Tingsstället eller närmsta stad, der bekantskapen och medlidandet icke afhålla egennyttan att begagna den betalandes nöd, der alltså hans effecter för en ringa penning afyttras; och der jag af exemplet vet hurustundom en ko säljes för 6 R:dr 32 sk., en dragoxe för 7 R:dr 16 sk., o. s. v.

Om alltså dessa krampaktiga ansträngningar äro den febersjukes af vanmakt efterföljande kraftyttring, icke ett uttryck af helsotillståndets jämna styrka; om det är de flestes enskildtes individuella välstånd, som sammanlagde utgöra det allmännas, då nödgas jag med bedröfvelse förklara, att detta allmänna välstånd, efter 3 à 4 års oupphörligt aftynande, nu omsider, genom penningebrist, och landtmannavarors vanvärde, är bragt i själtåget. Den fordom rike, och huru få voro icke dessa! kan nu hafva en jämn bergning, den förmögne är nedsatt till inskränkningar, och dessa hundrade, som tillförene ägde en måttlig utkomst, äro försänkta i nöd — Hvart man vänder ögat, ser man en ruinerad famille, en husfar som ramlat, eller lutar till fall, en bonde, som för ett par hundrade Riksdalers skuld, nödgas lemna sina fäders gård, å en utmätningssauktion, för fjerndeln af värdet, och

blifva Inhyssesman å den jord, som upphämtat hans ungdomssvett och möda, å den jord han ämnade sina söner till arf. — Vid denna allmänna skakning, kan icke den ene hjälpa den andre, icke fadren sina barn, icke brodern sin bror; man står sjelf på en halkande fot — man utsträcker bitrådets hand, och — man följer den hjälpte i fallet. Credit och förtroende finnas icke mer. Man är så vandervid, att man icke ens anlitar någon enskilt om bistånd. Possessionaten söker fördröja sin olärd medelst publika lån, dyrköpta genom uppoffringar, långa resor och kostsamt vistande i Hufvudstaden; när de icke bekommas, eller blifva otillräcklige, är han, mer än lycklig om han, äfven till underpris, får sälja sin egendom till en rik man, och sedan sjelf blifva Inspector; i annat fall, det vanliga slutet: *Concurs*. Denna utväg, fordom högst sällsynt, och ansedd såsom en ensak för Handelscorporsen, hvars speculationer, beräknade på lyckans tillfälliga ynnest varit till deras natur af större vansklighet, denna utväg är nu öfverflyttad äfven på landtmannens mindre vådliga yrke, och Plogen, detta idoghetens och oberoendets redskap, är icke mer något vapen deremot. — Så inryckas landet och småstäderna i samma hvirfvel af obestånd — och invånarne kunna beqvämt delas i 2:ne Folkclasser: en som gjort Cession, och den andra, som är invecklad deruti. — Sjelfva uppbördsmännen oaktat Länestyrelsens mäst vakande omsorger, bortföras af strömdraget, och den isolerade egoisten så vida han har något

att försälja, är icke ens, inom förskansningen af sin ohjelpsamhet, tryggad mot förluster. — Och huru skulle det annorlunda kunna vara, i en tid, då ingen kan realisera sina tillgångar, för att göra för sig rätt? Klokhet i åtgärder och redlighet i uppsåt, tjena då till intet; ty mot döden är ingen ört vuxen. Den som på sin fastighet är skuldsatt till blott en åttendedel af värdet, är redan en olycklig man. Ansättes han af sine Creditorer, skall han, utur stånd, att få nya lån, utur stånd, att till skäligt pris kunna sälja sin egendom, se den afyttrad, utan öfverskott, i en Concurs eller på en utmätningssauktion. Sålunda såldes förliiden sommar ett sextiondels hemman i Saleby, Skånings härad af Skaraborgs Län, med bördigaste jordmon för fyratio Riksdaler. Om den skuldsatte ock skonas af foglige borgenärer, skall årliga räntan af en ringa skuld, under sjunkna varupriser och bristande afsättning, medtaga afkastningen af det *hela*, och hans undergång följa i spåren. Hvad skall det väl blifva af ett land, der hvarken löst eller fast, hvarken afkomst eller hufvudsstol kan realiseras, der en frivillig egendomshandel är ett miracle, der spannmålsprisen, för hvad som möjligen kan säljas, nerfallit under hälften af det penningevärde, hvarpå vår sista beskattning grundades? — Banken, och de publika Cassorne äga, genom lemnade lån, vår Svenska jord, och vi landtmän äro endast deras förpaktare. Denna fordom fria jord, ligger nu allmänt i pantförskrifningars band. Åkerbruket är likväl Nationens hufvudnäring,

källan för Rikets skatter, beräknade på synbar förmögenhet, källan för dess försvar, genom Indelta arméen, och med ett ord: *pulsådern* i Statens kropp; dess betryck visar redan den bedröfligaste verkan på alla andra näringar, på slöjder, handel och allmän rörelse. Allt aftynar och domnar i brist af dess lifgivande impulse.

När landtmannen får sin Spannmål skäliggen betald, handlar han hos köpmannen, selsätter handtverkaren, ger daglön åt arbetaren, samt utvidgar kretsen för så väl deras, som sin egen verksamhet. När hans skördar falla i vanvärde, och sakna afsättning, hvem skall då köpa, eller beställa, eller betala? då uppstår, som nu, denna allmänna förlägenhet, hvars skri ljuda som modersmålet kring Rikets landskaper.

Sådan är ställningen i den landsort hvarifrån jag kommer. Gifve Gud att jag tecknat den med för starka färgor! men det är ty värr icke så, derom vittnar dagliga erfarenheten, derom vittna executionsmålen mängd. Skulle och denna mängd nu hafva i någon mån aftagit, bevisar det endast, att catastrophen är förbi, att en dödsstillhet fattat allmänna rörelsen, och att man icke mera lagsökes, sedan man allt förlorat.

Det är mig icke obekant, att här finnas män i hufvudstaden, hvilka anse landet i allmänhet lyckligt, och förmena, det förlägen-

beten endast träffat creditvinglare och okloka speculanter. Nekom icke att sådane funnits, framkallade till verksamhet af en förledande conjunctur, och störtade med den; nekom ej heller att deras fall indragit i ofärd mången annan réel man; men erkännom ock, att orsakerna till dessa efemera varelsers brådskande fall äro just de samme, som med långsammare verkan, vållat den solide mannens förlägenhet och obestånd. Dessa orsaker äro allmänt kände. Rörelsecapitalets hastiga förminskning, den deraf följande omöjligheten att kunna realisera fast egendom, och nu omsider, sedan ett par år, Spannmålens vanpris och osäljbarhet. Om det tärande giftet af dessa olägenheter ännu låter mindre sig känna i hufvudstaden, central-puncten för allmänna rörelsen, der aflöningen för en stor embetsmannacorps, der Kongl Hofvets lefnadskostnad, de rikes luxe, Theatrarnas utgifter, och utlänningens guld, ännu sprida den allt upplifvande penningen, om, säger jag, detta hjerta af Staten ännu äger nog af blod för sina pulsslag, så flyta endast några droppar deraf till Statskroppens aflägsnare delar, till dessa landskap, dem man stundom nog orättvist anser för endast underordnade verktyg. På deras fulla kraft beror likväl organismens bestånd; låter man dem med sina producerande näringar tvina bort och falla i vanmagt, skola uteblifna bidrag snart erinra om den sanning, att hufvudstaden är till för landet; men icke landet för hufvudstaden.

Det är naturligt att penningelöntagaren och capitalisten älska en tid, då alla landtmannaproducter öfversvämman stadens torg och köpes till ett ringa pris. Taflan af denna skenbara rikedom, kan ock lätteligen förblinda äfven en oegennyttig, om landets ställning föga kunnig stadsbo; han ser i denna varumängd i dessa låga priser endast ett uttryck af fulla tillgångar dem han lätt förblandar med allmän välmåga, och anar icke att den arme landtmannen, som en annan Tantalus, under sjelfva öfverflödet lider brist. Det är äfven i oekonomiskt afseende sant, att "*menniskan lefver icke allenast af bröd.*" Under det jag beder Gud förskona fäderneslandet från hungersnöd och dyr tid, delar jag icke med en del rätt välmående men också rätt kortsynta statsmän den tanken, att alla enkla födoämnen böra bekommas till ganska ringa pris. I en stat af endast Lazaroner, skulle denna sats kunna vara god, om allt annat vore inrättadt derefter; men hos oss gälle i stället den satsen, att *allt ytterligt är stäldt vid gränsen af ett fel*; hos oss der landtmannen, det vill säga hemmansägaren, vare sig Herre eller Bonde, måste bära statens största tyngder, der han, i Rikets flesta provinser, i saknad af andra näringar, måste endast genom försäljningen af dess öfverlopps- Spannmål, åtkomma dessa millioner Riksdaler, som årligen från honom utgå; hos oss, säger jag, der all Bevillning, alla Contracter med Kronan, alla löner till embetsmän och tjenstefolk äro beräknade på det förra höga Spannmålspriset, och till största delen utgå i

penningar, der blir det förhållande påtagligt; att när Spannmålspriset fallit till- och under hälften, måste landtmannen, för att åstadkomma dessa millioner, försälja ett dubbelt quantum Spannmål: hvar skall han väl taga den? ett ymnigt år, sällsynt bland oss, kan göra större skörd, men ger den icke dubbel; de medelmåttige lemna blott ett vanligt öfver-skott. För att komma upp till årets utgifter, måste han inskränka resten på sin consumption det vill säga: lida brist, kanske svälta sig fram. Så skall han, med himlens välsignelse under sina händer, kämpa mot nöd, så blir han skuldsatt, så utmätes hans lösöre-bo, så måste han lemna sin jord, den ingen kan köpa annorlunda, än till vanpris.

Se här grundvis följderna af den så kallade *Goda tiden*! må man icke invända, att med Spannmålspriset, faller äfven landtmannens productionskostnad. Väl skulle det så tyckas, men det är icke så. Sjelfva jernet till vår plog, är dyrt, som för tie år sedan. Tjenstefolkets löner äro det äfven, gåtan är lätt förklarad: torparen och inhyseismannen, som endast med en dräglig capitationsafgift skattar till det allmänna, som i högst ringa mån behöfver den contanta penningen, utan endast de i vanpris fallna, lätt åtkomliga varorna begagnar tillfallet att göra sin lefnad beqväm, behåller hemma sina arbetande barn, korslägger sina egna händer och offrar åt den ljufva lättjan. Tillgången på tjenstfolk blir alltså mindre, och all löneförminskning omöjlig. Sammalunda med

den för dagen lejde arbetarn: några dagars möda, ger honom Spannmål, det vill säga föda, för hela veckan. För att då sätta honom i verksamhet, fordras ej litet af penningar. Att arbeta, när det icke för dagen behöfs, anser han ändamåls-löst. Om en och annan begagnar detta förhållande till stigande förkofran och välstånd, skola de tusende hellre sträcka sig i maklighetens famn, som utgör den materiella människans första njutning. Den skattdragande hemmansägaren nödgas alltså med lika penningekostnad köpa sig de biträdande händer hans yrke fordrar, och dem han följaktligen nu liqviderar med två tunnor Spannmål, i stället för en, medan nationens arbetskraft förlamas och slumrar bort, inom den folkclass, der behovet är enda impulsen för nyttig verksamhet.

Kastar man ögat åt en annan sida, för att granska om icke dessa låga priser på lifvets första behöfver lifvat handtverkerierna och uppfyllt våra verkstäder med fördubbladt antal arbetare, hvad finner man väl? jo! ett alldeles motsatt förhållande: mästare utan beställningar, och föjaktligen verkstäder, med en åtminstone till hälften inskränkt personal.

Frågar åter människovännen om icke dessa lätt åtkomliga födoämnen, medfört den moraliska nytta, att minska tjufnader, så nödgas vi svara honom, med blygd öfver vårt slägte, det ingen tid af nöd varit mera diger

på dessa brott. Medan fängelserna äro uppfyllda af slike missdådare, och styrelsens verksamhet således fullt rättfärdigad, har man hört föröfvas rysliga inbrottsstölder stundom med öppet våld, hört menniskor lemnas halfdöde i deras boningar, hört mord och plundring å öppen väg. Allmänna säkerheten, denna dyrbaraste samhällsvinst, har varit till den grad hotad, att Landets vaksamme Höfding måst föreskrifva eller tillstyrka extra ordinarie skyddsmedel, såsom vakter vid broar och vägskillnader, nattvakter vid Byar och Gårdar, laddade skjutgevär, ridande patruller m. m.

Under det man sålunda kan taga för afgjort, att tjufnadsbrott åtminstone icke förminskats genom det låga spanmålspriset, finner man, ty värr! att ett annat moraliskt ondt, derigenom tilltagit. Jag menar fylleriet hemma i huset. Den Landtman som är begifven på denna osedlighet äger i spanmålens väärde en slags uppmuntran dertill. En half tunna säd gäller så litet, man har mycken njutning deraf, om den förvandlas till bränvin och dranken användes till kreaturen med nästan lika fördel, som sjelfva säden. Hvilka förledande skäl att bränna och sup! Erfarenheten visar att det är en slags högtidsdag för värden och de närboende, då tillverkningen klaras, och dessa husfäder, för svaga att emotstå tillfällets frestelse, hvilka förr kanske hvar annan månad, vid en färd till Staden, återvände derifrån något välfägnade, de lulla nu jämt

jämt och opåtaladt hemma vid deras hvardags-
rus. Följderna af ett sådant lif, ledande till
moraliskt, fysiskt och ekonomiskt förderf, äro
för väl kände, att behöfva upprepas.

Från hvilken sida skall man då söka
ett försvar för dessa låga spanmålspriser? Sjelfva
Tiggaren vinner ej dervid; villigt räckes ho-
nom allmosan af välståndets hand; men vid
egen förlägenhet hårdnar hjertat för andras,
och ohjelpsamheten blir stundom en pligt.

Af hvad jag nu haft äran utveckla torde
det vara utan gensägelse, att spanmålens van-
värde och osäljbarhet är ett landsförderligt
förhållande; att det undergräfvat åkerbrukets
och med detsamma allmänna rörelsens lif; att
denna ställning är vår; att ingen ting kan rea-
liseras; att förlägenheten stigit till sin höjd;
och att denna spänning måste upphöra, eller
ock allmänna välståndet, och sådant i skötet
af det djupaste fredslugn och under den fria
constitutionella Styrelsens lifgifvande Spira!

Det onda är känt — men hvar finna ett
correctiv deremot? —

Visserligen vore en minskning i skatter-
ne, i den mohn Statens behofver det tillåta,
en högst önskvärd sak; men jag vågar icke
hoppas den så betydlig, att allmänna förlägen-
heten derigenom skulle kunna häfvas.

Financen är för mig, som Landtman, ett okänt fält; men det synes mig betänkligt, att begära från Banken, till Rörelse-Capitalets ökande, en större Sedelstock, i en tid, då den utelöpande tros sakna hypothek, eller åtminstone ej kan inlösas.

Att låta dessa Sedlar utkomma i låneväg, skulle dessutom vara, att än ytterligare skuldsätta vår redan nog graverade Svenska jord.

Att undanrödja all MagazinsInrättning och lemna spanmålshandeln obegränsad åt enskildtas speculationer, skulle, måhända, under andra förhållanden än de nuvarande, kunna sättas i fråga, såsom ingående i den stora och äfven af mig varmt hyllade idéen om allmän näringsfrihet; men, generella teorier i stats-ekonomien, äro vådliga att antaga. Tid och omständigheter göra undantag och modificationer högst nödvändiga. Skulle det vara klokt att äfven nu, efter gammal vana, springa öfver från den ena ytterligheten till den andra; skulle det vara väl betänkt, att från en MagazinsInrättning, som så länge den ägde penningar, uppköpte vår Säd, stundom till öfverdrifne priser, till alltid vacklande och ofta hvar fjortonde dag förändrade priser, hvarigenom alla enskildta speculationer vändes från denna handel, skulle, säger jag, det vara klokt att från ett sådant tillstånd, kasta Landtman-na-intresset hufvudstupa i den private köparens hand? — Jag frågar hvarje ärfaren man, som känner Handels lynne, att begagna con-

junctionen, som känner att all ting faller så lågt det kan falla, som känner närvarande tillgång på spanmål och brist på penningar, som känner, att utan penningar existerar ingen handel, utan dem ingen täflan, intet lif, äfven i den mäst fria rörelse, jag frågar, om det är i en sådan tidepunct den vacklande Landtmannen, med Statsbördan på sina skuldror, bör lemnas utan stöd, för att störtas i armarne på den enskildta vinningslystnadens godtyckliga behandling, och om det icke, i en tid som denna, skulle vara, att lemna Spanmålshandeln som monopolium, åt några få penningemän? Det är en känd sak, att i många af våra Småstäder, finnas inga Handelsmän; de hafva ramlat, och deras förra Bodbetjening, med ringa förlag, ringa credit, kämpande mot penningebrist och trög afsättning, drifver mer en slags commissionshandel, än någon på egen solidité grundad rörelse. Det vore slika Grosseurer, som skulle täfla om, att till skäligt pris handla vår Säd, denna vakra så svår att transportera, så trögsåld, att den stundom fordrar flera års förlag, det vore dessas fyllda Magaziner, som vid dyr tid och hungersnöd, skulle öppna sina portar, för att rädda medborgares lif, qvarhålla inom landet vårt guld och sälja, utan öfverdrifven vinst!

Hvilken inser ej, huru detta skulle vara, att förflytta oss som ordspråket lyder, utur askan och i elden.

Till följd af dessa framställningar, dristar

jag i stället föreslå en MagazinsInrättning i stort.

Menade jag med MagazinsInrättning en sådan, som den nuvarande, då borde min framställning väcka motvilja. Hvem inser icke bristerna dervid, och huru den, utan gagn för Landet, sjelf arbetat på sin ofärd, med sådan framgång, att den troligen ej öfverlefver innevarande Riksdag? Många allvarliga anmärkningar, vore dervid att göra, dem jag för denna gång lemnar å sido, under erkännande det saknaden af kloka och bestämda instructioner, haft stor del i det onda. Men om ofullkomlighet är ett vilkor för alla menskliga inrättningar; om endast *örfarenheten* förmår pröfva rätta värdet af våra teorier, och om det är just från sina misstag den dödlige bör söka utveckla en större fullkomlighet; så hafva vi ju i detta ämne redan genomgått vår Skola, och kunna ju undvika de kända klippor, hvarpå vi förut strandat.

Jag menar alltså en annan, helt annan MagazinsInrättning, grundad på enkla principer, försedd med bestämda instructioner, oberoende, inom sin verkningskrets, af all annan makt, än Rikets Ständers, och underkastad dess Revisores årliga granskning.

Med det dubbla ändamål, att förekomma å ena sidan spanmålens vanvärde, och å den andra dyr tid, skulle detta Verk stå, med den stora Balancen i sin hand, för att köpa, så länge säden ärbjöds för ett visst bestämdt lågt

pris, och för att sälja, då den till en viss grad uppsteg deröfver. Båda ytterligheterna skulle härigenom undvikas; Landtmannen vara säker om afsättning, och känna sitt minimum; den köpande tryggas mot hungersnöd, och veta ett maximum; — och spelrum, emellan dessa fixerade puncter lemnas åt de enskildta speculationerne. Under goda år, skulle vi fylla våra allmänna Magaziner, under de svåra, vara oberoende af Utländningen, kanske tjena honom med vårt öfverskott, och indraga i Landet hans guld, eller hans vexlar. Hvilken trygghet, hvilken vinst!

Nu hör jag från alla sidor den frågan: hvar skall man få en fond, som mäktar bära detta företag, då Banken ej bör anlitas, dess Sedelstock icke ökas? Jag svarar, att vahren sjelf kan ju vara fonden, och garanterade beviser öfver dess insättning vara betalningen. Allt pappersmynt bör ju vara beviser öfver en insatt vaha. Här finnes denna vaha i alldeles lika mängd med Attesterne öfver dess deposition. Dessa Attester kunde ju alltså, med både säkerhet och bekvämlighet, blifva ett conventionsmynt, emottagas i Kronans Uppbörd och cirkulera i allmänna rörelsen, intill dess en annan behöfde min deponerade vaha. Han uttog den då, och återlemnade Attesten, som med det samma vore realiserad. Vissa Brukspatroner tryckta anvisningar på Banken, gå ju redan man emellan. Utrikes lära välkände enskildta personers och privata Bankars Assignationer ä

hvarandra, vara än mer gängse; hvarföreskulle då icke MagazinsInrättningens, eller om man så vill säga, ÅkerbruksBankens Attester kunna utgöra något motsvarande hos oss? Man är här fullt säker, att intet blad af dessa Attester finnes, som icke utgått för en motsvarande valuta, en valuta, som näst de ädla metallerna, tycks vara det säkraste, det användbaraste hypothek, så länge menniskor vilja äta, så länge missväxt och krig icke flyktat från jorden. Vid första sådant tillfälle skulle de realisera sig sjelfve, med så stor vinst, som fordras för verkets administration, måhända med större. Emot all möjlig förlust, hvilken, vid tillräckliga controller, endast kunde uppkomma genom någon partiel eldsvåda, ägde man att ställa Rikets Ständers garantie, äfvensom man på förhand kunde bereda sig ett värn deremot, genom någon ringa årlig afgift af hvarje Hemman, samlad i en Cassa, och växande genom utlåning emot ränta. — Vid hvarje lagtima Riksdag, d. v. s. hvart 5:te år, kunde Verkets ställning af Ständerne sjelfve öfverses, och om man så fann för godt, allmän realisation verkställas, så snart spanmålen någonstädes gällde någorlunda högt.

Må man icke möta mig med det hjernspöket: *Öfverproduction*, likasom vi ur Naturens skattkammare alla år hade löfte om en lika skänk; må man icke rädas, att under loppet af många efter hvaran följande goda år, våra Magaziner skola öfverfyllas, samt dess attester öfversvämma oss, och genom mängden

falla i vanvåde. Har man då glömt att vi bebo ett land vid nordpolen; att söderns sol icke glöder öfver våra åkrar, att sällan tre, aldrig fem goda år följt hvarandra efter? — Konung Pharaos afskräcktes icke för sju. Han ansågs då, må hända, af mången för en tok, men de kommande sju magre nöten gjorde honom till en vis man. Må vi då icke som flugan glömma, att det en gång blir vinter; att missväxt och krig någorstädes i Europa, sällan länge uteblifva; att en klok hushållare, vid tillfälligt öfverflöd grundlägger en besparing för tillfällig brist; att Spannemål om våren år 1820 ännu stod högt, och att sedermera våra norra provinser behöft anlita utländningen, derest de icke genom våra egna upplag kunnat räddas från hungersnöd.

Det skulle vara en skön hugnande syn, att se Fäderneslandet på en gång evärdeligen tryggadt mot hungersnöd, och mot behovet af utländsk spannmål. Än mer, att se detta nordliga land, genom sin odling, genom sina besparade förråder, komma i tillfälle, att vid andra Folkslags krig eller missväxt, kunna afyttra sitt öfverflöd till mildare Zoner, emot ett pris, som den höga Coursen skulle göra ganska fördelaktigt. Det skulle höra till storverken af CARL JOHANS tid, att se Sverige förvandladt från en spannmålsköpande till en säljande Stat — hvem känner icke sitt bröst vidgas vid denna tanke?

Att dessa millioner sedelmynt, med syn-

bar och flyttbar fond, skulle inom landet upphäfva förlägenheten i allmänna rörelsen, skulle återgifva den lif och verksamhet, skulle sätta hemmansägare i förmåga, att bära Statens skatter, att till skäligt pris afyttra sina skördar, och äfven, om han det önskar, att kunna finna en köpare till sin jord, vore emellertid den första och af behofvet högt påkallade vinsten af denna Inrättning, som, hvilande på egen grund, icke skulle åstadkomma den ringaste finansiella oreda.

Ett närmare utvecklande af ämnet i dess organiska och reglementariska delar, blef för denna gång allt för vidlöftigt; må det likväl tillåtas mig erbjuda en och annan grundsten, till byggnadsämnen för en skickligare hand, såsom:

1:o. Att olika uppköps och salupriser borde bestämmas i olika sädesrika provinser, jämförligtvis dem emellan, efter ledningar af flera års markegång i hvarje ort.

2:o. Att uppköpspriset i Westergöthland torde böra blifva, för Råg 8 R:dr, Korn 6, och Hafre 4 R:dr, eller, om man ansåg detta för högt, för Råg, minst 6 R:dr, 32 sk, Korn 5 och Hafra 3 R:dr 16 sk. allt räknadt efter otorkad säd, och i förhållande mer för den torra. Försäljningspriset borde lämpas efter inköpspriset, till ungefär 2 R:dr mer på tunnan; detta vare dock blott förslagsvis sagdt, till sakkunniges vidare jämkning.

3:o. Att Inrättningen aldrig utlemnar spannmål annorlunda, än mot contant betalning, utur flera klara och af erfarenheten bestyrkta skäl.

4:o. Att Inrättningen icke befattar sig med bränvinsbränning, som skulle leda till inveckling af denna stora machins enkla sammansättning, och dessutom intränga å de enskildta näringarnes bana.

5:o. Att den deremot skulle vara försedd med en egen torkinrättning vid upplagsstället inom de skoglösa orter, der enskildte landtmän ej kunde sjelfve verkställa sädens för en längre Magazinerieng oundvikliga torkning.

6:o. Att den nya MagazinsInrättningen, utan att för öfrigt inblanda sig i den gamlas utredning, genast sattes i ett kostnadsfritt begagnande af alla de byggnader, förvaringsrum och torkhus, som icke behöfdes för Kongl. Maj:ts och Kronans uppbördsspannmål. Gamla MagzinsInrättningens nu varande Spannemåls-lager kunde ock af den nya öfvertagas till försäljning, och medlen derefter aflemnas till dess utredningsmän.

Men — det är tid att sluta en framställning, redan för lång för åhörarnes tålmod, kanske för kort för ämnet. Dess vikt skall dock med värma omfattas, inom denna vördnadsvärda samling af ett högre ljus. Med glädje skall jag se mitt förslag öfverträffadt

af något bättre, emedan det blott anstår mestaren, att, såsom en annan Pygmalion, förälska sig i sitt verk; hvad jag dock med viss-
het vet, är att jag icke misstagit mig öf-
ver graden af det onda; och om det anstod
mig, att på detta vördnadsbjudande rum or-
da om något så ringa, som mig sjelf, skulle
jag tillägga, att min framställning af landets
nöd, icke är genljudet af någon egen. Desto
heligare anser jag den pligt, emot betryckta
medbröder, att afhölja taflan inför dessa Ri-
kets Ädle, som äro Statens första män, der-
före att de alltid varit de första till dess bi-
stånd. — Skulle man åter finna öfverdrift i
min tekning, då bevisen omgifva oss, skulle
jag förgäflves höja en ropandes röst i öknen,
då jag påkallade hjälp åt den dignande landt-
mannen, åt de aftynande näringarne, är det
åtminstone en tröst, att icke genom tystnad
vara medbrottslig i deras fall. *Dixi, et salvavi
animam meam.*

N:o 3.

Friherre Sture, Gustaf:

Herr von Beckers ypperliga anförande,
hvaruti han utvecklat med sann patriotisk
anda och med snilletts kraft, landets ställning
och hjälp deremot, kan jag, för min del, ej
nog värdera; så mycket mera som Friherre
Björnstjerna, i sitt grundeliga och med sak-
kännedom goda anförande till FinnanceComi-

téen, vidrört samma ämne. Ett radicalare botemedel för den vanlottade landmannen är efter min tanka svårt att förete, man må kalla dess betryck nöd eller förlägenhet, lika godt, målningen är efter naturen och sista rapporten ifrån Malmö förräder äfven der, en tafla af lika beskaffenhet.

Man har hotat med en tillämnad realisation, andra om credit-sedlar, stats-obligationer eller dylikt. Det förra är väl ej tänkbart innan nationen samlat krafter dertill, genom enskildt välmåga, utan att förstöra en del deraf, eller det hela. Det senare är efter min tanka ett sätt för de rikare att nedlägga än större medel under cassakistans bommar, utan hjälp för massan af nation.

Mine Herrar! afläggom alla fördomar om dessa af Herr von Becker projecterade attesters värde. Hvilken är säkrare, Banken, som är bankrutt om den skulle inlösa alla sina förbindelser, eller den som har full valuta, och en sådan, som fyller behöfven både i hungersnöd och krigstider? Hvad kan vara mera öfverensstämmande med sunda förnuftet, än söka hjälpen i sjelfva grundorsaken: brist på afättning och penningar.

Då jag nu begärt ordet, må det tillåtas mig, jemte det jag gjort rättvisa åt Herr von Beckers anförande, äfven fästa Höglof. Ridderskapets och Adels uppmärksamhet på de omständigheter, hvilkas rätta utveckling af

en skickligare hand än min torde vidare leda till det stora ändamålet för våra öfverläggningar, hjälp för våra landsmän i provincerne, hvars förlägenhet eller nöd, om jag så får uttrycka mig, ej mer bestrides, visst ej under tydning af hungersnöd; men i afseende på det som är kärare än lifvet: hedern, och medvetandet att kunna göra hvar menniska rätt, äfven godt. Ingen lärer kunna neka att jordbrukarens tillvarelse äger större samband med det allmänna, än med dem, på landets ruin frödigade innevånare. Dessa omständigheter äro:

1:o Ett stadgadt rörelsecapital, tillräckligt för våra behofver, som enligt den beräkning en författare gjordt, lär uppgå till 33 millioner, inberäknadt f. d. FilialDisconternes ännu utestående fordringar.

2:o Att privilegierne angående skråförfattningar modifieras; frihet i handel och näringar tillåtes, med afseende på fabrikanternes möjliga utkomst och afsättning af sina effecter; derjemte skatternes jämnare fördelande emellan jordbrukaren och penningekarlen.

3:o Räntan nedsättes i alla publika cassor till 4 procent, hvilka oskyldigtvis, genom handelsernas lopp, undergräft landtmannens utkomst, helst man ej kunnat, äfven å dylika lån, med alla omkostnader derföre, beräkna mindre än 7 procent, då landtegendomar ej lemna, genom Spannmålsprisens fall, mer än

2:ne procent, åtminstone de som ej i Stockholm kunna afsätta sina producter.

4:o Räntan för lån i BancoDisconten bestämmes efter samma grund, på 9 månaders omsättningstid, med $\frac{1}{10}$ dels afbetalning. För felande omsättningar, inom tvänne månader efter förfallotiden, förfaller hela capitalet. Straffprocenten beräknas efter sex procent, för att ej gifva anledning åt procenteriet samt låntagaren gå förlustig lånerättigheten på längre eller kortare tid, eller för alltid, allt efter tiden han försummat sitt åliggande.

5:o Tiden för kronoskatternes betalande förlänges till Februarii månads slut, inom hvilken den skattdragande kunde finna utväg kanske förmonligare afyttra de effecter han kan undvara, i stället för det han nu, innan Jul nödgas för hvad pris som helst bortvråka dem.

6:o En större ansvarighet för låntagaren, för sina förbindelsers uppfyllande, hvarigenom den allmänna crediten torde till någon del återställas.

Mine Herrar! Då folkets förlägenhet är gifven, räntan på låntagne capitaler allt för dryga för att lemna något öfverskott åt hvad rörelse som helst, sammanlagdt med omkostnaderne derföre; då landtmannen ej får sin vara betald genom penningebristen och de fleste ej kunna påräkna någon behållning, samt

den till verksamhet duglige medborgaren tillbakahålles från en nyttig kraftyttring; skall Statsmachinen aftyna genom driffjädarnes bristfällighet. Deremot om nationen, genom en efter vår production och våra krafter lämpad hjälp genom sparsamhet och sann nationalkänsla att försmå det umbärligaste af utländske öfverflödet, påtrugadt af vinnings-lystnaden och förderfvade seder, genom indragningar, som ej betaga styrelsen det angelägnaste för allmänna ärendernes oafbrutna gång genom handels och näringarnes lif, kommer i den lyckliga ställning att påräkna någon behållning den må vara så liten som helst; skola enligt den erfarenhet man har i dagliga lefvernet, skulderne småningom försvinna, välmågan tilltaga och den under bördan svigtande, sluteligen komma i tillfälle, säkrare och med mindre kännning än nu, oberoende af conjuncturen, erbjuda staten den högsta uppoffring, om det än vore ett realisationsbidrag, till erhållande af guld och silfvermynt, så framt ej dessa älskade metaller alltför tidigt återvända till moderlandet på andra sidan oceanen.

N:o 5.

Friherre Skjöldebrand, Pehr Eric:

Flera värda ledamöter så väl af detta stånd, som af de öfrige RiksStånden, hafva redan väckt frågor, rörande dels Kongl. Allmänna Magazins Directionens förvaltning, dels om förändring eller helt och hållet upphöran-

de af denna styrelse, och då detta ämne, utredt af det Utskott, till hvilket det blifvit remitteradt, återkommer till vidare öfverläggningar hos Ridderskapet och Adeln, torde lämpeligaste tiden blifva att söka medverka till fullständighet och framtida nyttan af det beslut, som kommer att i detta viktiga ärende vidtagas. Men ehvad detta beslut än må blifva, kommer oundvikligen alltid Krono-magaziner att bibehållas, där Kronans Ränte-Spannemål bör emottagas och förvaras och från hvilke, i händelse af missväxtår, under hvad styrelse som helst, icke allenast tillgång till undsättning af födobehof, utan ock af utsäden bör kunna påräknas. Erfarenheten af de förflutne missväxtåren har lemnat bedröflige bevis, huru, igenom den frihet räntegifvaren ägt att i Kronans magaziner aflemna otorkad Spannemål och igenom de uppköp af dylike sädesorter, Magazins Directionen gjort och från det ena länet transporterat till ett annat, dels under magazinering, dels under transporten, dessa sädesslag förlorat sin fröbarhet och, den på utsäden, i behof varande jordbrukaren, som under hopp att erhålla duglig säd, ofta dyrt tillköpt sig densamma, blifvit bedragen, hvarigenom stundom missväxt och brist för det följande året äfven blifvit beredd. Hvar och en inser häraf lätt, att det är ett stort misstag att magazinera otorkad säd, helst i ett land där man af nu några lyckligtvis inträffade goda skördar, ej må glömma att vårt klimats hårdhet icke kan lemna oss förhoppningar, att sådant alltid skall fortfara, och der er-

farenheten bevittnat, att man mera än i något annat land, är i behof af, att, ifrån goda år samla och bevara dugliga förråder till fruktansvärdt kommande svaga skördar.

Jag vågar således till Ridderskapets och Adelsn upplyste pröfning vördsamt hemställa, om icke den förändring borde vidtagas, att i stället för det val som hittills stundom blifvit lemnadt Rantegifvarne, att till Kronans Magaziner få lemna antingen oörkad säd eller torkad säd, med afdrag för intorkningen af 4 Kappar per tunna, det hädanefter må blifva ovilkorligen föreskrifvit, att alltid torkad räntesäd, med ofvannämnde afdrag, bör lemnas, och ingen annan än duglig sådan, på Magazinsförvaltarens ansvar, får emottagas.

Beredd på det inkast, att för skoglöse orter, ett sådantsädenstorkand eskulle blifva för betungande, och att, i en del af rikets orter rior, eller andra torkinrättningar icke finnas, och i den öfvertygelse att man aldrig bör föreslå ändringar utan att kunna uppgifva medel och utvägar till befordrande af ett förbättradt ändamål, har jag låtit förfärdiga små modeller, som äfven nu äro här att tillgå på den torkinrättning, jag vid min i Södermanland belägne egendom, oaktadt jag der haft 2:ne torkinrättningar för eld, i många år begagnat, för all sådan säd, jag velat begagna till utsäde och bereda till duglighet, att, till ett möjliggen kommande års behof af utsäden bevara,
ut-

utgörande blott lafvar för soltorkning, der näst efter skörden, på hvarje höstdag med solsken, 2:ne tunnor kunna torkas på hvarje sådan lafve, och hvarmed säkrast af alla torkinrättningar fröbarheten bevaras. Enkelheten af dessa tork-lafvar och den obetydliga kostnaden dervid, torde bevisa att denna inrättning är verkställbar för hvarje ort af Riket. Jag vågar således förmoda att hvilket annat inkast som helst, icke skall uppväga den allmänna nyttan af, att i Kronans magaziner, ingen annan än på ett eller annat sätt torkad säd får emottagas.

I händelse Ridderskapet och Adeln täckes finna detta förslag antagligt, torde denna min motion blifva med de öfrige RiksStånden communicerad samt till Besvärs- och OeconomieUtskotten remitteradt; och ehuru dylika torklafvar äro afåtskillige jordbrukare både kände och brukade, likväl och då många ännu icke torde känna dem, vågar jag vördsamt föreslå att en af de här inlemnade modeller, må till hvarje RiksStånd, jemte communicationen få aflämnas.

N:o 6.

Herr *Montgomerie, Gustaf:*

Hos oss finnas ännu tvenne inrättningar, hvilka liksom *Dykeriet* och *BergningsCompagniet*
Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. I Band. 36

i dess nu varande skick, icke öfverensstämma med tidens upplysning och Nationens förädlade begrepp om *rätt* och *billighet*. Det mäst ojämfaktiga beviset på denna för mig åtminstone tillfredsställande slutsats är, att 1818 års Ständer vid afgörandet af då yppad fråga om deras afskaffande, lära stadnat tvänne Stånd mot två. Jag förmodar således att under den sedan förflutne tid af 5 år, allmänna begreppet om dessa inrättningars olämplighet nog stadgat sig, för att nu med framgång kunna yrka och åstadkomma deras afskaffande, det vidtfrägdade folkets nu församlade representanter till oförgätlig ära och i synnerhet till den tjänande allmänhetens behöfliga *moralförädling*.

General-Assistancen och *NummerLotteriet* äro dessa otjenliga inrättningar, som ej sällan räcka hvarandra en hjälpsam hand, och derföre kunna hänföras under samma ämne och såsom lika *brottsliga bröder*, samfällt åklagas och dömas.

Då *GeneralAssistancen* lockar lättsinnet att förvandla ofta stulet gods till contanter, är det *NummerLotteriet* som lika ofta var tjufvars egentliga mål, ehuru *Assistancen* var medlet att hinna dit. Sålunda vågar den förra mot lag och rätt att tillhandla sig hvad orättfångit är, och det *sednare* att såsom rätt och välfången egendom mottaga detsamma. Den förra är således det *lockande* medlet, det *sednare*, det *öfvertalande ändamålet*. På samma sätt äro *preijerier*

och tillvaratagande af orättfången egendom förbjuden, under rättvist sträng påföljd i allmänhet, men hvem öfverträder mer oförsynt detta förbud än *GeneralAssistancen*? som mottager af aldeles okände personer utan undersökning huru varan är bekommen hvad som hälst, tillika taxerande den efter behag och godtycke. Så är äfven *hazardspel* och *dobbel* i allmänhet förbjudna, men kan väl något större *vågspel* finnas än *NummerLotteriet*? som genom hoppet om en möjlig vinst lockat och lockar så många korttänkande, nästan alltid fattiga menniskor i städer och på landet, att ändamålslost uppoffra sina små tillgångar, hvaraf de likväl kunnat äga sitt uppehälle om förlusterne på *NummerLotteriet* icke bragt dem i nöd, ej sällan i förtviflan och deraf härflytande många grofva brott. Huru kunna nu sådane inrättningar stå tillsammans med lag och rätt, med den stigande upplysningen och med värden af *moralföädlingen* och dess heliga fordringar, hvilkas möjliga obrotteliga uppfyllande äro den enda säkra grunden och det nödvändigaste vilkoret så väl för *allmän* som *enskilt trefnad* och sällhet? En autho-riserad kränkning deraf, är ju en autho-riserad brottslighet, och då detta måste medgifvas, blir lagens bud i strid vid tillämpningen på corporationer eller allmänna inrättningar och enskilte, då samma sak som är tillåtlig för de *förre*, är straffbar och vanhederlig hos de *sednare*. Denna motsägelse är ju orimlig och blott derföre borde dessa ifrågavarande lag- och *moralkränkande* inrättningar upphäfvas. Nä

man nu härtill lägger allt det onda, hvartill dessa inrättningar föranleda i afseende på medborgares prejerier och likasom offentlig uppmaning till *hazard-spel*, hvaraf så otaliga olyckor härflutit och ännu härflyta; så vet jag icke på hvad skälig eller ens rimlig grund någon samvetsgrann och ädelt tänkande menniska skulle kunna försvara deras bibehållande. Man må icke anföra att *StatsCassan* af de samma hämtar en påräknad mer eller mindre betydlig inkomst: om äfven så vore, hvilket dock någon gång lärer slagit felt, så tror jag att denna inkomst genom lofligare och tillbörligare sätt kunde och borde utgå. För att afskaffa ett öfver allt verkande *ondt*, eller för att tillvägabringa ett *allmänt godt* i synnerhet i moraliskt afseende, det yppersta af allt vårt goda, borde man till och med icke tveka, om så skulle påfordras, att göra stora uppoffringar. Men här kan det *förre* åstadkommas, utan att det *sednare* behöfves.

Om *GeneralAssistancen* och *NummerLotteriet* enligt hvad jag nu yrkar upphäfvas, så kunde den *Statsbrist*, derigenom tilläfventyrs skulle uppkomma, med all rätt och billighet kunna ersättas och kanske fördubblas genom en besluten bevilning å *all lux* såsom *guldbroderier*, *granna vagnar*, *Characters fullmagter* och andre *öfverflödsartiklar*; ty den som anser sig smickrad af dylikt, eller har tillfälle och smak att begagna sig deraf, har äfven råd att skatta derföre och det med vida mer billighet än *jordbrukaren*, som blott under svett och möda,

iagttagande all sparsamhet, kan skaffa sig och de sina ett tarfligt uppehälle; och har således nog tyngd af den beskattning han redan måste vidkännas. *Jorden*, människans modernäring och det verkligaste och längst bestående, allt annat uppehållande af allt hvad vi äga, bör så mycket möjligt lindras från tung beskattning; men all *flärd* och *lux* i hvad sak som helst så mycket mer beskattas, som det är det enda sätt att återföra människan till hennes *rätta* och *ärofulla* bestämmelse: *verksamhet* och *måttlighet* samt deraf härflytande fördelar: *mod*, *helsa*, *tröfnad* och *lycka*; hvaremot *vällust* och *pragt*, eller med ett ord *lux*, medföra så väl för samhälletsom den enskilda: *veklighet*, *sjukdom*, *otrefnad* och *vanära*. Då nu den förmodade *Statsbri- sten*, genom en rättvis *luxbeskattning*, lätt skulle kunna fyllas, och måhända ett betydligt öfverskott tillika vinnas, följer deraf att *Nummer Lotteriets* likasom *General Assistancens* fonder, meubler, hus och byggnader, hvilka visserligen uppgå till en icke obetydlig summa, skulle kunna begagnas för det allmänna bästa, hvarigenom någon obestridlig fördel kunde härflyta, såsom till exempel till inrättningen af en *allmän Sparbank*, hvilken i stället att såsom de *förra*, förleda medborgare till lättsinne och vågspele, skulle den *sednare* uppmana dem till *sparsamhet* och *välstånd*, efter min tanka ett ibland de värdigaste föremålen för Rikets nu församlade Ständers uppmärksamhet och omtanka.

Sluteligen anhåller jag att denna min

motion, jemte deraf föranledda projecter, må med de öfrige respective medståndn communiceras samt till vederbörligt Utskott remitteras.

N:o 7.

Herr af Lehnberg, Magnus:

Jag har anhållit om ordet i anledning af Herr Montgommeries uti Ridderskapets och Adels Plenum den 17 dennes uppläste och på bordet lagde Memorial, angående Arméens närvarande organisation på Inspectioner och Brigader; och då jag sålunda för första gången begagnar en rättighet, den jag anser dyrbar, att inom detta vördade RiksStånd deltaga i dess öfverläggningar är det mindre i en förhoppning, så främmande för ringheten af mina insigter och min erfarenhet, att med yttrandet af mina tankar uti förevarande ämne kunna verka eller föranledda ett resultat, det jag för min del, kunde förmoda önskansvärdt, än i känslan af den pligt, hvarje Nationalrepresentant, utan afseende å enskild ställning eller vilkor i samhället, åligger, att öppet och utan egennyttans fruktan för möjligheten att misshaga, framställa sina åsikter uti sådana förekommande ämnen, som utgöra föremål för kännedom eller öfvertygelse. Ur denna synpunkt torde jag och kunna hoppas Högloflige Ridderskapets och Adels tillgift för min vördsamma anhållan, att vid den framställning jag går

att göra, få fästa några ögonblicks uppmärksamhet.

Då 14:de §. af Regeringsformen stadgar det Konungen öfver Rikets krigsmakt tilllands och sjös förer högsta befälet, lärer fullkomliga behörigheten af beslutet och verkställigheten af Arméens ifrågavarande reglering, såsom, efter min tanka, tillhörande de ärenden, hvilka Konungen, i egenskap af krigsmaktens högste befälhafvare, enligt Regeringsformens 7:de §., äger att omedelbarligen besörja, icke kunna ens ifrågasättas. Jag har ej heller fattat någon sådan syftning af Herr Montgomeries anförande; men tror mig, i anledning af den hemställan hvarmed Herr Montgomerie slutar nämnde sitt anförande att nemligen "arméens förra organisation" (d. v. s. sådan den varit före indelningen uti Inspectioner och Brigader) "måtte åter införas", böra göra den anmärkning, att då på grund af ofvan åberopade Grundlagsstadganden, Konungen allena äger att om den ifrågaställde förändringen besluta, frågan derom icke annorlunda, än önskningsvis kani underdånighet väckas; och förmodar jag mig genom denna anmärkning mindre hafva framställt en skiljaktighet från en mening, den Herr Montgomerie verkligen hyst, än en nödig förklaring af den, han icke med nog tydlighet uttryckt.

Efter hvad jag sålunda haft den äran anföras, torde det vara klart, att jag anser frågan om förevarande ämne, böra för närvarande inskränka sig inom undersökning, huruvi-

da grundade anledningar kunna förekomma Riksens Ständer, att önska en förändring af Arméens nuvarande organisation; och jag tror att vid en sådan undersökning finnas för handen omständigheter, som förtjena att fästa Höglofl. Ridderskapets och Adels uppmärksamhet och väcka dess behjertande.

Genom den ifrågavarande organisationen hafva de dittills till löner för RegementsCheferne vid indeldta Arméen anslagne indelningar blifvit bestämde till löner för Inspections- och BrigadChefer, hvarförutan Statens contanta årliga bidrag, sådane de för närvarande ägarum, utgöra ungefärligen följande belopp, nemligen:

Till Expectance-löner åt de Inspections- och BrigadChefer, som ej kommit i åtnjutande af indelningar: B:co R:dr 14,000

samt till arfvoden för de vid Inspectionerne och Brigaderne tjenstgörande Adjutanter — — — — 9,000.

tillsammans B:co R:dr 23,000.

Härtill kommer, att de till löner för RegementsCheferne anslagne ÖfversteLieutenants-Indelningarne äro dels mindre tillräcklige för ändamålet, och dels till den grad otillräcklige att årliga tillskott uti deras inkomster funnits böra någre RegementsChefer tilldelas och hafva, under olika benämningar af Statsmedlen utgått. Då man härvid jemväl tager i be-

tragtande den vinst för StatsVerket eller de tillgångar för behof, hvilkas fyllande understundom framställt bekymmersamma föremål för Regeringens omsorger, gått förlorade genom uteblifven disposition af Armeéns ÖfversteLieutenants-Indelningar, hvilkas umbärlighet för detta ändamål säkrast blifvit ådaga-lagd genom deras användande till ett annat; så torde man i en tid af allmän penningeförlägenhet, allmän klagan öfver ökad svårighet af StatsUtskyldernes utgörande, samt under en hos Regering och folk förenad omtanka att finna utvägar till afhjelpande af de i desse ämnen befunne olägenheter, äga många och grundade anledningar, att, såsom ett nytt vedermäle af Konungens faderliga omsorger för sitt lands väl och sina undersåtares fördelar, önska antingen återinförandet af Armeéns förra, vida mindre kostsamma, organisation, eller någon annan, den Hans Kongl. Maj:t i Sin visshet kunde finna lämpelig att vidtaga i för-ening med inskränkning i de dryga kostnader som åtfölja den närvarande. Att fortfarandet af denna sednare icke utgör något oeftergifligt vilkor för Rikets sjelfbestånd och ära, ehuru möjligtvis i sin mohn dertill bidragande, anser jag vara af alla medgifvit, och borde närmast kunna vitsordas af de bland Högloflige Ridderskapets och Adels Ledamöter närvarande Herrar Militaire-Embetsmän, hvilka med öfriga anspråk på medborgares erkänsla och högagtning förena den förtjensten, att under Svenska Armeéns sednaste 2:ne fräjdade Fält-tåg hafva delat sin Höge Anförares ära och bedrifter.

Det synes ej betänkligt, att till vinnande af säkra oeconomiska fördelar för Staten, åter införa en organisation, under hvilken Svenska Arméen i våra dagar gjort Fälttåg hvilkas följder varit återställandet af Nationens gamla krigsära bland Europas folk och föreningen med Sverige af ett Konungarike under samma Spira. Man erindre sig nemligen, att Arméens organisation på Inspectioner och Brigader daterar sig först från den 11 Junii 1816.

För reda och ordning i administrationen skulle troligen ingenting gå förloradt genom upphörande eller förändring af ifrågavarande organisation. Tvärtom skulle i expeditions-sättet för emanerande Embetsskifvelser från Inspectionerne och Brigaderne, från hvilka sednare i synnerhet hvarje mål genomgår långa kedjor af blotta missiver, omvägar och tidsutdrägt förekommas, som synes stridande mot den hos Regeringen och Nationens Representanter gemensamma syftningen att förenkla arbetsmetoden i den civila administrationens grenar, och i följd deraf, till besparing för Staten, bereda indragningar af embeten och tjänster, af hvilkas befattning emedlertid inga torde kunna med lika lätthet umbäras eller ersättas, som åtgärderna att missivera vederbörandes missiver af andre vederbörandes memorial, förslag eller ansökningar.

Skulle hvad jag uti förevarande ämne haft den äran anföra, finnas förtjena något af-

seende, så vore vid detta tillfälle ett redligt uppsåt rikeligen belönt, och torde jag, i motsatt fall, finna en ursäkt för mitt vördsamma anförande uti de rena bevekelsegrunderne därför, hvilka i alla händelser troligen skola finnas af egenskap att kunna öfvertyga större insigter än mina. Mig återstår, för hvilketdera som helst af dessa fall, tillfredsställelsen att hafva gifvit ett offer åt medborgerligt nit utan att öfvergifva dess naturligaste ledare: undersätlig vördnad för den Styrande och dess åtgärder.

Jag anhåller ödmjukast, att detta mitt vördsamma anförande måtte få åtfölja den remiss, som af Herr Montgomeries Memorial i ämnet må komma att äga rum.

N:o 8.

Herr Gripensvärd, Fredric Adolph:

Redan vid 1818 års Riksdag tog jag mig friheten genom memorial, proponera, att få tillhandla mig Kongl. Maj:ts och Kronans andel uti uppbörden vid det så kallade södra Stäket, i afsigt att genom uppmuddring göra det segelbart. StatsUtskottets Betänkande, som af Ständerne antogs, hänviste frågan till Kongl. Maj:ts afgörande, emedan den efter skeende undersökning, möjligen kunde komma, att röra hufvudstadens försvarsverk. Emedelertid

har hvarken någon undersökning blifvit gjord, än mindre något beslut fattat.

Om Stockholm efter nuvarande anfalls- och försvarsmedel kunde befara att angripas ifrån sjösidan, skulle en undersökning af detta farvatten genast öfvertyga: det en fiende omöjligen kunde våga att intränga genom desse flere smala pass, hvarest han äfventyrade att lätt blifva både instängd och aldeles nedskjuten utan någon undflyckt, samt att för öfrigt första försöket kunde totalt hindras, blott med sänkning af en så kallad storbåt, om man icke ville låta honom inlöpa i den af naturen till vårt försvar så väl danade snaran.

Nyttan af uppmuddringen och fördjupningen utaf de några hundra alnar, som stänga oss sjelfva från denna genväg, vore deremot aldeles utan beräkning, både för vårt verkliga försvar och för våra handelsfartyg, hvilket vid första ögonblicket på chartan genast visar sig, då hela vår flotta på några timmar, skulle kunna härifrån, under en enda vind utlöpa till Dalarön i stället för den långa omvägen förbi Waxholmen, som upptager $\frac{3}{4}$ af compassen och ej medgifver beräkningen af någon säker tid.

Huru Kongl. Maj:t och Kronan kommit att taga del i Stäkes sundets uppbörd, utan att det någonsin varit beräknadt såsom något försvarsverk, visar dess följande historia. Ä-

garen till Boo Säteri, hvarest Stäkes sundet är beläget, Hans Excellence Nicodemus Tessin, begärte år 1704 Kongl. Maj:ts tillstånd att få göra detta sund segelbart och derföre få åtnjuta bom-penningar. Detta beviljades på vilkor, att hälften af inkomsten skulle tillfalla Kongl. Maj:t och Kronan efter 30 frihets-års förlopp; men då dessa förflutit, erhöll sonen Hans Excellence Carl G. Tessin en förlängning af andra 30 frihetsår. Dess enskilte fördel hade likväl icke uppfordrat den äldre Tessin till större åtgärd än, att då en klippa mötte ett ställe på 7 fots djup, fick det dervid bero. Storbåtar kunde emedlertid befara det och med en ringa afgift ersätta den obetydliga kostnad som derpå blifvit nedlagd.

Under de sednaste frihetsåren hade Riksrådet Stockenström blifvit ägare till Boo, och erhöll den ytterligare prolongation, att under sin och sin hustrus lifstid få ensamme uppbära taxerade afgiften; men efter deras fränfälle inträdde Kongl. Maj:t och Kronan år 1809 uti åtnjutande af den betingade andelen, hvilken per medium för de sista 10 åren uppgått till det ringa beloppet af omkring 11 a 12 Riksdaler BancoSedlar om året, som jag med penningar eller frälse-ränta velat lösa, för att åstadkomma något mera nyttigt af det stora tillfälle som dertill erböd sig.

Om än mot förmodan man ville, efter en undersökning på stället ändock fästa sig vid ogrundade betänkligheter, att en invasion den-

na segelled, möjligen kunde verkställas innan något hinder hvarken förut eller vid bemalte Stäkes sund hant verkställas, så funnes ytterligare den för ändamålet ganska tjenliga och lätta utväg, att genom broläggningar och försänkningar i det smala Skurusundet, blott lämna en passage, som med en storbåt eller der-till inrättad pråm, kunde på ett par minuter försänkas, hvarefter den obetänksamme fienden ganska lätt vore aldeles instängd utan att der-före ens behöfde lossas ett enda skott, om lika försänkning derefter skedde vid Stäket. Men all farhåga för en fiende i detta farvatten försvinner ovilkorligen, om man blott gör sig mödan undersöka belägenheten.

Jag tillstår gerna, att utom den allmänna nyttan, äfven enskild fördel uppmanat mig till förslaget; men då jag nogare beräknat den stora vinst, som skulle tillskynda så väl handelsflottan, som Rikets yttre försvar, om denne så nära utväg till hafvet öppnades, är jag färdig att för detta stora ändamål hembjuda Staten min andel, till och med utan någon serskild ersättning, om verkställigheten kan ske med allmänna medel, eller på allmän bekostnad; men derest saken ej väcker den uppmärksamhet jag anser den förtjena, itererar jag min anhållan, att på föreskrifvit sätt få lösa Kongl. Maj:t och Kronans andel, samt sjelf söka åstadkomma denna, så högst nyttiga anstalt, och att derföre få uppbära bompennin-gar efter fartygens lästetal.

Remiss till StatsUtskottet, äfvensom communication med medständerne, anhålles ödmjukast.

N:o 9.

Grefve Cronstedt, Claes:

Jag får anhålla om Ridderskapets och Adels uppmärksamhet, ej för att bestämma huruvida deportation af listtidsarrestanter, som af Friherre Skjöldebrand blifvit föreslagen, är i öfverensstämmande med våra närvarande lagar eller kunna förenas med nya; men endast för att visa motsattsens af hvad Friherre Björnstjerna anført, såsom att dylike företag skulle blifva för kostsamma för Sverige, hvartill exempel tagits från England, där kostnaden för hvarje deporterad till Botany-baij uppgifvits till 200 Pund Sterling, eller efter nu varande cours 2400 R:dr Banco. Med förutsättning att våra lagar det tillåta och att i ministeriel väg en dylik traktat skulle kunna afslutas, skall jag visa möjligheten att för Sverige åstadkomma denna deportations eller transportkostnad. Trotigast skulle en dylik tractat kunna uppgöras förr med Holland än med England, helst detta rikets Colonier belägne under ett hetare climat än Englands, äro mera utsatte före, att de ditsände personer förr än i vanlig ordning bortdö och således äro i mera behof att erhålla understöd af arbetande armar, då England deremot i anseende till sin egen tillräckeliga tillgång på förbrytare, hålst deportation till

dess Colonier äfven inskränkes inom vissa år och ej aldeles för lifstiden, sannolikast ej skulle ingå i underhandling härom. Det är ganska riktigt att en Engelsk deporterad kostar Staten 200 Pund Sterling, men får jag upplysa alla de omkostnader som deruti ingå:

1:o Får man ej reducera Engelska penningar till vårt mynt efter nu gällande cours och derefter beräkna ett lika förhållande af omkostnader i bägge Länderne. Olika Länder hafva olika priser på vahrer, grundade på olika productionspris, och alla dylike effekter som ingå i allt hvad Sjöväsendet tillhör jemte födoämnen äro i så olika pris i Sverige mot i England att med säkerhet kan antagas, det alla omkostnader för en deporterad från England skulle för halfva summan kunna från Sverige utföras.

2:o. Transportkostnaden, som i England är ganska dyr och som aldrig sker på Kronans fartyg, utan antingen på hyrde Handelsfartyg eller på Ostindiska Compagniets skepp, utgör den betydligaste delen af omkostnaderna.

3:o Dertill kommer att hvarje deporterad erhåller ett bohag i Staden Port-jacson vid Botany-bay med tillhörande verktyg om han kan något handtverk, men eljest ett dylikt på landet med kreatur och tillbehör, för att odla den honom anviste jord-del; och

4:o Dessutom på endera stället en lämplig tids underhåll i födoämnen och utsäden, till dess han genom sitt arbete hunnit förvärfva sig det nödtorftiga till sin bergning.

Med dylik af Engelska styrelsen vidtagen omsorgsfull omvårdnad blir visst ej den summa af 200 pund stor, men kan aldrig komma i fråga att utgifvas af annan Nation än den som sjelf coloniserar. Jag anser att endast transportkostnaden af de deporterade skulle drabba oss ifall en sådan öfverenskommelse kunde åstadkommas, och går att uppgifva dess kostnader på antagen supposition att densamma med Holland vore uppgjord. Då det kunde blifva flera ställen dit deportation kunde äga rum, såsom till Texel och Amsterdam, till Surinam eller till Batavia. Dessa äro de 3:ne ställen jag antagit som grund för beräkningen af kostnaden (hvarvid återsegling hem äfven beräknats) då den första transporten eller till Texel kunde verkställas på 6 veckor, den andra eller till Surinam på 6 månader och den sednare eller till Batavia på 9 månader. Då Kronan för det närvarande äger ett passande lastdragare-fartyg nytt och i godt stånd, hvilket efter beräkning af i England antagen grund för dylik på längre väg varande transport efter 1 läst per man, skulle kunna rymma 100 personer utom sin besättning, proviant och vatten för den behöfliga tid af hela resan, synes mig andra utvägar af endera större fartygs antagning som förhyrde eller som inköp för

Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. 1 Band. 37

att på en gång transportera alla de nu varande lifstidsfångar, aldeles olämpelig och ej svarande mot de drygare kostnader sådant skulle medföra. Jag har således antagit att detta fartyg skulle dertill begagnas och att årligen så länge det finnes lifstidsarrestanter att transportera, det skulle afgå till en bestämd ort. Då en serskildt inredning å fartyget fordras för att så väl med säkerhet som omvårdnad kunna bevara och bevaka genom ett litet antal besättning en sådan mängd brottslingar, ej egentligen tillhörer själfva transportkostnaden och dessutom en gång gjord, begagnas sedermera beständigt, bör denna kostnad serskilt upptagas och tror jag att 5000 R:dr Banco dertill är tillräckliga (fastän sängkläder m. m. deruti inbegripes.) Dessutom får ytterligare 5000 R:dr Banco såsom anslag ej drabbande transportkostnaden af enahanda orsaker som hvad inredningen angår, anslås till de högst behöfliga nauticala instrumenter som hvarje Kronans fartyg borde vara försedda med för dess säkra navigering på så aflägsne seglingar, men som nu ej finnes, hvarvid jag får blott nämna som exempel för att visa att summan ej är för stor, det ett longituds ur ensamt kostar 100 a 150 Pund. Då detta fartyg bemanas med befäl och gemenskap 34 man inalles, aflönade i enlighet med gällande reglementen med någon tillökning för gemene man, provianten för att på så lång tid och i dessa heta climater kunna bevaras mot skada, med all sorgfällighet anskaffad, är upptagen till ett dubbelt pris mot hvad den nu vanligen kostar

samt en efter behovet påkallad summa för lotspenningar m. m. uppgår kostnaden af 9 månaders resa till 20,000 R:d, af 6 månader till 14,000, af 6 veckor till 2,500 R:dr Banco. Dessa summor delade med 100, visar att omkostnaderne för en deporterad till Texel blir 25 R:dr, till Surinam 140 och till Batavia, 200 R:dr Banco. För det närvarande lär lifstidsarrestanternes antal ej öfverstiga 350, och då troligen detta slags brottslingar ej årligen i den grad tillväxer att sedan det nu varande antalet genom 4 års afsändningar blifvit verkställd, dylika expeditioner ytterligare behöfdes att årligen utföras, så blefve derefter dessa deportationer sällsyntare och i följd deraf penninge-besparingar. För det närvarande är ungefärliga omkostnaderna för en lifstidsarrestant efter 3 sk. om dagen, bröd efter 3 tunnor råg och korn årligen, samt kläder, sängkläder, minst 55 R:dr Banco, hvaraf finnes att ej fyllest 4 års nuvarande underhåll motsvarar kostnaden för dess borttransporterande efter det högsta priset och således ett tydligt bevis att det för Staten äfven i pecuniert afseende vore en vinst att genom deportation blifva dessa brottslingar qvitt.

N:o 10.

Herr af Borneman, Johan Aron:

De pligter som vidhäfta Embetsmannen äro icke ensamt bestämde inom gränsen af dess

enskildta tjänsteåligganden. Ofta framställer sig omsorgen för underhållvandes rätt och billiga kraf i samma parallell med des personella skyldigheter.

Under denna synpunct betraktar jag den post i Statens tjänst jag innehar och torde således yttrandet af min känsla för andras rättvisande, så mycket mindre böra ogillas, som föremålet innefattar en redan vid förra Riksdagen af Riksens Höglofl. Ständer behandlad och billigad sak, nemligen HvarfsStaternas berättigande till inqvarteringsersättning vid Örlogsflottan i Carlscrona, Eskaderne i Stockholm och Götheborg. Det återstod likvist till utredande, huruvida dessa Stater kunde anses åtnjuta eller icke åtnjuta denna fördel i de löningsvilkor dem redan voro förunnade.

Graderingen af dessa Staters förbättrade, oftast endast förändrade, någon gång försämrade Lönings-Stat ifrån år 1774 till år 1816, synes vara utredd genom Förvaltningens af SjöÄrenderne till Kongl. Maj:t underdåniga utlåtande af den 13 April 1819; men hvaruti, jemte förvaltningens gemensamma erkännande af berörde Staters rätt till full inqvartering, i likhet med deras vederlikar vid Flottorna, framställes alternatift, att med halft belopp emot hvad deras vederlikar bestås, godtgöra dem.

En af Förvaltningens Herrar Ledamöter, Amiralen m. m. Friherre Lagerbjelke vitsordad

Å ena sidan genom en närmare local-kännedom, å den andra, såsom verkställare af den reglering inom hvarfs-staterna, som på Kongl. Maj:ts Nådiga befallning tillvägagäbragtes år 1816, förenade sig icke i detta sednare alternativt hvadan han i serskilt betänkande, bilagdt förvaltningens förberörde underdåniga yttrande, utvecklade grunderna för denna skiljagtiga åsigt, och förenade sig Herr General-Amiralen m. m. Friherre von Stedingk till alla delar i denna af Herr Amiralen Friherre Lagerbjelke yttrade tanka.

Häruppå har Kongl. Maj:t, med tillkännagifvande af dess Nådiga afsigt, att inför Rikets Höglofl. Ständer föreslå nödvändigheten af ett serskilt anslag till omförmälte behof, hvilket af Statsmedlen, utan betungande af Flottans nybyggnads och underhållsfond, borde beviljas och, till den ändan ytterligare förständigtat Förvaltningen af Sjöärenderne, att i underdånighet inkomma med förslag till den inqvarterings-stat, hvilken i Förvaltningens ofvanberörde underdåniga utlåtande af den 13 April 1819, blifvit i sista rummet tillstyrkt, som vill säga, beräknad till half inqvartering emot den som Hvarfs-staternas vederlikar vid Flottorna åtnjuta.

Då man härutaf måste göra den slutsatts, att Kongl. Maj:t i denna fråga endast fäst sig vid andra alternativet i oftabemälte Förvaltningens underdåniga yttrande, är också att befara, att i den proposition Kongl. Maj:t Nådiga

digst i detta ämne Riksens Höglofl. Ständer förelägger, de bevekelsegrunder som påkalla första alternativet, eller desse Staters berättigande till full inqvartering i likhet med hvad deras vederlikar vid Flottorna i Nåder bestås, icke komma att åtfölja den Nådiga propositionen.

Med denna anledning är det, som jag värdsammast anhåller, att detta mitt ödmjukaste anförande tillika med bilagde tre afskrifter Litt. A. B. och C. må till StatsUtskottet blifva remitteradt, på det att när frågan där förekommer, den då i hela sin vidd må blifva upplyst.

Fyratio års erfarenhet, hvarunder sex års befattning såsom Constitutions-Departements-Chef vid Örlogs-Flottan, har nogsamst fäst min öfvertygelse vid den sanning: att förtördelande i rättvis belöning slappar och nedsätter arbetshågen hos arbetaren, tröttnar befälet och småningom tillintetgör all besparing för Staten, som grundas på den physiska kraftens bekostnad.

Äfven för mig kan StatsVerkets knappa tillgångar icke vara helt och hållit okända, men deras tillräcklighet måste icke böra sökas i en njugghet, som återkastar motsatt verkan för det ändamål hvarifrån principen för deras första tillitande utgår.

Jag kan icke betvifla Fäderneslandets o-

umgängliga behof af ett sjö-försvär och deraf den absoluta nödvändigheten att till dess dannande och underhåll, disponera skicklige arbetare, hogfulle och kunnoge tillsyningsmän; sådana egenskaper tillvinnas icke genom knappa, ja orättvisa löningsvilkor för dessa personer, hvarom jag, under den direction mig lemnats öfver constructionsarbetena å Örlogshvarfvet, haft nogsamt tillfälle öfvertyga mig.

Med lugn skulle jag afbidat följderna af hvad i denna fråga hittills tillgjordt blifvit, om icke anförde omständigheter till någon del rubbat min tillförsigt. Jag anser denna rubbning redan då förhanden, när omförmälte hvarfs stater blifvit, från första hand, i underdånighet föreslagne till half inqvarteringsersättning emot deras vederlikar. Denna till sin natur obilliga, till sina följder visserligen skadliga nedsättning, skall, i enskilt afseende mäst kännas inom dessa staters underbefäl, hvilkas löningsvilkor dessutom, i förhållande till deras utomordentligt trägna och dageliga, ja i afseende till material behandling och arbetsdrift, ansvarsfulla tjenstgöring icke utbärda den ringaste jemförelse med en stor del af deras vederlikar och icke ens med sjelfva arbetarens, till hvars ledning och anförande detta underbefäl blifvit tillsatt.

Jag framträder således i denna fråga icke allenast med behjertenheten för misslättade underhafvandes anspråk, utan tillika med den varmaste känsla för det mål som fästar mitt kall

vid fäderneslandets interesse; men verkan af en sådan känsla är i beroende af och i ett analogt förhållande till Styrelsens mer eller mindre consequenta disposition af de medel som till RiksStatens behof i denna väg utgå.

N:o 12.

Herr *Gripenstedt, Jacob*:

Att ingenting fordrar så mycken eftertanke, klokhet och försigtighet som hvarje nyupptäckt samfundsinrättning eller någon förbehofvet påkallad Statsförfattning, har erfarenheten nogsamnt bevisat.

Grunden för desse borde och måste ju nödvändigt vara statens och samfundets nytta och fördel, men då detta ändamål så ofta förfelas, och enslutlig obotligskada deraf uppkommer, så är klart att inse, att sjelfva planen varit illa uttänkt och medlen lika så illa beräknade, som följderna i framtiden påräknade. Detta allt se vi nu genom ett alltför klart förstoringsglas uti inrättningen af de nu ändligen afledne högst förderflige Disconterne, som uti sin hastigt timade bråd-död, gjorde följden ännu olyckligare. Dernäst, och med lika lysande förbländning för det allmännas gagn framträdde SpannmålsDirection, och har nu i sine många omväxlande operationer visat de oväntade resultater, som gifva de förutnämnde föga efter i märkvärdighet och förhållningsmethod. Då be-

visen äro klara och tydelige, bör väl icke eller framställningen af det sannfärdiga blifva anstötligt för hvar och en som älskar mera kärnan än skalet. Jag skall derföre med lika enkelhet som korthet, framställa hvad jag sjelf funnit, sett och erfarit af Magazinsinrättningens åtgärder i den province där jag är bosatt. Allmogen eller jordbrukaren som höstetiden nödgats aflefvverera sin spannemål med stort besvär och kostnad mot minsta beräknade pris, har sedermera om vårtiden, då han behöft undsättning, måst låna ur magasinet till ungefär en tredjedel högre pris än han inlefvvererat, en skuld den staten likväl bordt försträcka utan åker till den betryckta jordbrukaren. I de öfrige länen af riket har olika förhållande gjort olika effecter, dock alla i större eller mindre mån tryckande; och torde många ännu i denna stund befinna sig i betryck för en skuld som utpräsat deras reelaste tillgångar. Felagtigheten uti en sådan organisation är synbar, hvarföre jag anser hela inrättningen nu mera alldeles utan ändamål, och önskade i dess ställe inrättningen af Socknemagaziner mera utvidgad och allmän i synnerhet som ett så enormt quantum af upplaggd säd som det förr omnämnda, aldrig kan vara behöfligt inom landet, sedan potatoesodlingen nu mera hunnit till den höjd att den i missväxtår kan lemna den största och oftast nog tillräckliga bidrag till livets bergning. I den socken inom hvilken jag bor är ett Socken-magazin inrättadt, grundadt och börjadt med en afgift af en skäppa säd på hvar-

je fjerding, uti ett par goda år och med ett föreskrifvit reglemente för inrättningen och styrelsen, det Kongl. Maj:t i nåder stadfästat. Detta har genom lån på de lindrigaste villkor genom räntorne uppstigit till en fond af 100 tunnor af hvarjehanda säd och således redan tillräckligt till understöd vid infallande missväxtår, för en socken af 35 och $\frac{5}{8}$ mantal, hvarföre den nu öfverflödiga sädesränta användes till de fattigas understöd. Vid denna enkla men ändamålsenliga inrättning behöfvas inga embetsmän och ingen betjening som betungar staten. 2:ne välkände socknemän åtaga sig tourvis förvaltningen af magazinet utan all aflöning och ingen olägenhet af råttor och masks åverkan har blifvit förspord, åtminstone ej af de stora, som endast lærer hålla sig till de större inrättningarne. Ingen commerce kan heller äga rum, vid denna enkla och anspråkslösa inrättning, till någons skada och förfång och ingen balance uppstå genom förvaltarens orediga förvållande; med ett ord: Sockenmagaziners inrättande i alla provincer, skall efter all min öfvertygelse med dubbelt mera nytta uppfylla sitt ändamål, än Kronomagaziner, och indragningen af så väl styrelsen som dess vidlyftiga betjeningslöner, blifva en stor besparing för staten.

Hvad nu åter å en annan sida gjordt den så kallade possessionaten en betydlig tunga, är den dryga sexprocentsräntan för lån så i Disconten, som andre publika verk: jag hemställer derföre, om icke alla sådane Cassalän

för hvilka fastigheter äro hypothicerade borde åtnöja sig med 4 procent, då en redan högt stigen fond icke tillvägabringar någon nytta i Cassahvalfven och då Disconten på säker borgen gjordt sine utlåningar, kunde och borde väl den kunna anses lika god som den ofta osäljbara jorden och därför på enahanda grund åtnöjas med 4 procent.

För andra penningelån, synes mig ingen bestämd ränta böra äga rum, ty den följes dock ej, utan skulle det vara hvar och en fritt, att handla med denna dyra vara bäst han kunde, och blefve följderne alltså hvar och ens ensak.

Dessa mina på grundade skäl gjorda framställningar, anhåller jag vördsamt måtte af Höglofl. Ridderskapet och Adeln samt de öfriga respective Stånden skärskådas och till vederbörligt Utskott remitteras.

N:o 12.

Herr von Hartmansdorff, August.

Under den enskildtes närvarande förlägenhet, StatsVerkets utblottade tillstånd och oförminskade fordringar för Statens behof, bör man, om nationens framsteg i upplysning och välstånd, ej genom den allmänna penningebristen skola hämmas, vara betänkt på hvarje möjlig utväg att bestrida Statens förnödenheter, utan de skattdragandes ytterligare betun-

gande. I sådant ändamål tillåter jag mig göra följande vördsamma framställning:

Svenska Staten, eller Kronan, äger, öfver hela riket, en mängd byggnader, som för Statens räkning böra underhållas, och som, mer eller mindre fördelagtigt användas i de serskilda Styrelsens grenar. För att veta dels om man icke skulle kunna afhända sig en del byggnader, såsom öfverflödiga, mot contant betalning, dels om icke de, som bibehållas, skulle kunna begagnas bättre och gifva större atkastning eller besparing, än hittills, borde man bestämdt känna, dels hvilka och huru många byggnader Kronan äger, dels hvar till och på hvad villkor de användas. Då nya och kostbara hus icke sällan inköpas eller uppföras för Statens räkning, antingen till krigsbehof eller MagazinsInrättningens, eller den civila Statsförvaltningens, i dess mångfaldiga afdelningar, så frågas om icke gamla byggnader i samma mån blifva lediga och umbärliga? Om de bibehållas; gifva, eller bespara, de någon hyra för kronan, eller kosta de blott att hålla i stånd, och hafva icke obehöriga personer der och hvar innästladt sig till begagnande af fria husrum m. m. som Staten icke borde bestå? För vinnande af önskelig upplysning i dessa afseenden och rörande möjligheten att göra försäljningar eller besparingar åt kronan, föreslås:

Att Rikens Ständers StatsUtskott måtte genom vederbörande infordra

upplysning, från alla styrelsens grenar hvilka och huru många byggnader Kronan, eller Staten äger? huru och af hvem de begagnas? med hvad rätt de till ett eller annat ändamål användas? och om de dertill äro outhärlige?

Ifrån dessa uppgifter torde väl åbyggnaden på indeltda boställen, hvarom särskildta författningar gälla, böra i allmänhet vara undantagen; men om sådana boställen blifvit indragne och till andra ändamål anslagne, såsom om Regeringen t. ex. i följd af 23 §. i sistledne Riksdagsbeslut, indragit någon del af den outhärliga Skogs- och Jägerbetjeningen, och till kronans nytta, på annat sätt, användt dess boställen och indelningar etc. så synas äfven dessa förändringar böra uppgifvas.

Man bör förmoda, att vederbörande EmbetsVerk hafva noga reda på Statens egendom, för att genast kunna gifva dessa upplysningar, och, i sådant fall, bör nyttan deraf, under Riksdagens lopp, kunna komma Riksens Ständer till godo. Skulle vederbörande EmbetsVerk, mot all förmodan, icke vara i stånd att så snart meddela StatsUtskottet dessa under rättelser: så torde de, efter Riksdagens slut, böra lemnas till Riksens Ständers fullmäktige i RiksgäldsContoiret, för att framläggas för Riksens Ständer, innan nästa Riksdag sammanträdande Revisorer, och åtfölja deras öfriga

granskningsberättelse till kommande Ständer, angående StatsVerkets tillstånd och förvaltning, ej mindre i denna, än öfriga delar.

Om denna motions remitterande till Statsutskottet anhålles ödmjukeligen.

N:o 13.

Herr von Hartmansdorff, August:

En vettenskapsidkare bland mina vänner, har fäst min uppmärksamhet på behovet af ett Statsbidrag till befrämjande af ett vetenskapligt ändamål; det nemligen, att sätta det härvarande under Kongl. WettenskapsAcademien stående Astronomiska observatorium i stånd att någorledes svara mot sitt syfte, igenom erhållandet af medel till erforderliga instrumenter. Då jag nu går, att öfverlemna detta ämne till Höglofl. Ridderskapets och Adelns och de öfrige Ståndens behjertande, bör jag begynna med en korrt framställning af denna inrättnings uppkomst och närvarande tillstånd.

Kongl. WettenskapsAcademien erhöll tomt till sitt Astronomiska observatorium, jemte kringliggande sandbacke af Stockholms Magistrat, 1746. Konungen skänkte året derefter, till begagnande vid observatoribyggnaden, allt tegel, som fanns i ett hus, hvilket för det nya Slottets uppförande måste nedrivas: Claes Grill

lemnade till ifrågavarande ändamål, och på de fördelaktigaste vilkor, ett lån af 80,693 Daler kopparmynt, som, redan 1759 var af Kongl. Akademien tillfullo återbetalt. Friherre Hårleman gaf planen till observatorium, hvartill grunden lades 1748; verkställigheten besörjdes af Grefve von Seth och inrättningen invigdes 1753 i Konungens och Drottningens närvaro. Astronomiske observatoriibyggnaden har således mäst genom enskildtas bidrag, och utan Statens betungande uppkommit. Likaså har förhållandet varit med de dertill hörande instrumenter.

De första instrumenterna, 3 till antalet, lära, på Konungens bekostnad blifvit inköpte, och de, jemte 2:ne andra, hvaraf det ena blifvit nyttjadt vid sista Lappska gradmätningen, och ett uhr, utgöra allt hvad till astronomiska observationers anställande i Stockholm, blifvit med andra än Academiens egna tillgångar anskaffadt. Det har varit alltför otillräckligt, och man har länge med bekymmer känt, att dessa hjälpmedel vore föga svarande mot den noggrannhet, hvartill den practiska astronomien för närvarande uppstigit. Akademien har derföre genom egna hopsparade penningar, beredt sig möjlighet att från München beställa ett nytt fullkomligt Transitinstrument, det outhärligaste bland alla dem, som saknas. Det kostar omkring 2,500 R:dr Banco, utom de blifvande betydliga utgifterne vid dess uppsättande och har till den grad medtagit Academiens tillgångar, att man ej

kan hoppas, att ifrån dess Cassa se de öfriga bristerna afhjelpa, förr än efter långa mellanrymder af tid, lika hinderliga för vetenskapens framsteg hos oss, som för den täflan i verksamhet, hvarifrån Sveriges astronomer så länge varit utestängde, alltid på ett förödmjukande sätt brydda vid besök af utlänningar, som velat underrätta sig om observatoriernas tillstånd i vårt Fädernesland.

De Astronomiska observationsanstalterna i Upsala och Lund kunna, ännu mindre än den i Stockholm, uthärda någon jemförelse med dem, som finnas i grannrikerna. Tvenne nya observatorier hafva på Statens bekostnad, blifvit uppbyggda för universiteten i Åbo och Dorpt, samt utrustade med ett så utsökt förråd, af mångfaldiga instrumenter, att de ej öfverträffas af dem i London och Paris. I Preussen har likaledes, fastän midt under krigsöroligheterna, observatorium i Königsberg uppstådt, hvilket redan lemnat de förträffligaste bidrag till Astronomiens fullkomnande, och i Berlin hafva instrumenterne blifvit kostbart förökade. Det sednare har äfven varit händelsen i Köpenhamn; och i Christiania, hvar-est byggnaden, der observationerna anställas väl är ringa, men användbar, försköt Stats-Cassan, enligt Kongl. Maj:ts beslut af den 23 Mars 1816 till inköp af astronomiska Instrumenter en summa af 600 Pund Sterling, eller efter nu varande myntvärde, nära 7200 Riksdaler Banco.

Hos

Hos oss allena saknas ännu ett kraftigt och i astronomiens närvarande skick, för denna del af naturvettenskaperna, nödvändigt understöd, världigt ett folk, som alltid med stolthet bör påminna sig, att ur dess sköte framträdte Naturalhistoriens förnämste grundläggare och kemiens namnkunnigaste idkare; samt att det ägt en Wargentin, som delade rycktbarheten med sin tids största astronomer. Den utgift af omkring 5000 Riksdaler som Staten bestod till vår Svenska gradmätning vid polcirkeln, har lemnat ett resultat, lika viktigt för de undersökningar afsamma slag, hvarmed Europas praktiska Astronomer ännu sysselsätta sig, som ärofullt för den man, jag menar Professor Svanberg, af hvars utmärkta skicklighet det hufvudsakligast framkallades; men hvilken, ty värr, icke kunnat ytterligare i Astronomiens återstående forskningar tillbörligen begagnas eller anlitas, i brist på dertill erforderliga, nog pålitliga instrumenter. Att följa med tidehvarfvets framsteg i upplysning, måste vara vettenskapsmannens högsta önskan, och att med dem förena sitt namn, hans största ära. Denna delas naturligtvis af hans fosterland, och dess liknöjdhet för hans framsteg och ära, skulle vara liknöjdhet för hela samhället i bägge afseenden. På desse skäl, och då erfarenheten visat, att aldrig någon brist på kunskapsförmåga hos våra landsmän blifvit förspord, då de någorledes ägt medel att utveckla den, anser jag ett understöd af statsme-

del böra gifvas till inköp af de angelägnaste astronomiska instrumenter, som till en början borde för Observatorium i Stockholm anskaffas. De äro:

i Heliometer; som i München			
kostar	—	—	1,430 Florener.
i Cometsökare	—	—	468 —
i Meridiancircular	—	—	1,800 —
i Achrometiskt Teleskop		692	—
i PendelUr	—	—	350 —
<hr/>			
Summa 4700 Florener,			

eller efter nu gällande cours, ungefär lika många Riksdaler Svenskt Banco, på stället; transporten hit oberäknad. Föreslås alltså:

Att Riksen Höglöflige Ständer måtte till detta ändamål bevilja Kongl. Wetenskaps Academiën, i ett för allt 5000 R:dr Banco, eller något öfver två tredjedelar af densamma, som blifvit Observatorium i Christiania beviljad.

Hvarom Remiss till StatsUtskottet begäres.

N:o 14.

Herr von Francken, August:

Uti Herr Montgomeries den 17 dennes

framställte önskan att Riksens Ständer skulle förändra Arméens nu varande organisation i Inspectioner och Brigader kan jag alldeles icke instämma, emedan jag anser det vara utom gränsen af Ständernes befattning, och då en älskad Konung aldrig vill göra några ingrepp i våra rättigheter; så böra vi vara så mycket mera nogräknade att ej misstaga oss på de rättigheter, som tillhöra Honom och icke oss.

Om Herr Montgomerie trott sig äga skäl, att framställa saken ur den synpunkt att IndelningsVerket rubbats genom åtskillige ChefsBoställens söndring från de Regementen dit de en gång för alla varit anslagne, så skulle Herr Montgomerie iagttagit hvad 29 § RiksdagsOrdningen föreskrifver emot Konungens föredragande i Commandomål. Men som detta ej skett, så läser Herr Montgomeries motion, så stäld den nu var, icke ens kunna upptagas. Jag kan icke neka att efter min öfvertygelse, äro de skäl Herr Montgomerie anfördt emot förenämnde organisation alla ganska grundade och att kanske ändock flera af samma beskaffenhet kunnat tilläggas, hvaribland ej må förgätas, den olägenhet Konungen kan komma att vidkännas, om vid någon hastigt inträffad orolighet Han vore föranlåten att i stället för hvad förr varit öfligt kunna lemna befälet till den Generalsperson som hade mästa förtroendet, nu lemna till den på stället varande Inspections- eller BrigadChefen, utan afseende på dess skicklighet.

Hade vi en Armée af flera hundratusen man och en Armée i jemn activitet, så vore visst den organisation nyttig och kanske äfven nödvändig.

Att GeneralAdjutanten för Arméen onekeligen, då han ej har med alla Regements-Cheferne directe att befatta, igenom oftänämnde organisation, är betydligen lättad i sina göromål, är lika gifvet som att denna lättnad ej kan vara nödig, då man eftersinnar, att han nu har hos sig till tjenstgöring anslagit 8 Adjutanter, och när vi ännu hade Finland qvar skötte en och samma General-Adjutant Stockholms Garnizon, Finska Arméen omkring 14 Regementen, Pommerska Regementerna och Svenska Arméen, utan mera biträde än af 2:ne Adjutanter. Här emot kan visst invändas att skrifveriet något ökats genom conduit-listor m. m.; men denna tillökning kan väl ej borttaga mera tid än hvad *den tiden* åtgick till expedierande af de då oupphörliga större och mindre uniformsförändringar, som nu lyckligtvis mera sällan inträffar.

Vore jag i tjenst, skulle jag anse mig partiskt om jag talte antingen för eller emot denna sak, men nu anser jag yttrandet af mina tankar tillåtit, och som äfven jag, fast i ringa mån contribuerar till alla extra utgifter, så anser jag mig berättigad att vördsammast an hålla om Herr Grefvens och LandtMarskal-kens proposition, det vi i underdånighet hos Kongl. Maj:t anhålla, att af de skäl Herr Montgommerie uppgifvit och jag nu tillökt,

Arméens organisation i Inspectioner och Brigader måtte upphöra samt lika som General-AdjutantsExpedition för Arméen förändras så, att alla Regementer återfå de för dem anslagne Chefsboställen samt de contante lönernes antal blifva så mycket sig göra låter minska-
de; hvilket allt i fall Kongl. Maj:t så i Nåder för godt finner lätteligen bör kunna ske, utan afvagtan på nu varande Herrar Inspections och BrigadChefers fränfällen, emedan, om jag ej för mycket bedrager mig, det åtminstone är anledning att förmoda, att hvarje General gerna återgår till RegementsChefs befattningen och hvarje RegementsChef till ÖfversteLieutenantstjensten, då de dermed veta sig kunna tjena sitt fädernesland.

N:o 15.

Herr Bruncrona, Nils Abraham:

I egenskap af Chef för Lotsinrättningen i Riket, vågar jag några ögonblick utbedja mig Höglofl. Ridderskapets och Adels uppmärksamhet, för att i afseende på den Lotsbetjeningen ålagde bevillning anförä några anmärkningar, hvilka äro lika påkallade af min Embetsmannapligt som af min rättskänsla. Allt ifrån Lotsinrättningens första början på 1500-talet, dess fullkomliga organisation 1696 och ända till 1810 års Riksdag, hafva Lotsarne varit för deras personer, i likhet med gemenskapen vid Arméen och Flottorna, undantagne

och befriade från bevillnings erläggande till Staten.

Vid sistnämnde Riksdag funno Riksens Högloflige Ständer, det oagtadt för godt att annorlunda derom förordna, och tillfölje hvar af Lotsarne ej allenast ålades den personela eller skyddsafgiften, utan ock bevillning till ett så högt belopp, att den för mången Lots öfversteg lönens och Lotspenningarnes sammanräknade summa.

Uppå ett sådant förhållande fästade jag vid 1817 års Riksdag, Riksens Ständers uppmärksamhet, med anhållan att rättvisare och billigare grunder måtte vid Lotsarnes taxerande för framtiden blifva föreskrifne och iagtagne; enär det högst mödosamma och ansvarssfulla Lotsmannayrket, så väl under krig som fred, fullkomligen berättiga Lotsarna till enahanda förmåner, som de, hvilka blifvit soldater och båtsmän i alla tider förunnade. Uppå dessa framställningar behagade Riksens Ständer göra det afseende, att Lotsbetjeningen blefvo till taxering fördelte uti fem classer, på sätt 11 Art. 2 §. af nu gällande Bevillningsstadga derom föreskrifver.

Men ehuru dessa taxeringsgrunder visserligen blefvo mindre tryckande än de 1810 stadgade, äro de likväl i afseende på locala förhållanden och den individuella lotspenningeförtjenstens stora olikhet, som för den ena Lotsen af samma grad, kan uppgå till 100

och för den andra af högst 2 R:dr om året, af sådan beskaffenhet, att de nu gällande grunder svårligen efter billighet kunna tillämpas; och nu så mycket mindre, sedan Kongl. Maj:t under den 20 Junii 1820 behagat i Nåder förklara Lotsinrättningen för ett militairiskt verk och gifvit densamma en derefter lämpad ny organisation, hvilket förutsätter Lotsarnes rättighet till enahanda förmåner, som gemenskapen vid arméen och flottorna åtnjuta.

Uppå dessa anförde bevekelsegrunder, till vinnande af rättvis ändring härutinnan, och till bevakande af Lotsarnes rätt, har jag trott mig böra värdsamt till Höglofl. Ridderskapets och Adelsn. bifall hemställa:

1:o. Att alla i tjenst varande Lotsåldermän, mäter och secundlotsar samt lotslärlingar, måtte på sätt II Art. 1 §. 1 momentet och IV Art. 3 §. 1 momentet af Bevillnings-Förordningen derom stadgar, blifva från bevillningserläggande frikände, så framt deras lön och lotspenningeförtjenst m. m. icke öfverstiga 200 R:dr om året.

2:o. Att enligt föreskriften, uti sist åberopade författnings III Art. 1 §. 6 mom. och sista meningen, lotsarne måtte i likhet med gemenskapen vid arméen och flottorna blifva ifrån Tobaksconsumtionsafgiften befriade, emedan nämde öfverflödsartikel, med billigt afseende uppå lotsens hårda yrke, är för honom ett oundgängeligt behof.

N:o 16.

Herr von Arbin, Axel:

Vid det vanlottade skick, hvaruti Kongl. Wendes Artillerie Regementes befäl uti Christianstad i afseende på inqvarteringsförmon sig befinner är det min skyldighet å detta ämne fästa Höglofl. Ridderskapets och Adelsn uppmärksamhet.

Som Christianstad är en liten och trångbygd stad, samt Borgerskapets antal ringa och i allmänhet deras förmögenhet inskränkt hafva alla tider inqvarteringsfrågor föranledt klagomål och tvister, hvars resultater aldrig blifvit till förmon för militairen, ej en gång svarande mot deras billigaste fordringar. Vanligen åberopas af stadens inqvarteringscommission, dels gamla privilegier, dels 1720 års inqvarteringsordning, hvilken senare svårligen med de mäst inskränkte anspråk i nu varande tider låter sig tillämpa. Yngre och ogifte Officerare, som begära sin inqvartering in natura, få stundom åtnöjas med de sämsta skrubbar, blott de innehålla de i nämnde inqvarteringsordning bestämde, 6 alnar i längd och 4 i bredd. Finna de ej skäl härmed vara belåtna, så komma de i likhet med de öfrige och synnerligen de gifte, att erhålla sin inqvartering i contant och denna utgör för det närvarande (efter hvilken princip är mig okänt) för Öfversten 43 R:dr 32 sk., för Majoren 26 R:dr 34 sk., för Capi-

tainen 16 R:dr, Soubalterne-Officerare 10 R:dr 32 sk. årligen, och så vidare.

Att desse inqvarteringspenningar icke kunna svara emot Garnizonens rättmätiga fordringar, lärer hvar och en finna. Har nu staden sådana privilegier, eller ock är så fattig att den icke kan bestrida en emot närvarande priser svarande och i jemförelse med andra garnizoner billig inqvartering, så torde onekligen Statsverket vara skyldigt härtill bidraga, och Wendes ArtilleriRegementets personal ej längre gå i mistning af en förmån som är militairen tillerkänd i alla land och alla tider och förutan hvilken den knappt beräknade lön, denna corps nu njuter blir otillräcklig, då i Christianstad hushyrorne äro dyrare än i någon annan, åtminstone än i de flesta småstäder och veden kostar omkring 12 R:dr Banco famnen.

Stadens inqvarteringscommissions föregifvande att den icke mägtar åstadkomma högre inqvarteringsavgift, lemnar jag i sitt värde; såsom husägare derstädes, känner jag sjelf, att origtige grunder följas vid denna skyldighets utgörande, och att genom dessas förändrande, inqvarteringen, äfven ökad, blefve mindre kännbar. Man torde icke kunna säga att inqvarteringsavgiften är dryg, då hela sammanlagde summan som staden betalar, utgör circa 1,100 R:dr, eller dubbelt så mycket som FortificationsCapitainen och dess materialbokhållare erhålla i inqvarteringspenningar af Statsverket

i följd af den värdering å husrum, som borgerskapet uppgifvit.

Det vore kanske här stället att fästa vederbörandes nppmärksamhet på den omständighet, att vissa städer äro med garnizoner försedde, och således som de sjelfve kalla det med inqvartering betungade, då andre deremot icke hafva sådane och således slippa vidkännas inqvarteringstunga; en allmän reglering städerna emellan borde kanske äga rum till gemensamt biträde.

Hvad jag likväl för min enskildta del tror, är att ingen stad förlorar vid att äga garnizon, emedan större delen af militairens containta underhåll alltid blir en behållning för staden och kringliggande landsort. Jag fruktar att Christianstad, beröfvad sin garnizon, snart förfölle till en Köping, kanske vida under Åhus, dess nu varande lastageplats. Likväl måste emellan stadens folkmängd, det vill säga de inqvarteringskyldige och garnizonens styrka ett visst förhållande äga rum och detta förhållande finnes icke här, sådant det borde vara, ehuru att manskap och en del underbefäl äro i Kronans casserne förlagde.

Uppå de af Regementsbefälet, i detta ämne hos regeringen för längre tider tillbaka, gjord besvär, har Regimentet erhållit nådigt löfte om ärendets föreläggande för Riksens Ständer, och det är äfven på sådan grund jag

trodt mig nu böra deruti begära dess afgörande.

Att Regementets Tyg-stat äfvensom commandanten måtte blifva ihågkommen vid den reglering jag nu ödmjukeligen begär, torde falla af sig sjelf. Tvänne härhos bilagde ansökningar, som till mig inkommit bevisa huru svårt Regementets handverkare anse sig vanlottade genom inqvarteringens nuvarande skick.

Jag anhåller ödmjukast, att detta memorial må blifva till vederbörligt Utskott remitteradt och derjemte communicerat med Vällof. Borgare Ståndet.

N:o 17.

Herr Löwenström, Jacob Johan.

Vördsammast vågar jag anhålla, att några ögonblick få fästa Höglof. Ridderskapets och Adels uppmärksamhet, medelst framförandet af de tankar hvilka hos mig uppstått i anledning af den frågan som blifvit väckt, om den inom vårt kära fädernesland härskande allmänna nöd och förlägenhet samt den i följd deraf ansedde nödvändighet af minskning i allmänna skatter och utskylder. Jag känner alltför väl vådan att inför en så upplyst församling höja min röst uti detta viktiga ämne, men då jag icke kan neka mig den tillfreds-

ställelsen att hafva yttrat mine tänkesätt, hoppas jag att Ridderskapet och Adeln tackes finna mine framställningar grundade på sann patriotisme och fosterlandskärlek, samt derföre öfverse de brister som deri röja sig.

Flere värde Talare och i bland dem Friherre Rudbeck hafva skildradt den nöd hvari Sverige för närvarande skall vara försatt, samt, såsom medel till förekommande häraf föreslagit *nedsättning af allmänna skatter och utskylder*; jag åter vågar påstå, att om det uti vårt Fädernesland skulle finnas någon verklig nöd, så kan densamma aldeles icke afhjelpas genom förminskningen af allmänna utlagor. Första sättet härtill är, efter min tanka, att medborgarne i allmänhet lifvas af ett starkare intresse för den inhemska productionen samt aflägga den smak för *lux* och *öfverflöd*, som så allmänt tagit öfverhanden från de högste till den lägste. Att hindra denna förderfliga smak att vidare fortfara uti vårt kära fädernesland och att om möjligt är aldeles förjaga den förkommande tider, bör efter min öfvertygelse vara hvarje patriotiskt sinnad Riksdagsmans innerliga önskan och ifrigaste bemödande: att Riksens Ständer hos Kongl. Maj:t göra underdånig hemställan om utfärdandet af en allmän *klädförordning* hvari förbjudes så vidt möjligt är all *förbrukning af sådane varor och effecter, som äro af utländsk tillverkning*. Härigenom skulle våre inländska fabriks- och slöjdeidkare uppmuntras. I afseende på öfverskridandet af denna förordnings föreskrifter, kunde sådan an-

svarighet äga rum, som vore för ändamålet tjenlig och för brottet lämpelig; så att ingen *Embetsman, vid förlusten af sin tjenst och ingen Adelsman, utan att förlora sitt Adelskap*, kunde bryta emot den, emedan han vore att anse så som fiende till sitt fädernesland och på sådan grund hvarken af Konung eller medborgare förtjenade *förtroende*. (NB. mannen borde svara för hela sin familie). Ingen ting kan dessutom vara mera olämpligt, än att i ett land med det climat, som Sveriges, efterhärma Sönderlänningarnes och andra nationers klädsel och dermed åtföljande lux.

Jag vågar hysa den tankan, ja! jag är öfvertygad derom, att Höglofl. Ridderskapet och Adeln, som vid alla tillfällen gifvit de mäst omisskänneliga prof af sann patriotisme och oegennyttia, skola vara de första, som också nu för sitt älskade fäderneslands väl göra någon uppoffring. De öfrige medstånden skola äfven snart inse nödvändigheten deraf och lifvade af samma fosterlandskärlek, icke åsidosätta något medel, som tjänar till medborgarnes sällhet och välstånd.

Det som mäst skall upplifva denna ofvannämnde inhämska production och dermed landets välmåga, är en fri *närings och handelsrättighet*. Rättigheten för en fri medborgare, att opåtalat få odla de naturliga anlag Försynen lemnat honom, så vidt de leda till ett ädelt ändamål och äro påkallade af eget behof, är efter min öfvertygelse för helig, att

den längre bör vara inskränkt inom de frångående gränser som *Skråförfattningarne* föreskrifva; utöfningen af denna rättighet står dessutom i ett så nära samband med allmänna välmågan, att jag sannerligen icke kan begripa, huru en så upplyst nation som den Svenska, icke länge sedan sökt deraf draga den gifna fördelen. Frihet i handel, skall för den handlande medborgersclassen och för landet i allmänhet, medföra de största fördelar; då en allmän klädförordning bestämde, hvarmed icke allenast hvarje Svensk borde vara klädd; utan också dess boningar vara meublerade, hvarvid, som jag förut haft äran nämna, allt utländskt, så vidt möjligt vore, borde vid ansvar förbjudas, så torde någon synnerlig förbrukning, af dylika varor icke här komma i fråga. Handlande Classen skulle derigenom icke finna någon annan af-sättning af dylike varor, än den, som genom commissions- och transporthandeln kunde åstadkommas, hvarigenom en icke obetydlig, men mera redbar förtjenst stadnade i dens händer och derigenom vårt jern och andre våre hos Utländska Mäglare begärlige varor skulle för landet bibringa den största vinst. Vi undgingo derigenom att underhålla en kostsam *kustbevakning* och en sådan mängd tullbetjening, som nu, hvilka, enligt hvad allmänna omdömet påstår, icke på det aldra minsta uppfylla ändamålet med deras bestämmelse; tydligaste beviset härpå är utan tvifvel det, att man i hvilken stad, ja snart sagt i hvilken vrå af riket som helst, kan lå köpa *lurendrägeri-varor* af hvad namn det vara må och till öfverflöd, och

dessa skola aldrig upphöra att hos medborgarne vara begärlige, så länge icke förbrukningen deraf är förbjuden. Huru mycket smaken för sådane saker inrotat sig hos den ringare folkklassen och hos tjenstehjon i allmänhet, har erfarenheten tillräckeligen ådagalagdt. Hvad som också icke ringa härtill bidragit, är *Gård-fari-handeln*; jag är sjelf boende i den ort, hvarifrån dessa personer utvandra och kan sålunda intyga icke allenast om den lux som råder inom dess egna boningar, utan äfven huru de genom credits lemnande förfört andre dertill. En sådan handlande Vestgöthe medför under sina resor vanligen högst litet inhemskt tillverkadtt gods, hvilket dervid oftare tjénar honom till att dölja det större förrådet af utländskt och *lurendreijadt*, än inbringande af någon påräknad vinst. Huru mycket hafva icke tjenstehjonslönerne härigenom blifvit stegrade emot hvad de för 25 år sedan utgjorde och detta endast i följe af denna så allmänt rådande smak för utländsk grannlåt.

Kronans inkomst genom en fri handelsrättighet, skulle, efter min tanke, blifva mycket större än hvad den hittills varit; synnerligast om tull-afgiften för införskrifne varor så nedsattes, att medborgaren, hvarken af behof eller begär till egen vinning, skulle vilja göra någon tullförsnillning.

Näringsfriheten kunde äfvenledes så inrättas, att något sjelfsväld icke deraf uppkomme till skada för rikets städer och genom antagan;

det af en allmän klädförordning och förbjuden förbrukning af utländska varor, skulle gård-fari-handeln, långt ifrån att medföra någon skada, fast häldre åstadkomma täflan, i anseende på godheten af inhämske varor och befordrandet af allmän industrie.

Dessa mina vördsamma framställningar äro, efter min tanka, medlen till landets uppkomst; och jag vågar hysa det säkra hopp, att om detta mitt project blefve bifallit af Rikets Höglöf. Ständer, skulle ej allenast alla skatter och Kronoutlagor med lätthet utgå, utan också medborgarnes allmänna välstånd deraf vara en gifven följd. Det är sann välvilja för mitt kära fädernesland som föranledt de af mig framställda yttranden. I händelse ifren härföre missledt mig om rätta sättet, så utbeder jag mig derföre, ädle Herrar, Edert öfverseende, under den fasta öfvertygelse, att J alla lika med mig brinna af begär att gå en älskad Konung till mötes, då frågan är om att hjälpa fäderneslandet.

Detta anhåller jag vördsammast får åtfölja Friherre Rudbecks memorial i samma ämne, till det Utskott det blifver remitteradt, äfvensom att det blifver de öfrige medstånden communicerat.

N:o 18.

Herr Treffenberg, Curry Gabriel:

Korrt före min afresa till detta Riksmöte, kom jag tillfälligtvis att bese Kongl. Maj:ts och Kronans dyrbara Bevärings- Utrednings- och Sjukförråder i Götheborg.

Det äfventyrliga läge denna statens betydliga egendom fått undföll mig ej, och beslöt jag att till förekommande af en kanske aflägsen, likväl mycket möjlig olycka, andraga detta ärende inför Riksens Ständer, med förslag att de genom bidrag af statsmedel på ett eller annat sätt i tid afvände densamma.

Jag bör icke trötta Höglofl. Ridderskapet och Adeln med en utförlig framställning af den förödelse jag anser, så väl nämnde förrådshus och deri befintelige effecter, som i öfrigt de nära intill belägna Artilleriets och Fortifications boningshus, verkstäder och materialbodar, samt Götheborgs stads publika hus, såsom Tyska Kyrkan, f. d. Ostindiska Compagniets hus (hvilket jag hört är i fråga att för Statens räkning inköpas) Commendantshuset, Rådhuset, Tyska Präst- och Skolehusen, Sahlgrenska Sjukhuset och Fattigförsörjnings - Inrättningens Barraque blifva underkastade om eldsvåda yppar sig på det, med ett antal af emellan 20 och 30 större och mindre trädhus bebyggda, så kallade

Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. 1 Band. 39

Qvarteret lilla Berget, hvilket rundt omkring angränsas af ofvannämnde lägenheter.

I det stället anhåller jag ödmjukast, att mina detaljer i ämnet, få såsom bilaga åtfölja denna min motion om bidrag af Statsmedel till inlösande och bortförande, efter med ägarne derom träffadt accord af ofvannämnde trädhus, i händelse Götheborgs Stad och Allmänna Brandförsäkringsverket, skulle vilja hvar för sig, efter en billig uppgjord repartition äfven till ett sådant ändamål sammanskjuta medel för att spara sig en mångdubbel kostnad och förlust, som snart sagt är säker förr eller sednare.

Remiss häraf till StatsUtskottet torde benäget beviljas.

Allegat

till den af mig i Högloflige Ridderskapets och Adels Plenum den 21 Febr. 1823 väckte motion, om anslag af Statsmedel, till inlösande af de nära vid Götheborgs förråder belägne trädhus, på det så kallade Qvarteret lilla Berget.

Kongl. Maj:ts och Kronans dyrbara Bevärings, Utrednings- och Sjukförråder i Götheborg, upptaga 5 etager eller våningar öfver Garnizonskyrkan, som utgör den understa af samma byggnad. På 40 à 50 stegs afstånd derifrån är det så kallade Qvarteret lilla Berget

beläget; öfver allt tätt bebyggd med trädhus. Vid ett olycksfall af eldsvåda i denna del af staden, under en händelsevis på samma gång varande sydvestlig storm (hvilken i följd af Götheborgs local, der alltid måste visa sig våldsamast) synes mig! nämligen förräder blifva utsatte för en fullkomlig förödelse. Icke allenast husets höjd gör det mera blottställdt för antändning, utan försvårar, kanske gör omöjligt, att med nödiga brandsegel i erforderlig hast åtkomma och förse det stupande taket derå, och de med ett dylikt arbete sysselsatte, skola dessutom ej länge kunna uthärda mot den qväfvande rök och hetta som gemensamt der angripa dem; hvarföre föga förhoppning kan äga rum, det icke lågorne snart från samma ställe uppgå, hälet, om man tillägger det ofruktsamma i försöket, att medelst sprutning hålla brandseglen tillräckligt fuktade öfver allt.

Bergningen af de i dessa förräder förvarade effecter anser jag aldrig kunna påräknas, knappast till någon del, som i jemförelse med det hela vore värd att nämna. Ifrån det ögonblick elden fattat takresningen, skall den antända de närmast belägne persedlar af uppstappade sängar, linne etc. som upptaga de öfversta våningarne och det med en ogemen hastighet, enär till förekommande af mått- och mal-skador å der äfven i myckenhet liggande ylletyger, särskilte inrättningar finnas, bestående af skåp, hvilkas sidor utgöras af på trädkarmer spänd buldan, öfverstruken med

beck-olja, hvars bränbara egenskap således skall mycket fortare sprida elden åt alla håll.

Hvad som äfven mycket kommer att försvåra bergningen är, att en enda gemensam uppgång blott finnes till dessa förråder, och denne belägen vid den ändan af byggnaden, som ligger närmast det ställe hvarest jag antagit elden utbrista. Trängseln för de i dessa många trappor trafiquerande kan lägga ett stort hinder för ändamålet om förmycket folk får befattning att på denna väg undanföra hvad räddas kan. Det är väl sannt, att man genom belintelige fönster och luckor har tillfälle utkasta en stor del, för att sedermera borttransporteras i säkerhet, af utanföre i sådant ändamål placeradt manskap; men härvid bör komma i öfvervägande, att Sjukhus och Utredningspersedlarne äro af egenskap, att de genom eldgnistorne som då genast öfverhölja dem, antändas, åtminstone betydligt skadas; och, att gevären sönderslås och blifva till större delen oreparable genom ett så ovarsamt behandlande, hvartill kommer faran för det nedanföre med borttransportering sysselsatta folket då bajonetter och muskötkolfvar hagla ifrån höjden.

Jag vill äfven förutse, att allt efter som taket å förrådet nedbrinner, tillkommer möjligheten af en vidsträcktare brand, emedan, vid ett redan förutsatt tillfälle af storm alla de i öfversta etagerorna liggande sjuk- och utrednings-effecter, trädbråte, linne och ylletyger,

deraf upprifvas från sine ställen och föras hvirfvelvis itände och antändande vidt och rundt omkring hela nejden. En ögonskenlig fara uppstår då genom detta eldrägn för Tyska kyrkan, f. d. Ostindiska Compagniets hus (hvilket jag hört är i fråga blifva alimänna Magazins-inrättningens tillhörighet), Rådhuset, Commandantshuset, Tyska Präst- och Skolhusen, Sahlgrenska Sjukhuset och Fattigförsörjningsanstaltens Barraque, allt Statens och Götheborgs Stads publika Byggnader, som, oberäknadt de närmast vid sjelfva förrådet belägne Artilleriets och Fortificationens boningshus, verkstäder och materialbodar, ligga i nära angränsande omkrets af Qvarteret lilla Berget.

Den bästa dispositionsförmåga och presence d'esprit hos den vid elden befälhafvande och den yttersta ansträngning af de arbetande, skall blifva förgäfvad, då så väl uppmärksamheten, som kraften, måste till äfventyrs delas åt så många särskildte håll, och dertill, med så delade interessen, att rädda hvar för sig.

Anledning synes således vara att någre mått och steg vidtagas, hvarigenom dessa Förråder m. m. blifva mindre blottställda för brandskada. Att nybygga lägenheter på en tjenligare plats vore visserligen det bästa, om ej all möjlig besparing af Statsmedel vore nödig, men då ett sådant företag troligen skulle medföra en alltför stor kostnad och dessutom det mästa af dessa så väl som andre gränsförrådernes effecter, säkert blifva i framtiden för-

flyttade till Wanäs, när denna nya anläggning dertill hunnit erforderlig fullbordan, anser jag följande medel vara det rättaste till vinnande af ändamålet, nemligen: Att, enligt ett med ägarne träffat billigt accord, Staten, Götheborgs Stad och Allmänna Brandförsäkringsverket, efter en uppgjord repartition, i förhållande till den risque, hvardera för det närvarande står, att förlora mer eller mindre vid ett sådant olyckstillfälle jag framställt, kunna inträffa, gemensamt inlösa alla trädhusen på lilla berget för att nedrivas och bortföras; hvarefter detta qvarter i likhet med hvad för Götheborg förut är stadgadt af tomtägarne, ej fick bebyggas med annat än stenhus.

Om genast behörige upplysningar i ämnet af vederbörande auctoriteter infordras, tror jag att Rikets Ständer kunna i denna sak besluta innan Riksdagens utgång, hvilket är af så mycket större vikt, som ingen åtgärd för detta ändamål sedan på en längre tid kan vara att påräkna; tilläggandes jag min öfvertygelse vara, att det är en, om jag så får säga, vårdslösande besparing att ej offra något för att förekomma mångdubbel förlust.

N:o 19.

Friherre Rehbinder, Johan Fredric;

Sedan år 1800 har jag ej bevistat något

Riksmöte, således ej under vår nu ägande constitution.

Vid de 3:ne Riksdagar jag förut haft tillfälle öfvervara, har jag, inseende min egen ofullkomlighet ej någonsin vågat uppträda, för att sjelf inom en så upplyst samling, som Höglofl. Ridderskapet och Adeln, drista framföra de åsikter jag enfalldigt kunnat hafva. Samma ofullkomlighet vidkännes jag ännu. Men om ämnets vikt förbjuder mig tystnad, och så godt som tvingar mig att för första gången anträda denna bana; så vågar jag ej allenast utbedja mig, utan äfven vänta Höglofl. Ridderskapets och Adels öfverseende godhet med de brister, som nödvändigt skola vidlåda novicen; och i förtröstan härpå ödmjukast framställa mina tankar, öfver det kanske hufvudsakligaste föremålet för våra öfverläggningar, hvilket jag under mitt korta Riksdagsmannakall, som börjades i Plenum den 12 dennes, kunnat inhämta, och lärer vara den allmänna förlägenheten i penningarörelsen, hvilken, ehuru en ej likgiltig nöd, dock ej får förblandas med verklig allmän nöd eller brist på födoämnen, hvilken, prisad vare Försynen, som skänkt oss goda år, aldeles icke kan komma i fråga, och om hvilken, den rapport till Hans Excellence StatsMinistern ifrån Malmö, hvilken vi nyligen läst i våra tidningar, meddelar en snillrik vederläggning.

En minskning och jämnare fördelning af våra tryckande pålagor, är väl det första som

faller i ögonen, då man erindrar sig varupri-
serne vid sista Riksdag, och varupri-
serne nu, hvilka för landtmän i synnerhet verka så oför-
delaktigt: men huru vinna en sådan minskning?
om ej genom betydliga indragningar i staten.
Huruvida dessa äro möjliga, vågar jag ej de-
terminatift bestämma. Utan att dertöre inlåta
mig i någon hufvudsaklig granskning, om de
indragningar, som möjligen kunde bidraga till
någon utlagomna betydliga minskning, hvilket
öfverstiger mitt bedömande, som sedan år
1800, sysselsatt med mitt lilla enskilda, aldrig
utan vid taxeringar deltagit i det allmänna,
vidare än hvad hvar och en politisk kannstö-
pare tillåter sig, vågar jag dock enfaldigt tro
att vår stående armée är större än den kunde
behövas, sedan Nationalbeväringen är på ett
så fördelaktigt sätt organiserad; att vår stora
flotta, som blott i anseende till construction,
torde förtjena detta namn, men som i alla fall
aldrig kan mäta sig med andra sjöstaters flot-
tor, är öfverflödig, då deremot en stor skär-
gårdssflotta till försvarande af våra vidlyftiga
kuster är högst nödvändig; och att den skara
af i synnerhet civila embetsmän, hvarmed lan-
det öfverflödar, äfven betydligt borde kunna
minskas, om för princip blir antagit, att hvar-
je embetsman använder sin hela arbetslörmåga
i sitt kall, utan att vilja kasta den af sig på
subalterner, hvilka såsom till en stor del u-
tan lön, väl ej betunga staten, men för att
kunna existera, dock så mycket mera nödgas
höja commissionairs-arlvodet för de individuer
hvilka ofta till sin olycka äro tvungne att til-

lita rättvisan vid våra högre och lägre embetsverk.

En underdånig hemställning till Kongl. Maj:t om indragning utaf guld och silfver på de fläste uniformer, hvilken grannlåt så litet tyckes quadrera med vår nationalfattigdom, skulle, om Kongl. Maj:t derå tacktes fästa nådig uppmärksamhet, kanske ej vara utan en hälsosam verkan på mindre lönte Subalterner och de lönlöse embetsmännens bättre utkomst och således i sin mån rejaillera på det allmänna.

Att närmare detaillera allt detta och mera bestämdt uppgöra möjligheten af hvad jag framställt, öfverlemnas i någon skickligare och i dessa ärender mera förfaren än jag.

Men den kännedom jag i min inskränkta krets med undersätlig och vördnadsfull känsla, kunnat inhämta om vår Nådiga Konungs landsfaderliga hjerta, hvaraf så talande bevis öfver hela Riket spordts, vågar jag tro, att vår Nådige Konung skulle gå sina trogna undersåtares önskningar till mötes, hvilka nedlagde för Thronen med sanningens oförställda språk, torde sällan, om ej vid ett Riksmöte, ditkomma.

Om vår Nådige Konung, som af de honom närmast omgifvande ministrar och embetsmän, aldrig får höra annat än en beskrifning af den lyckliga välmåga som öfver allt råder:

om Kongl. Maj:t under sina resor kring landet finner glädjen lysa i allas ansigten, (och hvilka bekymrets skrynklor skulle icke jämnas vid åsynen af en nådig, af en god Konung, som med så mycket skäl kallas landets far;) om säger jag, äreportar, hvilka i synnerhet borde resas i hvarje trogen undersåtes hjerta, och andra högtidligheter, ej utan kostnad anställda, skulle hos Kongl. Maj:t åstadkomma den tankan att den allmänna välmågan framkallade dessa offer, hvilka af folkets tillgifvenhet, utan afseende på dess belägenhet framkallas; så borde det vara dess ministrars och embetsmäns skyldighet att upplysa om det verkliga förhållandet. Kanske torde desse herrar och män ej vilja bedröfva Kongl. Maj:t med uppvisandet af den sanna taflan, hvilken ofta skulle framte nog stark skugga: men jag vågar tro att deras skyldighet att sanningsenligt framställa det rätta förhållandet, hälst deras embeten ålägga dem, ej blott en skyldig consideration att ej med mörka framställningar bedröfva Kongl. Maj:t utan äfven att vara undersåtarens tolkar, om den nöd som i allmänhet trycker dem och af Konungens embetsmän ej kan ignoreras. I stället ser man våra officiella tidningar öfverflöda med prunkande rapporter från de fleste af våra Landshöfdingar, med ståtliga beskrifningar från regeringen, om den allmänna välmågan, hvilka oftast motsägas af allmänna ställningen. Huru såg man icke 1819, då missväxt på hö och vårsäd nog allmänt, utom i Skåne, tryckte hela landet, i dessa tidningar beskrifvas den höga tillfredsställelse

Kongl. Maj:t under sin resa haft att se jorden öfverallt välsignad med härlig gröda af alla slag! och huru motsades icke detta af Kongl. Maj:ts egen landsfaderliga blick, som kort tid efter Dess hemkomst till hufvudstaden, utfärdade en Nädig Förordning om skjutslegans förhöjande! Och hvarföre? Jo, för den dyrhet och brist, som i anseende till den förr omnämnde missväxten, öfverallt ägde rum på foder och vårsäd.

Hvad vidare den nog allmänt rådande penningeförlägenheten angår, torde visst till en början orsaken behöfva sökas hos nationen sjelf, hvars smak för all slags luxe hälst med utländska vahrer, hvilka så tungt nedtrycka vår handelsvåg, i sednare åren så omåttligt tilltagit; och dernäst i felagtiga finansiella åtgärder, mera vållade af Riksens Höglofl. Ständer, än af Regeringen. Som sådan torde få anses den författning, som efter alla filial-Disconternes indragning och Bankens öfvertagande af Riks-Disconten, vidtogs. Låtom oss något härvid fästa vår uppmärksamhet, och examinera rätta förhållandet. Banken, hvilken så länge Riks-Disconten var i privates händer. Åt dem utlånte, kanske millioner emot 3 procent, hvarigenom de som hade penningar till den myckenhet att de kunde kallas Capitalister, hvilken epithet ej kan tillhöra den som med räntan af ett litet capital med knapphet närar sig och hvars olyckliga belägenhet genom myntets försämrande, vi allmänt känna. Desse Capitalister som hade tillfälle att slå under sig

alla Actier i Disconten, fingo nu äfven en gifven utväg, ej allenast att öka sin förmögenhet, utan att samla rikedomar på behöfvande medborgares bekostnad; och denna Bank deremot, kunde nu vid öfvertagande af Riks-Disconten ej nöja sig med mindre än nära $6\frac{1}{2}$ procent och straffränta på köpet då bristande omsättning, på dagen, ej ägde rum, äfvensom att låntagaren ej fick sig till godo beräkna den bevillningsprocent, som Bevillningsförordningen ej allenast tillåter utan föreskrifver, hvarigenom en liten sten blifvit lagd på den börda som nedtrycker hvarje låntagande, i synnerhet landtman, som således äfven får betala bevillning för den skuld han i Disconten häftar före, och för att än mera försvåra desse låner, som så betydligt borde medverka till penningarörelsen, vidtogo Riksens Ständer vid 1818 års Riksdag den författning att vid omsättningen hvarje halft år $\frac{1}{2}$ del eller 20 proc. af primitiva läne capitalet skulle inbetalas. Efter en sådan åtgärd, mine Herrar! i hvad belägenhet är isynnerhet jordbrukaren? Lätom oss ett ögonblick granska hans ställning. En jordbrukare har exempelvis en liten egendom som med någon skuld behäftad, dock är tillräckelig att utom räntan för skulden, med familie indragit lefva af. Denne jordbrukare blir händelsevis satt i förlägenhet för, jag vill antaga en liten summa af 2000 R:dr. I den ort der jag är boende, och jag har anledning förmoda att det ej är bättre på andra orter, finnes ej någon utväg att få låna denna summa, om ej af den class medborgare, som, kände under

namn af barmhertige bröder, bistå sin jämn-
christen och nästa mot 15, 20, ja efter berättelse ofta till 50 a 60 procent. Skrämd för denna höga ränta och lyckligtvis ännu ägande vänners förtroende som borga för honom, vänder han sig till Disconten och blir hulpen. Men huru länge? jo till nästa omsättning då skall han afbetala 400 R:dr utom prenumererad ränta på återstoden; och hvar skola dessa tagas? af egna tillgångar är det omöjligt; ty man kan ej vänta att med svält och nakenhet kunna spara hop denna summa till behofvets stund. Se då mine herrar! då nödgas denna landtman lemna sig till samma class af, jag vågar säga, blodsugande menniskor, den han $\frac{1}{2}$ är förut undvek, för att på kortare tid få låna de 2:ne gånger om året förfallande omsättningar; och följdén häraf blir; hvilken? jo den, att vid brisande betalning till den barmhertige brodern, han blir lagsökt, naturligtvis dömd, att under utmättnings- eller bysättnings-tvång, betala; och hvad har han således att välja? Jo, antingen att låta sin lösa egendom först, och om den ej är tillräcklig, den fasta sedan springa, eller förlora sin frihet. På detta sätt torde en stor del executiva försäljningar vållats och flere familjer blifvit bragta till tiggarestafven. Och vid dylika tillfällen, mine herrar! då framträder den rike som genom sitt inflytande bidragit till dess landsförderliga författningar, och slår under sig hans lilla egendom, för ofta mindre än halfva värdet.

En annan orsak torde kunna uppsökas i den nog ursägteliga hog eller nästan rage, att odla, hvartill man i allmänna hushållsskrifter så rundeligen blifvit uppmanad och de förr varande höga sadespriser föranledt, hvilka lofvade om ej en rik, dock en tillräcklig ersättning för möda och förlag. Denna väntade ersättning skulle förfela, då production genom ett så allmänt bemödande öfversteg hvad som uti ett mera folkfattigt land kunde förtäras. Följden häraf skulle blifva, nedsatte priser, bristande afsättning och öfverflödets förvandlande i bränvin, denna på moral och physique så menligt verkande vara, då den till öfverflöd nyttjas, och ändå blef öfverskott, emedan den ymniga potatoesplanteringen ökade bränvinsämnetstillgångar. Och männedenna olyckliga vara någonsin vunnit den burskap den hos oss äger, om ej dess tillverkande varit snart sagt det enda medlet att något när kunna göra rätt för sig. Hvad torde väl ock den betydligaste vinsten vara på den öfverflödiga bränvinstillverkningen? Jo en vunnen lättare afsättning och transport med den begärliga varan. Någon annan betydlig vinst, om debet och credit vid bränvinsbränningen noga uppgöras, om i räkningen förlaget noggrant upptages och tillfälliga afbränningarej uteslutas, torde knappast äga rum, då naturligtvis en öfverflödig tillgång nödvändigt verkar nedsatt pris, som till någon del ofta händt redan, och med klok beräkning framdeles än ytterligare skall uppstå, i den mån detta yrke, såsom det hittills enda afsättningsgifvande, skall än me-

ra utvidgas. Den olyckliga inflytelse denna vara har på arbetslönernas stegring, hvarigenom i synnerhet landtmannens förlägenhet ej obetydligt ökas, utan att den arbetande, ehuru med en efter varupriserna nog hög dagspenning, har deraf den förmån man borde vänta, emedan den större förtjensten alltid nästan åtgår till bränvin, måtte vara allmänt känd.

Till odlingens befrämjande och lättande har Riksens Höglof. Ständer beviljat odlingslån i Banken mot låg ränta, N. B. då odlingen företages på oländig mark: Men då det vilkoret dervid blifvit bifogadt, att efter 3 års förlopp, årligen inbetala 10 procent af capitalet så frågar jag hvar och en förfaren hushållare, hvilken odling kan på sådan mark som är föreskrifven, efter 3:ne års förlopp förse dess ägare med så stor afkastning, att den utsatte afbetalningen, utan tillskott af egna särskilda tillgångar kan bestridas, och om ej således ändamålet är förfeladt; hvilket bäst bevises deraf, att utaf de till odlingslån gjorde anslag, en betydlig del är obegagnad, hvilket under en herrskande penning snöd, knappast borde förväntas.

En tillgång för landtman, att på ett ägande quantum säd, deponeradt i närmaste Magazin mot någon billig afgift, eller att på en sedel af en köpare till dess säd, på 3, 4 à 6 månaders credit, ty utan den, lærer föga afsättning äga rum, och på denna sedel försedd med behörig borgen och säkerhet, antingen få låna i

Banken i likhet med Bruksägare mot lindrig ränta, eller i Disconten i händelse räntan der blir nedsatt, hvilket bör kunna förmodas, kunde till någon del afhjelpa förlägenheten för större egendomsägare. För den del af allmogeen som ej kunna hafva större poster att på ofvannämnde sätt använda, borde kanske Magazinsinrättningen vara en resource i goda år, då priserne i följe deraf äro låga, emedan i svåra år afsättning ej gerna saknas, då Magazinsinrättningen ej eller behöfde inlåta sig i någon upphandling, utan tvärtom då hålla de behöfvande den i goda åren uppköpte spannemål tillhanda, för ett efter de allmänna prisen lämpadt, men modereradt pris. Med en sådan klokare hushållning vid Magazinerna skulle kanske ej förluster uppstå, hvilka nu beklagligen ägt rum.

Af en mera sakkunnig än jag, torde flera utvägar kunna uppgifvas till afhjelpande af den förlägenhet, som besynnerligt nog, inom detta stånd blifvit satt i fråga, huruvida den existerar eller ej.

Saken talar ty värr nog tydligt för sig sjelf och torde således ej af ett särskildt Utskott, ehuru gagneligt detta verkligen kan vara, närmare kunna utredas, än hvad allmänt är känt.

Skulle väl den tryckande penningeförlägenheten behöfva något starkare bevis, än att
belänte

belänte egendomar ej vid auctioner kunnat försäljas till Bankens i egendomen ägande fordran. Detta bevisar efter min tanka, att den mindre bemedlade i brist af tillgång på penningar, ej kan, och Capitalisten i afvaktan af än bättre tider och än facilare priser, ej vill inlåta sig i någon handel.

Den åtgärd som i låneväg blifvit vidtagen att låta låntagare förskottvis utbetala bevillningen för det låntagne capitalet och den vid räntans liqviderande sig till godo beräkna, var så väl uttänkt af Capitalisten, att handerigenom undandrog sig all betalning till Staten för sina capitaler, hvarmed den betryckte låntagaren sålledes betungades. I den trackt af Östergöthland som jag bor, känner jag ej mera än tvenne, båda af vårt stånd, och den ena numedlem af vårt Riddarhus, hvars noggranna iagttagande af Bevillningsförordningens föreskrift, alltid på det strängaste och aktningstvårdaste sätt observeras; och frugtansvärdt äro de på andra orter lika tuonsådde. Må därför efter min tanka alla sådane liqvider upphöra långifvare och låntagare emellan och hvar betala för sig. Det svaras kanske att då kommer man ej åt capitalisten med sin ej synbara förmögenhet. Jag tror dock att det vore möjligt, så vida han ej låter sina capitaler ligga ofrugtbara i bureauen, och då bör han slippa att betala. Blir tillgång på allmänna låneutvägar mot nedsatt ränta; så torde speculationerna på andras obestånd ej blifva så

Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. i Band. 40

lönande, och möjligtvis capitalisten föranlätas; om ej att låna på billigare vilkor än hittills, åtminstone i handel eller manufacturier af alla slag göra sina capitaler fruktbärande och i detta fall blir Statens vinst gifven och rörelsen mera liflig än hittills.

Jag vågar ock yttra en önskan till öfverflödets hämmande, ej en förbjuden införsel, som alltid har lurendrägerier i följe med sig, utan ett förbud att förbruka allt hvad nu förut till införsel varit förbjudit, hvaremot fri införsel kunde kanske lemnas på allt ting, emot en mer eller mindre hög tull efter varans umbärlighet, och strängt straff, som utan nåd och barmhertighet öfvergick tullförsnillaren och den tullbetjent som beträddes att genom efterlåtenhet på hvad sätt som hälst hafva till tullförsnillning medverkat.

En fullkomlig näringsfrihet, lossad från allt skråtvång, är ock en sak, bidragande till mera lättad lefnadsförtjenst, hvarföre jag i allt hvad det vidkommer, förenar mig med de Herrar som derom redan väckt motioner.

Detta mitt vördsamma anförande, hvilket med åsigter i olika ämnen likväl hafva samma syftning torde få åtfölja, de i desse afseenden, förr inlemnade memorialer och yttranden, till Stats- och OeconomieUtskotten.

N:o 20.

Grefve Gyllenborg, Johan Henning:

Vid sista Riksdag har jag på då anförde grunder, tillstyrkt det Konungens Befallningshafvande borde föreskrifvas, att med undantag af sådane kungörelser, som angå tillkännagifvande af auktioner, efterlysningar efter förrymde personer m. m. till JustitiæCanzleren och JustitiæOmbudsmannen hvarje månad insända ett exemplar af alla öfrige utgående kungörelser som röra allmänna och enskildes rättigheter och skyldigheter, i ändamål, att de samma måge af JustitiæCanzleren och JustitiæOmbudsmannen granskas. Deröfver hafva i LagUtskottet delade meningar uppstått, som föranledt till framställning af tvenne alternativer i Betänkandet af den 14 Maji 1818, det ena till bifall, det andra till afslag, af min motion, hvilken sedermera genom RiksStändens pluralitet, blef afslaget, men, som jag nu, i afseende på frågans betydlighet och de af LagUtskottet sista Riksdag anförde skäl, anser mig icke sakna anledning, att Riksens Ständers pröfning åter underställa, med förklarande, att denna motion icke är föranledd af någon serskild händelse, eller erindran vid någon af Konungens Befallningshafvandes åtgärder, hvilkas lagenliga behandling af ärenden, jag visserligen icke betviflar, utan blott af den allmänna nytta mig synes kunna blifva en följd af bifall, till förslaget. Olika begrepp kunde ju hos de befallande och lydande upp-

stå om författningars tillämpning, om rättigheter och skyldigheter, i afseende på för Länens innevånare föreskrifne sammankomster; Förslag till utgifter; vitens åläggande, och i andre economiske ämnen, som kunde förekomma; och det vore väl i tillbörlig ordning, att hemmansbrukaren ägde en trygghet, att en högre Embetsmyndighet vore i tillfälle att, med pröfningsrätt, derom taga kännedom, utan att den enskilte nödvändigt vore förpligtad att öfver behörigheten af åtgärden, framställa tvekan eller klagan. Då jag nu föreslår att de kungörelser och äfven allmänna föreskrifter, som till Länens innevånarnes åtlydnad ifrån Konungens Befallningshafvande utgå, böra hvarje månad till JustitiæCanzleren och JustitiæOmbudsmannen öfverlemnas, får jag i sammanhang dermed yrka, att alla föreskrifter som till åtlydnad ifrån kronobetjeningen utgå, böra vara af Landshöfdingen gillade och äfven under dess ansvar emanera till förekommande af befallningar stundom af Länsmän, som likväl måste åtlydas, af den beskaffenhet, att de troligen icke skulle hafva blifvit gillade af deras förmän, såsom väglagnings-anstalter under brådaste skördetiden, föreskrifter för hemmansbrukare att för obestämd tid icke begagna sine hästar till resor, i förmodan af Kungs- eller Kronoskjutsningar, med flere sådane händelser, der den mindre kronobetjeningen, ansvarslöst utsträcker sine föreskrifter längre, än Konungens Befallningshafvande skulle hafva dem tillåtit. Det synes mig äfven att i sammanhang dermed och till beredande af ord-

ning, det borde stadgas, att alla kungörelser och föreskrifter, till åttlydnad för Länens innevånare, borde ordentligen förvaras i kyrkorne, till en controll öfver LänsStyrelsens och kronobetjeningens påbud och föreskrifter; då det icke kunde tillåtas hvad, som nu intråffar i en ort, der jag om förhållandet äger kännedom att kronobetjeningen återtager kungörelser, efter erhållen vederbörlig påskrift, om skedd uppläsning, hvarigenom man kommer att sakna utväg att känna hvad som föreskrifvit blifvit, men som likväl måste åttlydas, vid påföljd af ansvar för åsidosättande deraf.

Jag anhåller vördsammeligen att detta anförande må till LagUtskottet remitteras.

N:o 21.

Herr *Liljestråle, Gustaf*:

Det sker aldrig utan farhåga och någon timidité, som man första gången vågar tala i detta rum. Här finnas, och här äro samlade män af stora insigter, verklig kännedom af fäderneslandets behof och brister, stor erfarenhet och varmaste nit för allmänt väl. Jag behöfver således mine Herrar, Edert milda omdöme, jag lofvar icke ett prydligt tal, jag lofvar blott att tala sanningens språk, efter min öfvertygelse.

Det är ingen af eder mine Herrar obekant, uti hvad förlägenhet de flesta individuer sig befinna, i anseende till den allmänna penningenöd man förmärkt och dageligen förmärker. Genom några källors uttorkande till bibehållande af enskilda crediten, genom stagnation i rörelse och handel, genom svårigheten att till och med för billigaste pris, få afättning å nödvändighetsvaror, hafva tusendets familjer blifvit olyckliga. Vi hafva sett fordom blomstrande hus falla. Med oro och deltagande hafva vi sett redlige män sjelfve bedragne i sina rättvisaste förboppningar, ej mera kunna uppfylla sina förbindelser, utan vara utan tvungne att för ett underpris sälja, eller afstå både ärfd och förvärfd egendom. Nöden torde till och med vara allmännare hos vårt hedersvärda BondeStånd, än man nog kan beklaga; hvem kan utan att rysa, se uti våra tidningar, att hemmansdelar, i synnerhet i en del provincer, för en ringa fordran gå under auctionsklubban, och att 30 eller 40 sådane executiva behandlingar nämnas uti ett enda dagblad. Det är hög tid att härvid fästa sin uppmärksamhet. Jag vet nog att många bördor, hvarken böra eller kunna borttagas, men flere kunna lättas.

Jag tycker man bör ej misströsta om hjälpmedel. Uppå Sveriges Thron sitter en Herre af de största egenskaper, och vi sakna Gudi-lof! icke ibland oss, ej inom dessa murar sådane män, som både kunna upplysa och råd

gifva; måtte allenast deras ord höras och deras råd då de goda äro, följas!!

Jag vill nu rakt öfvergå till det ämne, hvaröfver jag egentligen vågar tala.

Enligt BevillningsFörordningens 2:dra Artikel, är en fastighets afgift ålagd all egendom, vare sig lands. eller stads, å två Riksdaler Banco för hvarje tusende af det förmodade egendomsvärdet. Sista köpet skulle, enligt samma förordning alltid ligga till grund för denna beskattning, och hvad som ännu var obilligare, andra egendomars och hemmansskatter, höjdes äfven i likhet med de förstnämnde eller sist köpte egendomars. Vid den tiden BevillningsFörordningen utgafs och fastställdes, hade landet tillräckligt af penningar. Flere Disconter funnos till. Capitalister voro ock då benägnare, att på längre eller kortare tid assistera med lån, eller funno de skäl att sjelfve köpa egendomar. Men 2:ne Disconter upphörde att utlåna penningar. De gäldbundne måste till dem ändå inbetala sine skulder, och hvilken blef följdén? Jo, egendomar föllo i värde. Många hafva blifvit tvungne att till en del frivilligt, eller snarare af nöd sälja dem och till hvad pris? För halfva värdet och ganska ofta derunder. Uti ett så allmänt betryck för innehafvare af fast egendom, och då bristen på tillgångar är så stor, är det väl största skäl att tänka på bördornas lindring der lindring *skäligen* äger rum. Jag föreslår derföre och tror mig föreslå med högsta billighet, att Fa-

flighetsafgiften, enligt 2:dra Artikeln af Kongl. BevillningsFörordningen, jemte fyllnadsafgiften enligt 4:de Artikeln, grundad på den förenämnde, måtte såsom nu mera aldeles för hög, ej lämpelig till verklig penningetillgång, eller allmännare conjuncturen, till hälften nedsättas. Det vill säga, blott En Riksdaler för hvarje tusende af fastighetsvärdet; och fyllnadsafgiften i proportion af hufvudartikeln. Det tillhör icke mig, det tillhör eder, mine Herrar, att anvisa den väg, som med detta memorial bör tagas, antingen det förtjenar eller bör communiceras med de öfrige respective MedStånden eller till Bevillnings-Utskottet directe hänvisas.

Bilagor

till PleniProtocollet för d. 24 Februarii,
föremiddagen.

N:o 1.

Herr *Hammar skjöld, Lorenzo*:

Bland de flere förbindelser till tacksamhet, i hvilka Svenska Folket står till sin Konung och sin Regering, är den en af de största, som vi måste hysa mot den verksamma

omtanken för det uppväxande slägtets utbildning. Redan som KronPrins grundlade Hans Maj:it den Comité, hvars fulländade arbete Han, på gjord anmälan såsom lagkrönt Konung gillat och stadfästas. Naturen af en skolordning är sådan, att den af verkställande magten hvarken kan utarbetas eller granskas. Detta värf måste anförtros till utförande åt andra personer, hvilka ensamt må uppbära nesan, om det icke svarar mot samtidens fordringar; men innerlig varm tacksamhet tillhör dock alltid Konung och Regering, för den intention som legat till grund för arbetets påbjudande. Ändamålet med ett sådant arbete är icke mindre än kommande slägters danande till duglighet, än bildandet af det käraste vi äga, bildandet af våra barn till föremål för vår hugnad och tillfredsställelse. Ett efterfrågande huruvida den med år 1820 till allmän efterlefnad påbudna Skolordningen svarar mot detta ändamål, torde således icke vara ovärdigt Riksens Ständers uppmärksamhet.

En fullständig detaljerad kritik af Skolordningen, hvilken, utgående ifrån dess noga pröfvade princip, enligt denna noggrant afvägde alla dess särskildta stadganden — en sådan kritik kan icke vara på sin plats i en motion, väckt inför ett RiksStånd. Allt hvad här passar är anförandet af några anledningar för vederbörligt Utskott, att mera djupt gående mäta halten af det hela, och meddela Riksens Ständer resultaten af denna pröfning till vidare åtgärd.

Hvad först synes mig anmärkningsvärdt vid denna SkolOrdning är, att den icke äger den, att jag så må säga — öppenhet, som en lag tillhör. Den består af två delar: först sjelfva den egentliga, och genom Konungens underskrift sanctionerade SkolOrdningen; sedermera anvisningar och råd till Lärare om sättet att verkställa hvad Kongl. Maj:t i Nåder uti Skolordningen anbefallt, också utfärdade *cum gratia et privilegio sacræ regię Majestatis* och sjelfva lagen ovilkorligt åtföljande såsom hörande till en corpus. Då dessa anvisningar och råd innehålla förklaringar, utvidgningar eller restrictioner af sjelfva lagens ofta temligen obestämda och mångtydiga stadganden, skulle det kanske icke varit ur vägen, att de blifvit använda på sina vederbörliga rum, men bortlemnade vid SkolOrdningens ända. Nu skulle mången kanske i denna inrättning af Verket vilja se en syftning till möjlighet af de *reservationes mentales*, hvilka gifvit Loijolas lärjungar ett så tvåtydigt ryckte. Om någon ville anmärka ett yrkande till sin rätta mening fattligt först genom jemförelse mellan sjelfva lagen och anvisningarne, är ju nemligen tillfälle lemnadt och kanske redan begagnadt, att skydda sig med erindran att detta yrkande blott finnes i anvisningarne. Då dessa anvisningar åter utgöra en del af sjelfva lagen, måste dock likväl den vara att ursägta, som tror att med deras meddelande vore någon mening och denna mening bör man väl likligast tro vara den, att de skola lydast och följas.

Af en SkolOrdning upprättad efter frihetens återvinnande och betryggande, skulle man kanske med skäl vänta, att den vore utarbetad i constitutionens anda för den, från de yngre åren beredande den blifvande mannens tillgifvenhet och danande dess fallenheter att motsvara de constitutionella stiftelserna. Jag lemna till Höglöfl. Ståndet att dömma, om dessa fordringar äro uppfyllda i en lag, der det bland annat stadgas (1 Sect. Cap. 5 §. 4): att ingen må i offentlig skola antagas, som icke för dess Rector kan styrka, att han genom egna tillgångar eller andras understöd kan uppehålla sig vid läroverket. Således, då enligt constitutionen, alla Svenske medborgare äro jemlike inför lagen och vid användandet till Statens tjänst, fastställer SkolOrdningen ett förmögenhetens utslutande företräde, vid inhämtandet af erforderlig skicklighet för detta ändamål. Vidare, der det stadgas (1 Sect. Cap. 7 §. 6): att efter någon viss tid den gosse skall ovilkorligen från läroverket varda skild, som för bristande naturgåfvor ej kan uppnå de för uppflyttning påbudne insigter. Hvem det är som skall verkställa detta afskiljande, eller detta bestämmande af naturgåfvornas brist, om det är Classens Lärare, Läroverkets Rector eller dess så kallade Inspector proximus stadgas icke i lagen. Man kan då temligen säkert förutse hvem det skall vara som tillegnar sig denna rättighet, att gifva patent på snillrikhet eller dumhet. Från alla de anmärkningar, som detta förhållande måste föranleda, vill jag afhålla mig och blott

erindra derom, att i fall denna lag vid förra seklets början varit gifven, Sverige åtminstone gått miste om den beundrade lärdomsidkare som aldravidsträcktast utbredd fäderneslandets litterära ära.

Slutligen torde äfven den SkolOrdning icke kunna anses vara uttänkt i constitutionell anda, som långt ifrån att befordra kännedomen af modersmålet och färdigheten att på detsamma yttra sig redigt, ledigt och behagligt: en färdighet, som i hvarje land med representatif författning, måste vara af yttersta vikt att förvärfva, ingenting vidgjort att förbereda en sådan skicklighet. För att förebygga allt sophistiskt vederläggande, måste jag dock här erindra, om de båda Classer af elementära läroverk SkolOrdningen angifver. Den förra Classen kallas (1 Sect. Cap. 1. §. 1) Apologist. Skolor, och de skola, heter det, åsyfta beredande till allmän medborgerlig bildning; den sednare eller LärdomsSkolor åter, beredandet till den högre vettenskapsodlingen, liksom den uteslöt allmän medborgerlig bildning. Jag vill ej här tala om det skefva, det förderfliga i en sådan uppdragen gränslinia mellan medborgerlig och lärd bildning, som skall sätta dem i opposition med hvarandra, till ömsesidig skada, utan här blott fästa uppmärksamheten derpå, att då i Skolorna af förra classen, öfning i Svenska språkets rättskrifning (1 Sect. Cap. 2 §. 1) är påbjuden ja befalld till och med att drifvas ända till färdighet att sammansätta afhandlingar (1 Sect. Cap. 6. §. 3), hvilket nä-

stan tyckes vara öfverflödigt i dessa egentligen blott för Näringsidkare bestämda läroanstalter, är denna öfning alldeles utesluten ifrån de lärda Skolorna, deremot studium af modersmålet anbefallt blott såsom ett underordnad bihang vid det af latinska Grammatican, ja, bemödandet att inga i Svenska språkets egentliga grammatik och egenheter, rent af förklaradt ändamålslost (Anvisn. och Råd 2). Deremot förklaras latinska språkets studium för hufvudföremålet vid all Skol-undervisning och derföre påbjudes att all vid Skolor och Gymnasier använd tal-öfning endast skall ske på latin; derföre skola läroböckerna i vissa vetenskaper vara på latin och derföre skall till och med den nybörjande gossen nödsakas att explicera Grekiska på latin, på det, att som orden lyda, öfningen uti latinska språket icke måtte lida. Det tyckes dock vara påtagligt, att under det man är sysselsatt med studium af Grekiska är man det för Grekiakans skull, icke för Latinens. Och likså påtagligt är det, att genom denna method lärjungen icke blott skall hämmas i sina framsteg utan äfven förlora all lust till studium af grekiskan, ett språk hvars litteratur inom sig hyser de erkänt yppersta mönster för hög skönhet, djupsinnighet och tankestyrka. Och detta motverkande af en närmare bekantskap med den rent frihetssinne öfverallt uppenbarande grekiska litteraturen torde just vara åsyftningen. Man kan lätteligen åtminstone förledas att tro det, då man erindrar sig, att enligt den Napoleonska Skol-Ordningen för det Franska Kejsaredömet var

studium af grekiskan vid de fläste läroverken förbudet. Deremot lades också enligt denna Franske SkolOrdningen, det unga sinnet i den stela kallt beräknade latinska grammatikans fjjettrar, mindre dock för att förvärfva nyc-keln till bekantskap med denna litteratur, hvil-ken, med undantag af de fyra stora aldrig nog beundrade Romerska historieskrifvarne, har så föga originel skönhet att framvisa och i den högre scientifika facchen aldeles intet utan fast mer för att med öfvermåttet af dessa idkeli-gen sagda och omsagde phraser och locutio-ner, bortnöta all sjelfständighet i tanke och lynne. Vi hafva ju också, mine Herrar, in-om vårt eget land nyligen nog sett huru föga dessa i ciceronska talesätt till och med dröm-mande så kallade lärde, känt sin tid och vet-tenskapernas framsteg, ja till och med huru uppåt väggarne bakvändt de yttrat sig, så snart de skulle uttrycka sig på Svenska. Med så-
dana classiska phrasdockor äro våra dagar fö-
ga betjente.

Deremot öppnar denna SkolOrdning intet tillfälle att vid elementarläroverken inhämta någon slags underrättelse om fäderneslandets allmänna författning och constitution, hvilken dock redan från de spädaste åren så lätt för den blifvande mannen kunde göras fattlig, in-teressant och kär. Det är väl sannt att i apo-logistskolornas öfversta class, påbjudes det, att jemte fäderneslandets historia skall äfven läras hufvudbegreppen af fäderneslandets Stats-kunskap, förmodeligen efter den anvisning som

åtföljer Währlins Svenska Historia. Men äfven föreskriften om denna jämmerligen torftiga handledning i kännedomen af fosterbygdens statistiska vilkor, saknas så väl för TrivialSkolor som Gymnasier, och den deraf bristande väckelse af national-sinnet, ersättes väl icke genom det något spectaculösa påbud, att undervisning för skolgossarne skall meddelas i nordiska Mythologien efter Nyerups Edda, (1 Sect. Cap. 3. § 3). Deremot skall till och med den till universitetet afgående gymnasisten af allmänna historien ej känna mera än gamla tidens historia, men af medeltidens och nyare tidens historia blott hufvudepokerna (1 Sect. Cap. 6 §. 4) emedan, som Uppfostrings-Committéens skarpsinnighet uttryckt sig, "berättelsen om medeltidens villor samt sednare tidens invecklade Cabinetthistoria ej förr än vid en till mogenhet närmare ålder kunna redigt uppfattas. I grundlighet kan ett sådant stadgande visserligen endast anses jemförbart med det, att vid gymnasium skall föredragas "ett slags philosophia definitiva, som gifver begrepp om äldre och nyare tidens i filosofien brukade terminologi, "liksom det vore möjligt att förvärfva redigt och klart begrepp om filosofiens termer utan ett fullständigt studium af vetenskapens hela djup.

Med afseende på ämnets vikt, måste jag för fullständighetens skull utbedja mig lof att ännu trötta Ridderskapets och Adels uppmärksamhet med några strödda anmärkningar. Så till prof på den visa noggranhet, med hvil-

ken lärjungarnes färdigheter blifvit afmätta; må nämnas, huru af den gosse, för hvars flyttning till högre class kännedom af Euclides första bok och färdighet att öfversätta Fransysk och Tysk prosa angifves såsom ovilkorligt, bestämmer tillika fordran, att han derjemte må kunna tydligt läsa skrifven handstil (1 Sect. Cap. 6 §. 2.) I afseende på disciplinen förunnas så väl Lärare som Rector att använda antingen lindrigare eller strängare aga, men utan uppgift af hvori denna aga egentligen skall bestå, ännu mindre de gradationer som tillkännagifva hvad under benämningen lindrigare eller strängare skall förstås. Vidare påbjudes att om flere skolepiltar sammanrota sig att visa vanvördnad mot sina lärare, skola de straffas enligt allmän lag (1 Sect. Cap. 10 §. 5.) Då naturligtvis till ett sådant brott, intet annat lagrum än det om myteri kan vara tillämpligt, måste man ju medgifva, att det där stadgade straff är förträffligen användbart i afseende på gossar af 10 a 12 års ålder. Ändligen torde det icke böra undgå Riksens Ständers uppmärksamhet, huru Comitéen yrkat att en Skol-revision må nedsättas huru denna revision må föras med en Secreterare och huru Hans Kongl. Majt må åt honom, förmodligen af statens medel en lön anslå (5 Sect. Cap. 2 §. 7), som må med annan innehafvande lön kunna förenas. Huruvida denna åtgärd är förenlig med Riksens Ständers fattade beslut om de på stat lönade embetsmännens förminskning

ning, öfverlemnar jag åt någon annan att bedöma.

För att fullända taflan, utbeder jag mig tillstånd att slutligen anföra några ord om historien af ifrågavarande skolordnings uppkomst. Den är utarbetad af en Comité, tillsatt med anledning af ett utaf CanzliRådet Silfverstoipe ingifvit underdånigt Betänkande, om hvars värde längesedan hela Sverige hunnit att bli ense.

I andra länder anförtros gemenligen uppgörandet af dylika arbeten åt tidens djupsinnigaste filosofer. Jag hyser varm respect för de skarpa tänkare, som lagt verksam hand vid utarbetandet af denna skolordning. Annorstädes börjar man vanligen med att bestämma sig ett mål ditåt man vill, att fastställa en princip efter hvilken man har att gå; våre skolarcher företogo sig först att reglera skolstatens allöning och visade åtminstone dermed att de icke voro svärmande idealister. Derefte uppsattes skollagen i project och utgafs i tryck till allmän granskning. Högvördige PrästeStåndets Pastoral-Utskott vid sista Riksdag tog den också till skärskådande. Jag vet ej, om på Utskottets anmärkningar mycket afseende gjordes. Vid slutliga redactionen, på de anmärkningar, hvilka i allmänt tryck blifvit anförda, faun Comitéen deremot för godt att göra löga afseende; så skrefs förordningen ut såsom färdig, förelades regeringen till sanction

och påböds till allmänt antagande, förr än det å vissa aflägsnare orter var physiskt möjligt. År 1807 utkom också en skolordning, men blott att antagas under vissa år på försök; denna att antagas genast, och om lyckan så fogar det, att räcka evinnerliga. Den förra lagen utgafs dock under en despotisk tid, då allmänheten icke ogeneradt fick yttra hvad den tänkte, emedan en enda pretenderade rättigheten att ensamt tänka för alla. Den sednare lagen deremot har framkommit under en tid af constitutionsmässig frihet; då yttrandet är hvar medborgares, och begagnandet af denna rätt, nationalrepresentanters skyldighet. Jag uppmanar derföre Riksens Ständer, att genom sitt O-conomie- och Besvärs-Utskott låta undersöka denna skolordning och om den befinnes föga eller intet svarande mot sitt ändamål, då med en underdånig petition ingå till Konungen om en ny redaction, nemligen, till den Konung och den regering, som ej blott i Riksdagsberättelsen försäkrat, att allmänna uppfostringen är en af dess ömmaste omsorger, utan som äfven med verksamma åtgärder bevisat det, då den framkallat närvarande skolordning. Regeringen kunde icke pröfva ett så beskaffadt verk; den borde hafva rätt att förlita sig på de män, åt hvilka verkets utförande blifvit uppdraget. Riksens Ständer och den upplysta allmänheten tillkommer det att pröfva om de uppfyllt detta höga förtroende.

N:o 20.

Herr Tigerköld, Carl Wickman:

Sedan de oberäkneliga fördelarne af det så kallade Wexel-undervisnings-sättet äfven i vårt fädernesland börja allt mer och mer inses, torde den önskan vara billig att dessa fördelar genom undervisnings-sättets allmänna och hastigare spridande måtte ännu mera utsträckas. Dess obetydliga kostnader och isynnerhet förmonen af ett vida större antal lärlingars både bättre och hastigare undervisning än som med det hittills följda lärosättet varit förenlig, gör det framförallt användbart i alla så kallade sockensskolor och undervisningsanstalter för allmogen. Eburu jag visserligen känner, att genom enskilda upplyste possessionaters sammanskott en eller annan växel-undervisnings skola på landet bildats sig; har jag dock anledning till tvifla, att methoden vid de redan existerande sockensskolorne blifvit införd, som likväl är så väsendtligt. O saken dertill borde förnämligast vara saknad af de tillgångar som fordras för localens infredning, tabellers och läroböckers anskaffande. Ett enskilt sällskap af upplysningens vänner har här i hufvudstaden bildat sig, som af egna tillskott på det berömligaste sätt fortfar att befordra växelundervisningens framsteg. Det är redan nu tillräckelig åra för den enskilda patriotismen i vårt land, att hafva ej allenast insett, men till en så oväntad grad förallmänligadt de tvenne största tidehvarfvets befodringsmedel för

mensklighetens väl, af växel-undervisningen och sparbankarne. Nu då profvet redan är afgjort, då bådas fördelar redan ligga för öppen dag, då fråga blott är att så hastigt som möjligt låta nationen komma i åtnjutande deraf. då uppoffringarne för detta ändamål öfverstiga den enskilda förmågan, nu är det som vi böra komma dem till hjälp. Vi kunna ej underlåta det, utan att inför hela Europa blottställa vårt anseende som upplyst nation, utan att göra oss skyldige till den förebråelsen, att med mindre värma omfatta föremål af allmänt välgörande inflytande. I detta afseende vågar jag härmed föreslå, att Riksens Ständer måtte anslå en årlig summa till ofvannämnde ändamål. Då utgifterne ej kunna blifva betydliga, anhåller jag att sällskapet för växel-undervisningen måtte få rättighet, att efter behörigen godkände verificationer, få sina kostnader sig ersätta; och i annat fall att en rund summa, hvars belopp det tillhör Riksens Ständers ädelmod att bestämma, måtte anslås, likväl med det uttryckliga vilkor att förnämligast användas till växel-undervisningens befrämjande på landsbygden. Jag anhåller vördsamt att denna min motion må de öfrige respective Stånden communiceras och till behörigt Utskott blifva remitteradt.

N:o 3.

Herr *Tigerköld*, *Carl Wickman*:

Man gör väl i att vara betänksam när

fråga förekommer om införandet af nya inrättningar eller förändringar af gamla. Likväl gifves fall, då man kan drifva denna betänksamhet alltför långt, och ett dylikt inträffar tvifvelsutan när man dröjer att införa inrättningar, hvilka redan länge i andra länder af lika beskaffenhet bevisat sin nytta och sin förträfflighet. En sådan inrättning är de i Danmark och vårt brödrarike Norrige införda *Förliknings-Domstolarna*. En nu mera afliden Ledamot af detta Stånd, Häradshöfdingen Lejonstolpe, föreslog redan vid 1800 och 1809 årens Riksdagar dessa välgörande anstalter. Man har ofta hört klagas, att vi alltför lätt lyssna till och äfven antaga nya projecter. Ett bevis af motsatsen synes det mig vara, att ett så afgjort godt och nyttigt som detta, ännu icke, efter 23 års betänketid, kommit i fråga till verkställighet.

Eller skulle det tilläfsventyrs vara just därför att den nytta är så bevisad, att det ej, som ett aldeles oförsökt, kan blottställa fäderneslandet för att förlora något på försöket, att det, med ett ord, ej har egenskapen af ett vågspel eller därför att det blott är en tillämpning af en utländsk inrättning? Ehuru vi visserligen äga en likaså arbetsam, kunnig och vältänkande Domareclass, som något annat land i Europa, höre vi likväl beständige klagomål öfver lagskipningens långsamma gång. Man har bevisat, att ofta tre hela år behöfvas för att få ett vanligt civilt mål, endast i de tre första instancerna afgjort. Då man efter-

sinnar huru många händelser, som på denna tid kunna inträffa och förändra rättsökandes borgerliga förhållanden, ja förändra dem till den grad, att det för dem kan blifva en lika stor lycka att efter det tredje året förlora en rättegång, som att vinna den under det första, måste man vissetligen beklaga en sådan långsamhet. Tager man vidare i betragtande, att, i anseende till doms olarnes öfverhopade göromål, de för mindre brott tilltalade personer måste i väntan på laga ransakning, längre tid än annars behöfdes hållas i häkte; besinnar man Statens directa förlust genom den sålunda ökade underhållskostnaden och dess indirecta genom arbetsföra arresterade personers översamhet; öfverväger man framför allt den moraliska förlust Staten måste lida derigenom att flere vanartige under en längre tid lemnas tillhopa att smitta hvarandra med elaka böjelser och stärka hvarandra i framhårdandet deri; eftersinnar man dessutom, att genom denna längre arrest, den brottslige verkligen straffas dubbelt, en orättvisa som han ej kan undgå att djupt känna och som i samma mån måste försätta honom i en fiendtlig sinnessämning emot staten; besinnar man allt detta, så måste man vara utan deltagande för mensklighetens och fäderneslandets väl, om man icke härutinnan skulle önska en förändring. Konungen har visserligen sökt, så långt möjligt varit, att afhjelpa det öfverklagade onda. Löner och arvoden hafva blifvit anslagne till förstärkande af Hof-Rätternes ledamöter och en ny inrättad i Christianstad. Men det onda

har djupare rötter. Jag vill ej beskylla nationen för trätgirighet; men jag tror att den lägre classen, i saknad af rigtiga begrepp om hvad som är *förnärmande*, drifver hvad Holberg kallar *honette ambition* alltför långt; att en mängd smärre sakdrifvare, bosatte öfverallt i Provincerne och Städerna, begagna denna dess DonRanudiska existimations-ömtålighet, för att tillställa rätttegångar och reconventions frågor, såsom en rik källa till egen vinst. När man ser sylönen för ett par byxor och det o-skadliga slaget af en snöboll vara föremål för processer och dragas genom alla instantierna under Konungens Egen höga pröfning, så kan man ej tvifla, att ju förhållandet måste vara sådant. I så beskaffade omständigheter, skulle domstolarnes förökande tjena till ingen ting. De skulle blott mångdubbla processerna, liksom för några år sedan de ökade lån-inrättningarne, ökade de antalet af de skuldsatte; en förmodan som jag ej tror skall vederläggas af den nya Hof.Rättens erfarenhet. Men om också domstolarnas antal och personal ännu mera ökades och lagskipningen derigenom erhöle en lifligare fart, hvad vore derpå vunnit, så länge målen i alla fall ej kunde med samma skyndsamhet afgöras i Högsta Domstolen eller hos Kongl. Maj:t? Och huru vore detta möjligt utan en total förändring både af dess inrättning och dess bestämmelse? Det enda verksamma medel emot alla dessa olägenheter, är *Förliknings-Domstolar*. Det skall lemna de vanliga domstolarne tid att med skyndsamhet afgöra de viktigare målen, det skall

uppväcka en ädlare ärelystnad, än den att vinna processer, nemligen den att förekomma sådana, det skall återföra fördragsambet och försönlighet medborgare emellan, det skall uppmuntra de välsinnade att genom sann medborglig dygd bereda sig det anseende och det inflytande, som Freds-domare-kallet fordrar; det skall trygga välståndet ibland den samhällsclass, der det tryggadt, fostrar lugn och förnösamhet, men skakadt, brott och förderf. Ännu en annan fördel: man klagar öfver den stora hären af civila Embetsmän, öfver vårt myckna skrifveri. Genom Förliknings-Domstolarnes införande skulle säkert af detta skrifveri tvåtredjedelar försvinna. Man måste gå till roten af det onda och der angripa det om man vill åstadkomma verkliga förbättringar. Så länge man håller sig till ytan förblifver massan af skrifveriet alltid densamma; man kan blott fördela den på olika emellan de administrativa verken; det vill säga för den Embetsman eller det embetsverk man indrager, får man skapa en ny eller ett nytt i stället; och hvad vinner nationen dervid, nästan blott en förändring af namn. Men begynna med goda local-styrelser, låt nationen sjelf deri delta och man skall finna att hon, i allt hvad som rör local-förhållanden skall styra sig sjelf, med vida mindre bråk och skrifveri än som nu fordras. Af förteckningen på de af domstolarne i Norrige under loppet af år 1821 företagne mål, finner man, att af 35,594 sådana, hafva 21,979, eller mera än $\frac{4}{7}$ delar blifvit af Förliknings-Domstolarne bilagde och af

de öfrige $\frac{2}{3}$ delarne, endast 2256 till de vanliga domstolarne instämde. Finmarkens amt eller lön företer den sällsamhet, att af 252 vid FörlikningsDomstolarne företagne endast 2 blifvit genom vanlig rättegång fullföljde. Af så beskaffade politie eller ordningsmål, som kunna af FörlikningsDomstolarne behandlas, hade i tvänne Län endast 2 och ett i ett enda dragits under domstols handläggning. Intet mål af dem som höra under FörlikningsDomstolarnes competence, får hos vanlig domstol göras anhängigt, för än parten genom attest från FörlikningsDomstolen bevisar, att förlikning varit sökt, men icke vunnits.

Detta må vara nog till bevisande af denna domstolens vidsträckt verksamhet och nytta. Här är ej stället att ingå i någon utförlig beskrifning om deras organisation i Norrige, men denna nyttiga ledning för inrättningen deraf på andra ställen kan ej komma att saknas, då så många derom underrättade personer här finnas, så vida mitt förslag om deras införande hos oss vinner Riksens Ständers upplysta bifall.

N:o 4.

*Hans Excellence, Herr Grefve Cederström,
Rudolf:*

Ifrån början af denna Riksdag, har man ofta hört bedröfliga rop och skuggrika teckningar af den penningebrist, den allmänna nöd

och det usla tillstånd, hvarunder Svenska folket vid närvarande tid säges sucka.

Sällan föreslås andra botemedel till det öfverklagade ondas afhjelpande, än minskning uti skatter och utlagor, hela stora Flottans och Arméens indragande till hälften eller tredjedelen af hvad den nu är, möjligaste indragning af alla slags utgifter, om än deras föremål äro aldrig så nyttiga. Både i ena och andra afseendet klandras styrelsen, under det man synes vilja så inskränka Konungamagten i finansiella och administrativa ärender, att den ej skulle kunna uträtta något af det goda och nyttiga.

Detta klander, som ej kan vågas emot Konungens höga person, vändes med tämmelig bitterhet emot Dess rådgifvare, StatsRådet, som ganska inconstitutionellt tituleras som Ministrar. Man låtsar ej veta huru inskränkt StatsRådernes magt och verkningskrets är, efter vår Regeringsform, som visligen velat förekomma ett regerande Råd, och lemnat den beslutande och befallande regeringsmagten åt Konungen ensamt.

Vid allt detta, hvarken kan eller bör jag dölja mitt tänkesätt och min öfvertygelse.

Någon allmän nöd, hos den talrika arbetande folkclassen, kan jag ej föreställa mig, under en tid då alla födoämnen och alla öfrige förnödenhetsvaror fallit till ett emot för-

ra tider lågt pris. Då ingen hungersnöd, inga farsoter, inga utvandringar af uthungrade hushåll, såsom vid början af 1770:talet, ägt rum; då egendomar, och det icke blott de mindre, ifrån Adeln och Ståndspersoners händer, mer och mer kommit uti allmogens; då föga eller inga restantier efter hållne uppbördsstämmor, i landsorterne blifvit anmärkte. Den rätta nöden finnes endast hos de personer, som förvillade till misslyckade speculationer köpt dyra fastigheter med lånte penningar, eller af fåfänga gjort öfverdrifna depencer, eller haft sina enskildta affärer i oordentligt skick. Deras talan föres icke sällan af dem, som vilja söka märkbarhet genom klander.

Ett värkeligt bekymmer tror jag dock äga rum, hvilket består i penningeförlägenhet. Denna åter, lär vid närmare undersökning befinnas vara en följd af de beslut Riksens Ständer sjelfve ansett sig böra vidtaga; men icke af regeringens åtgärder. Det prohibitiva system, hvilket 1815 så högljudt påyrkades, erkännes nu hafva inskränkt industrien, rörelsen och penningecirculationen. Disconternes hastiga indragning minskade rörelsecapitalet och lånetillgångarne. Följderne hade säkert blifvit ännu svårare, om man ej lemnat betydliga bidrag till kostsamma företag, såsom till Götha Canal, strömrensningar, väganläggningar, fästningsbyggnad m. m. dylikt; och om Hans Maj: Konungen icke dels af egna medel utdelat så betydliga summor på resor, samt till understöd för inrättningar af flera

slag, dels genom öfningsläger och möten, spriddt penningar i behöfvande orter; dels användt det mindre creditivet på nödvändige och nyttige föremål. Erfarenheten af det gagn dessa omkostnader åstadkommit, bör vara oss en ledning vid öfverläggningen om sättet att afhjelpa den öfverklagade förlägenheten. När penningen behöfver spridas och sättas i omlopp, sker det säkrast genom bekostnaden af allmänna företag.

Indragningar hafva en rakt motsatt verkan. Om än dessa kunna och böra påtäckas i några af administrationens grenar, för att både bespara utgifter för onödige embeten och sätta statshjulet i kraftigare gång; så må de icke så verkställas, att de uttorka källorna, hvarigenom lifvet sprides i nationen. Verkliga statsbehof saknas ej. Försvarsverket fordrar ännu mycken ansträngning. Åtskilliga af industriens grenar behöfva hos oss uppmuntran och understöd. Hvad som i sådane ändamål utgifves af nationen genom Statsverket, återkommer till folket sjelf, lifvar arbetsamheten, väcker omtanken och sprider välmåga. Denna min öfvertygelse om rätta sättet att afhjelpa förlägenheten, anhåller jag måtte blifva genom remiss meddelad det Utskott, som skall sysselsätta sig med utarbetande af statsregleringen och rikets financer.

Jag begagnar tillfället och min rättighet att för nationens ombud framlägga min tanka i ämnet, den jag äfven alltid följt, då jag bordt

inför Konungen densamma i underdånighet yttra.

Den eller de som önska en förändring uti den af dem med benämningen af Ministère utmärkta corps, torde blifva betänkt på någon fond, hvarmed afgående StatsRåd och Stats-Secreterare böra pensioneras, då de befinna sig ur stånd att gilla de grundsattser hvarpå besluten byggas, och derföre anses, böra resignera. Visserligen kunde både jag och flera af mina herrar medbröder finnas villiga att lemna våra platser åt de personer, som med starka armar tro sig kunna föra det administrativa och finansiella svärd, de sjelfve hopsmidt. Vi kunna ej sakna all förmodan att finna dessa armar innan en ny Riksdag inträffar uttröttade och opinionen förändrad samt behöfvet af nämnde pensionsfond derigenom satt uti en ännu klarare dag.

N:o 5.

Herr Stråle, Nils Wilhelm:

Om det är en oneklig sanning, att ett af de hufvudsakligaste ändamål, hvarföre menniskor lefva tillsammans i samhällen, är att trygga hvarje enskild uti besittningen af hvad han lösligen innehafver, så måste det vara lika ostridigt, att allt hvad som uti märkligare mån störer äganderättens helgd icke kan någon längre tid fortfara, utan att på samhället yttra ett menligt inflytande. Erfarenheten bestyr-

ker äfven detta och om man noga undersöker anledningarne, hvarföre de uti vårt fädernesland inträffade finansiella oredor verkat så ofördelaktigt på den allmänna vältrefnaden, må man icke denna orsak sluteligen igenfinnes deruti, att då penningens värde är vacklande och ingen således med säkerhet kan veta hvad han verkligen äger: då hvar och en som på något sätt deltagit i penningarörelsen är blottställd, att genom myntrepresentativernes förbättring eller försämring se sig beröfvad en del af sin välfångna egendom, har samhällsinrättningen upphört att uppfylla en af sina heligaste förbindelser och verkningarne deraf skola alltid blifva förstörande.

Dessa sanningar äro kan hända nu mera nog allmänt erkända för att icke kräfva en vidlyftigare bevisning. Man behöfver endast kasta ögat på det förhållande, som uti Sverige långa tider ägt rum, för att se huruledes allmänna öfvertygelsen derom att myntrepresentativerne beständigt skulle försämrast, gått så långt, att tider gifvits, då man trott sig förvärfa genom att sätta sig i skuld, emedan man förutsatte att lånet alltid skulle komma att återbetalas uti ett sämre mynt än det erhållits; men då hvarje förhållande, som uppnått sin höjd, nödvändigt skall återgå i en motsatt rigtning och en reaction uppstå, har den skuldsatte fastighetsägaren på det känbaraste sätt fått röna följderna af sitt misstag. Penningeägaren åter, så snart han insåg den fara som hotade honom, måste söka bevara

sig genom penningarnes lemnande på kort tid och taga sin ersättning uti höga räntor; men han kunde ändå aldrig undgå att lida på myntförsämringen eller undvika förluster, som genom gäldenärernes obestånd nödvändigt skulle inträffa. Näringsidkaren som saknade säkerhet för alla vidsträcktare företag, speculerade i stället på myntets fallande eller stigande, utan att likväl deruti kunna finna ersättning för den förlust handel och näringar lidit. Den sanna industrien stadnade i överksamhet. Följden blef med få undantag, att alla hafva förlorat. Mätte man då en gång inse, att den ena samhällsclassen icke i längden kan vinna på den andra, utan att det mål, till hvars uppnående vi böra använda våra krafter är gemensamt och att alla ensidiga afsigter böra försvinna.

Men hvad är det då som bör göras för att gifva ett stadgadt värde åt myntrepresentativerne och trygga den enskildte uti besittningen af hvad han äger? Denna fråga utgör den viktigaste fråga som på denna Riksdag bör upplösas och hvarpå landets väl eller ve så väsenteligen beror. Att en realisation eller utväxling af silfver emot sedlar; att Bankens sättande under sådan förvaltning, att sedlar utan valuta icke mera kunna utgifvas, äro de naturliga och teoriskt rätta medlen lærersvårigen af någon kunna bestridas; men allit hvad som är rätt låter icke derföre genast verkställa sig, och man måste noga tillse, att då man vill utföra en plan i ofvannämnde afseende,

samhället i det hela derpå icke mera förlorar än vinner. Allmänna förtroendet är rubbadt i sina grundhvalar och om äfven silfver nu utgäfves skulle det fordras en lång tid af år innan allmänheten upphörde att frukta, det genom inträffande krig eller olyckor Konung och Ständer kunna finna sig belogade, att vid en trängande nöd använda samma hjälpemedel som år 1809. Silfverutväxlingen som icke på en gång återförer allmänna förtroendet, skulle deremot i början ganska mycket medtaga Bankens reela fond; den skulle visserligen icke till fullo utgå förr än behofvet af penningar verkade ett uppehåll i silfvers uttagande; men hälften vore kan hända redan lyftad. Derefte uppkomme en period, då silfverinnehafvaren vore tvehogse, huru han skulle använda detsamma; men svårligen skulle han ännu på lång tid förmå sig att åter inlemna detsamma i Banken; det behöfdes då endast, att derunder inträffade en oförutsedd olyckshändelse för att alldeles störta Bankens credit, och hvad vore då vunnet med realisationen? Svårligen kan ock någon ändring i Bankens närvarande förhållanden såsom långifvare äga rum, utan att upprätta en annan ny creditanstalt; men huruledes vill man begagna Creditsystemet utan att äga credit.

Dessa omständigheter hafva, så vidt jag för det närvarande kunnat bedöma detta ämne, öfvertygat mig, att en utväxling af silfver emot sedlar hvarken är nödvändig eller nyttig
eller

eller att vidsträcktare planer kunna verkställas. Jag tror deremot det vara högst angeläget, att bestämma det värde uti silfver, hvarmed Bancosedeln framdeles kan komma att inlösas: att vidtaga sådane anstalter, att inlösen med silfver framdeles inom en ej mycket aflägsen tid kan verkställas, utan att betunga Staten med utländska lån och utan att någre för penningarörelsen inom landet menlige följer deraf uppkomma: att stadga en lag, hvarigenom penningeägaren försäkras, att icke nödgas, såsom betalning emottaga en sämre valuta än han till gäldenären försträckt. Kunna dessa villkor på ett tillfredsställande sätt uppfyllas, vore hufvudsakliga grunden lagd att återställa det allmänna och enskildta förtroendet och när denna tidepunkt är uppnådd, då kan man utan fara vidtaga det sluteliga steget för att skaffa vårt fädernesland ett fullkomligt stadgadt myntväsende.

Vår allmänna lag stadgar uti 9 Cap. 2 §. HandelsBalken, att det som försträckt är skall i samma slag, *jämngodt*, tillfullo återgäldas. Rättvisan häraf läser icke sättas i fråga; men denna lag är gjord overksam genom föreskrifter, som förbinda fordringsägaren att såsom god betalning emottaga Bankens sedlar efter deras åsatta valeur, oagtadt deras verkeliga värde är vida under det som gälde den tid då försträckningen lemnades. Det är denna o-naturliga anstallt att genom lag vilja tillägga ett pappersmynt högre värde än det verkeli-

Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. 1 Band. 42

gen äger som rubbat allmänna förtroendet, och upphörandet af ett sådant förhållande är, enligt min tanka, det enda medel, som kan gifva garanti för framtida förluster. Om ofvannämnde lagstadgande hade erhållit den tillämpning att en gäldenär borde återbetala lånet efter det värde i silfver bancosedeln ägde då lånet utgafs, så hade, oagtadt den stora utsläppning af sedlar som skedde år 1809 föga speculation å sedelmyntets fallande och stigande uppkommit och landet befunnits uti en vida lyckligare belägenhet än nu.

I följd af de åsigter jag haft äran framlägga, får jag föreslå:

1:o. Att Riksens Ständer vid innevarande Riksdag bestämma det värde i silfver, hvarmed Bancosedeln skall inlösas. Att detta värde icke kan blifva annat än det som närmast öfverensstämmer med närvarandeagio och således inskränka sig inom gränserne af 120 å 128 skillingar för En Riksdaler i silfver, har jag tagit för afgjort och ansett icke tarfva vidlyftigare utredning.

2:o. Att någon utväxling af silfver för det närvarande icke må äga rum; utan att Riksens Ständer vid nästa Riksdag derom närmare vilja besluta. Härvid kunna likväl föreskrifter meddelas, som i vissa fall berättiga fullmäktige låta utväxling af silfver begynna.

3:o. Att allt der öfverskott som på Bankens årliga inkomster uppkommer, äfvensom hvad som inbetalas af de Bankens fordringar, som icke äro af Discont natur, icke åter utlånas, utan använde till uppköp af myntbara metaller. Lika mycket sedlar förbliwa då i allmänna rörelsen som nu, men Bankens reela fond ökas efter hand.

4:o. Att i öfrigt lämpelige utvägar vidtagas, hvarigenom reelt mynt till Banken ingår.

5:o. Att såsom en förklaring af 9 Cap. 2 § Handelsbalken till iagttagande för framtiden må stadgas:

”Är försträckning lemnad uti allmänt i Riket gångbare sedlar, lydande å Banco Specie, bör försträckningen till hufvudstol och ränta gäldas till det belopp uti silfver eller deremot svarande sedlar, som sedlarne ägde den tid lånet utgafs.”

6:o. Att om, sedan Bancosedelns värde, på sätt ofvan är föreslaget nu blifvit bestämdt, det skulle inträffa, att de i Riket gångbara myntrepresentativer skulle undergå någon försämring, det bör åligga Riksens Ständers fullmäktige i Banken och RiksgäldsContoiret att vid hvarje års början efter föregående årets medelcours på Hamburg bestämma det agio, som är gällande emellan det Bancosedeln nu åsatte silfvervärde och det gångbara. Här-

om göra fullmäktige underdänig anmälan hos Kongl. Maj:t, som derom låter utfärda allmän kungörelse.

För att förekomma det icke ögonblickliga misstroenden genom krigsrykten och andre händelser må förorsaka attagio blifver bestämdt att gälla emellan sedlar och silfver, utan att verkligen någon rubbning i sedelmyntets värde föregått, torde det likväl vara nödigt, att vidtaga åtskillige försigtighetsmått och att bestämd instruction öfver sättet till bestämmande afagio varder fullmäktige meddelad.

Såsom sådana försigtighetsmått vågar jag föreslå:

1) Att om kursen någon postdag eller under någon kortare tidrymd finnes hafva varit uppgjagad utöfver hvad den i allmänhet varit, sådant lemnas utan afseende och blott det allmänna förhållandet tages till grund.

2) Attagio alltid skulle bestämmas något, t. ex. 2 à 4 skillingar under medelkursen, emedan skillnaden emellan Bancosedlar och Hamburger Banco icke alltid till hela dess belopp utgöres afagio utan äfven till en del af den uppgäld, som köpare af utländskt mynt måtte betala.

3) Att fullmäktige böra infordra uppgifter från Stockholms Auctionskammare samt Auctionsverken i rikets öfrige större städer,

öfver det pris, hvartill myntbart silfver kan inköpas och om deraf finnes att silfver kan köpas till ett lägre värde än med coursen utvisar, agio bör bestämmas enligt silfvervärde.

Många invändningar kunna säkerligen göras emot dessa förslag och hufvudsakligast den, att föga vore vunnet genom bestämmandet af realisationsgrunden, utan att silfver utväxlades. Jag har föreställt mig, att om kloka anstalter vidtagas, hvarigenom Bankens reela fond ökad, skulle förtroendet till Bankens solidité hvarje år tilltaga och ingen anledning vara att nedsätta myntrepresentativernes värde under det nu gångbara. Lagen om agio skulle äfven verka till ett stadigt myntvärde, då ingen genom försämringen kunde vinna. Att vidtaga en sådan anstalt utan att bestämma realisationsgrunden skulle åter lätteligen verka dertill, att Bancosedeln förbättrades öfver hvad den nu är: då komme den gäldskyldige som nog lidit, att ännu mera förstöras. Hvad jag med säkerhet trott mig finna är, att om dessa förslag voro verkställbare, medförde de de stora fördelarne: att de icke rubbade de närvarande förhållanderne, icke störde någon uti ägandet af hvad han nu innehafver, utan tryggade detsamma för framtiden: att de icke satte Bankens eller den allmänna crediten på vidare vågspel, utan skulle bidraga, att så fort tiden medgifver återföra förtroendet: att de serskillda samhällsclasserne icke vidare skulle strida om hvilkendera kunde vinna på den

andras bekostnad, utan allas interessen förenas uti myntrepresentativernes upprätthållande till det värde, som nu åsättes, och att, så vida icke oförutsedda händelser inträffa, man föga skulle äga att befara, det författningen om bestämmande afagio skulle komma att användas: att likväl denna Författning skulle utgöra grundvalen för förtroendet enskilda emellan och behofvet af allmänna lånebiträden således allt mera minskas och sluteligen kunna upphöra; och att det då ändtligen kan blifva möjligt att sätta vårt myntväsende på den bestämda fot, som det enligt theoretiska grunder bör äga för att uppfylla sitt ändamål.

Detta förslag torde till Stats- och Banco-Utskotten öfverlemnas, då det sedermera i fall grunderne deruti antagas, torde tillhöra Lag-Utskottet, att utarbета den lagförklaring som blifvit föreslagen.

N:o 6.

Herr Toll, *Florus*:

Hos Höglofl. Ridderskapet och Adeln får jag ödmjukast föreslå ett sätt som bidrager till penningarnes utspridande till Rikets aflägsnare provinser och dessutom medför en ovärderlig fördel för Staten: *Vår Armée!* hvilken säkerligen är organiserad på en förträffelig fot, och styrd på ett sätt att densamma är en heder för sin fosterjord, är likväl underkastad

en brist, som är af stor betydhet; *saknad af rörelse*. Isynnerhet den indeldte Soldaten är i fredstider ovan vid långa marcher från sin födelseort, och för att blifva riktig soldat bör han vänjas att marchera och känna de aflägsnaste trakter af sitt Fädernesland; han blefve vand vid andra luftstrek, vid annan föda än den vid hvilken han är uppfödd uti sin egen provins; hans kropp blefve både stark och vig af rörelsen, och sinnet muntrare vid ombyten af föremål. Det är icke nog att ensamt vara tapper, man bör äfven förvärfva sig en härdad kropp och det mäst tjenliga sätt, att vinna dessa egenskaper, är att genom marcher få besöka sina längst aflägsne landsmäns hemvister.

Soldaten bör under dessa tåg icke aflönas med proviant, utan med penningar, dem han får lära sig använda till sin nytta, och bör af Länens Höfdingar för allmogen föreskrifvas billiga taxor, hvilka genom kungörelser skola föregå den annalkande trouppen.

På detta sätt skulle vinnas tvenne så dyrbara ändamål, penningarnes spridande till Statens alla Provincer och Svenska Härens fullkomnande, svarande mot Konungens och Nationens fordringar. Derigenom alltid vand och färdig att utan långa förberedelser uppbryta från sitt boställe skulle hemsjukans olyckliga följder äfven häfvas och krigarens högsta pligt, sin Konungs och sitt Fosterlands försvar, blif-

va hvad det är förut, hans dyrbaraste, men då äfven hans angenämaste föremål.

Jag får derföre anhålla om remiss af detta memorial och att penningar måtte anslås till projectets utförande.

N:o 7.

Friherre *Wrangel, Henning*:

Att beskatta jord enligt allmänna öfverallt användbara grunder, är en fråga, som ofta blifvit framställd, men, mig vetterligen ännu aldrig nöjaktigt besvarad. Önskeligt vore att en hvar, som äger insigt i detta vigtiga ämne ville deröfver afgifva sitt project till Riksens Ständer, och att personer som äga kunskaper i hvad som rörer Bruksrörelse, handel, manufacturer och andra näringar, ville uppgifva de principer, hvilka enligt deras tanka äro användbara och passande för beskattningen af hvarje serskilt slags iudustrie. Jag skall försöka att genom närvarande anförande meddela i förstnämnde ämne hvad jag af min enskilda erfarenhet kunnat inhämta.

Om de skattdragande inom ett samhälle ägde våra förstfödda föräldrars redlighet, skulle inga svårigheter möta folkets beskattningar, emedan hvar och en då skulle uppgifva, utan svek, allt hvad han ägde. I sådant fall gäfvess visserligen ingen beqvämligare och bättre

beskattningsmethod, än den *efter behållen inkomst*; men der egennytta, högmod, girighet och afund oupphörligt söka medel, att lagarne till trots göra sina anspråk gällande, der duger ej att påräkna förtroendet såsom hufvudgrund för Statsinkomster, der blifver det snarare nödvändigt att taga till beskattningsgrund den *synliga förmögenheten*, hvilken Regeringen i allt fall borde känna, emedan den vid så många tillfällen (t. ex. då man mot inteckning vill belåna sin förmögenhet o. s. v.) borde tjena till basis.

Sedan Staten genom sin industrie hunnit till den grad af välmåga, att blott den indirecte skatten, såsom Tullafgift, Accis och Charta Sigillata, med ett ord, consumtionsafgiften betäcker hela Statsbidraget behöfde landets bördor ej mera beräknas efter den *synliga förmögenheten*. En nation, som upphunnit denna höjd af välstånd, den högsta, som för människoförmågan är möjlig, skulle med allt skäl kunna skatta sig lycklig.

Hvar och en inbillar sig, att vara skattfri, så länge han endast genom den indirecta beskattningen, för sin consumption och sin bekvämlighet utgifver hvad som fordras till hans och Statens sjelfständighet och skydd. — På visst sätt är han det äfven, emedan han blott betalar en njutning som gör samhällslifvet angenämt.

Att sträfva till detta *mål* af endast indi-

rect beskattning, är derföre högst magtpåliggande, och att lägga hinder i vägen för dess upphinnande än högst ansvarsfullt, emedan det är att motverka samhällets trefnad och förkofran, men då vi äro långt aflägsnade från detta mål, då vårt fäderneslands närvarande be-lägenhet är långt ifrån att dertill närma oss, så blifver den stora frågan: Huru bör en rättvis, en allmänt användbar direct beskattning vara beskaffad? Hvilka äro dess grunder, dess villkor, dess föremål och omväxlande modificationer? Det säger sig sjelf, att utom en rättvis fördelning af skatterna, iagttagande af tiden och det minst vexatoriska sätt för deras uppbärande, äfvensom naturen af uppbörden i penningar eller effecter bör komma i betragtande. Hvad uppbördens natur angår, gäller som allmän regel, att dess utgående i penningar, är det minst kostsamma och med fördel kan användas i rika länder, men att dess utgående i effecter likväl alltid bör stå öppet, för oförutsedda händelser.

Då dessa frågor ej egentligen röra mitt ämne, lemnar jag dem här att af andra närmare utvecklas.

Det egenteliga föremålet för detta anförande vore deremot att gifva en ledning för den directa beskattningsgrunden i fråga om: Hvad som bör beskattas? och: hvilka åtgärder som böra vidtagas, för att i sådant afseende åstadkomma en rättvis jemkning mellan ting af oli-

ka natur, medelst en säker måttstock för deras bedömande.

Vid värderingen af förmögenhet, i fråga om beskattning, måste naturligtvis de minst föränderliga ting väljas såsom grund derföre, t. ex. hos *Köpmannen*, skeppens lästetal, magazinsbyggnader m. m. — Hos *Fabrikanten*: dess maskinerier, dess nödiga byggnader m. m. Hos *Borgaren*: dess boningshus etc. etc. Hos *Capitalisten*: dess Capital - fordringar enligt reverser, som endast böra anses lagligt gällande, då de äro lagfarne: Hos *Jordbrukaren*: jorden och de dertill hörande härligheter, enligt viss princip förvandlade till uppskattade tunneland jord, till vinnande af enhet i systemet.

Innan jag företager utvecklingen af de särskilda omständigheter, som dessa frågor innefatta, blifver det nödigt, att uppställa vissa allmänna principer till ledning för det hela.

§. 1.

Den måttstock eller värde - mätare; hvilken genom sin egenskap, att så litet, som möjligt, vara underkastad förändringar och hvilken enligt min tanka med mästa fördel kunde öfver hela riket begagnas som beskattnings - enhet vore: *Ett lod 16. lödigt Silfver.*

§. 2.

Till besående af ett geometriskt tunneland

fordras $\frac{3}{4}$ tunna råg, en tunna korn, eller $1\frac{1}{2}$ tunna hafra. Denna beräkning skulle kunna blifva en hjälp vid bedömandet af ouppmätt åkerjord.

§ 3.

Hvart och ett af de i föregående § nämnde sädesmått anses i värde lika med 4 lod silfver.

§ 4.

Man kunde visserligen beskatta äng och bete efter tunnan korn, men det synes mig naturligare att sådant sker i smör. Enhet vinnes tillräckeligt då lod silfver utgör den egentliga måttstocken. 2:ne lispund smör torde i värde kunna anses lika med 4 lod silfver eller en tunna korn.

§ 5.

Graderingen som här tages till grund och hvarefter arrendet blifver bestämdt, förutsätter, att lägenheten är belägen sex dagsresor eller derutöfver från afsättningsorten, då hvarje dagsresa till bestämd ort anses innehålla 2:ne miles längd, denna ort må vara i stad, bruk, hamn eller andra ställen. Den producent som har sex dagsresor att göra, eller derutöfver, kan anses icke äga någon fördelagtig afsättning, hvarföre han uti förmögenhet upptages blott efter jordens beskaffenhet, således för hvarje dagsresa en egendom är närmare belägen, än att sex dagar fordras till resan för att

försälja vahran, bör hela egendomens samman-
slagna värde höjas för hvarje dagsresa med
t. ex. $\frac{1}{20}$:del.

Nu komma jordens egenskaper i betrag-
tande: jordens beskaffenhet tages till grund,
utan modification:

1:0 När dess läge är *flackt*, utan synner-
lig sluttning åt någon af väderstrecken mer,
än som till vattnets afledning fordras.

2:0 Då jordens läge, utan att denna är
af vattenflod besvärad, ej befinnes alltförmyc-
ket upphöjdt öfver hafvets yta, hvilken höjd,
som jag tror tillräckligen noggrant kan sökas
med de Barometrar, som gagnas till denna slags
höjdmätning. Då detta instrument icke gifver
tillkänna någon förändring, synes mig jordens
högre eller lägre läge icke böra komma i be-
traktande.

3:0 Då jordens yta ända till 10 tums djup
på *ler* eller hård *alf-mylla* består utaf samma
hufvudbeståndsdelar, nemligen af *mylla*, *lera*
eller *sand* till större djup verkar ej *alfstrings-*
kraften på växternas rötter, äfvensom *alfvens*
fasthet bibehåller så väl musten af den använ-
da spillningen, som ett nyttigt sommar-rägn
läskande kraft åt plantorna, vida bättre, än
då *alfven* är lös, såsom sand, *mojord*; således
vid följande förändringar bör för hvarje jord-
sorts gradering och specificering $\frac{1}{20}$:del af dess
godhet minskas särskildt för hvarje händelse,

nemligen för hvarje tum mindre än 10 tum till alfven (t. ex. 9 tum o. s. v. 10 graders jord blifva $9\frac{9}{10}$ grad.)

4:o Läge från Solen i Norr eller Öster.

5:o Då alfven är lös.

6:o Höjden öfver hafvet, hvilken, som ofvan är sagt sökes, emedan lika jordmohn med ökad höjd öfver hafsytan lemnar mindre afkastning och tror jag bästa proportionen finnes, när inom den kända latituden sökes höjden, som är nödig, för att behålla den eviga snön, eller utgöra så kallade snöväggen, hvilken fördelas i så många grader som man känner förändringar i växtriket, i mohn af närmandet till snöväggen och till utrönandet här af, kan Hagelstams statistiska Charta vara synnerligen användbar.

För hvarje grad i latitude utöfver Falsterbo, som är sydligaste delen af Sverige, bör hela egendomens värde minskas med $\frac{1}{20}$ del. Att matematiskt bevisa det denna proportion är den rätta åtager jag mig ej, men att jag med framgång och få misstag öfvat detta sätt för att finna jemförelse måttstocken emellan hemman sins emellan i Halland och Skåne, samt mellan Skåne och Halland, det är hvad jag kan försäkra, och att alla de misstag jag i beskattning kunnat begå, har skett före den tid, jag uppgjorde detta systeme, såsom min norme att lära känna mine hemman,

ty förut följde jag den vanliga seden att genom frågor af utsäden, hvad kreatur som föddes m. m. komma till mitt mål, men bedrog mig; jag hade tillräckligt omdöme att märka sveken, förtrytsamheten deröfver förmådde mig att till min och arrendatorns skada beskatta en lägenhet utöfver hvad den kunde fördraga, hvilket vid all beskattning blifver följden, när man ej följer någorlunda rättvisa och systematiska grunder.

På det jag icke må beskyllas att upprepa mer, än hvad som är verkligt, har jag ej uti mine forskningar begagnat mig af höjden öfver hafsytan, af orsak att jag deruti icke äger tillräcklig kännedom, men principen enligt min öfvertygelse tyckes åtminstone vara riktig och kan förmodeligen vettenskapligen utredas.

Procenten för transportkostnaden åtager jag mig deremot att bevisa om sådant äskas. På olika priser och olika orter har icke gjorts afseende, dels emedan arrendesumman är tagen ganska billigt, dels derföre, att i de orter der priset är högre, andra olägenheter finnas som motsvara t. e. i Wermland gäller ofta hafren lika med rågen uti Skåne, men huru ofta är icke Wermlänningen utsatt för froster som förstör hela årets gröda.

§. 6.

Som jordens beskattning kommer att blifva så billigt upptagen som möjligt, torde man

icke göra afseende på jordbrukarens behof af bränsle, sädens förmalning m. m., hvarken i det fallet, då en direct utgift är af nöden, eller i det fallet, då man på dessa tillgångar har öfverflöd, då i sednare händelsen ej husets behof afskrifves. Genom detta öfverseen- de undvikes alltför många invecklade beräkningar.

§. 7.

Under namn af Härliget inbegripas *Wattenquvarnar och Sågar, Skog, Brändtorfs-mossar, Tång-, Ler-, Sand- och Märgel-täckter*, samt erkända *fiskrika vattendrag*. Andra befintlige förmoner öfverflyttas från jordbrukarens verkningsskrets till industriens, och böra beskattas efter de grunder som i sådant afseende uppgöras. Det förra är lån af naturen, man kan icke anlägga Sågar eller qvarnar utan vattendrag; med väder eller genom eld och luftmaschine, tillhör det genast industrien, äfvensom Brännerier, med ett ord allt hvad som kan läggas hvar som helst, är ett industriens företag.

§. 8.

Det arrende, som för uppskattadt tunland kan erläggas, anses vara 4 procent af capitalvärdet och kan vid inteckningar tjena till säker grund.

§. 9.

§. 9.

Ehuru nu mera hemmansnatur är föga skiljaktig sedan så godt, som all privilegierad jord upphört, så bör ändock, i händelse af ovanlig onerering genom rusning m. m. den i orten allmänt kända omkostnaden dragas ifrån arrendebeloppet, då resten utgör det verkliga arrende, som kan erläggas, hvilken rustning eller grundränta anses vara räntan af 4 procent på capitalet hvilket afdrages från värderingen t. ex. om grundräntan är 2 tunnor korn eller 8 lod silfver, så utgör capitalet 200 lod, och om värderingen uppgår till 1000 lod silfver, så upptages rätta värdet till 800 lod silfver.

§. 10.

Det skygd som berg och skogar låna åkerbrukaren mot skadliga vindar, bör beräknas, äfvensom den skada morasser och vattendrags frostnästen kunna åstadkomma, ehuru det synes för mig omöjligt att fördela nämnde förmoner eller olägenheter på jordens gradering, ty de variera på hvart och ett ställe, således kan man häruti ej komma längre än hvad man af ägaren eller ortens berättelser kan döma. Annat var förhållandet med de i 5 §. omnämnde, der, genom erfarenheten och uppmärksamheten, målet kan vinnas.

§. 11.

Alla utgifter på folkmängd, utsäden och
Bil. till Ridd. o. Ad. Pr. 1 Band. 43

antal kreatur som födas, tillhöra den statistiska delen af ett lands beskrifning och böra i anseende till dess föränderlighet ej kunna komma i fråga vid beskattning af synlig förmögenhet.

Efter att hafva enligt mitt begrepp, gjort uppställningen, så kommer jag nu till andra afdelningen eller

Graderingen: som består af 3:ne hufvud-classificationer och indelas sålunda att den utgör 10 olika sorter grader. Jag har varit mohn, att så mycket som möjligt följa Decimal-metoden till vinnande af både mera lätthet och säkerhet vid uträkningarne.

§. 12.

Mylla. 1:sta class, mangelblandad eller hvetejord.
 Lermylla 10 grader
 Svartmylla 9 do
 Klapperblandad mylla
 äfven kalkjord 8 gr.
 Sandblandad mylla 7 grader.

} den goda myllan
 tager öfverhand det
 förstår sig.

§. 13.

Lera eller kornjord, 2:dra class.

Sandblandad lera 6 gr.
 Stark god lera 5 gr.
 Björk eller Becklera
 blandad med god
 mylla .4 gr.

} Björk eller Beckle-
 ran allenaför obruk-
 bar och bör då till-
 höra afskärnings-
 jorden, som nedan-
 före är omnämt.

§. 14.

Sand eller lättjord. 3:dje classen, eller råg
och hafrejord.

Sandblandad klapper 3 grader.

Sandmylla 2 d:o

Sandblandad momylla, sandblandad ljung-
mylla eller mossjord 1 grad.

Flygsand och andra sämre jordarter äro under all beräkning och böra höra till skogsplanteringsodlingar, hvarföre dess rymder, såsom afskärningsjord böra anses, intill dess skogen hunnit mognad och då bland uppskattningsjorden kan intagas.

I ordningen efter ofvanstående grader kommer productions-kraften,

§. 15.

På ett uppskattadt tunneland eller 10 grader.

Åkerjorden, som bör kunna lemna 10 tunnor korn, gifver i arrende 2 tunnor korn, då resten fullkomligen bestrider utgifterne till utsäde, kronan, löner för arbets- och tjänstfolk, underhåll af byggnader, då arrendatorn ändock kan påräkna ett öfverskott till belöning för sin möda.

§. 16.

Ängens productionskraft per uppskattadt tunnland, anses gifva 4 lass hö a 40 Lisp. per lass; ett tunnland uppskattad äng afdrages för hvarje tredje tunnland uppskattad åker till underhåll af folk och kreatur, som fordras till åkerbrukets drifvande m. m. och sedan förnämnde afdrag skjedt, erläggas i arrende för hvarje tunnland äng 10 *skålp. smör*, då med tillhjälp af halmen 4 får vinterfödas.

§. 17.

Bete i beteshage, utmark eller skog, anses på ett uppskattadt tunnland kunna sommarföda $\frac{1}{2}$ ko, eller $2\frac{1}{2}$ får, och erläggas i arrende för hvarje sådant tunnland 5 skålpund smör.

Det torde icke vara ur sin ordning, att här omnämna en jemförelse emellan de olika sorterne hemtamda djur i afseende på deras consumption, eller årliga föda, då Fåret eller Geten, såsom minst kostsam, blitver den enhet hvarest alla de öfriga kunna bedömas.

Enligt min öfvertygelse, är följande proportion den rätta, nemligen:

En häst svarar emot	—	10 Får.
En StallOxe	—	8 dito.
En DragOxe eller Tjur	—	7 dito.
En Ko	—	5 dito.
Ett Ungnöt	—	4 dito.
En årskalf eller föl	—	3 dito.
Ett Får eller en Get	—	1 dito.

Svinkreatur äro icke i någon mängd an-
norstädes än vid qvarnar, brännerier m. m.,
och vid de förstnämndes beskattning, såsom
Härlighet och de sednares beskattning, såsom
industrie, inbegrips den fördel, som af dem
kan påräknas.

§. 18.

Qvarnarnes förvandling till uppskattadt
tunland, sker efter följande grunder; Ett par
stenar, som hafva god mäld och icke sakna
tillräckligt vatten, kunna hela året igenom i
arrende erlægga 20 tunnor Korn eller i pro-
portion andra sorter säd; således böra de an-
ses lika med tio uppskattade tunland. Ge-
nom folket i orten är icke svårt att undersö-
ka den tid som förspilles i anseende till sak-
nande af mäld eller vatten, eller också sak-
nad af båda delarne, då uppskattningen der-
efter bör jemkas, som t. ex. qvarnar kunna ej
begagnas vid andra tillfällen än under Vår-
och Höstflod; men om i anseende till dålig
sädesort de blott om hösten efter bergnin-
gen kunna uti $\frac{1}{5}$ å eller 60 dagar nyttjas, så
skattas parét stenar till ett uppskattadt tun-
land, observeras att året räknas till 300 ar-
betsdagar. Den qvarn som genom ägarens
kunskapsflit och omtänksamhet vunnit en hö-
gre fullkomlighet än de vanliga och således
lemna vida mer i arrende, bör ej derföre å-
draga sin för Staten nyttige ägare högre be-
skattning, hälsr han nog träffas genom indi-
recte eller consumtionsafgiften, så vida landet
äger industrie, och saknas den, är man till-

räckligen beskattad genom bristande afsättning. Lika litet bör afseende göras på den qvarn, hvars dåliga sammansättning lemnar ett utslag vida under den här antagne medelmåttan.

Enligt 7 §. tillhör det icke min plan att beskatta konstigt sammansatta väderqvarnar eller eldqvarnar, eller finsigterierna, såsom tillhörande industrien.

§. 19.

Sågar förvandlade till uppskattadt tunland, behöfva samma villkor som qvarnar, och då med ett sågblad drifvit, genom en ordentlig mekanik m. m. kunna utan ansträngning på året skäras 1200 tolfter bräder, så bör detta påföljande vis blifva normen för uträkningen.

Genom trädets beskattning i skogen, kan blott här komma i fråga, vinsten af förädling då man utan afseende på trädsorten, gör beräkningen i allmänhet, emedan af dyrare och hårdare trädsorter dels sågas i mindre mängd, dels utgöra de en så liten quantitet, att det icke förtjenar någon uppmärksamhet. Fuhr och Gran är det allmännaste i skogrika trakter, vanligen erlägges en bräda i såglön för hvarje tolft.

Arrendatorns productions behållning för hela året blifver således 100 tolfter, och kan uti arrende för hvarje sågklinga, här af $\frac{1}{3}$ er-